JUOZAS ERLICKAS

IŠEINU IŠ KRAŠTO

TYTO ALBA

JUOZAS ERLICKAS

IŠEINU IŠ KRAŠTO

FANTASMAGORIJA

Devyni ratai

VILNIUS 2013

UDK 821.172-7
Er-115

© Juozas Erlickas, 2013
© Galius Kličius, Ilona Kukenytė, viršelio dizainas, 2013
© „Tyto alba", 2013

ISBN 978-9986-16-982-6

Ratų sukėja

Vilija Niauronytė

PUSIAUKELĖ

Mėnesiena... Kaukolė... Pusiau nugertas vyno butelis...
Kaukolė praskelta – gali būt mano.
Ir toks liūdesys... Kodėl viskas šitaip?

PADĖTIS

Mano vardas nėra Juozas. Kitados taip mane pavadino tėvai. Anuomet visus, kuriuos nežinojo kaip pavadint, pavadindavo juozais.

O mano tikrasis vardas – Ademolo Okulaja.

Bet dabar jau vėlu ką nors keist.

SVETIMI

Būdamas dešimties metų aš suvokiau save.

Dvidešimties – ėmiau nebesuvokt ir vis dažniau stebėdavaus: kodėl aš taip elgiuos?

Vėliau kasmet tolau nuo savęs ir jau klausdavau: kodėl tu šitaip?..

Dabar net nebeklausiu. Tegu daro, ką nori...

DULKIŲ RATAS

Žemę ir dangų sutvėrė toks Antanas Tveriaga. Dabar jis gyvena sode ir bemaž nieko nebedirba. Tačiau anuomet buvo didelis entuziastas – iš chaoso ir dulkių sukurdavo nereikalingus, bet apvalius, tvirtus ir gražiai besisukančius daiktus. Net šiandien niekas jų nesugeba atsukt ir išardyt.

– Mėnulį dariau tokį, kad būtų amžinai jaunas, – aiškino Antanas Tveriaga. – Bet kas išėjo... Mat ir pats buvau jaunas. Neturėjau nei įrankių, nei įgūdžių.

– O mėnesiena! – šūktelėjo Jonas. – Aš vertinu ją net labiau nei...

– Mėnesienos išvis būčiau nedirbęs, – raukėsi meistras. – Man visados norėjos paprastumo. Bet žmona... Bus gražiau! O iš to mat šešėliai, iškrypėliai...

Ilgai tada mąstėm apie įtartiną moterų misiją.

Tačiau nėra abejonės, kad vienas įdomiausių ir nereikalingiausių Antano Tveriagos darbų yra Žemės rutulys.

– Žemę dariau apvalią, idant smalsuoliai neprieitų prie krašto ir nenudribtų, – sykį prasitarė meistras. – Anuomet tai buvo rimtas iššūkis, mat visiems atrodė, kad dalis žmonių turės vaikščiot žemyn galvom.

Ilgai juokėmės. Kaip neseniai visi čia buvo tokie naivūs!

– O patys žmonės? – klausėm. – Kuriam galui tuos reikėjo padirbt? Koks yra žmonių tikslas?

Antanas Tveriaga dar bandė išsisukinėt:

– Kam jums tas tikslas? Ar negana, kad galit per žemę eit, viskuom stebėtis, džiaugtis ir...

– Kas iš to? – apstoję ratu, gniaužėm kumščius. – Jei Žemė apvali, tai kur nueisi!

Meistras paraudęs skėsčiojo rankom.

Kaip reik tuomet jam šonus aplamdėm. Antanas Tveriaga ilgai žagsėjo. Paskui paėjęs į šiaudus atsigulė. Mes gi nuėjom į krautuvę.

Ir tik Jonas, kuris buvo jauniausias ir dar nepratęs laikytis ant apvalaus besisukančio daikto, liko kieme, o Jonienė jį net už diržo prilaikė.

Kongresų rūmuose Antanas pastatė mane ant pakylos ir, rodydamas lazda, aiškino:

– Štai žmogus!

Visi apžiūrinėjo, ir daugelis – ypač kalbantys angliškai – pritarė Antano nuomonei.

Aš nejučiom išsitiesiau ir net iš aukšto ėmiau žvelgt į minią. Antanas – kaukšt per galvą.

– Už ką? – šūktelėjau.

– Žmogus mąsto! – aiškino Antanas.

Visi stebėjosi, kad taip paprastai pasiekiama didybė.

Uždaryti mes esam, vaikeli,
Akvariume Dievo visi.
Jis žiūri, kaip dulkes mes keliam
Ir klaidžiojam tam debesy.

Ir kiek beišdulkintum naujo,
Anam nebenauja seniai...
Ir Žemė – sena dulkių sauja –
Sukasi atmintinai...

1.

Dauguma lietuvių netiki, kad Žemė apvali. Jie sako: tada australai vaikščiotų žemyn galvom. Bet buvę Australijoj žino, kad taip nėra.

Patys australai gi aiškina: jei rutulys labai didelis, nesą nei viršaus, nei apačios.

Lietuviai atkerta: kad ir kiek pripūstum balioną, tam tikroj jo daly nutūpusios musės vis tiek bus apačioj ir rėplios žemyn galvom.

Australai atsako: o jūs pažvelkit į daug didesnį oro balioną. Juo skrendantys lietuviai visados tupi aukštyn galvom.

2.

Jei Žemė tikrai skrietų tokiu dideliu greičiu, kaip kartais pašnekama, tai visi žmonės sėdėtų prisisegę saugos diržais prie storų medžių.

Laimė, tai tik šnekos. Iš tikrųjų Žemė niekur neskuba ir ramiai kybo erdvėj.

Bet mūsiškiai viską vertina pagal save.

PADĖTIES NUSTATYMAI

Yra tipų, kurie visados per žingsnį priekyje.
Užtat mes galim spirt aniems į užpakalį.
(Antanas Tveriaga. „Laimė turi du galus", p. 10)

Jei kada nors paaiškės, kad Žemė nėra apvali, tai bus didelis žmonijos šuolis į priekį. Mat vyraujant nuomonei, kad – apvali, į priekį žengt neįmanoma, nes paties priekio nėra. Užtat ir visos mokslinės ekspedicijos į priekį kol kas baigėsi karais, kryzėm... Pats priekis liko nepaliestas ir ten neplevėsuoja niekieno vėliava su užrašu: „Čia buvo P. B. iš Užpakalnio!"

Bet aš tikiu: kada nors priekis bus pasiektas, ir tada pamatysim, kas ten yra. Po to viskas bus kitaip. Net gali būti, kad žmonės liausis ėję į priekį. Arba į priekį bus siunčiami tik nuteistieji iki gyvos galvos.

O galbūt priekis bus uždarytas, aptvertas spygliuota viela ir ten bus uždrausta įžengt. Ilgainiui net pamiršim, kad tokio būta.

O jei kada nors paaiškės, kad jau buvom priekyje? Nepastebėjom, praėjom...

Būtų labai apmaudu.

Bet nebus, nes priekis yra priekyje, o priekio išvis nėra.

Tad nepraraskim vilties.

Iš debesų kyšteli kraštelis saulės...
„Gal ir visa saulė ten yra?“ – galvoju.
Paimu kobinį ir nutraukiu pilkąją skraistę.
Išlenda saulė ir maloniai šypso Lietuvos žmonėms.

Nykstanti rūšis

Pinigai daro žmones. O padaryti žmonės jau patys gali pinigus daryt.

Kol pinigai tavęs nepadarė žmogumi, tu niekaip negali jų pasidaryt.

Deja, pinigui – neįsakysi. Todėl žmonių čia nėra daug.

Gėrio gairės

Viskas galėtų būti kitaip, jei žmonės būtų be galvų. Tada visi būtų laisvi, lygūs ir išdidūs. Eitum be galvos ir negalvotum, ką kitas pagalvos.

Dar geriau – jei žmonės būtų rutulio formos ir kybotų šiltuose kraštuose ant palmių.

Deja, žmogus niekad nesivystė taip, kaip jam būtų geriau.

Tai reiktų išbandyti

Jei žmogus neturėtų užpakalio, ant ko tada sėdėtų?

Sakot: tokių dalykų neverta nė svarstyt.

Atseit viskas jums aišku. Labai jūs gudrūs!

O jeigu jus pliekti lazdom per užpakalį taip, kad nebegalėtumėt atsisėst?

Žiūrėk, ir išgaruotų tas gudrumas.

Riomerio universitete gilinome žinias.

– Jei žmogus būtų krėslo formos, ant jo būtų smagu sėdėt, – aiškino prociesorius Bumblauckis.

– Ir dabar sėdi... – sakėm.

– Bet ant sprando nėra patogu, – piktinosi prociesorius. – Ir daugel kas nepatogu. Tarkim, kabint ant ausų makaronus. Arba protą py...

Visi nuliūdom. O prociesorius pateikė galutines išvadas:

– Žmogus išvis nėra patogus kitam žmogui. Jį būtina tobulint.

Pritarėm. Tik Morkus niurzgė, įrodinėjo esąs jau tobulas.

– Aš tik išgėręs imu smurtauti šeimoj, – sakė jis. – Aš manau, smurtauti blaiviam – iškrypimas. O va išgėrus – ką daugiau veikt? Su žmona šnekėt? O jeigu ta negeria? Koks pašnekesys tarp blaivios ir girto?

– Mes, vyrai, dėl to ir vedam, kad galėtume smurtaut, – apibendrino Matas.

– O moterys? – klausė Jonas, kuris buvo jauniausias ir dar negalėjo suvokt sudėtingų Lyčių traukos dėsnių.

– Moterys teka todėl, kad mėgsta smurtą. Jau mokinukės lipte limpa prie bendraklasių mušeikų. O kas matė vienišą paaugusį banditą?

– Tai kodėl ištekėjusios skundžiasi?

– Todėl, kad silpnas vyras smurtauja prastai, ir žmonos lieka nepatenkintos, – išaiškino Matas. – Net būna atvejų, kai

jos skambina specialiais numeriais, mat trokšta susipažinti su specialistais, kurie turi didelę smurtavimo patirtį, žino daug smurto būdų ir specialių priemonių. Civilis tik triukšmą kelia. O policininkas šmakšt ant galvos celofano maišelį. Ir – ramu.

– O saugumietis? – klausė Jonas. – Tas gal ir už policininką viršesnis?

– Saugumietis gali ir policininkui maišelį užmaut, – patvirtino Matas.

– O ką dar anas gali?

– Sykį vienam mieste vienas ėmęs pro langą myžt...

Susižvelgėm. Ir mums taip patiktų.

– O šikt pro langą?

– Nėra duomenų.

– Šikt pro langą, manding, nepatogu...

Visiems tapo smagiau pagalvojus, kad ir galingieji ne viską gali.

– Kažin, ką dar saugumiečiai veikia? – smalsavo Jonas.

– Su valstybės paslaptimis dirba.

– Bet jei valstybė gera, jai gi nėr ko nuo savo piliečių slėpt!

– Jei gera... – atsiduso Matas. – Yra valstybių, kurios ant svetimų puldinėja. O mūsiškė tai ant savų...

Koks kilo erzelis! Visi kėlėm kumščius.

– O paprastam, bemaž neįgalinčiam vyrui nė ant žmonos nevalia pult! Kur teisybė?

– Perkelt tokią valstybę atokiau nuo žmonių!

– Uždraust anai artintis prie žmonių gyvenamos vietos!

Visi jautėm, kad šitaip būtų geriausia. Tik ar bus?

ŠEIMOS ASTRONOMIJA

Mano žmona yra rutulio formos ir sukasi apie puodus.

Aš esu žmonos palydovas ir sukuosi virtuvės orbitoj.

Sykį pastebėjau, kad apie mano žmoną sukasi kaimynas. Tai natūralus, nepavojingas reiškinys. Smulkius kūnus traukia stambesni.

Va, jei kaimynas imtų žmoną traukt...

Tai jau reikštų pasaulio pabaigą.

Yra daugybė žmonių, kurie mėgsta aiškint. Mėgstančių klausytis – 64 kartus mažiau. Tai kelia įtampą ir diskomfortą. Todėl ateity žmonės bus su jungtukais.

Kol to nėra, bedarbių armijos eilinius reiktų įdarbinti imtuvais. Aiškintojai (siųstuvai) tik perteikę šiems patirtį turėtų teisę grįžt į namus. Mat kankinti artimuosius – draudžiama.

Kuo ilgiau aiškini, tuo neaiškiau tampa. Todėl didesni už mus – tyli. Net spygliuočiai su lapuočiais nekariauja. Užtat ir linkstama prie nuomonės, kad miško gaisrus sukelia žmonės.

Žemę gaubia informacinis laukas, kuriame gali rasti viską, ką tik žmonės yra pagalvoję ar pasakę. Taigi kvailos mintys niekur neišnyksta. O kad kvailių yra daugsyk daugiau nei protingų, nesunku įsivaizduot, koks beribis kvailybės okeanas virš mūsų... Štai kodėl tie, kuriems pavyksta prisijungt prie kosmoso, taip nušneka...

Nėr abejonės, kad šis okeanas vis platės, o abipusis ryšys – gilės.

– Jei paviešins viską, ką žmonės kalba apie kitus žmones... – susimąstė žmona. – Kas bus?

– Gerai bus, – atsakiau. – Pagaliau žmonės liausis plepėję.

– Bet galima apie kitus ir gerai kalbėti...

– Pabandyk.

Ta prasižiojo ir vėl užsičiaupė. Suprato, kad nepavyks. Didelis rūpestis užgulė sielą. Jei apkalbėti kitus taps nebeįmanoma? Kaip gyventi? Kam?

– Apie ką tada kalbėt?

– Patylėsim! – linksmai sušukau. – Seniai laukiu.

– Žmogus vis tiek norės liežuviu malt, – tarė moteris. – Tai propeleris, tempiantis pirmyn.

– Teks išmokti apie kitus gerai kalbėt.

– Tada visur tvyros melas. Galvosim viena, kalbėsim kita. Kaip anuomet...

– Bus paviešinta ir tai, ką galvojam, – guodžiau. – Teks ir galvot išmokti gerai: aš puikiai jaučiuos! Mano šeima gera! Mano valdžia...

– To tai jau nebus! – suriko. – Žmonės verčiau išvis liausis galvoję.

– O kai paviešins ir tai, ką jaučiam, – tęsiau, – tada išmoksim ir jaustis gerai.

– Bus geri laikai, – pravirko moteris.

– Gerai, kad mes jų nesulauksim, – pritariau.

AR DARGANOM SIEKIAMA ATITRAUKTI DĖMESĮ Į RYTUS

1.

– Žmonės, kaip ir telefonai, yra su liečiamaisiais paviršiais. Ir iš žmonių, ir iš telefonų nuolat sklinda triukšmas. Bet yra ir skirtumų, – aiškino privatdocentas P. – Žmogus, kurį kiekvienas gali paliest, pastumt ar net paspirt, yra mažiausiai išmanus. O va patys išmaniausi turi neliečiamybės funkciją.

– Kas būtų, jei tokį paliestum? – klausė daktaras kunigas K.

– Užsikrėstum. Jie labai korumpuoti.

– O jei batu spirt?

– Vis tiek koja nudžiūtų.

Abu susimąstė apie liūdnas luomų bendravimo perspektyvas.

– O žmonos! – sušuko privatdocentas P. – Juk jau ir tas reik atsargiai liest.

– Maniškė tai seno modelio, – pasidžiaugė daktaras kunigas K.

– Vaikai, net ir tie – su neliečiamais paviršiais, nepalyginti išmanesni už tėvus. Kas bus?

Tuo metu prasivėrė dangus ir kaži koks senis, pro plyšį iškišęs barzdą, skardžiai sušuko:

– Nutilkit, kvailiai! Bene dulkės išmanios gali būt?

Daktaras kunigas K. puolė kniūbsčias. O privatdocentas P., nėmaž nenusigandęs, atrėžė:

– O jūs ten labai gudrūs ir kažin kokius darbus dirbat, ane? O kas Lietuvos žmonėms nuolat orą pagadina?

Senis išraudęs užtraukė debesim plyšį, kažkas dar ten driokstelėjo storai, ir oras Lietuvoje visai pagedo.

2.

Kai buvau orų pranešėjas, pranešdavau tik gerus orus. Todėl, kad pats buvau geras. Bet įgijęs daugiau patirties ėmiau kitaip kalbėt:

– Kas šiandien blogai elgsis, tam rytoj bus blogas oras.

Gatvėj išgirdęs besiskundžiantį prastais orais, irgi nepraeinu pro šalį.

– Tu į save pasižiūrėk, – patariu. – Gal prisiputai vakar kaip kiaulė? Gal draugą nuskriaudei? Ir vis tiek norėtum, kad tau saulutė šypsotųs!..

Ir žmonės ėmė gerėt. Jei šis procesas nenutrūks, apie 3000-uosius jau bus visai neblogi.

GYVENIMAS ANT KĖDĖS

Štai prisijungę prie interneto jūs informacinę visuomenę kuriat...
Aš rytais tik dirsteliu pro langą. Tiek informacijos – niekaip iki vakaro neapdorosi. Nuliūdęs siekiu specialiųjų indų ir atsijungiu nuo pasaulio.

(Antanas Tveriaga. „Mano kelias", p. 91)

Prisimenu, sėdėjau ant kėdės. Staiga įėjusi pati tarė:

– Ant kėdės kiekvienas moka sėdėt!

– Taip jau ir kiekvienas! – vyptelėjau. – Kažin kas būtų išmokinęs?

Likau ten sėdėt. Bet nerimas jau smelkėsi į širdį. Pati praeidama vis pašaipiai dėbteldavo į mane ir aš kaskart sudrebėdavau. Sėdėti darėsi vis sunkiau. Pirma sėdėjau kažkaip savaime, o dabar, kad išsilaikyčiau, reikėjo pastangų.

Vakarop užplūdo visai niūrios mintys: „O jeigu tikrai kiekvienas? Kas tada?"

– Ne! – riktelėjau. – To negali būt!

Ir vis dėlto pranašumas, kurį jaučiau prieš kitus, blėso, nuotaika smuko, gyvenimas pasirodė beprasmis. Šitiek metų kasdien sėdėta! Maniau toli pralenkęs amžininkus.

Sutemo. Priešais stūksančiame daugiaaukštyje įsižiebė lempos. Pro vieną langą išvydau kambary sėdintį vyrą. Jis sėdėjo ant kėdės.

Buvau matęs tą žmogų. Vadybininkas ar vaistininkas. Niekad su juo nesisveikinau. Atrodė per prastas.

Pakilau ir išėjau. Iki paryčių budėjau prie namo. Kai jis išlindo pro duris, paklausiau:

– Jūs mokate sėdėti ant kėdės?

– Moku.

Atsakė lengvabūdiškai, lyg būčiau klausęs ką politiško. Norėjau iškart liuobti į dantis, bet susitvardžiau.

– Kur mokėtės?

– Savamokslis! – atsakė ir kaži kaip vaikiškai šyptelėjęs pridūrė: – Iš pradžių, tiesa, giminės parėmė.

– Giminės iš Amerikos?

Kad ne! Augęs paprastų valtiečių šeimoj, regėjęs vien skurdą ir nepriteklius, visko jis pasiekęs pats.

– Dabar jau puikiai sėdžiu! – gyrėsi.

Tai esą ir darbas, ir pomėgis. Žmogus visiškai atsiskleidęs. Savaitgaliais, tiesa, tarnaująs pulkininku Vievio paukštyne.

– Bet sėdėti – visai kas kita!

– Puiku, – atsakiau. – Sėdėkite.

Ašaros užplūdo akis. Nusigręžiau ir nuėjau. Tada, maniau, niekad nebegalėsiu atsisėst.

Marios laiko prabėgo... Esu daug sveikesnis, jau galiu valgyt varškę, grūdus, net sėlenas. Lioviaus iš aukšto žiūrėt į kitus. Tai sunku, bet įmanoma.

O svarbiausia – vėl pradedu sėdėt. Kartais prisėdu net prie visai man nepažįstamo žmogaus, kumšteliu pašonėn.

– Sėdim! Ohoho!

Žinoma, tai jau visai kitoks sėdėjimas. Bet galima priprast.

Molis Valentinas buvo auksinių rankų meistras. Viską jis mokėjo: vinį įkalt ir paveikslą pakabint, batus užsivarstyt ir net varvantį čiaupą užsukt.

Sykį išėjęs pasivaikščioti Molis Valentinas prasilenkė su porele prancūzų ir nugirdo vieną sakant:

– Ach, *mon Dieu*! Kad ir visą gyvenimą dirbtum, o juk nepadirbsi net skruzdėlės!

– Kva kva! – pritarė antrasis darkyta prancūzų provincialų tarme.

O Molis Valentinas nusijuokė ir pasakė:

– *Il y a parier, que toute idée publique, toute convention recue, est ube sottise, car elle a convenu au plus grand nombre!*

– Eik tu na..! – suriko prancūzai.

Molis Valentinas kilstelėjo skrybėlę ir grįžęs namo ėmė dirbt skruzdėlę. Tą pačią naktį skruzdėlė buvo padirbta, stryktelėjo nuo varstoto ir nurėpliojo į vakarus.

„Ir kas iš to?“ – susimąstė Molis Valentinas.

Norėjo paklaust anų prancūzų, bet išėjęs gatvėn jų neberado. Grįžęs neberado ir skruzdėlės.

Nuo to sykio jis ir nebedirba skruzdėlių.

Aš ne meistras, bet būna, kad imu gręžt sienas. O kartais einu pas dantistą, kad dantį pagręžtų...

Norisi bendraut! Jau pamirštas dalykas – šiaip sau užsukti pas žmogų ir paplepėt. Buvęs žmogus dabar visados prie kompiuterio.

Jei sugebėčiau – kiekvienam nusiųsčiau po virusą.

Aušo rytas, o pusryčiai jau seniai buvo ataušę. Spyriau į lėkštę ir išėjau atbulas. Nešiaus duris, stiklinę ir katiną. Šį išmečiau ties posūkiu. Nemaniau, kad pravers. Su stikline gi tikėjaus prisijungt prie Interneto.

Bet jau ties Kražiais sustabdė sargybinis.

– Atiduok stiklinę!

– Iš kur galėčiau tokį daiktą turėt! – sušukau. – Bene mokėčiau juo naudotis? Seniai būčiau pagadinęs.

Taip taręs susinervinau, nes nekenčiu melo, visados sakau tiesą, todėl darsyk pakartojau, ką sakęs, ir net išverčiau į anglų kalbą, kurios iki tol, beje, nemokėjau.

Užtat kaip nustebau, kad jis nesuprato ir prabilo cenzūrine lietuvių kalba:

– Uždaryk portalą, vaikine! Aš puikiai žinau, ką turi. Jau penktas mėnuo tave seku.

Supratau, kad tas vargšas įsivėlęs į sekimo skandalą ir tapęs nepakaltinamas. Norėdamas jį paguost, tariau:

– Galėčiau katiną atiduot. Jį rasite už posūkio, o atpažinsite iš balso, – ir, kad jam įsiteikčiau, pridūriau: – Svajoju ir aš įsivelt į sekimo skandalą.

Tada jis prabilo nebe taip rūsčiai:

– Nieko ten gero. Veltumeis verčiau į siekso...

– Mielai! – sušukau. – Štai jau dvidešimt metų stengiuos su žmona...

Ašaros paplūdo iš akių...

Tuomet jis pagailėjo manęs, leido eiti toliau ir net atidavė paskutinius marškinius. Dabar galėjau laisvai judėti vienmarškinėse apygardose ir netrukus priėjau Hanzos miestą. Vartai buvo užrakinti. Bet pastačiau savo duris ir žengiau stačiai į barą. Ištiesęs stiklinę, penkiais mostais po šimtą gigabaitų prisijungiau prie Interneto ir gerą valandą bendravau su virtualiais pašnekovais. Tada ryšys nutrūko, dideliam ekrane liko mažos žvaigždės.

Paskui ir tos ėmė blėst. Supratau, kad vėl aušta rytas. Diena išsitrynė, tad programa kartojama.

AR DAUG ŽMOGUI REIKIA?

Koks tuščias šiandien vasaros dangus –
Be debesų, be paukščių.
Nustebęs sėdi po stalu žmogus,
Nervingai užsimojęs šaukštu.

Nesistebėk, žmogau, ir nesinervink –
Ne tik danguj – kišenėj, sieloj tuščia.
Ne tavo reikalas, ko klykia gervės
Ir kas po dvidešimties metų bus čia.

Ir aš nustebęs pabudau, ir ką gi –
Kaimynas perdė lygiai šeštą ryto.
Taip sopulingai, tartum anglų ragas,
Taip paslaptingai, it kalba sanskrito.

Nei mes draugai, bičiuliai anei giminės,
Ir apie mus istorija tylės.
Bet įkvėpė tas garsas, tartum himnas,
Ir parašiau šias įkvėptas eiles.

ŽENKLAS

Atsisėdęs pavalgiau musmirių ir ištiko regėjimai: tarytum sėdžiu ir musmires valgau. Nyku tapo. O nieko nepaveiksi: kokia galva, tokios ir haliucinacijos.

(Zebediejus. „Pamokslai", p. 661)

Tą rytą Petras K. pabudo nusiteikęs prastai: galvą tiesiog skėlė pusiau.

Nusprendęs pasivaikščioti, apsirengė, dirstelėjo į veidrodį ir nustebo: galvoje styrojo įkirstas kirvis.

„Blogas ženklas", – pamanė Petras K., suėmęs už koto patraukė, bet kirvis nepasidavė. Įkirsta buvo kaip reikiant.

Ilgai dar stovėjo prie veidrodžio, kraipydamas galvą. „Ką dabar daryti? Šitaip ir į gatvę nepadoru... Nors... Kažin ar kas labai stebėsis. Šiais laikais... Kiekvienam gali atsitikti..."

Kas atsitiko jam, neprisiminė. „Sutikau Povilą. Nuėjom pas Mariją. Paskambinom Jonui. Atvažiavo Antanas..."

Pabandė užsidėti skrybėlę, bet tada jau iš tikrųjų atrodė nei šiaip, nei taip. Numojo ranka ir išėjo. Laiptinėje susitikęs kaimynę senu papratimu kilstelėjo ranką prie skrybėlės ir, užčiuopęs kirvakotį, pajuokavo:

– Kirvis galvon, velnias uodegon...

Kaimynė išsižiojo, bet nieko nepasakė.

Nusipirkęs laikraštį, žingsniavo skaitydamas „Kriminalinę kroniką“, tačiau apie kirvį ir galvą ten nieko nebuvo pasakyta.

– Kas darosi! – girdėjo šnekant už nugaros. – Še tau ir...

Atsisėdo ant suoliuko ir susimąstė. „Jei kreipsiuos į ligoninę, tikriausiai praneš policijai. Tiems, žinoma, bus įdomu, kaip kirvis atsidūrė mano galvoj. Bet aš nieko negaliu paaiškinti. Vadinasi, kils įtarimas. O kai sykį tapsi įtariamuoju – tai jau ilgam...“

Staiga kažkas timptelėjo už koto.

– Kas tas yr, sūneli? – klausė baltas seneliukas mėlynom akim.

– Kas, kas! – susinervino Petras. – Kirvis.

– Ką?! – šaukė seneliukas, priglaudęs delną prie ausies. – A?!

– Įsikirtau! – riktelėjo Petras.

– Tau?

– Sau!

Aplinkui ėmė rinktis smalsuoliai.

– Ko tik jaunimas neišsigalvoja, – priekaištingai kraipė galvą seneliukas. Paskui kreipėsi į susirinkusius: – Nemoka dabartės lietuvis laisve džiaugtis. Oi, nemoka. Atsimenu, prieš karą...

Petras suėmė abiem rankom kirvakotį, stipriai patraukė ir atsistojo.

– Ar ne geriau, jeigu žmogus, užuot kirtęs kitam, sau įsikerta? – paklausė. – Bet jeigu nepatinka...

– Reik priešą kirsti! – skystai klyktelėjo seneliukas, skubiai tipendamas šalin. – Gėda! Gėda!

– Greitai visi taip vaikščios! – jam įkandin sušuko Petras ir patraukė priešingon pusėn, mąstydamas, kad kultūringas žmogus niekada nebaksnos kitam pirštu į galvą. „Dar nežinia, kas blogiau: kirvis galvoj ar visai be galvos...“

Paskendęs mintyse, jis kaktomuša susidūrė su dviem policininkais. Iš netikėtumo krūptelėjo, kirvis blykstelėjo, o policininkai išblyško. Atšoko į šalį ir dingo krūmuose. „Aha, – patenkintas nusišiepė Petras. – Mano, kad mafija."

Bematant pajuto didelį jėgų antplūdį ir ryžtingai nusiteikęs žengė į barą.

Barmenas išbalo.

– Su kirviais neaptarnaujame...

– Kur taip parašyta?

– Palikit rūbinėj.

– Kad pavogtų? Na jau ne! Šampano! Ir greičiau, kol... – Petras reikšmingai pakratė galvą.

Barmenui sudrebėjo rankos, ir po penkių sekundžių šampanas putojo ant stalo. Petras išlenkė taurę, ir jį pagavo melancholija.

– Mergaitės! – šūktelėjo. – Dangaus gyvos žirklės! Atkirpkit ir man...

Bet aplinkui nebuvo nieko – tik tušti staliukai, susigūžę po baltomis marškomis. Petras K. įsižeidė ir atsistojo.

– Užkliūva jums tas kirvis! – rūsčiai šūktelėjo išeidamas. – Kiti užanty nešiojasi. Aš bent neslepiu.

Bet pamiršo pasilenkti ir nesmagiai kaukštelėjo kotu į staktą. Susinervinęs išėjo gatvėn. Praeiviai šastelėjo į šonus. Petras dar labiau susinervino. „Vis dėlto nesmagu. Reiktų ką nors daryti. Bet eiti pas advokatą negaliu, nes neturiu tiek... O kreipsies į mėsininką – traukdamas kirvį ir galvą nutrauks. Kaip stomatologiniuose... Ne. Užeisiu verčiau pas Povilą. Gal ką nors žinos..."

Bet Povilas nieko nežinojo.

– Niekada tu nieko nežinai, – barėsi Petras. – Kam ir gyveni?

Šito Povilas taip pat nežinojo.

Tada Petras trenkė durimis, nuėjo pas Mariją ir nuplėšė jai garbę ir orumą. Nebuvo sunku, mat plėšė jau nebe pirmą sykį.

Paskui jie paskambino Jonui ir nuėjo pas Antaną. Bet Antanas taip pat nieko nežinojo.

– Ir nenoriu žinoti, – sakė jis. – Aš moku važiuoti dviračiu ir šito man pakanka.

Visi patylėjo.

– Norit pažiūrėti televizorių? – paklausė Antanas.

– Televizorių aš esu matęs, – atsakė Petras.

– O pianiną?

– Ir pianiną.

– Daugiau aš nieko negaliu parodyti, – įsižeidė Antanas. – Turiu tik hemorojų. Bet judviem bus neįdomu.

– O Petras, – didžiuodamasi tarė Marija, – turi kirvį galvoj.

Petras susidrovėjęs nusigręžė, o Antanas paraudo iš pavydo. Visiems tapo aišku, jog draugų likimai susiklostė skirtingai, ir sena bičiulystė nutrūko.

– Ką šiandien matei pro langą? – paklausė Petras.

– Nieko, – atsakė Antanas.

– Norėčiau ir aš pažiūrėti.

– Prašom, – Antanas nuvedė svečius prie lango. – Tėvynė! – mostelėjo.

– Oho kokia! – stebėjosi Petras. – Pro mano langą visai kitaip atrodo.

– Taigi, – tulžingai pasakė Antanas. – Nebėr lygiavos.

Daugiau jie neturėjo apie ką šnekėtis ir atsisveikino. Antanas apžergęs dviratį nudardėjo į pakalnę, o Marija sėdo į liftą,

aplenkusi Miegamąjį, išvažiavo į Doros kelią ir po keturių sekundžių dingo Petrui iš akių.

– Lietuviai! – pašaukė tas.

Bet aplinkui tik vėjas švilpė.

„Kirvio pavydi, – atsiduso Petras K. – Bet argi aš kaltas, kad persimainė... Anais laikais visiems vienodai įkirsdavo...“

Jis buvo jau netoli namų, kai apspito nepažįstami žmonės ir labai ryškiai nupaveikslavo.

Kitą rytą pasipylė nuotraukos. „Atsitiktinumas ar kasdienybė?“ – klausė vienas riebus dienraštis. „Provokacija!“ – šūkavo antras, pamėlynavęs ir sulysęs. Tretysis, pats gražiausias, tvirtino, jog tikras lietuvis nūnai šitaip ir privaląs atrodyti: su kirviu galvoj arba su šakėmis nugaroj. „Revolveriai ir kulkos – prancūzų išmislas, – skelbė Vedantysis. – Ogi mes, lietuviai, turime žengti Dievo mums skirtu keliu.“

Petras skaitė ir labai didžiavosi savimi, tačiau nesuprato, kieno pusėj tiesa.

Po pietų gavo šaukimą į televiziją.

„Neisiu, – nusispjovė. – Žinau jūsų televiziją. Pilna kamerų ir rodo visus, kurių ieško rinkėjai. Jei surastų... Tik taip lengvai neprieisit. Aš, berods, nieko nepadariau...“

Bet vakare atvažiavo trys diktoriai, įlaipino į šarvuotį ir išvežė.

Televizijos Kamera knibždėte knibždėjo narių bei atstovų. Buvo jų čia visokiausio rango: nuo pasmurgusių galininkų bei įnagininkų iki sumitusių kilmininkų, naudininkų, vietininkų...

Paskui prasidėjo diskusijos. Visi ilgai ir triukšmingai ginčijosi, ką reiškia kirvis Petro K. galvoj. Bėgo minutės, savaitės,

mėnesiai. Petrui kartais atnešdavo džiūvėsį, paduodavo stiklinę vandens, bet dažniausiai – tik laikraštį. Greitai jis jau nebeskyrė dienos nuo nakties ir tik didžiausio sąmonės aptemimo akimirkomis įsivaizduodavo lietuvis esąs.

Bet vieną sykį, matyt, pasikeitė politinė situacija, nes prie Petro K. staiga prišoko Diktorius, įgrūdo gerklėn mikrofoną ir griausmingu balsu suriko:

– O kaip manote jūs?

Petras K. baisiausiai sumišo. Be to, jam skaudėjo galvą, o kirvakotis buvo ištinęs.

– Aš nieko nežinau, – suvebleno.

– Štai kaip sprendžiamos problemos! – ėmė rėkti galininkai. – Kirviu per galvą – ir nebereikia pensijos.

Kilmininkai paraudonavo ir pabandė ištraukti kirvį Petrui iš galvos.

Supuolė ir kiti. Naudininkai tempė Petrą už rankų. Vietininkai – už kojų. Kilmininkai nepaleido kirvakočio.

– Dovanokit, – atsiduso Petras K. – Už viską...

Visi nulenkė galvas.

Paskui du įnagininkai, paslapčiom prisėlinę, ėmė vilkti kūną iš Kameros.

– Kylam... am...

– Am? – sukluso kiti. – Am! – suriko.

– ...Am ...am, – nepasidavė įnagininkai.

Kilo baisus triukšmas ir žodžių jau nebebuvo galima suprasti.

...O Petro siela tuo metu kilo į dangų. Iš dviejų pusių ją prilaikė du baltasparniai, o tretysis lėkė priekyje ir pūtė sidabrinį trimitą.

– Tū-ū-ū! – aidėjo nuostabaus gražumo tonas.

– Luktelkit, – paprašė Petro siela.

Pasirėmusi ant debesies, pažvelgė į prarają. Ten prie negyvo kūno su kirviu galvoj grūmėsi kirbinės narių bei atstovų. Aplinkui siūbavo rugiai, ošė beržynai ir kukavo gegutės.

– Lietuva brangi...

Baltasparnis papūtė trimitą, ir jie nulėkė prieš laikrodžio rodyklę.

Krinta lapas nuo klevo, o lempa nuo stalo,
Krinta šuo nuo lentynos, šikna nuo dangaus...
Ir matau aš, kad klevas pagelto, o stalas pabalo,
Ir nuliūdęs lenkiuosi lyg šaukštas prie kito žmogaus.

O tas kitas iš plytos kad rėš man į mėlyną snukį –
Ir krentu aš kaip lapas, krentu ir smingu it baslys...
O galėtų jis mūryt namus... Bet negali, nes bukas.
Na tai kas!.. Man ir toks jis gražus. O jo vardas – Stasys.

Gatvėj timpteliu poną už skverno.

– Kaip gyvena Jokūbas?

– Nepažįstu Jokūbo!

Ir nors nueinam į skirtingas puses, aš nebesijaučiu toks vienišas dideliam mieste.

Juk abu nepažįstam Jokūbo.

Belskis ir bus atidaryta.
Bet jei nieko nėr?
Tada išlaužiam duris ir susirenkam
vertingesnius daiktus.
(Morkus. „Neoteologija". p. 287)

Sapnavau: tartum sėdžiu virtuvėj, laukiu pusryčių, o kiaušinienė čirškia lyg telefonas.

– Alio!

– Su jumis kalbės Jo Ekscelencija.

Pramerkiau akis ir nusigandęs suvokiau laikąs rankoj ne šaukštą, o ragelį. Dirstelėjau į laikrodį: pats vidurnaktis. Gal dar sapnuoju?

Bet štai jau girdžiu pažįstamą liūdną balsą:

– Patriūbavičius papjautas! Kuo greičiau atvažiuokit.

Pašokau iš lovos, perverčiau sąžinę: jokio Patriūbavičiaus nepažįstu! Norėjau paaiškint esąs laisvas nepriklausomas raštininkas, tačiau anas nedavė man kalbėt.

– Tik jumis vienu dar galim pasikliaut. Paskubėkit. Komanda laukia.

– Iš proto išėjot! Bene aš komisaras?

Ir jau buvau bemetąs ragelį, tik balsas anam gale tapo visai gedulingas.

– Komisarai pasitraukė į pogrindį. Vidaus reikalų specia-

listai užsiėmę vidiniais sistemos reikalais. Užtat ir kreipiamės. Būkit malonus...

– O patys kažin ką veikiat?! – riktelėjau. – Gal vandenį verčiat vynu? Ar naftaliną į naftą? O gal visi ten jau šikšnosparniais pavirtot?

Stojo tyla. Paskui pasigirdo tykus verksmas ir ragelis mano rankoj sudrėko. Tai sujaudino.

– Tvarka bus! – pasakiau stengdamasis tarti šiuos žodžius kuo įtaigiau.

Nusispjoviau į kertę. Ko jau nekenčiu – tai tvarkos. Tik paims pati šluotą – širdis ir nupuola bent keliais aukštais. Norisi bėgt iš namų, kur akys veda... O jei visam krašte šitaip!.. Užtat ir gliaudau saulėgrąžas, spjaudau kur pakliuvo. Ne kažin kas, bet... Jei kiekvienas, kaip sakoma, kantriai darbuosis savo sode... O jeigu ir svetimam...

Tik va, jei žmogus šaukiasi pagalbos, pažiūros man – paskutinėj vietoj.

Apsivilkau tamsų lietpaltį, užsivožiau skrybėlę ir gerą pusvalandį staipiaus priešais veidrodį.

Įsibrukau užantin specialiąsias priemones...

Po valandos jau buvau įvykio vietoje. Nutaisęs griežto ir nusimanančio vyro miną, praskyriau susirinkusius ir žengiau į rato vidurį. Ten kažkas voliojosi, bet aš vengiau žiūrėt.

– A radot?

Keletas tipų skėsčiojo rankom.

– A kad nežinom, ko ieškot.

– Daiktinių įrodymų!

– A kur anys yr?

– A kas jūs tokie? – sušukau.

Vienas prisipažino esąs mokytojas. Kitas – šunelių daktaras, trečias – batsiuvys. Dar ten buvo keletas bedarbių, tačiau tie laikėsi atokiau.

Supratau: tik drausmė ir didelis susiklausymas padės šiam kolektyvui siekt aukštumų.

Kažkoks nusmurgęs, prastu paraku dvokiantis tipas, prisistatęs karo korespondentu, pareikalavo atsakyt, kada mūsų vaikai galės išeit į gatvę.

– O ko ten reik jūsų vaikams? – riktelėjau. – Geri vaikai sėdi muziejuose, bibliotekose ir filharmonijoj.

Anas susimąstė, tačiau prabilo kitas:

– Ar žmogžudystė politinė?

– Jokių komentarų! – atšoviau, kaip buvau regėjęs elgiantis valdžios vyrus.

Bet reikėjo kažką veikt – pasitikėjimą pateisint, jėgas išmėgint.

– Pasimeldžiam, – pasiūliau.

Suklaupėm. Jie – arčiau kūno, aš – atokiau.

– O kūnelis atšalęs! – pastebėjau iš bendro išsilavinimo, nes prisiliest nieku gyvu nebūčiau drįsęs. – O pavasaris šiltas! Tai kelia tam tikrų minčių.

– A kišenes patikrinot? – paklausiau.

– Tuščios.

Nusispjovęs ketinau pasišalint, bet netyčia dirstelėjau į negyvėlį. Ak, koks jis buvo liūdnas! Ir peilis krūtinėj...

– Sakyk, o nelaimingasai, kas tave?..

Batsiuvys sukikeno ir man toptelėjo: ne nuo to galo pradedu.

– Nagi paimkit, vyrai, pirštų atspaudus nuo kriaunų, – paraginau.

Jie ilgai kuždėjosi, kumščiojo kits kitą. Galų gale mokytojas tarė:

– Kas iš tų atspaudų! Visų pirštai vienodi – į save riesti.

Kiek pamąstęs pritariau: tai tiesa.

– Bet mums būtina išsiaiškint, kieno šitas peilis. O tada jau...

– Peilis – mano! – pareiškė šunelių daktaras.

– To negali būt! – sušukau.

– Kurgi ne! – atšovė šis. – Aš mat savo peilio neatpažinsiu! Tu, vaikine, suimk save į rankas ir nesinervink.

Išraudau it virėjas prie valstybės vairo. Bet kaip galėjau nesinervint? Žmogžudystę pirmąsyk tyriau!

– Akivaizdu, jog nuėjom klaidingais pėdsakais. Bet, sakykit, kaipgi šis peilis atsidūrė Patriūbavičiaus kūne? Jūsų versija?

– Pats jį ten įsmeigiau, – atsakė daktaras.

„Nori dar klaidesniais takais nuviliot! – sumečiau. – Iš jauno specialisto pasijuokt... Neišdegs, vaikine!“

Ir mintyse pervertęs kriminalistikos pradžiamokslį nurodžiau:

– Ieškokite moters!

Jie kaipmat pagyvėjo.

– Einam, vyrai, į stotį!

Visi nuėjo, aš likau su numirėliu akis į akį. Iš debesų krūvos išlindo mėnulis ir man pasivaideno, jog Patriūbavičius šypsosi. Krečiamas šiurpo, susmukau ant žemės.

– Gelbėkit! – pasigirdo klaikus riksmas.

Nevaliojau pasikelt, tik susigūžiau ir užsidengiau plikę rankom.

– Kas nutiko? – prie manęs ūmai palinko moters veidas. – Ko jūs taip rėkiat?

Buvo tamsu ir ji negalėjo regėt, kaip nuraudau iš piktumo. Ketinau tučtuojau pakilt ir nueit nė neatsisveikinęs, bet kojos vis dar neklausė.

– Tai aš rėkiu? – įsižeidęs dūriau pirštu kūno pusėn: – Va, kas čia laido gerklę.

– Duokit ranką, – šnekėjo moteris. – Aš pagelbėsiu.

Įsitvėręs prisiglaudžiau ir pajutau, kaip grįžta jėgos. Tada paaiškinau:

– Atliekam slaptą valstybinį eksperimentą: kaip reaguos sąmoningas pilietis, išgirdęs nesąmoningą žudomo žmogaus klyksmą.

– Tai jūs jį nugalabijot?

– Gerbiamoji! – vėl įsižeidžiau. – Ką šnekat?

– Tai ko gi jam rėkt?

– Klausimus užduodu aš! – griežtai pareiškiau. – Sakykit, ko jūs tokiu metu čia valkiojatės?

– Nenorėčiau apie tai kalbėt...

– Klokite viską kaip tėvui, – paraginau. – Liks tarp mūsų ir bus panaudota prieš velionį. O jei ne – teks kitoj vietoj susitikt.

Vos neleptelėjau: policijos nuovadoj. Bet laiku susigriebiau. Ar tai aš drįsčiau savanoriškai ten koją įkelt? Net susiriečiau iš juoko.

Ir nežinia, kuom tai būtų baigęsi, tik, laimė, iš stoties grįžo mano vyrai. Pavargę, tačiau gerai nusiteikę.

– Patikrinom keletą, – pūkštė batsiuvys. – Išlaidos – trisdešimt litų. Gal išrašysit sąskaitą faktūrą...

– Alibi turi? – paklausiau.

– Tik sifilį, – atsakė daktaras.

– Ir aš laiko veltui neleidau, – pasigyriau. – Sulaikiau tokią...

– Ponia Patriūbovič! – lenkėsi daktaras. – Sakiau jums: sėdėkit namie.

„Tai viena šeima! – krūptelėjau. – Organizuotas nusikalstamumas...“

– ...statym... var... – suvapėjau ir netekau sąmonės.

O atsitokėjęs girdėjau šunelių daktarą aiškinant karo korespondentui:

– ...nusprendėm suorganizuot gaują ir pradėt nusikalstamą veiklą. Bet negi iškart svetimą pjausi? Tai bakstelėjau saviškiui...

Pasipiktinęs sušukau, kiek leido jėgos:

– Tai saviveikla!

– Dirbi, kas pakliūva, o ne ką mėgsti, – jis tik ranka numojo. – Tokie laikai.

Priėjęs lengvai išrovė peilį. Patriūbavičius prasižiojo ir labai aiškiai ir griežtai pareiškė:

– Gert!

– Ant kalno mū!.. – ryžtingai pritarė karo korespondentas.

Tada aš ryžaus paklausti to, kas jau seniai nedavė ramybės:

– O sakykit, ponai, ar lietuviai vis dar tebejoja?

Visi nustebo, daktaras net pyktelėjo:

– Aišku, kad taip! Jei būtų nujoję, tai ir mes jau dievažin kur būtume!..

Nežinau kodėl, bet man labai palengvėjo. Atidaviau pagarbą – kam man toks prašmatnus daiktas! – ir nuėjau namo.

Matyti prieky žiburiai keli,
Aš tam kely nelyg užpakaly,
Tačiau žinau: yra kažkur Širvintos –
Ten kartais broliai savanoriai krinta.

Ilgai aš ėjau, bet priekyje vėl –
„Shell“.

Gal šiąnakt broliai ir nekris, palauks –
Kartu rytoj parkrisim po alaus...
O gal neverta kristi, mielas drauge,
Jeigu nūnai žemčiūgai nebišauga?

Oi neverk, matušėl,
Kad aš vėl trečią sykį pro „Shell“.

Gal pasiklydau aš tame kely –
Ar gali priekis būt užpakaly?
Bet štai su lapais rudenio kartu
Bandau aš skrist – ir Lietuvon krentu.

O buvo kadaise – kitaip aš kritau:
Tiktai ketvirtadieniais ir tik Paryžiuj, ir tik po lietaus...

Ant mano stalo kepalas duonos. Apsivelku baltais drabužiais, uždegu žvakę ir susijaudinęs pradedu apreiškimą Lietuvai:

– Duona – tai...

„O kur dešra?“ – topteli.

Bet apie dešrą kažkaip nepadoru skelbt.

Todėl baigiu.

1.

Dirstelėjau pro langą – toks saulėtas rytas... Pagautas įkvėpimo, rašiau: „Pavasario saulė prašvito meiliai ir juokiasi, širdį vilioja...“

Perskaičiau žmonai. Ši tarė:

– Taip jau rašė Maironis.

– Na ir kas! – šūktelėjau. – Ką Maironis parašė, to jau niekam nevalia pakartoti, a ne? Pamanykit! O jei Maironis kam nors yra taręs „labą dieną“? Gal ir to aš nebegaliu sakyt?

Pabrukusi uodegą, pati nudūlino į kertę, o aš toliau rašiau: „Iškilo į dangų aukštai vieversiai – čirena, sparneliais plasnoja...“

Gal ir taip anas rašęs?

Kas man rūp!.. Imsi galvot, kas ką leptelėjęs, – pats nieko nebeparašysi.

2.

Visi žino, jog Maironis mėgo šnekėti lietuviškai. Taip pat jis mėgo važinėti arkliais. Arklius jis mylėjo labiau nei žmones. Daugelis Maironio eilėraščių yra skirti arkliams. Pats poetas gėdijosi savo aistros, todėl apie arklius kalbėjo perkeltine prasme, alegorijom ir simboliais. O kartais netgi demonstratyviai prieidavo prie žmogaus ir sakydavo:

– Labą dieną!

Paskui labai grauždavosi viešai atsižadėjęs arklių ir užsidaręs ilgai, graudžiai rašydavo.

Nors korespondentui K. buvo lūžusi koja – tą jis puikiai prisiminė, – kažkodėl jam skaudėjo galvą. Korespondentas be paliovos krūpčiojo, nors krūpčioti nebuvo dėl ko: namuose tvyrojo tyla. Tačiau būtent dėl to jis krūpčiojo dar labiau. Nerimą kėlė tai, kad čia nebuvo įvykių. Per keturias intensyvaus stebėjimo valandas iš dešinės į kairę perbėgo du tarakonai. Ir tai buvo viskas!

Bet staiga atsidarė durys ir vidun įėjo žmona. Korespondentas mitriai – kiek leido sugipsuota koja – pašoko ir nufotografavo ją iš visų pusių.

– Kas yra? – paklausė moteris.

– Tai aš ir norėčiau išsiaiškint, – atsakė vyras.

Moteris nieko neaiškindama užsidarė vonioj ir ilgai iš ten negrįžo. Korespondentas klausėsi už durų. „Manding, bus nusiskandinus...“ – toptelėjo mintis, ir jis pajuto gerai pažįstamą profesinį jaudulį. Nuotaika praskaidrėjo.

Stvėręs kirvuką jau buvo belaužiąs duris, bet žmona staiga išėjo iš vonios. Korespondentas atšoko ir slapstydamasis nusekė jai iš paskos. Moteris perėjo Svečių kambarį – korespondentas atkreipė dėmesį, kad čia nebuvo nė vieno svečio! – stabtelėjo prie veidrodžio – ten atsispindėjo tik jos veidas! – ir žengė prie lango. Po dviejų minučių – korespondentas fiksavo laiką chronometru – grįžo atgal, pasuko į dešinę ir užsidarė miegamajame. Korespondentas dabar klausėsi prie miegamojo durų,

tačiau ten buvo tylu. „Gal pasikorė!“ Dėl visa ko jis luktelėjo dešimt minučių, o tada garsiai rėkdamas įsiveržė vidun.

Žmona sėdėjo ant lovos ir skaitė knygą.

Korespondentas užvėrė duris ir susimąstė. „Kodėl ji taip elgiasi? Gal įtaria mane?“ Apsimetęs televizijos žiūrovu jis atsisėdo fotelin. Po pusvalandžio moteris išėjo iš miegamojo ir korespondentas vėl nufotografavo ją. O ta lyg niekur nieko pasuko į vonią. „Tai ne šiaip sau, – sumetė korespondentas. – Vonioj ji šiandien jau buvo!“

Stvėręs bloknotą užfiksavo buvusius įvykius ir apmetė galimą tolesnių moters veiksmų planą.

Ūmai vonioj sušniokštė vanduo. „Bando nuplaut pėdsakus!“ – krūptelėjo korespondentas. Jis pastebėjo, kad vonios durys iš vidaus neužsklęstos, bet įeit nedrįso. „Gaila, kad neturiu ginklo...“ Ir čia pat prisiminė karo korespondentus, pulkais žūstančius karštuosiuose planetos taškuose... Paraudęs viena ranka suspaudė ramentą, o kita staigiai atplėšė duris.

Žmona visiškai nuoga sėdėjo vonioj!

Korespondentas susmuko ant grindų. Jam nebuvo abejonių, jog tai erotika. „Tačiau kokiu tikslu demonstruojama? Bandoma pakirst Krikščionių demokratų partijos prestižą? Bet ar galimas daiktas, kad čia slapstytųsi koks krikščionis?“

Neilgai svarstęs suvokė, jog esant dabartiniam visuomenės nepasitikėjimui valdančiąja koalicija, tai įmanoma, todėl nedelsdamas išgriozdė spintas ir išvertė stalčius. Pašalinių nebuvo. „Vadinas, siekia demoralizuot mane, bando išprovokuot, kad žengčiau klaidingą žingsnį.“

Kertėj pasimeldęs jis sustiprino dvasią ir vėl žengė į vonią. Dabar ten buvo tuščia. Nė gyvos dvasios ir gretimose patalpo-

se: virtuvėj, tualete... Korespondentas surinko aukštu žemiau gyvenusio kaimyno numerį.

– Padėtis komplikuojasi. Būkit atsargus. Jei skambinsit, kvieskite Stasį.

O tuo metu žmona staiga išėjo iš miegamojo: buvo apsirengusi juodai nuo galvos iki kojų. Ir tučtuojau suskambo telefonas. Vyriškas balsas kvietė Stasį.

– Toks čia negyvena, – drebančiu balsu atsakė korespondentas.

Žmona atidarė spintą ir įniko ten kažko ieškot. Korespondentas išėjo balkonan ir užsirūkė: jis žinojo, kad spintose tuščia! Bet įvykiai klostėsi nenuspėjama linkme. „Ji apsirengusi juodai, vadinas..."

Nukrėstas šiurpo sviedė cigaretę ir grįžo kambarin. Pati vis dar tebebuvo prie spintos. Korespondentas slapstydamasis perbėgo kambarį. Moteris dirstelėjo į jį, ir vyras pasislėpė už fotelio. Ten tūnodamas matė, kaip jinai ima iš stalčiaus kažkokius popierius – tai galėjo būti Lietuvos pardavimo sutartis, – ir ėmė sėlinti artyn. O ta ūmai atsigręžė ir paklausė:

– Kas tau?

Švelnus balsas korespondentą sujaudino. „Juk galėjo viskas ir kitaip susiklostyt..." Deja, buvo akivaizdu, kad nesusiklostė.

Todėl jis apsimetė nustebęs ir pats paklausė:

– Kas man?

Ir karčiai šyptelėjęs atsakė:

– Nieko.

Žmona išėjo.

„Reikia skambint į policiją, – dingtelėjo korespondentui. – Vienas nesusidorosiu... Aišku, jei būčiau sveikas..."

Jau buvo bekeliąs ragelį, tik ūmai nusviro ranka. Jis prisiminė, kad vienas Stasys neseniai slapstėsi Vidaus reikalų ministerijoj, o kitas muitinėj... Ne, verčiau perduot medžiagą redakcijai... Bet vieno tipelio iš platinimo skyriaus vardas irgi Stasys...

Ragelis iškrito iš rankos, ir jis pasijuto vienas. Vienas prieš visus.

Ilgai stovėjo nuleidęs rankas...

Paskui netyčia dirstelėjo veidrodin ir išvydo ten mirtinai baltą veidą klaikiai spindinčiom akim. Ir tada – kad ir kaip drebėjo rankos – pakėlė aparatą ir triskart įamžino šį vaizdą.

Tada sviedė vaizdą pro langą – gal pakels geras žmogus! – ir sukniubo įvykio vietoje.

O kažkur toli, gal Adakave, giedojo strazdas...

Pažvelgiau pro langą. Kokia graži vasaros diena!
Gal žmonėms parodyt? Tegu visi žino.
Užtraukiu užuolaidas. Ne! Vienas džiaugsiuos.

PASIKALBĖJIMAS SU DIDŽIUOJU RYTŲ IŠMINČIUMI LIU ŠAO TSI

Jis atsirado tiesiog iš garų debesies, mat taisiausi koldūnų su grybais ir kinišku padažu.

Aš paklausiau:

– Ar daug žmogui reik?

– Daug, – atsakė jis.

– Kas gyvenime svarbiausia?

– Kad būtų daug.

– Koks yra gyvenimo tikslas?

– Kad būtų dar daugiau.

Nusiminęs uždengiau puodą. Svečias ėmė tirpt, blėst ir galop visai išnyko.

Nuo tos dienos aš ir tapau toks liūdnas, bet protingas.

LAIŠKANEŠYS SKAMBINA DU KARTUS

Kai jis paskambino pirmą kartą, aš dar miegojau.

Kai paskambino antrą, gulėjau ir svarsčiau: skambins trečiąkart ar ne?

Nuojauta kuždėjo: skambins. Sugraibęs po lova kirvį, atidariau duris.

Sveikam žmogui ir dviejų skambučių per akis.

Neklausinėk – ar galima? –
duris pravėręs.
Viskas galima, jei Dievo nėra.
(Zebediejus. „Pamokslai", p. 207)

Svečių aš nelaukiu.

Betgi tas, kuris galėtų ateit, o neateina – man patinka. Tai rimtas svečias. Užtat kai dvi paras niekas neskambina, lukteliu dar pusvalandį, kad neapsirikčiau, ir atidarau.

Jų dar nėra!

(Tai ne mūsų rasės tipai. Daugelis gieda bažnyčios chore ar net griežia strykiniais pas Jahvę.)

Bet eilinis svečias skambina garsiai ir dažnai: trys ilgi, devyni trumpi. Klausaus ir galvoju: kodėl jis taip daro? Juk žino, kad aš ne kurčias. Jei neatidarau, vadinasi, manęs nėr.

Po kurio laiko jis jau telefonu skambina!

– Jūs namie?

– O kur turėčiau būt?

Svečias svarsto mano pareiškimą. Paskui praneša:

– Tuoj pat atvažiuoju!

– O kaipgi! – rėkiu.

Rėkiu iš baimės, tačiau nė kiek neabejoju: anas pamanys – iš laimės. Ir skubės pas mane, kiek kojos neša. Didžiai įsižeidęs, kad esu toks bailys, atsinešu tam tikrą daiktą ir pučiu gerklėn

šaltą orą. Ir kai svečias vėl skambina prie durų, mano dvasia jau būna sutvirtėjusi – aš vėl neatidarau. Juk gali būti, kad iškritau iš balkono, paskendau vonioj, pasiklydau bibliotekoj... Apkurtau, uždusau, nukraujavau... O gal ištiko ūmi senatvinė silpnaprotystė ir nebegaliu rast durų? Šiais laikais ir namie žmogui visko atsitinka.

Protingesnis tai supranta ir pasišalina.

Bet ne kiekvienam duoti sparnai...

– Čia Antanas! – rėkia už durų.

– O čia Juozas, – atsakau.

Mano balsas ramus. Jeigu ten Antanas, – ko man jaudintis? Juolab nesuprantama, kodėl turėčiau atidaryt. Antaną aš daugsyk esu matęs.

Vėl klausinėsim: kas naujo? Betgi šitaip paklaustas ūmai suvoki, kad nieko naujo tavo gyvenime neįvyko. Per savaitę, mėnesį, metus...

Verkdamas pasiriši po kaklu televizorių, atsistoji ant vonios krašto...

O jei vis dėlto ką nors laimėjai?

Svetimam pasakytum. Bet Antanas – mano draugas...

– Atidaryk!

Nemėgstu skardžių balsų. Ar ne pats Antanas yra minėjęs, jog Dievas kilimu vaikšto...

– Bene svečias būsi? – teiraujuos.

– Aš Antanas!

– Visi taip sako...

Dabar tai Antanas. O vos peržengs slenkstį – kaipmat virs kitu. O tą jau turėsiu vaišint, pokalbį palaikyt. O štai su savim gali ir be palaikymo...

– Pas mus nėra svečių kambario, – aiškinu Antanui. Ir atsuku vonios čiaupą, kad nebesuprasčiau, ką anas šneka.

O, jei toksai kambarys būtų! Sofas, fotelius, pagalves ir net aksomines pagalvėles prismaigstyčiau vinių, segtukų, adatėlių... Štai tada jau ir svečią būtų galima pasodint...

Ir vis dėlto kartais – nesuvokiamu būdu! – svečias pakliūva į mano butą. Jis murkso virtuvėj ir kalba. Aš nesiklausau. Dar neteko girdėt, kad svečias būtų pasakęs ką nors tokio, ką būtinai privalėčiau žinot.

– Kavos?

Jis gers.

(O dėl ko negalėtų kavinėj arba savo namuos?)

– „Jacobs" ar „Krönungs"? Žaliais ar žydrais viršeliais? O gal pageidautum?..

Jis pageidautų.

– Bet aš neturiu!

Tai subtili užuomina. Jos svečias paprastai nesuvokia.

Daugiau nieko nebesakau, o jis vis tiek neišeina.

Apsimetu miegantis – kalba. Apsimetu miręs – kalba dar garsiau.

– O kaip tu manai?

– A?! – strykteliu. – Gelbėkit!

Aišku, aš galėčiau išvirt kavos ir šliūkštelt jam į snukį. Taip paprasta! Bet inteligentiškam žmogui gėda griebtis primityvių dvidešimtojo amžiaus triukų.

...Sykį buvo atsitikimas... Sušalęs dūlinau keliu... Ūmai žiūriu – palei šilą ugnelė kūrenas! Einu pasišildyt.

Ten sėdintys ponai padega man kelnes. Rūkdamas, rėkdamas leidžiuos atgal. Ir kaip niekad aiškiai suvokiu: net šaltą žiemą šilumos žmonių santykiuose neturi būti per daug.

Tatai prisiminęs einu į kitą kambarį ir mobiliuoju padargu surenku savo buto telefoną. Šiam suskambėjus, pakeliu ragelį ir išsigandęs šaukiu:

– A-a!..

– Kas atsitiko? – sunerimsta šiltai įsitaisęs mano svečias.

– Visi numirė.

Svečias vis tiek nenori išeiti, todėl sako:

– Viskas bus gerai.

Tada aš pats apsimetu svečiu, apsirengiu ir sakau:

– Metas!

Leidžiu jam eit pirmam ir užtrenkiu duris.

Paskui stoviu prie lango, lydžiu jį akimis ir galingu minties stūmiu nukreipiu pas savo artimuosius.

Kažin ar ten mano artimieji?

Geri artimieji gyvena toli ir mes jų nepažįstam...

1.

Einu aš per kambarį iš kertės į kertę. Ilgai taip einu, tikėdamasis kažkur toli nueit. Kartais stabteliu prie lango, žiūriu į gamtą ir mąstau: „Štai gamta! Reiktų ja gėrėtis. Bet kaip tai padaryt?“

Manding, tai ne mano jėgoms...

Nusivylęs keliauju toliau ir praeinu pro palubėj kabančią lempą. Žinau, kad ji čia specialiai pakabinta. Bet aš vis tiek nesikarsiu! Irgi specialiai.

O štai jau lempoj blėsta šviesa. Vakaras... Pavargęs stabteliu ir ilgai žiūriu į nykstantį šviesulį: „O gal?..“

Ne! Sukaupiu valią ir praeinu. Aš nenoriu būt geras.

2.

Tamsa. O toj tamsoj tamsi būtybė aiškina:

– Reikia veržtis į šviesą!..

– Rytoj, – atsakau.

O rytas išaušta rūškanas, atrodo – kitokio jau niekad nebus. Atsikeliu iš lovos verkdamas, muilą išmetu pro langą, kad nereiktų praustis, ir atsisėdu prie stalo. Bet, kas yra valgęs, tas žino, kaip nuobodu kramtyt, – išspjaunu ką atkandęs ir vėl atsigulu. Bet gulėti dar nuobodžiau. Imu rėkt ir daužyt sieną kumščiais, tačiau nepadeda.

Kas man turėtų padėt? Ir už ką?

Šiaip taip atsikeliu ir išeinu pro duris. Vos išėjęs pavargstu ir svarstau: gal grįžt? Ne! Sukandęs dantis einu toliau ir pasiekiu suolą. Čia atsisėdu. Traukia atsigult. Atsigulu, bet prisimenu, kad lovoj gulėti geriau. Atsikėlęs imu eiti namų link. Tai pernelyg sunku, todėl suklumpu ir ropoju keturpėsčias. Vaikai, palaikę arkliu, užšoka man ant nugaros ir pliekia rykštėm. Duris pasiekiu visai nusikamavęs ir jau nebeturiu jėgų patraukt rankeną. O kad ir patraukčiau – kas iš to. Pasėdėjęs prie durų imu šliaužti laiptais žemyn. Ir ūmai prisimenu: gatvėj šįryt jau buvau! Apima neviltis. Kas toliau? Negaliu to įsivaizduot.

Gal tai yra aprašyta knygose?

Neskaičiau tokių.

Sėdėjau tarpdury ir regėjau, kad saulė dar neaukštai. Visa diena prieš akis. Rytuos mano namai, vakaruos – pasaulis. Nei ton, nei kiton pusėn man nereik.

Padėtis be išeities.

Įėjo graikų pasiuntinys.

– Ar priimsite, Jūsų Kilnybe?

– Eik lauk, kvaily! – surikau.

Iš tikrųjų tai mano žmona, apsitaisiusi pasiuntinio drabužiais, nes aš taip liepiau.

– Karietą!

Įsliūkino vežikas. Aišku, tai mano uošvis, apsirengęs vežiko rūbais. Pirstelėjo, atseit limuzinas užvestas.

– Pas švedų karalių, – nurodau kryptį.

...Sėdžiu pas senį Zebediejų. Tas dar abejoja, ar jis švedų karalius, todėl pastato butelį trauktinės. Išgėrus iškart šviesiau akyse – trauktinė iš langų skysčio.

– Šimtą rykščių švedų karaliui!

Įeina ginklanešys su rykštėm – kaimynas Petras, ką tik paleistas iš beprotnamio.

– Už ką? – rėkia Zebediejus.

– Už jūsų švedišką modelį, kuris Lietuvoj neužsiveda, – paaiškinu.

...Gyvenimas yra toks, kokios tavo mintys. Aš apie save galvoju tik teigiamai.

– Gal norėtum, kad Petras išeitų? – klausia žmona.

– Tikrai, – muistosi Petras. – Gal aš trukdau?

– Tai kad nieko neveikiu, – numoju ranka. – Eikit gult.

Man patinka, kai žmona su kitu mūsų namuose. Tikrai blogiau, jei valkiosis gatvėm, šlaistysis po barus ar ieškos kur tamsios vietos. Dar vėjas perpūs...

...Neprabėgus nė valandai jie grįžta iš miegamojo. Petras sumišęs krapšto pakaušį.

– Jaučiuosi kažkaip...

– Tai aš kaltas, – sakau. – Galėjau kavos atnešt į lovą.

– Tarp mudviejų nieko rimto, – aiškina žmona.

– Gal Petras dar surimtės, – guodžiu.

Silpna moteris. Ir Petras silpnas. Ir aš ne iš stipriųjų. O jei dar imtume visi meluoti, slapstytis...

Va tada tikrai būtų negerai.

Naujųjų rytą galvojau apie ateitį...

Kasmet daugybė žmonių dingsta be žinios, ir bergždžios artimųjų pastangos išsiaiškint, kur jie: pragare? skaistykloj?.. Specialiosios tarnybos tik rankom skėsčioja.

Tačiau ne paslaptis, kad gudresni pražuvėliai slapčiom sugrįžta ir sugeba įsitaisyt šiltose vietelėse vaiduokliais. Tai vis tie, kurie ir anksčiau buvo papratę tamsoje veikt. Neteko girdėt, kad kam nors vaidentųs mokytojas, vaistininkas ar koks kitas šviesuolis. Kas buvo nieks...

O ir kas iš to? Galimybės, atrodytų, plačios – esi nematomas, panorėjęs eini kiaurai sieną, – o nuveikti darbai... Tai ant aukšto pastūgaus, tai prie lovos padūsaus... Įtariu, kad ir tose sferose yra kažkokie interesų derinimai, etikos, procedūros... Užtat vaiduoklis, kaip ir Seimo narys, jau seniai yra tapęs pašaipų objektu. Verčiau skradžiai žemės prasmegt.

Aišku, prieš prasmegdamas gali dar čia seneliu pabūt.

Mūkteliu degtinės...

Girtas, griuvinėjantis vyras šiaip jau nemalonus. Bet jis gali eiti pas moteris ir ten griuvinėt.

– Tik tu viena mane supranti!

Po tokios frazės numanomi visokie patogumai...

Bet jei šitaip tartų senelis... Girto, griuvinėjančio senelio nė vidun neįsileistų! O juk ir blaivas senelis atrodo kaip girtas. Vadinas, seneliui visur ir visados užtrenktos durys.

Ne, tai ne man.

1.

Santariškėse klausėm:

– Ar galima pasveikt nuo senatvės?

– Galima, – sakė daktaras Oleka. – Tik reikia tvirtai tuom tikėt.

Bet žmonės nūnai viskuom nusivylę.

2.

Žiū – senelis po obelim begulįs. Paridenau jį Europon.

Pūkštelėjo griovin ir galą gavo.

Lietuvis nuo obels netoli rieda.

3.

Santariškėse vėl klausėm:

– Ar galima pabėgti nuo mirties?

– Galima, – sakė daktaras Oleka. – Tik reikia labai greitai bėgti.

O kuris gi seniukas tai sugeba?

Kaip virsta pradalgėj žolė į šieną,
Taip aš pavirsiu,
Pavirsiu seneliu aš vieną dieną,
Ir iš kišenių mano smėlis birs.

Bet jūs, vaikeliai, tais takeliais neikit,
Barstytais smėliais.
Nebus tenai tiesos, doros anei
Jokios prasmės.

Senelis Rėmelis pirmąsyk iškrito iš lovos.

Tai sujaudino, ir jis ilgai gulėjo aukštielninkas. Prisiminė, kaip pirmąsyk ėjo į pirmą klasę... Pirmąsyk į pensiją... „O maniau jau viską patyręs, – šyptelėjo. – Maniau, nieko naujo nebenutiks ir nebėr ko laukt...“

Lėtai, kad nepagadintų įspūdžio, atsikėlė, pažvelgė pro langą. Koks giedras rytmetys! Ir sieloj giedra!.. Bet ir graudu. „Dabar jau dažnai kritinėsiu, – mintijo, – priprasiu ir nebesijaudinsiu...“

Papūtė barzdą. „Betgi vėl nutiks kas naujo, nepaprasto. Pirmąsyk nebeatsikelsiu...“

Tapo šilta krūtinėj. Prisipylė taurę šalto kisieliaus ir pakėlė už ateitį.

Visur nešuosi maišą žemės. Kur sustojęs,
papilu sau po kojom.
Visai kitaip jaučiuos. Tai mano žemė!
Žemaitijoj turiu jos net 3 ha.

(Antanas Tveriaga. „Išmanūs žmonės", p. 33)

Šventadieniais mėgstu lankytis pas kampininkus Drungilus. Kitados, kuriant informacinę visuomenę, šiedu žmonės – beje, dar anaiptol ne remtino amžiaus – per klaidą liko neprijungti prie Interneto. Šiandien aš labai dėl to džiaugiuos. Čia nurimsta jausmai ir atgyja širdis, čia aš pasisemiu jėgų ir grįžęs sostinėn vėl galiu lenkti nugarą virtualiose plantacijose.

– Kažin kodėl po sekmadienio ateina pirmadienis? – klausia Drungilas.

Kol aš mąstau, ką atsakyt, į pokalbį įsijungia Drungilienė.

– Aš manau, taip yra todėl, kad Žemė sukasi iš Vakarų į Rytus.

– Bet Lietuva taigi sukasi į Vakarus! – prieštarauja Drungilas.

– Buvau pamiršus, tėveli, – moteris parausta it sniegena.

– Nieko, – ramina Drungilas. – Yra šalių, kurios metų metais nesisuka.

– Tai ne demokratinės!

– O Suomija! Ten būna tik antradienis ir sekmadienis.

– O šeštadienis?

– Šeštadieniais daug girtų. Dėl to jie padarė taip, kad šeštadienio nebebūtų. Kam prireikia šeštadienio, tas važiuoja Rusijon.

– Moka žmonės susitvarkyt. Gal po pietų ir pas mus taip bus?

– Bus, – Drungilas uždega žvakę. – Šiandien sukanka lygiai dešimt metų nuo tos dienos, kai paskutinį kartą... Trys patiekalai!.. Kotletas... Šnicelis... Baltazaras... Kur jie dabar?

– O pusryčiai! – Drungilienė pakyla ir susijaudinusi vaikšto po kampą. – Pusryčiai taigi buvo!

– Buvo. Bet ne pas mus.

– Ar tiesa, kad pusryčius išrado anglai?

– Taip. Kažkoks Smitas iš Liverpulio. Beje, įdomu, kad niekas tada neįvertino pusryčių naudos. Vargšas buvo pakeptas ant laužo ir patiektas pietums.

– Še tau! Bet kas gi tada buvo iki pietų?

– Nieko. Iki pietų nieko nebuvo.

– Kaipgi žmonės gyveno?

– Koks ten gyvenimas... Užtat dabar! Anglai pavalgo pusryčius ir eina gult.

– Ak, kaip norėčiau ten gyvent!

– Visi norėtų. Bet Anglija maža.

– Anglai galėtų kitur gyvent. Jie moka angliškai.

– Tas tai teisybė...

– O kažin kuom pusryčiai skiriasi nuo vakarienės?

– Vakarienė būna vakare. O pusryčiai – ryte.

– Ir viskas? – moters akyse ašaros.

– Deja... – vyras užgesina žvakę. – Kiti sako, neva pusry-

čiams patiekiamas omletas su pienu, o vakarienei – kukurūzų burbuolės su kava. Bet, mano manymu, tai nieko nekeičia. Juolab jei kava su pienu.

– Kava su pienu? – moteris išblykšta. – Gamtoj to nėra!

– Anglijoj nėra gamtos. Ten angliški parkai.

– Ar lietuviai kada nors taps anglais?

– Po Mykolinių tai bus privaloma.

– Bet ar sulauksim?

– Ko gi nesulaukt? Laiko turim.

– O laikas – pinigai!

– Vadinas, ir pinigų turim.

Džiaugsmas užlieja sielas. Sėdim ir tylim – net vienas neatsargus žodis gali viską pagadint.

Petras pastatė namą, pasodino medį ir užaugino sūnų Povilą.

Sūnus Povilas išvarė tėvą iš namų, ir anas pasikorė ant medžio šakos.

1.

Keistų atsitikimų būna ir namuose, kur esu pragyvenęs daug metų, ir niekas ten, regis, nebegali nustebint.

Bet štai kriauklė. Sakytum, paprastas daiktas, o vieną dieną ima ir užsikemša.

Yra toksai pagaikštis. Įstatau skylėn. Spūsteliu. Kartą, kitą...

Jokių rezultatų. Pagalvoju: o kiti juk šiuo metu įstatymus priiminėja...

Ir toksai, žmogau, pasijunti menkas. Atrodo, mestum viską ir atsisėstum. Bet atsisėdęs gali nejučiom padaryti...

Išeitum gatvėn ir verktum. Tačiau į kokią krūtinę įsikniaubti? Nėra tokios!

Aišku, gerai pasidairęs pamatytum ir kokią ponią. Pribėgtum, padėtum galvą: „O žinot, man užsikimšo...“

Bet argi supras?

2.

Yra tokie žmonės – santechnikai. Sako, jie nardo vamzdžiuose tartum silkės, o kriauklėse jaučiasi it moliuskai.

Bet argi pasikvietęs į namus nepažįstamą ponią vesiuos jį prie kriauklės? Liepsiu kišti rankas į...

Jokiu būdu! Kai jis ateina, pasodinu prie stalo. Ištraukiu dešros, degtinės, agurkų.

Apie ką su nepažįstamu šnekėtis? Nejaugi apie š...? Ne taip mane mokino tėveliai ir profesoriai!

Užvedu kalbą apie orą ir sportą. Ir tik po gero pusdienio atsargiai sakau:

– Būna, kad užsikemša... – bet tuoj susigėstu. – Galvoj!

Šitaip mes pereinam prie politikos. Jo nuomone, Seime bemaž visiems užsikimšę. Nedrįstu prieštaraut – specialistas geriau mato.

Ir tik temstant, jau po antro butelio, vėl ryžtuosi.

– O žinot, maestro, būna tokių kriauklių... – ir kažkodėl priduriu: – Pietų jūrose...

Jis aiškina, kad marinistai ir pederastai – tas pats.

Aš verkdamas rodau jam knygą.

– Pats parašiau! Bet daugiau, matyt, nieko nebeparašysiu, nes negaliu nueiti... – paraudonuoju. – Į Europą.

– Ir neik, – jis numoja ranka. – Sėdim šikinyke, ir ko trūksta?

Juokiamės. Aš – nervingai. Jis – kaip jaunas leninas.

– O koks čia kvapas? – klausia.

– Matyt, pesticidus Akmenėj degina, – sakau. – Prapuls Lietuvėlė...

Jis užtraukia: „Balno-okim, broliai, žy-yrgus...“

Paskui neatsimenu... Bet kitą rytą – viskas kaip buvę. Tik pagaikštis kažkodėl ant stalo.

Pro mūsų namo langus krenta gyventojai.

– Ką jūs tuom norite pasakyt? – teiraujasi prancūzai.

– Nieko! – piktinasi krituolis. – Kodėl turėčiau?

– Gal gyvenimas blogėja?

– Ką jūs!

– Tai kodėl?..

Čia – tekšt! – dar vienas.

– Labas vakaras! – sveikinasi.

Man tai gražu.

Zebediejus sėdėjo ant pylimo ir ardė geležinkelį. Priėjo uniformuotas ponas.

– Bene geležinkelį ardai, seni?

– Kodėl turėčiau ardyt? – įsižeidė Zebediejus, captelėjo nusuktą veržlę ir prarijo.

– Nori pažiūrėt, kaip traukinys lekia nuo bėgių!

„Tikrai! – pamanė Zebediejus. – Šitiek metų pragyvenau, o tokio paprasto daikto neregėjau...“

Ir taip jam pagailo savęs, taip žemai nulenkė galvą, kad nupuolė kepurė ir pylimu žemyn nuriedėjo.

Ponas atsiduso, atnešė kepurę.

– Ardyk.

– Bet traukinys!..

– Žmogus svarbiau.

Tada Zebediejus pravirko ir nuėjo. Bėgiais pralėkė traukinys, jis net neatsigręžė. Tik taip smarkiai pirstelėjo, kad išlėkusi veržlė pataikė į kaktą Europos Komisijos ekspertui, sėdėjusiam vagone-restorane prie ketvirtojo staliuko, ir užmušė vietoj.

Tiek metų žemėj nugyvenęs,
Neradęs aukščio nei gelmės,
Štai stoviu vienas tartum penis
Ankstyvą rytą be prasmės.

Aš į save nelyg į makštį
Tiek metų gilinaus tuščiai...
Mane išspjovęs tartum rakštį
Pasaulis žiovauja plačiai...

Kažkas beldžia į duris... Aš irgi pabeldžiu, pasiklausau... Anoj pusėj vėl beldžia ir net pašūkalioja. „Ėhė-hėj!“ – atsiliepiu. Smagu!

Bet dažniausiai dienų dienom niekas nebeldžia. Dėl to nepanikuoju, suprantu, kad visi užsiėmę. Kartais net pats bandau kažką veikt. Sykį žmona rodė – rozetė sugedus...

(Kodėl ji man visą laiką rodo sugedusius daiktus? Paveikslą parodytų, ar ką...)

Rozetė – tai tokia vieta sienoj su dviem skylutėm. Purkšteliu į skylutes skystalo, kurį kartais purškiu sau į nosį. Jei nepadės, vadinas, problema ne skylutėse – visoj sienoj. O gal net visam daugiaaukščiui – paskutinė stadija? Seniai negirdėti beldžiant...

(Bet negi man visą namą išgriaut?)

Sunerimęs einu prie durų ir beldžiu pats. Niekas neatidaro, niekas nelaukia...

Verkdamas grįžtu prie televizoriaus. Matau, kad kažkur yra kitoks gyvenimas... Tik kam aš ten reikalingas?..

– Brlbrlblrūū... – aiškino televizoriuj kažkoks tipas.
„Viską jie žino!“ – galvojau.
Liūdna pasidarė.
O dar pagalvojau: „Koks nuostabus mūsų jaunimas!”
Visai nyku tapo.

Kai ilgu man – eilėraštį rašau
Neilgą. Betgi valgyt neprašau.
Ką parašau – suvalgau. Toks meniu!
Tai šitaip, ponai, aš ir gyvenu.

Morkus labai norėjo miegoti su moterim. Slankiojo paniuręs ir skundėsi žmonai:

– Mat kas išėjo...

– Jei pamiegotum su kokia, tai gal ir praeitų, – svarstė žmona.

– Su ta gal ir praeitų, – dūsavo Morkus. – Bet jų anava kiek!

Pravėręs langą, šaukė:

– Ei, moterys! Belskitės ir gulkitės...

Atsigręžęs į žmoną, tik rankom skėsčiojo.

– Matai, kad nesupranta...

Morkienė labai gailėjo savo žmogaus. Kartais net į lovą priimdavo...

Bet kas iš to?

Šįvakar aš pats einu pas moterį, pas kaimynę...

Sėdim virtuvėj, apšnekam pažįstamus... Daros nuobodu. Gal pakviest ją į lovą?

Tai kad lova – ne mano!

Gal be žodžių pult, drabužius draskyt, kaip rodo filmuose...

Jau imu nervintis... Gal su kaimynu pasitart?

– Kur jūsų vyras?

– Kabinete rašo...

„Galėtų man instrukciją parašyt..."

– Miegoti laikas... – žiovauja ponia.

Man net kūnas pagaugais... Juk „miegoti" vienaip skamba su žmona ir visai kitaip su moterim...

Bet jei vyras netoliese... Andai gyrėsi rašąs romaną apie meilę, tad išgirdęs braškant lovą, ko gero, ateis pasižiūrėt. Rašytoją tie dalykai turėtų domint.

– Vėlu jau... – dūsauja ponia.

Norėčiau nuraminti, paaiškinti, kad niekada nevėlu. Tik pats netikiu, jaučiuos išsekęs ir šliaužiu prie durų...

Bet jei šūktels: „Juozai!.."

– Juozai, – girdžiu kaimyno bosą. – Eikš, paskaitysiu, ką parašiau.

Atsidūstu ir einu. Gal pasiklausius aiškiau bus...

1.

Ar aš kada nors permiegosiu su moterim?

Nemanau. Išmiegoti aš mėgstu, bet permiegoti... Labai jau mane gąsdina šitas „per“.

Pervažiavo žmogų.

Ir – žmogus išvažiavo.

Jaučiat skirtumą?

2.

Užėjau pas draugą, bet buvo tik draugienė. Pakvietė į lovą. Nuėjom... Pirmą sykį buvau lovoj su moterim.

O mano draugas turbūt papratęs... Reikia jam paskambint.

– Mes lovoje, – pranešiau. – Ką daryt?

– Tuoj grįžtu, – nuramino.

Jam grįžus, trise sėdėjom virtuvėj ir plepėjom apie visokius dalykus.

3.

Moteris laiko tris namų kertes, o ketvirtoj laiko vyrą, kuris laiko rankoj televizoriaus valdymo pultelį.

Šiandien man aišku: tokia padėtis garantuoja stabilumą.

Žiūriu televizorių ir bunku. Vakar taip buvo ir ryt taip bus. Imu priedėlį...

– Ką darai? – rėkia žmona.

Bet kai nieko nedarau, ana vėl ima rėkt:

– Daryk ką nors! Daryk!

Išjungiu televizorių. Žiūriu į žmoną ir bunku.

Aišku, galima ir žmoną išjungti, bet...

Mečiau ten viską ir išėjau iš namų...

Einu užsimerkęs. Kad ir į ką žiūrėčiau – bunku.

Dar nežinau, kur nueisiu.

Pirmąsyk pamačiau jį prieš daugelį metų. Liūdnas žvelgė iš veidrodžio...

Aš nuėjau, ir jis nudūlino.

Ilgai tada apie jį galvojau: kas tu toks? Kur link eini? Ar laukia tavęs?

Kur ten lauks! Nuolat jį matau. Žiūri, lyg norėdamas ko paklaust.

O ką aš galiu atsakyt?

Sutikęs pažįstamus, teiraujuos: kas naujo?
Visi atsako: nieko.
O visuomenėje tai nuolat vyksta procesai!
Manding, visuomenė – ne iš tokių kaip mes.
(Antanas Tveriaga. „Žmonės yra pašaliniai", p. 300)

Diena prasidėjo lygiai taip pat kaip ir vakar: išaušo rytas ir tapo šviesu.

Petras dėbtelėjo į dangų, tačiau jokių ženklų, pranašaujančių pasaulio pabaigą, nesimatė. „Vadinas, ir vėl reiks keltis ir eiti", – susinervino.

Prisiminė, kad keldavosi ir eidavo kasdien.

– O kur aš nuėjau? – kreipėsi į Sieninį laikrodį. – Štai guliu toj pačioj lovoj kaip ir prieš pergalę.

Laikrodis tik suskliaudė rodykles ir nubėgo sienomis į Valgomąjį.

Petras mintyse padarė mankštą, padaugino iš dviejų ir pasijuto žvalesnis.

„Tačiau kur man eiti?" – svarstė atsikėlęs. Kur ir ko jis kasdien eidavo? Kaip tyčia šįryt buvo pamiršęs.

„Išeisiu ir žmonių paklausiu, – nutarė. – Gali būti, kas nors ir žinos."

Ilgai klaidžiojo gatvėmis klausinėdamas: „Kur aš einu?", bet niekas nieko nežinojo. Nepaisydami to, visi ėjo. Kai kurie net gana sparčiai.

Įsižeidęs atsisėdo ant suolo ir sėdėjo neskubėdamas. Tai buvo nauja, mat anksčiau jis skubėdavo ir sėdėdamas, ir net miegodamas.

Paskui priėjo Ponia su šuniuku, ir Petras prisiminė kitados skaitytą labai gražią knygą. Tačiau kodėl prisiminė, neprisiminė. „Tai dėl to, kad nevartoju padažo „Uncle Ben's", – pamanė.

O Ponia tarė:

– Jeigu Žemė nesisuktų apie savo ašį, tai ir vyrai nesisuktų apie moteris.

Petras linktelėjo. Tai jam atrodė panašu į tiesą.

– Įdomu, kad vyrai greičiausiai sukasi po vienuoliktos, – tęsė moteriškė. – Bet vis dažniau apie barus...

– Tai dėl to, – atsakė Petras, – kad jiems yra sutrikusi rūgščių bei šarmų pusiausvyra. O jei visi kramtytų „Orbit" be cukraus – situacija būtų kitokia.

– Jeigu šitaip, – pralinksmėjo Ponia, – tai kiek dabar valandų?

– Penkios.

– Kodėl ne septynios?

– Todėl, – aiškino Petras, – kad penktą niekada nebūna septynių.

Jie truputį patylėjo, žiūrėdami viena kryptimi.

– Dirol, – švelniai tarė moteriškė.

– Stimorol! – atkirto Petras.

Po to jie ilgai tylėjo, žiūrėdami į skirtingas puses.

– Su tamsta neįmanoma užmegzti protingos kalbos, – pasakė Ponia.

– Taip, – atsiduso Petras. – Beje, tuom kalba ir skiriasi nuo virvės.

Dabar jis žiūrėjo į Vakarus, bet pasaulis atrodė toks pat neprasmingas kaip ir tada, kai žiūrėdavo į Rytus arba pro langą. O labiausiai nepatiko tai, kad net sulaukus garbingo amžiaus ir laisvės vis vien reikia karpytis nagus, praustis ir skustis. „Juk aš tokius dalykus išmokau dar gerokai prieš revoliuciją! Kodėl turėčiau diena po dienos kartoti?“

– Aš, pavyzdžiui, nesiskutu, – tarė šuniukas. – Ir nieko.

„Asilas“, – pamanė Petras apie šuniuką.

O tuo metu galingai papūtė vakaris ir išplėšė iš kalendoriaus trisdešimt septynias paras. Staiga pasikeitė metų laikai ir buvo dabar jau spalio antroji. Kūrėjų stalčiuose pagelto rankraščiai, o viešosiose bibliotekose knygos metė lapus.

– Aš ir ausų nesiplaunu, – išdidžiai tarė šuniukas, ir Petras užsimerkė, kad negirdėtų nemalonaus baritono.

– Kažin kas yra Vladivostokas? – nukreipė kalbą Ponia su šuniuku. Ko gero, jai buvo nesmagu, kad šuniukas laido liežuvį. – Kai man būna liūdna, aš daug apie tai galvoju. Ar gamtos reiškinys, ar svajonė?

– Maksimalizmo rūšis, – paaiškino šuniukas. – Po mirties išnyksta.

– Aš nemėgstu mirti, – įsižeidė Ponia. – Aš diemedžiu žydėsiu.

– Ne! – atrėžė šuniukas. – Nebus šitaip.

– Kodėl?

– Tamsta jau nužydėjai.

Ponia pravirko, šuniukas patenkintas užsirūkė papirosą, o Petras tuo metu galvojo, kad yra dalykų, kurie neišnyksta niekada. Pavyzdžiui, laisvės troškimas, chamizmas ir korupcija.

Bet susikaupti buvo sunku. Erzino mintis, kad naktį vėl reikės miegoti. „Kažin kodėl naktį šviečia ne saulė, o žibintai?“

– Todėl, kad naktį tiek daug šviesos nereikia, – tarė šuniukas.

„Viską žino“, – susinervino Petras. Labiausiai jis gerbė nieko nežinančius. Tie jam atrodė kultūringiausi.

Nors pats buvo įsitikinęs, kad naktį kaip tik reikia daugiau šviesos: juk kaip tik naktimis lenda iš plyšių visokie...

– Zebediejau, – silpnu balsu pašaukė Ponia su šuniuku, ir Petras apsidžiaugė, kad moteriškė dar gyva. Numirėlių nekentė nuo vaikystės.

– Ko? – storai atsiliepė šuniukas.

– Ar neatsimeni, kas išrado lytinius santykius?

– Džefersonas.

Petrą ir vėl suerzino pasipūtėliškas jo tonas.

– Nesąmonė! – tarė. – Tie santykiai buvo žinomi jau Romos imperijos laikais.

– Tai gal Aristotelis, – sukikeno šuniukas. Atrodė labai įsižeidęs.

– Net jeigu Aristotelis, – atrėžė Petras. – Tai kas čia tokio?

Ponia švelniai palietė jo ranką.

– Kiekvienas chamas džiūgauja pastebėjęs, kad ir genijus turi silpnybių, – tarė. – Nusiramink, Petrai.

„Eičiau namo, – dūsavo Petras. – Tačiau ten jau esu buvęs. Ir ne vieną sykį. Vargu ar kas nors pasikeitė...“

– Prašom pas mus, – pakvietė Ponia su šuniuku.

Ir Petras nuėjo su jais vien dėl to, kad dar kartą įsitikintų, jog iš tikrųjų eiti nėra kur.

...Jie valgė ir gėrė, šuniukas pašoko krakoviaką, o daugiau nebuvo nieko įdomaus. Tos pačios kalbos apie orą, sportą, politiką.

– Oras būna dviejų rūšių, – tvirtino Ponia su šuniuku. – Geras ir blogas.

Šuniukas prieštaravo.

– Jei nebūtų blogų žmonių, – sakė jis, – nebūtų ir blogo oro.

– Viskuom kalta politika, – piktinosi Ponia. – Laimei, jau atsiranda šeimų, kuriose politika yra beveik išnykusi.

Susinervinęs Petras ėmė dar daugiau valgyti. O Ponia su šuniuku tarė:

– Žmonės valgo, geria, nieko nevyksta, bet tuo pat metu eina gyvenimas, dūžta likimai...

Šitaip pasakiusi susijaudino, pažvelgė į laikrodį, paskui į veidrodį ir antrąsyk pravirko.

– Gyvenimas visados kur nors eina, – pastebėjo šuniukas. – O kad niekur neitų, taip niekad nebūna.

– O ne! – tarė Petras. – Tai netiesa. Eina tik žmonės.

– Kai valgau, – kūkčiojo Ponia, – aš niekur neinu.

– O aš, – pradėjo Petras, – valgau tik dėl to, kad...

Po „kad“ mintis jam nusibodo, liežuvis užkliuvo už dantų ir jis nutilo. Gailėjosi, kam išvis ėmė kalbėti. Buvo įsitikinęs, kad viską, ką žino, jau kažin kada yra pasakęs.

Tačiau Ponia su šuniuku ir šuniukas (atskirai) labai prašė, kad Petras tęstų mintį, dėl to jis tarė:

– Jeigu žmogus neturėtų organizmo, jam nereiktų valgyti. Tada ir gyvenimas būtų visai kitoks.

Visi susimąstė. Be garso grojo patefonas, ir tai buvo vienintelis dalykas, kuris tuose namuose Petrui patiko.

Vidurnaktį, kaip tokiais atvejais įprasta, kalbos tapo dvasingesnės.

– Kuom skiriasi gogenas nuo vangogo? – teiravosi Ponia su šuniuku.

– Niekuom, – tvirtino Petras.

O šuniukas – ko gero, tyčia norėdamas jį paerzinti, – sakė, kad skiriasi, ir net labai.

– Vangogas – tai miestas, – aiškino jis. – O gogenas – svorio matas.

– O diureris ir diurenmatas? – jaudinosi Ponia. – O šopenas ir šopenhaueris?

Tačiau Petras griežtai pareiškė, jog prieš miegą geriau stiklinė žuvų taukų.

Tada Ponia su šuniuku ir vėl pravirko.

„Vadinas, jau pusė penkių, jei verkia trečią sykį“, – sumetė Petras ir išėjo neatsisveikinęs. „Vis tiek dar susitiksim. Tie, su kuriais susitinki vieną kartą, paskui nuolat kartojasi.“

Išėjo, ir jam atrodė, kad išeina iš namų, kuriuose yra buvęs vakar, užvakar ir netgi prieš karą. „O gal ir ne aš ten buvau, bet vis tiek... Galų gale ir mano vardas ne Petras, o Juozas.“

Aušo rytas ir iš laiptinių ritosi pirmieji katalikai. Aiškiai matėsi, kad išsirita jie ne šiaip sau. „Viskas turi prasmę. Už viską reikia atsakyti“, – švietė jų kaktose šeštą valandą ryto.

Suolelis, ant kurio vakar sėdėjo, buvo susprogdintas. Išnešti visi medžiai ir namai, nukabintas mėnulis, ištrintos žvaigždės. Po kojomis baigėsi gatvė, o toliau nebebuvo nieko. Jis suprato, kad toli nebenueis, tačiau nė kiek nenustebo.

Vieną sykį turėjo taip baigtis.

Mėnulio slėnys... Slenka rūkas –
Užkloja ir slėnį, ir sielą.
Kaip senas brangus atvirukas
Tas rūkas ir ta mėnesiena.

Toks šiltas iš vasaros pučia
Vakaris... O šalta namuos –
Padžiauk mane, vėjau rugpjūčio,
Ant vystančios rankos mamos.

Dar bėga plunksnakotis paikas
Į laiką, kurio nebebus...
Prie stalo – toksai metų laikas,
Kai rankraščiai meta lapus.

Tie lapai vis krinta ir krinta,
Lyg kristų į tolimą šalį.
Kas renka, tas žino, kad švinta,
Kas renka, tas žino, kad švinta –
Tik pats jau nušvist nebegali...

Andai prieina prie manęs trumpas žmogelis ir sako:

– Duok per ausį.

Ilgai žvelgiu į jį: sudžiūvęs, net vėjo perpučiamas – aiškiai neprisitaikęs prie rinkos.

– Už ką turėčiau duot?

Jis nuduria galvą.

– Šiaip sau...

Susigrūdu rankas į kišenes. Keista, bet vis dar pasitaiko romantikų, bandančių nors šį tą veltui gaut.

– Bent batus nuvalytum... Armonika pagriežtum... Šiaip sau neduosiu.

Jis tarsi dar labiau sutrumpėja. Akys paplūsta ašarom. Apsigręžia ir nueina.

Daugiau jo niekada nebemačiau. Tikriausiai bus pasikoręs.

Bet ką galėjau padaryt? Prieš daugel metų įvyko Didysis Sprogimas – štai nuo tada mes tolstam vieni nuo kitų ir nėr jėgos, kuri suartintų lietuviškai šnekančius kūnus.

Kosminis šaltis sukausto sąnarius.

Ir vis dėlto kartais virpteli širdis: gal reikėjo duot?

Bet juk duosi vienam – ir kitas paprašys. Duosi kartą, antrą – ir papras, ir visai pasileis...

1.

Yra nuomonė, kad žmonės niekad nenuskris į kitas galaktikas, mat ir šviesos greičiu skrendant tokios kelionės daugybę metų užtruktų.

O mes skriskim tamsos greičiu! Tamsa gi sklinda šimtus ar net tūkstančius kartų greičiau nei šviesa.

Žemėje tai įrodyta daugkartiniais eksperimentais su gyvais žmonėmis.

2.

Sakai: mūsų veikėjai pažiūrėt labai išmanūs, o veikia, kaip nereikia.

Aiškinu: modernūs lietuviški modeliai yra su liečiamaisiais paviršiais. Vienos anų dalys pritaikytos liest rykštėm, kitos – kumščiu, koja...

Išmoktume paliest – ir veiktų kaip reikia.

3.

Nesisielokit, broliai, kad nemokat prie interneto prisijungt. Pakentėkit metus, kitus – vaikai jus prie internato prijungs.

Tas pats virtualus pasaulis, tik kitoj Dievo rankoj.

Jau nebematau pro langą žiburių
Nei juodųjų šmėklų geltonų akelių,
Anei vieno kelio šiąnakt neturiu
Rašomojo stalo mėlynoj stotelėj.

Mano lempos gaubtas – semaforas žalias –
Valkatai pieštukui kelio neparodo,
Tolsta išgalvotos ir miglotos šalys
Ir ant vartų pilkos rudeninės grotos.

Iš galvos išeisiu – o galvoj tik rūkas –
Ir virtuvėn grįšiu nerašytais raštais,
Tartum garvežys ten švilps arbatinukas...
Gal ir išvažiuosiu į kitokį kraštą...

1.

Prieš šventes traukia gera daryt. Todėl kiekvienam sutiktam dovanoju šypseną.

– Kas yr? – traukiasi apdovanotasis.

Stoviu išsiviepęs. Nieko negaliu paaiškint – žodžiai tik šypseną pagadintų.

Jis – bėgt. Aš – vytis. Teko ir nukentėt.

Mūsiškiai dar nepripratę prie gerumo.

2.

– Žmogau, – stabdo gatvėj praeivis. – Pabendraukim...

Aišku, aš tik dėbteliu ir dūlinu sau.

– Asilas! – niurna anas.

Dabar jau stabteliu, dabar bendrausim.

3.

Kartais ir aš paskambinu kokiam žmogui iš telefonų knygos:

– Jūsų sūnus sukėlė avariją... Sumušė policininką... Dešimt tūkstančių – viską sutvarkysim.

Bet vis pataikau ant tokių, kurie nemyli savo artimųjų.

Užėjau pas kaimyną. Bet jo nebuvo.

– Einam į lovą, – siūlo kaimynė.

– Lovoj aš esu buvęs...

Ta vis tiek vedasi, nutraukia apklotą.

– Štai lygintuvas, kurį būtina sutaisyti, – aiškina. – Rėmus reikia sukalt, taburetei kojas susukt, tabokinei dangtelį priveržt...

Lyg aš nežinočiau, kad geras vyras pats privalo atspėti ir išpildyti visus moters įgeidžius!

O tiek toj lovoj visko priversta!.. Lig aušros plūkiaus.

– Mano vyras lovoj prastesnis, – išlydėdama rausta kaimynė.

Tokie žodžiai kiekvieną sužadins! Todėl išeidamas dar duris žaliai nudažiau.

Gal ir anas nebebijos pareit...

Mano kaimynas padirbo lazerį, kuris pripažintas geriausiu pasaulyje.

– Padirbtum kokį naudingą daiktą! – bariaus. – Kainų numušėją, lygio pakėlėją...

Susigėdęs kaimynas pasitraukė iš fizikos...

Kitas kaimynas išvyko į NBA žaisti krepšinio.

– Žaisk ne už pinigus! – įspėjau išvykstantį. – Nerodyk blogo pavyzdžio vaikams. O tai ir tie už savo žaidimėlius ims iš tėvų reikalaut.

Kaimynas prisipažino, kad jam atsivėrusios akys.

Dar vienas mano kaimynas garsiai dainuoja ir kasmet tampa Eurovizijos nugalėtoju.

– Daugiau nebetapk, – įspėjau. – Kiti irgi nori.

– Tai kad man taip išeina, – raudonavo tas. – Aš esu geriausias.

– Visi mes galėtume būti geriausi, – raminau. – Bet žmogų puošia kuklumas. Aišku, gali užlipt į sceną spalvingais rūbais, mat sutinkam pagal drabužį. Bet užlipęs nešūkauk, nešokinėk – išlydim tai pagal protą. Gali ir išvis patylėt.

Kaimynas apsisprendė: laikysis trečio dešimtuko pradžioj...

O to kaimyno kaimynas jau du dešimtmečius mėto diską.

– Aš garsinu Lietuvą, – sako jis.

– Tu garsini iš blogosios pusės, – aiškinu. – Protingi daiktus ne mėto, o susirenka.

Kaimynas ėmė rinkti ir dabar visko namie turi – diskų, padangų, šarnyrų, važiuoklę, vario laidų ir net kartono lakštų...

O ano kaimyno kaimynas parašė knygą apie tą kaimyną, kuris dainuoja.

Sutikęs ilgai žiūrėjau į jį, bet tyčia nieko nesakiau, tik dūsavau.

Kitądien jis pasikorė miške...

Tie žmonės nebuvo blogi. Tai mes blogai elgiamės, kai užuot patarę abejingai prašliaužiam prošal.

...Garsija Marija Taraila garsėjo kaip protolaringologas. Žmonės pas jį pulkais traukė. Ir Garsija niekam neužtrenkė durų, kiekvienam rasdavo gerą žodį, o būdavo – ir saldainį ar obuolio skiltelę kyštels. Moterys atvesdavo savo atsistatydinusius vyrus – net ir tuos Garsija palaimindavo.

O juk kitados Garsija Marija buvo paprastas muitininkas ir gyveno skurdžioj bakūžėj ant pelkės kranto, misdamas duona, šiaudais ir vandeniu. Muitininko alga nedidelė, bet Garsija niekados nesiskundė. Juolab kad jo vyresnieji broliai – Ivanas ir Jonas – pasidaliję tris ha tėvų žemės sėkmingai ūkininkavo Avižieniuose ir mielai paremdavo jaunylį geru žodžiu ar net malda.

Lūžis įvyko šeštaisiais tarnybos metais. Vieną vakarą Garsija ūmai išvydo pulkelį kolegų: pasiguldę ant muitinės varstoto jaunąjį verslininką Juozapą, tie kažin ko ieškojo atverstose kišenėse.

– Ką jūs čia veikiat, broliai? – nustebęs klausė Garsija.

– Kyšį imam, – juokdamiesi atsakė vyrai.

– Kas gi tas kyšis? – dar labiau nustebęs teiravosi Garsija.

Vyrai ėmė aiškint. Garsija klausydamasis raudo ir balo.

– Bet kodėl?..

Čia priėjo muitinės viršininkas ir tarė:

– Tokie yra gamtos dėsniai!

– Nėra tokių dėsnių! – riktelėjo Garsija, dribo aukštielninkas ir keturiasdešimt parų išgulėjo it stulpas.

O keturiasdešimt pirmąją ėmė skelbti savo mokymą. Jo mintys buvo tokios naujos ir drąsios, kad iš pradžių niekas ir nesuprato. Tik daug vėliau tatai buvo pavadinta protolaringijom.

– Birželis – vasaros pradžia! – štai ką jis paskelbė.

Žinia, žmonės nemėgsta į akis rėžiamos tiesos. Todėl Garsija nesyk buvo išjuoktas, apkultas ir net nuridentas nuo šventyklos laiptų. Bet atsikėlęs vėl darė savo. Išvada po traumos buvo tokia: „Vasara baigiasi rudenį!"

Už ryžtą ir pasiaukojimą Garsijai ir buvo suteiktas protolaringologo laipsnis, lazda ir įgaliojimai. Dabar jam atsivėrė visi keliai. O jis liko čia. „Lietuva – Tėvynė mūsų!" – paskelbė Garsija Stokholme, iš karaliaus rankų priimdamas protolaringologo regalijas. Dabar jau ir Lietuvoj žmonės sukluso: „O juk tikrai taip yra!"

Kuo plačiau sklido garsas apie Garsiją, tuo iš toliau atvykdavo piligrimai. O Garsijos mokymas darėsi vis sudėtingesnis: „Ir šviesa, ir tiesa jūs žingsnius telydi!" – tokiais triaukščiais išlydėjo jis Palestinos sprogdintojų delegaciją.

Bet liko toks pat kuklus kaip anuomet: visa, ką atnešdavo žmonės, išdalydavo paukščiams. Tatai regėdami ir lietuviai keitėsi į gera: mažiau gėrė alaus, rečiau įsijungdavo televizorių ar į diskusijas, o gatvėj vis dažniau galėjai sutikti verslo partnerių, susikibusių už parankių, o ne už gerklės.

Ogi paprastam žmogui, įžengusiam į Garsijos kabinetą, palengvėdavo vien dėl to, kad čia nebuvo nieko modernaus – nei žnyplių, nei žinynų – viso labo tik dvi kėdės ir stalas. Ir žmogui kažkaip savaime – be injekcijų, galūnių tempimo ar juolab diržo veržimo – tapdavo aišku: gyvenimas eina geryn.

O kai Garsija Marija ištardavo savo garsiąją frazę „Visur gerai, bet namie – geriausia!" – net beviltiškas ligonis, regis, jau

pasmerktas amžinai ūkininkauti, ūmai strykteldavo ir išeidavo žvitrus it savanoris.

Neatstūmė jis nė stambiųjų pramonininkų, ateinančių skųstis nuoboduliu bei susvetimėjimu.

– Svarbiausia – žmogaus ryšys su žmogumi, – aiškino.

Turčius skėsteli rankom. Garsija čiūpt už rankos ir prirakina prie radiatoriaus. Ir žmogui aišku: ryšys su radiatorium – blogiau.

Apsireikšdavo Garsija Marija ir klubuose, diskotekose. „Narkotikai – fui!" – skelbė. Ir jaunimas liovėsi vartojęs. Vis dažniau regėjai būrelius vaikinų ir merginų su pieno paketais rankose. Žodis „pienburnis" atgavo savo pirmapradę reikšmę – tai sveikas, laisvas žmogus, siekiantis verslo ar mokslo aukštumų. Sriaubiantys alų darėsi vis juokingesni. Žinia, girtuoklis visados taip atrodė. Betgi žmonėms tarsi koks valktis ant akių buvo užkritęs.

O štai kas atsitiko tada, kai po ketverių įtempto darbo metų Garsija Marija pagaliau paskelbė pirmą svarbiausiąją savo mokymo išvadą: „Kyšį imt – negražu!" Valdžios vyrams ūmai atsivėrė akys, nustebę ir sumišę jie dairėsi po Rūmus. „O tai ko aš čia atėjau?"

– Ką gi dabar, broliai, darysma? – šaukė per kits kitą.

– Gal stosma Tėvynei tarnaut?

Daugelis tada atsivertė, persirengė maldininkų drabužiais ir išėję į Lietuvą ėmė Garsijos mokymą skleist. Ir tik keletas vyresniųjų, įpusėjusių jau šeštą kadenciją, išbėgę miškuosna vilkolakiais virto.

Keisti dalykai dėjosi ir eilinėse įstaigose, kur visados klestėjo vien chamizmas bei korupcija. Valdininkai, vos išvydę

klientą – net jei jis tik nusmurgęs šundaktaris – vaišino šampanu, sekretorės skambino cimbolais, paloviniai giedojo choralus. Per pusvalandį, kol šis ilsėdavosi ant pūko pagalvių, visi jo reikalai būdavo sutvarkyti, visos gyvenimo skylės užkamšytos atgaliniais sangrąžiniais kyšiais iki amžiaus galo. „Kaipgi aš dar vakar galėjau elgtis visai priešingai? – stebėjosi valdininkas. – Juk padėti žmogui taip malonu!“

Grįžęs namo suglumęs spoksojo į savo pačią. „Ta taigi žinojo, ką aš darau! O vis tiek laikė namuos. Už ką? Stvert brūklį ir gint girion tokį žvėrį reikėjo!“

Moterys sumišusios slankiojo po namus, svetimos sau ir pasauliui.

O Garsijos lūšnelėje vėl per naktis žibėjo žvakė: mokytojas triūsė be poilsio. Netrukus jis paskelbė antrą svarbiausiąją tezę: „Žmogų žudyt – nevalia!“

Ir jau kitą rytą vyrai Lukiškėse kuždėjosi: „O tai kaipgi mes, broliai, anksčiau nepagalvojom?“

Ir net laisvieji banditai, ir tie anaiptol nebebuvo taip gerbiami kaip pirma. Žmogžudžiui, prievartautojui niekas net rankos nebeištiesdavo. Kur jau laikys princu ar liaudies gynėju! Į tokius nebežiūrėjo net policininkai, o žurnalistai praeidavo it pro žemdirbį. Niekas jų nebesodino geriausiose vietose. Vienintelė jų paskirtis buvo stovėti prie durų ir esant reikalui riktelt: „Karietą mokytojui Ramanauskui!“

Taip! Mokytojai – kaip, beje, ir gydytojai – dabar galėjo ir šampano išgert, ir po pasaulį pasitrankyt. Ir net žodis „kultūra“ nebebuvo keiksmažodis – jį drąsiai galėjai vartoti kad ir ministerijoj. O taip pasidarė po to, kai Garsija Marija atskyrė šviesą nuo tamsos.

Tai ar nuostabu, kad žmonės panoro, jog Garsija Marija Taraila būtų Lietuvos Prezidentas.

– Kas tas Prezidentas? – paklausė Garsija.

Susižvalgėm. Tikrai! Kas gi jis toks? Ar ne laikas mums liautis?

Ir visokie kandidatai – o valkiojos jų čia devynios galybės – sviedę pažiūras kiaulėms, grįžo prie kasdienių darbų.

Kas be ko, buvo ir tokių, kurie paslėpė jas „geresniems laikams".

Bet štai Garsija paskelbė trečią svarbiausiąją išvadą: „O vis dėlto ji sukasi!"

Žemė pasisuko ir lietuviai nubyrėjo Europon.

Visi gražūs – beveik niekas ant grindų nespjaudo. Slankioja palei Briuselį ir klausinėja, kada traukinys į Didžiasalį.

– Ko jūs ten veržiatės? – barasi Europos karalius. – Brauktumėt Kalifornijon...

Lietuviai tik šypsosi. Mat Garsija Marija jau paskelbė naują tiesą:

– Oi, kaip Lietuvoj gražu!

Štai jūs sakot: kai nutrūksta žmogaus ryšys su žmogumi, dar lieka ryšys su gamta. Bet aš tokių ryšių neturiu. Ir kol gamta netaps morali, tol aš jų neužmegsiu.

Man patinka, jeigu lyja, kai reikia. Bet kai nereikia, tai nėr ko lyt.

Saulė, mano manymu, privalo šviesti kasdien. Vėjas turi būti silpnas iki vidutinio, pietų krypties.

Dangumi gali plaukti debesys, tačiau taip, kad neužstotų saulės.

O kam reikalingas žaibas? Cigaretę patogiau prisidegt žiebtuvėliu.

Ir žemė nereikalinga, nes vis dar atsiranda tipų, kurie sumano ją knist. Tokiems valdžia moka iš biudžeto, kad tik jis liautųsi. Žemažiūriai. Kam augint nešvarų, žemėtą maistą, jei krautuvėse pilna švaraus ir dailiai įpakuoto?

Manding, kažkas suklaidino žmones, pasakęs: žvelk giliau.

Todėl aš ir sakau: giliau tegu žvelgia kvailiai, o mes žvelkim tiesiai. Ryšys su gamta gali būt tvirtas tik tada, jei tu pats tvirtai pasiriši ant šakos.

Apsidairęs suprantu, kad pasakiau šitą kalbą dulkėms ir vėjams...

Susinervinęs pavagiu iš sanatorijos dulkių siurblį, nešuos pajūrin ir imu ten smėlį siurbt. Visi žiūri į mane.

– Jūs manot, kad man trūksta? – klausiu.

Ligoniai išsisukinėja, atseit viskas gerai.

– Niekas čia ne gerai! – atrėžiu. – Visiems trūksta. Ir nežinia, iš kur paimt. O vis dėlto norėčiau atkreipti jūsų dėmesį štai į ką: kaip kiekvienas metų laikas savaip gražus, taip ir kiekvienam žmogaus gyvenimo tarpsny esama grožio. Tik reikia įžvelgt, įvertint...

Šneku ir suprantu, kad nusišneku. Vadinas, ne beviltiškas.

Kada nors aš parašysiu kūrinį, kuriame bus pasakyta viskas, ką žmogui reikia žinoti. Kūrinys bus trumpas, nes daug žinoti nereikia. Labai trumpas. Gal net iš vienos raidės.

Manau, ta raidė galėtų būti „O“.

...o man galvoj plyti dykumos –
Slenka keleivis per smėlį.
Daug ten to smėlio dar likę –
Tik nebelikę prasmės.

Už posūkio keičiasi oras,
Bet sukasi Žemė ratu.
Kas eina – netenka svorio,
Jėgų ir pinigų.

Ar man tokį kelią įveikti? –
Miražas tik – žydinčios pievos...
Bet jums aš linkiu pasveikti,
Kaip sako: tepadeda Dievas...

VĖJŲ RATAS

Vėjas pūtė į veidus... O kaip smagiai žengėm pirmyn!

Dabar – vėjas į užpakalį. O eiti – sunkiau. Vis dažniau stabtelim ir dairomės: bene būsim atėję?

Vietos pažįstamos. Bet ko gi čia ėjom?

Niekas nebeprisimena.

Stotyje, kaip niekur kitur, atsiskleidžia individualybė. Štai prieina ponas ir klausia:

– Kur aš?

– Stoty.

– Kodėl?

– Turbūt norite važiuoti?

– Kur man važiuoti? Kodėl?

– Galit į Bezdonis. Gražus miestelis. Prie jūros. O kartais – kalnuose.

– Bet man nereikia!

– Tai kodėl – stoty?

Jis šluostosi akis.

– O jei važiuotumėt namo?

– Tikrai! – ponas pagyvėja, bet greit žvilgsnis vėl apsiblausia. – Ne. Ten esu buvęs.

Paspaudžiu jam ranką, linkėdamas ištvermės. Ką daugiau galėčiau padaryt?

Ir galvoju: kokie menki mano rūpesčiai prieš didelę kito žmogaus bėdą!

Ir man gėda. O vis dėlto juntu: būtent šią minutę manyje gimsta kitas nepalyginti gražesnis ir stipresnis žmogus.

Geležinkelio bėgiai jautresnį žmogų nuteikia romantiškai. Jie dingsta už horizonto, o juk panašiai Lietuvoj dingsta ir žmonės...

– Jūs važiuojat šituo traukiniu? – klausiu kažkokio pono.

– Šituo.

– O kuom šitas geresnis už aną?

– Aš į Bezdonis.

– Gal ir man į Bezdonis? Kaip manote?

Jis nežinąs.

– O į Marcinkonis? – klausiu. – Nenorite? Anas traukinys švaresnis.

Jis vis dėlto lipa į šitą. Aš irgi. Jei valia važiuot, kur nori, – kodėl ne į Bezdonis?

Krūtinėj jaudulys: o kažin kokios ten, Bezdonyse, moterys? Gal kaip tik ten, krašte, kuriam niekad nesu buvęs, laukia svarbiausias gyvenimo nuotykis? Suspurda širdis ir nukaista ausys.

Traukinys pajuda, pro šalį slenka murzini namai, ir man visai negaila to, ką palieku.

Sudiev, Lietuva!

Būna, kad važiuoji traukiniu ir staiga užsimanai kam nors skelti per snukį. Va, gal anam ponui?

Tas dėbteli į mane. Ko gero, tą patį galvoja.

Skeltum, ir palengvėtų. Paskui ir šnektelti būtų apie ką. „Kodėl jūs man?“ – „O kodėl ne?“ – „Dabar dažnai šitaip!“ – „O kas kaltas?“ – „Traukiat prie jūros?“ – „Taip, o jūs?“ – „Ne, aš į priešingą pusę.“

Bet čia taip neįprasta. Traukinys!

Tačiau toli gražu ne kiekvienam priimtina ankštoj dvokiančioj laiptinėj tykoti kaimyno. Traukiny bent yra vagonas-restoranas. Skėlei ir užkandai. O pro šalį – vaizdai... Europa!

Užsimerkiu ir matau, kaip prieinu – žybt žybt į kaktą. Paskui neskubėdamas – į restoraną. Muzika ir šaltibarščiai! Alaus? Ne ne. Dabar man ir taip smagu.

Bet kur tau! Įsivaizduoju, koks kiltų triukšmas!

Atsiduseęs išsitraukiu butelį, mūkteliu pusę. Ašaros pasipila iš akių... Kas ir kada pasirūpins dvasiniu komfortu?

Ponas ūmai atsikelia, priėjęs skelia man į kaktą ir vėl nueina. Sėdžiu nustebęs. Ko gero, traukinys čia niekuo dėtas...

Ir man jau smagiau važiuoti.

SVARBŪS DALYKAI, KURIUOS GALI PAMATYT TIK PRO VAGONO LANGĄ

Traukinys lekia per Lietuvą. Ir štai kažkur vidury laukų stovi žmogus. Išvydęs traukinį, kilsteli lazdelę.

„Kodėl jis taip daro? – mąstau. – O kas būtų, jeigu nekilsteltų?“

Ir man gaila to žmogaus. Juk ne vien traukinys – ir gyvenimas pro šalį! O jis tik mosuoja lazdele, naiviai tikėdamas, kad sustabdys...

Bet keista: kuo ilgiau galvoju apie tą žmogų, tuo labiau anas auga mano akyse. „Negali būti, kad jis nežinotų, jog nuo beprasmiško judesio niekas nepasikeis! O vis dėlto stovi Lietuvos vidury... Vienas prieš traukinį!..“

Traukinys didelis. Lazdelė maža.

O jis vis vien kelia!

Ir argi šitas jo veiksmas nėra humaniškesnis nei policininko?

O tie, kurie kelia ne lazdelę, o kultūrą, žemės ūkį, – argi visa tai nepavirs plėnimis?

Ir kas žino, gal po daugelio metų, kai jau būsiu šią kelionę pamiršęs, atminty liks tik lazdelė – kaip balta obelėlė iš pavasario to...

NEPALIKIT NAMINIŲ GYVŪNŲ BE PRIEŽIŪROS

Atėjo moteris... Kas namie dvidešimt metų regėjo tik žmoną, supras, kaip jaučiaus...

O ta žvilgčiojo į mane, kalbėjo nei šį, nei tą:

– Pasirašykite štai čia ir čia...

– Čia čia čia! – treptelėjau.

Gal žmonai paskambint? Bet ką žmonos išmano apie moteris?

Linkstančiom kojom žengiau į miegamąjį. Atsigręžęs šyptelėjau pro ašaras.

– Kam visa tai? Man viskas aišku.

Padegiau lovą ir iššokau pro langą.

„Ėgi nujosiu Gintaro muziejun!“ – šovė galvon.

Išjojau dar saulei netekėjus, bet nenujojęs nė pusės kelio atgalios grįžau. „Kam man tas gintaras ir kam man tas muziejus?“

Nuo to sykio ir vaikštau su šalmu.

Stoviu paplentėj, keliu ranką... Gal kas ir pavėžins.

Ir štai vienas sustoja. Žiūriu į vairuotoją – iš pirmo žvilgsnio bemaž normalus. Tačiau kodėl sustojo?

Aš niekados nesustočiau. Liksi be ratų ir be pinigų. O gali ir papjauti.

Nejaugi aš atrodau taip, kad mane galima net pavėžinti?

Toks pašoka apmaudas. Jei turėčiau peilį, išsitraukčiau ir parodyčiau jam.

– Būna, kad keleivis išmeta vairuotoją iš mašinos, – sakau.

– Būna.

– O būna, kad ir papjauna!

– Bū...

Žiūriu į tą tipą: jau nebeatrodo normalus. Nebetikiu, kad nuvažiuosiu.

Visa laimė, kad niekur man ir nereikia važiuot. Apsisuku ir nueinu.

Ko tujen svarstai, kas geriau:
šokt į šulinį ar pasikart?
Pasikark šulinyje.
(Zebediejus. „Pamokslai", p. 211)

Žemieji Paneriai glaudėsi pozicijose prie upės dugno, o tolimi jų giminės – Aukštieji – ant skardžio turėjo dvarą per tris kadencijas. Pas Žemuosius viskas buvo žema: ūgis, lygis, kultūra... Bet jie jau mokėjo stovėt ant dviejų kojų, todėl eidavo į Aukštųjų dvarą ir tarnaudavo. Už tai dusyk per savaitę gaudavo kaulų ir muilo, o į kailį – kasdien.

Pas Aukštuosius rinkosi aukštuomenė: fabrikantai Bukčiai, naftininkai Riovonys, grafas Belmontas, žvali Naujininkų giminė... Ryškiai apšviestam sode griežė šv. Kristoforo orkestras, giedojo vergų choras, sukosi bankininkai, boksininkai ir Aukštųjų vienturtė Vilija Marija.

Žemųjų Aleksas, žemaūgis keturių dešimčių vaikis, vėpsojo pro tvorą į sodą. „O, kad aš galėtau ten pasisukt!.. Su ja... Bet kodėl taip yr, kad prie tos pačios upės tokie nevienodi užaugom?" – sukosi galvoje pirmosios proletarinės mintys, nors ėjo dar tik dutūkstantieji ir žmonių sąmoningumas buvo menkas.

Sodo vidury minkštuose krėsluose drybsojo stori liberalai ir rūkė ilgus cigarus, pūsdami dūmus Balkanų pusėn, – dėl to

ten nuolat įsižiebdavo konfliktai. Neplautas Alekso ausis pasiekdavo tik esminiai jų kalbos skiemenys:

– ...rdantos!.. rywatyzat!.. rrrslas!..

Aleksas nemokėjo liberalų kalbos, paremtos sudėtingomis stambiojo kapitalo konstrukcijomis ir vietos gero skonio tradicija. O kalbų žinovas būtų išvertęs taip: „Privatizuota su pragiedruliais. Daug kur rūkas. Pakilimas šeštą, o vietomis – kasnakt."

Po sodą bėgiojo perkarę konservatoriai, nešiojo valgius ir gėrimus. Jei kuris nespėdavo kyštelt taurės, liberalas taip šniodavo jam lazda per kuprą, kad šis net kaukdamas nulėkdavo skersai sodą. Svečiai kvatojo iki ašarų, šluostydamiesi veidus išsiuvinėtais biuleteniais.

– Plaukiam į Europą!

Lenktyniaudami leidosi prie upės. Valtys buvo skylėtos, bet Europa tais metais vienu galu jau rėmėsi į Antakalnį. Irklavo partiniai valstiečiai, o modernieji krikščionys išsirikiavę pakrantėj giedojo ir švietė kelią žvakėm. Buvo gražu kaip per mylimosios laidotuves.

– Aleksai! – pašaukė Vilija Marija. – Nori niam niam?

– Noriu, – visas nukaitęs atsiliepė vaikis.

– Tarnauk!

Aleksas pritūpė. Vilija Marija kyštelėjo pro tvorą kaulą.

(Žinia, dabartiniam žmogui tai atrodo keista ir gal net nepadoru. Bet prisiminkim, kokie buvo laikai! Mergaitė šitaip elgėsi anaiptol ne paniekint norėdama. Tokia anuomet buvo dvarų kultūra, išskyrus, aišku, karaliaus Artūro dvarą bei kai kurių žemaičių didikų gyvenimus.)

– Pašok! – tarė mergaitė ir skambiu balseliu užgiedojo: – Ant šiukšlyno gaidys kapstės...

Aleksas nerangiai trepsėjo mėšlinais kamašais, ir žiūrinčiam iš šalies buvo aišku: į Europą tokį galima vestis tik už pavadėlio ir ne toliau kaip iki Varšuvos.

– O dabar šok į šulinį!

Aleksas stryktelėjo į šulinį, kur jau tupėjo keletas laisvųjų valstiečių, diskutuojančių apie žemės ūkio problemas.

– Trys hektarai – ne žemė, – sakė vienas. – Žemę aš esu matęs. Ji didesnė.

Kitas daužė plaktuku jam per galvą ir šaukė:

– Vo keits! Vo keits!

Kol jie diskutavo, Lietuvoj išnyko tautininkai ir padais į šiaurę atgulė žemėn žuvėdai. Parplaukė iš Europos liberalai ir pakilo kainos.

Aleksas nekentė žemės, todėl diskusijose nedalyvavo ir išlindo į paviršių.

Sode buvo permainų: svečiai praplatėję, o svarbiausiose ūkio srityse gražiai derėjo pramoga ir visuomenei naudinga veikla. Štai liberalai prašvilpė padangėmis ir pabėrė slaptuosius protokolus, o centristai prašvilpė kryptį ir dabar šukavo apylinkes. Nors jie ir nelabai permanė, kas tie protokolai, betgi papiroso koto neimdavo. Užtat plakatą, mandatą ar laikraščio skiautę – viską vilko sodan: statė piramidę, kurion įlipus labai pagerėdavo. Netrukus buvo išvalyta mažne visa Lietuva ir dalis šiaurės Karaliaučiaus žemių. Jungtinės Tautos džiūgavo: išmokta panaudot dar vieną galingą, neprotingą stichiją! Žemės rutulys bus dar labiau suapvalintas!

Tik konservatoriai slankiojo surūgusiais veidais. Kurgi ne! Aleksas dar atminė laikus, kai anie patys drybsojo krėsluose, o dabartinių valdovų tėvai jiems taures nešiojo ir nugaras kasė.

Deja, be saiko ūžaudami greit iššvaistė nesuskaičiuojamus lobius, kitados prisiplėštus iš lietuvių ir raudonųjų, – šiandien tik bibliotekose ir kitose žmonių pamirštose vietose gali rast jų kultūros liekanų.

Sosto įpėdinis vaikštinėjo su Vilija Marija ir gyrėsi:

– Tai gražiai mane augino laukas, pieva, kelias, upė...

„Bet kas bus, kai užaugs? – gūžėsi Aleksas. – Pievą ištryps... Kelią pames...“

– Vesiu tave! – rėkavo ponaitis.

Aleksas gniaužė kumščius. „Ir konservatorius andai žadėjo mergaitę vest. O pametė bulvių laukuose, rudens purvynėj... Grįžo vargšė apdriskusi, išbadėjusi... Laimė, kad nekalta. Mat jaunikis buvęs silpnos sveikatos: kilstels dama sijoną – tas jau ir tupi krūmuose. Pūstels tabokos dūmų į akis – tris paras guli paslikas.

Bet įpėdinis jaunas, diktas – gali bėdos pridirbt...“

Šis pastebėjo Aleksą ir skardžiai sušuko:

– Lauk, lietuvi! Lauk! Lauk!

Aleksas sudrebėjo, o Vilija Marija paaiškino:

– Moderniausias naujųjų laikų šūkis. Sykiu ir viltis, ir išvarymas iš rojaus. Dvigubas gaivumas!

Aleksas dėkojo, o liberalus jaunimas sode rėkavo:

– Einam rinkėjų medžiot!

Vyresnieji tramdė:

– Ne sezono metas. Rinkėjas nūnai nebe tas. Ir mėsos mažai, ir kailis bene triskart nudirtas. Balsą pametęs verkdamas slankioja paeuropiais...

– Užtat mes balsingi!

Ir kad užtrauks: „Sveikalietūū...“ – net septyniose parapijo-

se bažnyčių varpai persprogo, langai ištiško ir žvakės užgeso. Tamsoj visi ėmė staugti, riaumoti, stalus vartyti, o kai kurie pasivertę vilkolakiais žmonių kraujo srėbt išlėkė.

Bet kai krikščionys uždegė žvakutes, visi vėl sėdėjo savo vietose.

– Ar taisysim Lietuvą? – klausė Riovonių užkurys, kilęs iš rusiškos naftos ir antrinių tautinių žaliavų.

– Gana revoliucijų, – mokė grafas Belmontas. – Save reikia taisyt! O Lietuvą – patausot.

Bukčiai tai išgirdę skėsčiojo rankom.

– Kad jau pataisėm. Ir pilis, ir figūras... Kun daba darysma?

Visi susimąstė. Tyliai it elnio plaučiai šlamėjo pažiūros.

– Hei! – riktelėjo kažkuris. – Keliam ūkį!

Trenkė orkestras. Bukčiai, Riovonys ir Naujininkai pririšo ūkį prie oro pūslių ir ėmė kelt. Pūslės tratėjo, gyslos braškėjo, Lietuva cypė, vaitojo, bet ūkis nekilo.

– No, padla! – šaukė ponai. – Kas yr?

Supykę trypė Lietuvą kojom ir net spjaudė ant jos.

– Šaknys gilios, – aiškino grafas Belmontas. – Pilnas kraštas runkelių!

Bet jaunieji, kilę daugiausia iš prokurorų, tik vaipėsi:

– Kas tie runkeliai... Išrausim, padegsim ir nuskenuosim.

Ir nežinia, kas būtų likę iš senosios Lietuvos, bet atlėkė Vilija Marija, puolusi ant kelių braukė skepeta Lietuvos veidus.

– Oi neverk, matušėl...

Jos tėvas Aleksandras Panerys, kaulėtas kaip ateitis senis, žengė priekin.

– Kol išrausim, kažin kiek laiko praeis. Tegu lieka kaip buvę – juk tai mūsų tėvų žemė! – o mes galim ir taip kilt...

Visi šoko į geldas, prikabintas prie pūslių, ir kad patys buvo prisiputę, beregint padangėsna pakilo. Pamatęs, kad viena pūslė dar styro, Aleksas persirito per tvorą, įsitvėrė geldos, bet kad ir kaip kreipė šnerves į dangų, – kojos ir net mintys žeme vilkosi.

– Bene šaknys kliudo? – kikeno Vilija Marija.

Aleksas paraudonavo, sugriežė visais keturiais dantimis ir nulėkė namo. „Seni kauliukai pasakys man tiesą!..“

Tėvas, motina snaudė prie stalo.

– Sėsk, vaikeli, bulbynės srėbt. Tik vietoj bulbių – granatos, kurių andai kareivinėse pasirinkom...

– Dėkui, radnieji, – lenkėsi vaikas.

Pasilenkęs sugraibė po suolu kirvį, persižegnojęs pabučiavo ašmenis...

(Tujen, skaitytojau, lauki, kad Aleksas – paukšt! – ir perskels tėveliams galvas. Tokia galvosena tik liudija, kaip baisiai jau esi pagadintas. Kuo greičiau mesk pro langą aštrius daiktus, apsivyniok kumščius rožiniais ir gulkis kryžium.)

Aleksas tarė:

– Priskaldysiu malkų ir krosnį pakursiu. Bus šilčiau seniems kauliukams.

Išlėkė švilpdamas. O tėvas, rodydamas jį motinai, didžiuodamasis kalbėjo:

– Bebaimiai, kas eina neturto keliu, – juo pradeda eiti mažu vaikeliu ir eis taip per am... am...

– Amen, – tarė motina ir įmetė jo gerklėn granatą...

(Še tau! Kad ir kaip aš bandžiau kreipt gyvenimą į šviesą – žmonės vis tiek daro antraip.)

...Pagiedojo, paraudojo Aleksas ir pakavojo tėvelius po grin-

dimis – kad ir labai skubėjo, norėjo, kad viskas būtų kaip pas žmones.

O tada jau palengvėjo. Strykčiodamas grįžo Aukštųjų sodan ir, vos tik įsitvėrė geldos, pūslė kaipmat aukštyn pašoko. Tekėjo saulė ir Aleksas aiškiai matė: Lietuva – ne gintarinis lopinėlis, kaip anksčiau manyta, o juodas lopas ant Europos pasturgalio.

Netrukus buvo taip aukštai, kad sutikdavo ne tik lėktuvų, bet ir angelų. Pūsdami sidabro trimitus šie lakstė aplinkui.

– Kas toks esi? – klausė.

– Lietuvis! – pūtėsi Aleksas.

– Lietuviams čia nevalia! – tarė vyresnysis, manding, Gabrielius. – Šis kelias į rojų. O jūsų – į Vilnių, Gedimino pilį.

Sidabrine yla – šmakšt! – ir pradūrė pūslę.

Aleksas – tekšt! – ir patręšė tris ha.

Išdygo devynios dar niekur pasauly neregėtos politinės figūros ir išsižiojusios nuėjo už Lietuvą.

– Ak, kaip norėčiau į snukį! – pasvajojo Vasiliauskas.

– Na, ką jūs! – sakėm. – Už ką?

– Atsiprašau, – tarė Vasiliauskas. – Aš norėjau pasakyt: į Seimą!

Davėm į snukį.

Tokia nerišli kalba, o jau balotiruojasi!

1.

Kas turi pažiūras, tai pažiūri ir mato, kur pinigai. Sako: reikia tik ranką ištiest.

Ištiesia, pastveria, atsisėda.

O mūsiškiai visą gyvenimą su ištiesta ranka prastovi.

Tai patvirtina paralelinių pasaulių egzistavimą.

2.

Valdininkas laiko tris valstybės kertes, o ketvirtoj laiko žmogų. Todėl nieko baisaus, kad žmonių vis mažėja. Va, jei mažėtų valdininkų, valstybė kaipmat imtų klibėt.

Kiti sako: valdininkai, laikydami valstybę, laikosi ant žmonių, tad žmonės irgi reikalingi.

Pradžioje buvo žmogus. Tai tiesa. Bet savo funkciją anas jau seniai atlikęs.

Dabar valdininkai gali laikytis ant kitų valdininkų.

3.

Jūs žvalgotės į kitus ir piktinatės: niekas negali paaiškint, iš kur atsirado jų pilys!

O jūs į dangų pažvelkit! Ar galite paaiškint, iš kur atsirado žvaigždės?

O į save! Dirbat kaip arklys, o gyvenat kaip asilas. Iš kur jūs toks atsiradot?

Tie stebuklai – tai Dievo buvimo įrodymai!

– Aš keliu ir keliu šilumos kainas, o žmonės vis tiek šildosi, – piktinosi dujininkas.

– Aš kažin kiek pakėliau benzino kainas, o jie vis tiek važiuoja, – dūsavo naftininkas.

– O aš jau nė elektra jų nebenutrenkiu..... – apsiverkė elektrikas.

Visi labai sielojosi, kad taip sunku lietuvį išnaikint.

NIEKŲ DAINA

Nuo klevų ir tujų,
Debesų aukštųjų
Krinta dienos lapais ir lašais.
Nieko nesuprasdamas
Švilpauju kaip strazdas.
Nežinau, kas iš manęs išeis.

Ak, nekokie duomenys –
Neišeis kariuomenės,
Neišeis net muitinės kareivis.
Neišeis Tėvynė –
Gal išeis birbynė –
Ją paimk, praeivi.

Vakare pašvilpausi
Apie tai, kas švilpiasi,
Atsisėdęs žydinčiam kalne.
Tyliai – apie nieką,
Apie – ko nelieka,
Apie slieką
Ir apie mane.

Ar esate pūtęs anglų ragą? Aišku, ne. Štai kur visų jūsų bėdų priežastis.

Jei pūstumėt kasdien po aštuonias valandas, susitvarkytų virškinimas, buitiniai ir širdies reikalai, rastumėt harmoniją su savim ir pasauliu, būtumėt išrinktas tarp narių, pagirtas tarp moterų ir gyventumėt kaip anglas.

Bet jūs papūsite ir numesite.

O pirmieji gerėjimo ženklai atsiranda po devynių mėnesių kasdienio pūtimo.

Drovusis gėris

Rudenį mėgstu purvyne pagulėt.
Ponai blizgančiais batais žengia pro šalį...
Bet ne visi! Kitas stabteli, apsidairo į šalis ir paspiria.
Ir greitai nueina šalin.
Žmogus nūnai drovisi žmogui dėmesį parodęs.

Paslėptas grožis

Vėl skrenda lapai! Ir aš kartu su jais skrendu į purvyną.
Prieina uniformuoti ponai.
– Ruduo! – šypsaus.
Pakelia, įstumia, užrakina tarp keturių sienų...
Ne kiekvienam duoti sparnai!

Be žvaigždžių

Paršliaužiu namo su draugu, triukšmingai atsidrebiam prie stalo – žmona nepatenkinta.
Pareinu su drauge, tyliai sugulam į lovą – anai vėl nepatinka.
Tikrai nebežinau, kaip įtikt.

Būna tokių rytmečių, kai vos pramerkęs akis galvoji: „O ką aš galėčiau padaryti gero žmonėms?“

Išeinu gatvėn ir sustabdęs praeivį klausiu:

– Gal jūs neturite pinigų?

– Neturiu.

– Ir aš neturiu.

Jis vėpso iš padilbų.

– Abu neturim! – juokiuos. – Argi jums dabar ne smagiau?

Jis nueina. Nesulauksi dėkingumo!

Bet ko man jaudintis? Antai Jėzus per vieną dieną išgydė dešimt raupsuotųjų. O keli atėjo padėkoti? Vienas! Kodėl aš už savo menkas paslaugas turėčiau sulaukti didesnio atpildo?

Vieną sykį ponas E. keliavo iš Fabijoniškių į Jeruzalę ir pamatė policininką. „Viskas baigta, – sudrebėjo. Išmušė karštis, paskui nukrėtė šaltis. – Jei bėgsiu, ims vytis. O jei stovėsiu ir lauksiu?.. Tačiau kas gali laukti policijos? Lieka viena – eiti."

Bet kojos linko, o rankos virpėjo. „Kas dabar bus? – vaitojo ponas E. – Ak, pražuvau."

Nežinojo už ką, bet žinojo: suims.

Tuo tarpu policininkas žingsniavo neskubėdamas ir tarsi nekreipdamas į poną E. jokio dėmesio. Dėl to šiam darėsi dar baisiau.

„Ir kam aš pasukau šituo keliu? – dejavo. – Jis, aišku, žinojo, kad eisiu..."

Policininkas buvo jau čia pat. Ponui E. aptemo akys ir jis susmuko ant žemės.

Kai atsimerkė, policininkas stovėjo šalia. Ponas E. tučtuojau užsimerkė, paskui vėl atsimerkė, tačiau policininkas neišnyko. „Na, ko tau reikia? – niršo ponas E. – Gal aš jau negyvas? Normalus žmogus apkraustytų kišenes ir – sudievu..."

– Pilieti, – kreipėsi policininkas. – Kas jums?

„Taip aš tau ir pasakysiu", – tylėjo ponas E.

Policininkas kiek pasitraukė, ir ponas E. lengviau atsikvėpė. „Ieškos pėdsakų... Aš tuo tarpu – į krūmus."

Bet policininkas ėmė žingsniuoti artyn. „Nušaus, kad nepabėgčiau", – dingtelėjo ponui E., ir jis pravirko.

– Aš nieko nežinau, – sukuždėjo.

– Kas atsitiko? – paklausė policininkas.

– Nieko nežinau, – pakartojo ponas E. – Ir nieko nemačiau.

– Ar galėsit eiti?

– Kur? – krūptelėjo ponas E. – Aš nieko nepadariau.

– Iškviesiu mašiną, – tarė policininkas.

– Vis tiek nieko nepasakysiu, – atkirto ponas E.

Privažiavo mašinėlė. Ponas E. nesijudino.

– Tik su advokatu.

Iš mašinos išlindo vairuotojas, pasitarė su policininku, paskui abudu ėmė kelti poną E.

– Gelbėkit! – šaukė tas.

– Yra net keletas versijų... – nei šį, nei tą kalbėjo policininkas.

„Nepateikus kaltinimo gali uždaryti tik trims paroms, – mąstė ponas E. – Bet kas iš to? Argi sunku apkaltinti? O jei ir nekaltas būčiau... Uždarys ir pamirš. Taip ir dingsta be žinios..."

– Viskas bus gerai, – ramino vairuotojas.

– Kurgi ne, – karčiai šyptelėjo ponas E. – Jums ir planai, ir premijos...

Mašinėlė įsuko į ligoninės kiemą. Atbėgę sanitarai nunešė poną E. vidun. Jis matė, kaip policininkas kažką pakuždėjo gydytojui ir tas akylai nužvelgė nelaimingąjį. Poną E. nukrėtė šiurpas.

„Suleis tokių vaistų, kad bematant viską prisipažinsiu, – dingtelėjo. – Bėgti! Pro langą. Su dūžtančiais stiklais. Pas mylimą moterį."

Bet pastebėjo, kad ligoninės langai dvigubais stiklais, ir prisiminė, kad mylimos moterys... Ak, visos jos – po seniai perskaitytų romanų lapeliais...

„Pralošiau gyvenimą, – atsiduso ponas E. – Nulis Du."

Tada susidėjo rankas ant krūtinės ir užsimerkė. O kai sanitarai nešė palaton, buvo jis jau beveik nebegyvas.

Mėgstu ant operacinio stalo gulėt, nes tada jaučiuos labai reikšmingas. Dailios panelės ir net rimti ponai tik zuja aplinkui.

– Gal supainiojot mane su kuom nors? – teiraujuos.

Kad ne! Jie galį net mano rentgeno nuotrauką parodyt.

Nusigręžiu. Nuotraukose aš visados išeinu negražiai.

Operacinėj sterilu, todėl vienas profesorius aštriu daiktu atveria man pilvo ertmę ir rūkydamas slapčiom vis krato ten pelenus.

Kitas taikosi koją nupjaut.

– Šita koja man dar bus reikalinga, – perspėju.

Sumišęs daktaras ima stalo koją brūžint.

– Aš tik pajuokavau, – teisinasi.

– Čia ne vieta juokams! – subaru.

Tada jie susikaupia ir jau rimtai ima kažką dirbt. Tik viena seselė vis prunkščioja, kol neapsikentęs profesorius paslepia mano daiktus daiktadėtyje.

Paskui jiems nusibosta terliotis – nusprendžia mane užmigdyt.

– Aš turiu namus! – protestuoju. – Ne iš gatvės atvežė! Ateis žmona pasiimt...

Pats netikiu tuom, ką šneku. Dėl ko mane turėtų pasiimt? Po šitiek metų bendro gyvenimo!..

Dabar kitaip gyvenčiau. Bet per vėlu...

Ar norint eiti gyvenimo keliu, būtina išeiti pro duris?

Nebūtina. Sėdintys prie stalo dar toliau nueina.

Jūs ne? Tuomet patikrinkit, ar tai ne vaišių stalas.

Gyvenimo keliu galima eiti net gulint lovoj. Toli nenueisi, bet ir nepaklysi.

Žengdamas tiesiai – nueisi toliau. Bet ne ką pamatysi. Visos įdomybės – pasukus į šalį.

Sukdami į šalį, visi, net ir dešinieji, suka į kairę.

Tai reiškia, kad tikrosios vertybės – tikrai dešinėj.

Ant Šeškinės kalvų aš nutūpt negaliu,
Paliko mane net ir 6-as...
Aš krūmuos prie didelio kelio guliu
Kaip šeškas.

Tavo – blokai, barai, monolitai...
Tavo – kelias ir kelio kryptis.
Mano – saujoje trisdešimt litų
Ir naktis.

Vietos liks man toje naktyje,
Ji šviesi ir plati... O Tėvyne!
Uždaryk tu mane savyje
Su buteliu vyno...

Gavęs Europos pinigus, tris paras kieme gėriau, ketvirtą – girioj nakvojau.

Pabudęs neieškojau kaltų. Žinojau: gudresni pinigus gudriau panaudoja. Nusiperka jachtą, išplaukia į marias ir ten geria.

O didžiausi gudruoliai tai perka vilą Ispanijoj. Geria ant jūros kranto ir su mergom dūksta. Šitų akys visąlaik nukreiptos į užpakalį. Kaip tada priekin žengt?

Bet negi nėr tokių, kuriems rūpi, kad Lietuvai būtų geriau?

Yra. Tik jie ne Lietuvoj, o Ispanijoj. Skina mandarinus ir svajoja, kaip būtų gerai ir Lietuvoj užsidirbt.

O kai užsidirbtų Lietuvoj, tai grįžtų Ispanijon. Nusipirktų vilą, jachtą, butelį...

Ir tai visas svajonių vainikas?

Ne. Yra žmonių, kurie svajoja palikti pėdsaką gyvenime! Bet mūsų platumose visi ilgiau išsilaikantys pėdsakai – purvini ar net kruvini. Tad, ko gero, tipą, svajojantį palikti pėdsaką, verčiau nedelsiant izoliuoti nuo visuomenės...

Nusiminęs palikau guolį po egle ir išėjau iš girios. Gal atviroj erdvėj toliau matysiu...

Žinojau, kad reikia keistis, bet nežinojau kaip. Aišku, kad į gerąją pusę, bet neaišku, kuri geroji.

Be abejo, reikia žengti į priekį, ieškoti naujų kelių, tikėti ateitimi, būti savimi ir įveikti save.

Bet jei būsi savimi, tai neįveiksi savęs. O jei įveiksi – nebe savim būsi. Ar tai mano jėgoms?

Reikia tikėti savimi! Štai miesto gatvė. Kažin kuri pusė – priekis?

Iki šiol ėjau kažkaip savaime statydamas kojas į priekį. O kai susimąsčiau, susipainiojau, vos po mašina nepapuoliau.

Pasiteirauju tokio ponėko. Dėbteli, bet neatsako. Slepia... Kas be ko, jei visi nužengtų į priekį, ten užpakalis pasidarytų.

Belskis ir bus atidaryta... Bet kas toliau? Paklaus: ko baladojies? Ar nė neklausę nuo laiptų nuridens? Geriau nesibelst, o palaukt, kol visi bus išėję...

Anava bernelių pulkas... Jaunimu irgi reikia tikėti. Todėl persižegnoju ir apsimetu konteineriu. Ir gerai padarau, nes anie tik pastumdo ir nueina. Apsimetęs žibintu, kaipmat būčiau gavęs į lempą.

Ir būčiau taip pasikeitęs, kad net parduotuvių durys nebepažintų, nebeprasivertų mane išvydusios...

Jaunimu aš tikiu, bet netikiu, kad jaunimas – mūsų ateitis. Įtariu, kad mes, vyresnėliai, ateities nebeturim. Betgi todėl ateitimi ir reikia tikėti. Doras žmogus visados tiki tuo, ko nemato.

Būtent dėl to ir savimi reikia tikėti, nes ir savęs nematom. Kitas visą gyvenimą ieško savęs... Negana to – dar reikia rasti savo vietą gyvenime. Ir nežinia, ką pirmiau – save ar savo vietą? Koks tatai yra vargas! O garantijų, kad surasi – jokių.

Ir kiekvienas juk norėtų ne bile kokios, o geros vietos. Tokių vietų esama valdžioje. Tik kad visiems neužtenka. Tiesa, tų vietų skaičius nuolat didinamas. Bet norinčių – šimteriopai... Tenka luktert bare. Ten vietos irgi geros, tik savęs ten nesurasi.

Kas be ko, galima gyvalioti ir be savęs, ir be savo vietos. Tokių netgi dauguma.

Tik apmaudu, kad mes ieškom savęs ir nerandam, o kiti mus lengvai suranda net ir tada, kai to nenorim. Būna, kad ir vietą nurodo. Ir net pastato į vietą. Aišku, ta vieta anaiptol ne tokia, apie kurią svajojom. Stovimos vietos niekad nebūna geros.

O štai politikai save suranda net po keletą kartų ir keliose vietose. Ir visos – sėdimos! Tai neteisinga ir nehumaniška.

Pasilypėjau ant kelmo, atsidūsėjau iš širdies:

– O, Lietuva! Tau – šešiolika, man – trisdešimt šeši... Negerai, oi negerai...

Praeina ponia... Ar negalėtų mano vieta būti jos bute? Įsivaizduoju, kaip, ieškodama savęs, jinai grįžta į namus, o ten randa gulintį mane. Yra juk gyvenime gulimų vietų! Ir šios bene pačios geriausios.

O jei randi gerą žmogų, kuris tavimi rūpinasi, gali savęs ir nebeieškot.

Oras dvelkia siera ir prarūgusia politika. Kažin kodėl žiema šiemet – pavasarį?

Su viltim žengiau į šalį... Ne, medžiai nė nemanė lapų skleist.

– Stuobriai! – riktelėjau. – Jeigu šitaip tęsis, būsit iškirsti ir ištremti lentpjūvėn. Padirbsim tūkstantį grabų ir sukišim visus į žemę. Liūdnos jūsų mišios...

Tie stovėjo it įbesti.

Ir tik paiki šunys vis dar tikėjo medžiais, atkakliai stengėsi juos palaistyt, paremt...

Nuėjau Baltijos plentu. Fabijoniškių dvarelyje kuitėsi būrys baltų vištų, o priešais jas staipėsi raudonas gaidys be prezervatyvo. Toks elgesys prieštaravo sveikam protui ir Hagos kon-

vencijai. Pasauliui grėsė ne tik paukščių gripas, bet ir paukščių AIDS. Ne veltui aš niekad nepasitikėjau paukščiais, ypač tais, kurie palieka mus rudenio purvynėj, kai labiausiai reikia paguodos. Deja, begieda rudenį vien kandidatai, ir mes apkvaišę įkeliam juos į inkilą prie Neries. O iškelt nebemokam, nebepasiekiam...

Gerai, kad vilkėjau neperšaunamą liemenę. Todėl drąsiai įsiveržiau į vištų pulką.

– Šliundros! – riktelėjau. – Kaip elgiatės? Kodėl negerbiat savęs? Ko išsiskėtėt prieš tą drimelį? Juk nuo tos dienos, kai buvo išrastas pirmas laikrodis, gaidys tapo tuščia vieta. Jei turėtumėt bent kiek išdidumo ir neprisileistumėt bile kokio, tada ir jie būtų priversti tobulėti dvasiškai. Tada būtų neįmanomi tokie dariniai kaip Vievio paukštynas ar „Galina Blanca"...

Bet vištos, nepagarbiai kikendamos, spietėsi apie gaidį, o tas kratė barzdelę ir rūsčiai grūmojo man. Atrodė jau pagyvenęs, bet nieko neišmokęs. Apsigraibiau po kišenes. Granatos buvo likusios virtuvėje.

– Eikite ir dėkite į keptuvę, – paliepiau vištoms. – O tu, padla, – kreipiaus į gaidį, – užpildyk tuščius tarpus galvoj, skaitydamas grožinę literatūrą.

Pasakiau ir suabejojau: juk nuo tos dienos, kai Biliūnas nušovė savo katiną, grožio grožinėj literatūroj vis mažėjo ir nūnai jau visai nebelikę. Toj vietoj išdygo euroromanas. Skirtumas čia didžiulis: grožinėj po vieno vienintelio šūvio į nususųsį katiną skaitytojui nurieda ašara. Euroromane paskerdžia tuziną žmonių, o skaitytoją tik juokas ima. Ko tad gali išmokt?

Viena vištelė pritūpė ir mano akyse atsidavė tam niekšui. Štai rezultatai!

Nusispjoviau ir nuėjau. Apsidairiau nuo Šeškinės kalvų... Kairėj plytėjo nyki negyvoji gamta – komitetai, departamentai... Dešinėj – jaukūs iš negyvosios išsivysčiusių gyvių apartamentai. Laimė, pamačiau mūrus su užrašu „Varžtų pasaulis". Nudžiugęs žengiau ton pusėn.

– Ar turit tokių varžtų, kuriais būtų galima viską priveržt? – klausiau. – Nes viskas nūnai išklibę. Politinės sistemos, dorovinės normos...

Ne, jie tokių neturį.

– Tai koks gi čia pasaulis! – riktelėjau. – Spuogas ant subinės.

Prisistatė du juodaskūriai. Atseit galėtų mano galvoj priveržt...

Skaudančia širdim ir šonais palikau šį nesvetingą pasaulį. Patraukiau tolyn spindinčiais, bet klaidinančiais plotais. Anava ir „Duslintuvų pasaulis". Žinia, būtų gerai pridusinus klaikų triukšmą, sklindantį iš radijo stočių, barų, burnų... Bet jau nebetikėjau tokiais pasauliais. Apgaulė ir chamizmas.

Leidžiantis į slėnį kilo minčių, kaip sumažint chaosą. Kodėl tik žemdirbiams mokama už tai, kad jie nedirbtų? O jei visiems mokėtų? Nebegirdėtume muzikos, neberegėtume trilerių, ilgainiui priprastume prie tylos ir išgirstume kits kitą. Ir gal net norint su žmona pasišnekėt nebereiktų eit į televiziją? Koks tatai būtų patogumas!

Jei žurnalistams mokėtų už neatliktus žurnalistinius tyrimus? Ketvirtoji valdžia išnyktų sykiu su savo keliamu triukšmu. O likusios tikrai be triukšmo susitartų.

Bet jei nieko nedarysim, valdininkai išmoks prisijungti prie kosmoso ir tada mums bus visai striuka. Tai seniau manyta:

reikia ištobulint dvasią, tik tada prisijungsi. Dabar – ne. Kitas jau gimsta bosas. Tokiam iš anksto viskas nulemta.

Girdėjau, yra specialus prietaisas – kontrabosas. Tokį turint rasi ir įmanoma pasipriešint valdžios spaudimui... Aišku, tokie daikčiukai ne prastuolio kišenei...

Ties Europa nusileidau į laukiamąją salę ir paskelbiau balandžio tezes:

– Visi jūs, o žmonės, trokštat būti laimingi. Tačiau už kokius nuopelnus? Tos laimės nė būti nėr tiek daug, kad visiems pakaktų. Tik būdamas nelaimingas ir būni laimingas, nes gali gailėt savęs. O va kai žmogų užgriūva kokia laimė, tai jis tik ištvirksta.

Atskirai vyrams taip tariau:

– Mes ir esam tikri laimės kūdikiai. Tik pagalvokit! Juk moterys priverstos gultis į lovas su vyrais. O va mes, vyrai, galim su moterimis gulėt.

Vyrai pažvelgė į kits kitą, sudrebėjo ir šaukė:

– Vargšės! Vargšės moterys!..

– Netarnaukite Lietuvai ir negarsinkit Lietuvos, – perspėjau. – Nuo to jai tik blogiau. Nedirbkite dėl vaikų, nes kiek vaiką bešertum, jis į mišką žiūri, svajodamas kuo greičiau ten savo tėvus rogutėm išvežt. Ir netikėkite, neva jūsų vaikai ne tokie, nesgi jūs patys tokie. Nebent jūsiškius būtų padirbęs koks pilietinės visuomenės kūrimo specialistas. Bet specialistais irgi netikėkite.

Taip taręs, narsiai įsėdau į požeminį lėktuvą, nors puikiai žinojau, kad tokio negali būt. Bet gal tai – greitasis tramvajus? Tramvajaus niekad nebuvau matęs, bet visados tikėjau, kad tai kažkas linksmo ir ne visai padoraus.

Kaip ir maniau, tuoj išdygo čigonų trio, styginių kvartetas... Ant stulpų ėmė suktis šokėjos. Mašinistas atnešė butelį degtinės. Pasijutau pusiau rusas esąs.

– Ar šiuo joptvajtramvajum galima nuvažiuot į briuselį? O į maskvą, matj?

– Be abejo, – atsakė jis. – Priemonė eina į abu galus. Ir tuo pat metu.

Labai stebėjaus. Aišku, buvau girdėjęs, kad Lietuvoj viskas įmanoma, bet maniau, kad tai pokštas.

Išlipau toj pačioj vietoj, kur buvau įlipęs. Mat pagal Einšteino mokymą, kad ir kokiu dideliu greičiu vienu metu skrietum į dvi skirtingas puses, visados būsi tik čia ir dabar. O tai ir yra laimės formulė.

Vis dar tęsėsi žiema, tačiau kitkas buvo pasikeitę, visur pridygę dangoraižių... Konteineryje rausėsi kažkokia senikė, o atidžiau įsižiūrėjęs pamačiau, kad tai mano pati, kuriai visados būdavo trisdešimt. Supratau, kad važiuojant tramvajumi, laikas stovi. Bet visi važiuojantys – laiką pralenkę.

O kad jau buvau praalkęs, tai nusigręžiau ir pasakiau:

– Jūs puikiai atrodote.

Žinojau, kad po tokių žodžių moterys pameta orientaciją ir net visai nepažįstamą tipą nusiveda su savim.

Taip aš vėl atsidūriau savo namuose. Pradėjau viską iš naujo, bet nebaigiau.

Vėl tas pats! Užuot sėdęs prie darbo stalo, aš sėdžiu po stalu, o kai praeina žmona, apsimetu, kad esu ne tikras, o pliušinis...

Ant mano lovos tupi šuo ir stebi mane. Šuo tikras, todėl aš jam įtartinas – vengia su manim žaist. Ir aš privengiu šuns. Jei būčiau drąsesnis, pririščiau prie uodegos skardinę ir išginčiau į stotį.

Bet jau kuris laikas į savo šunį kreipiuosi „jūs“ ir net gatvėj nevedžioju už pavadėlio – tai būtų rimtas ano garbės ir orumo pažeidimas.

Paprastą žmogų, kurį kas nori gali net už nosies vedžiot, tai nekaip nuteikia...

Tiesa, gatvėj ir šuo kartais pakelia kokį mano numestą niekniekį. Bet aš tai visados seku jam įkandin su skrybėle...

Susinervinęs baksteliu šluotkočiu.

– Parodyk, kvaily, gyvūnų teises.

Šunėkas nusigręžia su panieka.

Žmona rodo mane kažkokiam ponui su barzda: mat kas išėjo!..

Tas ponas... Kartais ir jį randu savo lovoj. Pasišiaušęs, akutės tik laksto į šalis – nepanašu, kad norėtų su manim žaist...

Kodėl mano lovoj negalėtų kokia daili dama įsikurt? Gal dailiajai lyčiai lova per prasta? O gal žmona jas atbaido? Charakteris tai ne iš maloniųjų...

Sunku man...

Žinovai teigia: jei krenti nuo stogo – visas gyvenimas spėja pralėkt prieš akis.

Man tiek nereik. Bet jei noriu prisimint, kas vakar buvo, – krentu nuo taburetės.

Policininkas Kontrimas žmones skirstė į dvi kategorijas: aukas ir nusikaltėlius.

Vakar, kol nužingsniavo nuo namų iki nuovados (1,5 km), suskaičiavo septyniasdešimt nusikaltėlių ir septyniasdešimt septynias aukas (atskirdavo iš profilio). „O juk pernai, – atsiduso, – tokiu pat laiku nusikaltėlių šitam ruože sutikdavau tik trisdešimt penkis...“

Antrą sykį jis atsiduso, prisiminęs, kad pernai be uniformos ir ginklo jau nebedrįsdavo nueiti iki parduotuvės ar vaikų darželio. „Bet tai dar niekai... Dar geri laikai buvo...“ Šiemet jis jau nebedrįsta ir vonioj sėdėti nuogas. O naktį, suriaumojus vandentiekio vamzdžiams, pašoka išpiltas prakaito ir nebesumerkia akių ligi pat ryto.

Tačiau šįryt savijauta buvo itin keista. Jau seniai metas tarnybon, o policininkas Kontrimas niekaip nedrįsta išeiti pro duris. Vos palietęs rankeną, strykteli atgal nelyginant srovės nuplikytas. Paklaikęs jo žvilgsnis skrodžia sienas kiaurai. „Ten kažkas stovi! Ir kad voš kirviu į kaktą...“

Bet, pasitraukęs į miegamąjį, jis jau šaiposi iš savo baimės. „Niekas ten nestovi. Ir kodėl turėtų stovėti? Šiemet aš nė vieno nenuskriaudžiau.“

Tai tiesa. Pastaruoju metu policininkas Kontrimas stengėsi būti itin pakantus ir korektiškas. Išgirdęs rėkiant, užsikimšdavo ausis vata, o išvydęs apiplėšimą, imdavo plėšt sykiu – kad tik

greičiau ta bjaurastis pasibaigtų. „Jei iš tavęs atėmė lietpaltį, atiduok ir skėtį“, – mokindavo nukentėjusį. „Kad tokių pareigūnų būtų daugiau, nusikalstamumą kaipmat likviduotume!“ – štai kaip apie jį yra pasakęs Vidaus reikalų ministras.

Bet pastaruoju metu jis stengėsi vaikščioti greitai ir nesidairydamas. „Širdį skauda, matant tas baisybes“, – teisindavosi pats sau.

Širdis buvo maža, o baimė didelė. Ji skverbėsi pro visus matomus ir nematomus plyšelius. „Žmonės dabar tokie nervingi, – dūsaudavo Kontrimas. – Gali ir šiaip sau, nė už ką cvangtelti... Ak, ir kodėl aš stojau į Policijos, o ne į Muzikos akademiją?“

Ir policininkas Kontrimas atsidūsta trečią sykį.

Vaikystėje Kontrimas pūtė birbynę, ir jos garsas nūnai atrodė šimtąsyk mielesnis nei policininko švilpuko. „Bet kas galėjo žinoti, kad keisis laikai ir pridygs šitiek nusikaltėlių? Reketas... Kroketas... Kai man buvo aštuoniolika, tokių žodžių nebuvau girdėjęs... Vogti, sprogdinti – nė į galvą neateidavo... Retsykiais nušvilpdavau iš kaimynų šiltadaržio agurką – bet juk smulkmena! Vožtelti kumščiu silpnesniam į kaktą ir žiūrėti, kaip virsta – irgi patikdavo... Dėl to, tiesą sakant, ir įstojau...“

Prisiminė metus, kai darbavosi blaivykloje. Pradės koks apsisnarglėjęs civilis veblenti – pertrauksi lazdele per šonkaulius... Ir mankšta, ir malonumas. Ir jokių pretenzijų. Girtuoklis – geras žmogus, girtuoklis nieko neatsimena...

Smagūs laikai!..

Prisiminęs jaunystę, policininkas Kontrimas susigėdo. Išsitraukęs švilpuką, skardžiai sušvilpė, vienu šuoliu stryktelėjo

prie durų ir atplėšė jas. Nieko! Bet lemputė laiptinėje nedegė, ir jam suspaudė širdį. „Tai ne šiaip sau“, – dingtelėjo. Šoko atgal, užrakino duris ir užstūmė spintą.

„Ką dabar daryti?“ – blaškėsi po kambarį. Dirstelėjo pro langą. „Penktas aukštas. Neiššoksi.“ Apačioj stovėjo kažkokie vyrai. „Ko jie laukia?“ Vienas pakėlė galvą, ir Kontrimas šmurkštelėjo po suolu. „Gal paskambinti policijai?“ Tačiau tuoj pat prisiminė, kad jis pats yra policininkas.

Bet argi policininkas negali kreiptis į policiją?

Staiga telefonas sučirškė pats.

– Skalbykla?! – šaukė nepažįstamas balsas.

„Ką tai reiškia? – nustėro Kontrimas ir tučtuojau pametė ragelį. – Kokiu būdu aš galėjau atsidurti skalbykloje? Dingti! Ir kuo greičiau. Nėra abejonės, kad jie čia susiburia.“

Prišokęs prie durų, pabandė jas atplėšti, tačiau durys buvo užrakintos. Spyrė koja, paskui panaudojo specialų veiksmą – durys nepasidavė. Išpylė prakaitas. „Spąstai. Pakliuvau. Štai kaip viskas baigiasi.“

Staiga jam toptelėjo, kad skalbykloje turi būti paklodžių. „Galima surišti ir nusileisti pro langą. Bet kur jų ieškoti? – apsidairė. – Panašu, jog tai ne skalbinių cechas, o vedėjo kabinetas. Vedėjas, aišku, jų bosas... Bet kas gi tai? – krūptelėjo. – Iš kur čia mano žmonos apatiniai?.. Vadinas, ir žmona su jais?“

Vėl sučirškė telefonas. „Ką daryti? – karštligiškai sprendė Kontrimas. – Nekelti! Bet sykį jau pakėliau, vadinas, jie žino, kad aš čia. Kad nebūtų blogiau...“

Jis pakėlė ragelį, bet nieko nesakė.

– Petrai, tu? – klausė įtartinai skambantis baritonas.

„Ir mano vardą žino!“ – sudrebėjo Kontrimas.

– Skalbykla... – suvebleno skystu balsu.

Anoj pusėj buvo tylu, paskui pasigirdo pypsėjimas.

Petras Kontrimas užsidengė veidą delnais ir taip sėdėjo nežinia kiek. Galvoje plūduriavo migla. Staiga pašoko: čirškė vėl. Nupuolusia širdim pakėlė ragelį, bet čirškesys nenutilo. „Nieko aš nebesuprantu ir nereikia suprasti, – vangiai pagalvojo Kontrimas. – Beje, po šimto metų nė vieno nebebus... Anksčiau ar vėliau visi atsidurs skalbykloje... Bet apie ką aš?..“

Paskui jis suprato, kad čirškia durų skambutis. Kažkas įkyriai skambino. „Jie!“ – toptelėjo Kontrimui, ir prieš akis jam prabėgo visas gyvenimas. Štai jis, dar mažas berniukas, drąsiai kelia rankutę: „Mokytoja, užaugęs aš būsiu milicininkas!..“ O štai jis, jau suaugęs uniformuotas vyras, sėdi... „Kur aš sėdžiu? – krūptelėjo Kontrimas. – Bet argi... Argi tai ne mano butas? O ką tik buvau skalbykloje... Ką visa tai reiškia? – jis apsižvalgė. – Tikrai panašu, kad čia mano svetainė... Ten miegamasis... O ten, ko gero... Taip. Tualetas.“

Jis sparčiai apėjo visus kambarius ir padarė kratą. Rezultatai patvirtino įtarimą: tai buvo jo butas.

Policininkas Kontrimas susmuko ant sofos. „Matyt, buvau netekęs sąmonės, ir jie pernešė mane iš skalbyklos į namus. Tačiau kuriam galui? Ir kodėl spinta prie durų? Kad neišeičiau... Beje, kažin ar aš nesužeistas?“ – nusimetęs drabužius, apžiūrėjo kūną veidrodyje. Smurto žymių nebuvo, bet skaudėjo galvą. „Trenkta sunkiu buku daiktu“, – konstatavo policininkas Kontrimas.

Tada vienu metu sučirškė telefonas ir durų skambutis. Kontrimas pašoko ir sopulio pervertas sustingo išskėstom rankom vidury kambario. O! Kokios tai buvo ilgos, kankinančios

sekundės. „Bet šitaip nebūna, kad vienu metu skambintų ir telefonu, ir į duris! Čia kažkas ne taip.“ Ir klaiki siaubo aimana išsiveržė iš policininko lūpų.

– Kas ten? – pasigirdo sunerimęs balsas už durų.

„Kas ten... – suvapėjo Kontrimas. – Bet juk šitaip klausti gali tik tas, kuris viduj...“

Durų skambutis dabar tylėjo, o telefonas tebečirškė.

– Ar čia policininko Kontrimo butas? – jau rūstesniu tonu paklausė balsas už durų.

Telefonas nutilo, bet vėl sučirškė durų skambutis.

– Ne, ne! – sukliko policininkas. – Čia skalbykla.

Dabar nebečirškė niekas. „Gudriai būsiu juos suklaidinęs“, – džiūgavo Kontrimas.

Džiaugsmas truko neilgai.

– Kokia skalbykla? – paklausė balsas.

– Numeris penki, – atsakė Kontrimas, kas pirmiausia jam šovė į galvą. – Bet šiandien nedirbame.

Pastvėręs pieštuką ir popiergalį, brūkštelėjo „Sanitarinė“ ir paspjaudęs priklijavo prie durų.

– Ką? Kas yra?! – šūkaliojo balsas.

– Skaityti nemokat! – riktelėjo Kontrimas.

„Ak, Viešpatie!“ – jam tik dabar toptelėjo, kad raštelis ne toj durų pusėj.

– Tai aš! – tarė balsas už durų.

„Aš? – krūptelėjo Kontrimas. – Bet aš juk čia!“

– Manęs ten nėra! – šūktelėjo.

Kurį laiką buvo tylu, bet netrukus kažin kas ėmė šūkauti iš kiemo.

– Petrai! Petrai!

„Supa iš visų pusių, – išbalo Kontrimas. – Dabar jau per vėlu pro langą... – atsidaręs šaldytuvą, dirstelėjo vidun. – Ilgai neišsilaikysiu... – suskaičiavo kiaušinius. – Dešimt. Paskutinis – sau."

Galvą skaudėjo vis labiau.

Jis atsisėdo ant sofos ir, matyt, užsnūdo, nes regėjo kažin kokią muzikinio profilio skalbyklą. Garų kamuoliuose raivėsi apkūnios skalbėjos, o jis pats slėpėsi kubile ir pūtė birbynę. Sklido nuostabūs garsai. Staiga viena skalbėja, labai graži ir nuoga, grėsmingai priartėjo prie kubilo. Išsigandęs jis papūtė smarkiau, bet pasigirdo tik bjaurus čirškimas.

– Atidarykit! Policija! – rėkė už durų.

„Išgelbėtas!" – tokia buvo pirmoji Kontrimo mintis. Jau jisai šoks prie durų, tik staiga nukrėtė šiurpas. „Policija! Bet šiais laikais ir policija gali... Ne! Neatidarysiu."

Į duris dabar beldė, o galvoje čirškė.

„Vadinas, aš įtariamasis, – dūsavo Kontrimas. – Ką aš padariau?"

Pabandė prisiminti, bet galva tiesiog plyšo pusiau. Anąsyk... Anąsyk jį iškvietė į skalbyklą, o ten...

Policininkas Kontrimas greitai aplėkė visus kambarius, bet šį sykį nieko nerado.

– Policija! – beldė į duris.

– Jo čia nėra! – riktelėjo Kontrimas.

– O kur jis?

– Išėjo.

– Kur išėjo?

– Ieškokite kapinėse.

Balsai pritilo. Ten, už durų, matyt, buvo tariamasi.

– Kas išėjo?

– Lavonas.

Kontrimas lengviau atsikvėpė. Jeigu vyrai protingi, turėtų suprasti, jog nuėjo ne tais pėdsakais.

Bet kur tau!

– Laušime duris, – pasigirdo rūstus balsas.

Kontrimas tik numojo ranka, atsisėdo prie telefono ir susuko žmonai.

– Viskas, Birute, – atsiduso. – Bet aš tavęs nekaltinu.

– Kas atsitiko? – girdėjosi sunerimęs balsas. – Petrai!

– Atleidžiu... Už viską.

– Už ką? Bet aš nieko...

– O kodėl tavo apatiniai skalbykloje?

Anoj pusėj buvo tylu. „Neturi ką pasakyti, – karčiai šyptelėjo Kontrimas. – Vadinasi, viskas teisybė."

– Jie jau laužia duris, – pasakė. – Būk laiminga.

Paskui ragelis iškrito jam iš rankos.

Kai Petro Kontrimo žygių draugai įsiveržė į vidų, jis buvo jau nebegyvas. Tysojo ant grindų kryžiumi, o plačiai atmerktose akyse buvo sustingęs rūstus kaltinimas šeimai, policijai, visuomenei...

1.

Jei žmogus giriasi: aš tvirtai stoviu ant žemės...

Tegu stovi. O jūs kasate aplinkui, kol jis prasmenga.

Bet galva gali kyšot. Ir tegu jis kalba ką nors svarbaus.

2.

Jei žmogus tvirtina: aš radau savo vietą gyvenime...

Tokį suvyniojat į kilimą ir išvežate į kitą vietą.

3.

Jei žmogus aiškina: aš tikiu žmonėmis...

Irgi suvyniojat. Tik šį nebūtina išvežt – suvyniotą galima tiesiog po lova pagrūst.

Mūsų kiemsargis vis pučiasi: aš visur buvęs, aš visko matęs!

Sykį paklausiau:

– O tu matei skrendantį geležinkelio bėgį?

Ne, tokio jis dar nematęs.

– O aš mačiau!

Tai atsitiko rudenį, kai virtinėm į vakarus traukėsi paukščiai. „Niekam čia mes nebereikalingi – yra kam giedot!..“ Geležinkelio bėgis skrido jiems iš paskos. Liūdnas, susimąstęs...

Nustebę traukiniai žvelgė didelėm akim, o jose regėjau spindint ašaras.

Nedidelis priemiestinis, praradęs orientaciją, smuko į smilgų laukus. Ilgai ten stovėjo. Keleiviai švilpė ir plūdosi, bet kas traukiniui keleiviai!..

Didelis tarpmiestinis kaukdamas lėkė pirmyn, vis didindamas greitį, lėkė be kelio, be nuovokos...

– *Nach Berlin!* – šūkavo keleiviai.

„Nach... – vaipėsi semaforai, draugiškai mirkčiodami raudonom akim pamišusiam traukiniui. – Tai jau tikrai, kad nach...“

Mažos stotelės, kuriose traukiniai niekados nesustoja, pabėgėdavo anam iš paskos...

Ir liūdnos grįždavo atgalios. Mažoms stotelėms nevalia bėgti ten, kur klastingi, paslaptingi didmiesčiai.

Didžiosios stotys, kurios visuomet labai laukdavo traukinių, regėdamos, jog šitas nesustos, linkėjo laimės ir gero vėjo.

Pabudo net seni surūdiję garvežiai, kažin kiek metų snaudę Švenčionėliuose. Dūsaudami, girgždėdami nesveikais sąnariais, pajudėjo priekin. Daugelis į Rytus, nes ten buvo gimę. Tik vienas, bene labiausiai sukriošęs, pasuko į Vakarus. Vargšas! Kaip ten iš tokio visi šaipysis...

Atsiduseęs nubraukiau ašarą. O kiemsargis kad riktels:

– Nesąmonės! Taip negali būt, kad geležinkelio bėgiai skraidytų! Ką čia paistai?

Aš tik šyptelėjau.

– O kodėl gi ne? Tu prisimink, kaip aukštai pakilo...

Išvardijau pulką nūnai visiems žinomų veikėjų.

– O kas galėjo pagalvot, kad anie pakils? – paklausiau. – Nei sparnų! Nei orientacijos! Nei trajektorijos!..

Kiek pamąstęs, kiemsargis atsiprašė ir net butelį pastatė. Čia pat ir ištvatijom, didžiai stebėdamiesi ir dėkodami Viešpačiui, kad būtent mums kliuvo laimė gyventi pasakų šaly stebuklų metais.

Ir kad užtrauksim dainą! Taip gražiai, taip jausmingai:

– Gimiau nei per anksti, nei per vėlai – gimiau pačiu laikū-ū!..

PAVASARIS NR. 12

Vėl krinta sniegas. Einu prie lango.
Ne, tai tik kiemsargis nukrito nuo stogo.
Ir atlėgsta širdis. Pagaliau pavasaris!
(Antanas Tveriaga. „Didžiausi gamtos stebuklai". p. 486)

Bloga nuojauta neapvylė: vėjas buvo šiltas ir dvelkė pavasariu. Prieš tokį vėją nepapūsi.

Šitaip byloja seni žmonės. Bet kiemsargis Kęstutis Karamazovas buvo pusamžis, todėl gan ilgai pūtė iš tryliktojo aukšto.

Kas be ko, valia imtis verslo. Šit kaimynas Simajudas Gagarinas prie savo durų pakabino lentelę: „Priimu įstatymus." Ir klientai virtinėm eina! Prakuto žmogus!

„Bet kodėl turėčiau imtis to, kas man nepatinka? Nuo mažens svajojau būt kiemsargiu! Aš mėgstu savo profesiją ir nesu tinginys. Bene jaunoji Lietuva – giltinė, kad pjauna gražiausias savo vaikų svajones? Ar laisvoj šaly turtingas ir laimingas gali būt tik verslininkas? O kas būtų, jei mes, kiemsargiai, susivienytume? Tada jūs, ponai, nė mojaus mėnesį negalėtumėt su plikom bobom ant pienių dūkt!"

Kęstutis Karamazovas neabejojo, kad pavasaris ateina dėl to, jog viso pasaulio kiemsargiai jau rudens gale ima lenkt nugaras sniego laukuose ir po penkių mėnesių sunkaus, bet prasmingo darbo likviduoja šalčio pramonę.

Ak, romantikai!.. Sniego va nebeliko, ir žiūrint pro ministerijos langą kiemsargis nebereikalingas. Netrukus tūkstančiai tokių karamazovų papildys bedarbių gretas.

Tiesa, šiek tiek sniego buvo šaldytuve. Iškrapštė ką radęs, suvertė į kaliošą – paskleis ant šaligatvio. Bet kiek tebus to kasimo...

Buvo girdėjęs apie sniego mašinas. Girtas Gagarinas grįžęs iš teatro pasakojo, neva scenoje visą laiką snigę, tas sniegas dribęs iš aukštybių ir netirpęs... Kęstutis klausėsi, linkčiojo galva, bet iš tikrųjų mąstė: „Baltoji karštligė! Tie niekšai net gert sugeba kaži kaip baltai. Tijatruose, restoranuose, pūko pataluos... O tujen, žemės kurmi, grįžti iš apvemtos lindynės ir septynias paras akyse juoda. Ir drimba ant tavęs nebent artimųjų prakeiksmai."

Ak, jei tokių mašinų iš tiesų būtų! Batus, baldus, pačią pardavęs – vis tiek nusipirktų! Pasistatytų ant stogo ir dieną naktį suktų girnas.

Ko tik jis nedarė bandydamas išsaugot darbo vietą! Naktimis plėšė laiptinėj pašto dėžutes, rašinėjo lifte necenzūrinius žodžius, o dieną demonstratyviai taisė, valė ir keikėsi.

– Matot, kas dedasi! Ar su tokiu liftu galim važiuot Europon?

Jaunuomenę jis mokė:

– Šiukšlinkit, vaikai, kur papuola. Mes, senoliai, surinksim, ne kažin ką veikiam.

Bet namo gyventojai pasiskirstę į luomus bei partijas – susišnekėt buvo neįmanoma. Nors kiemsargis dar puikiai prisiminė laikus, kai visi čia buvo lygūs, nė vienas neturėjo pažiūrų (daugelis net nepermanė, kas tai per daiktas!) ir niekam jų nereikėjo. O pinigų pakako tiek, kiek likdavo žmonai apkrausčius kišenes. Ir vis dėlto visi buvo pavalgę ir net išgėrę.

„Velnias užnešė mūsų pusėn tas pažiūras! – spjaudėsi žmogus. – Senų seniausiai žinoma: meilė – tai žiūrėjimas viena kryptimi. Ogi mes jau kažin kiek metų žiūrim į skirtingas, tarsi atėjom čia ne mylėt Tėvynę, o ją pasmaugt."

– Kas bus toliau? – suriko ties devintuoju aukštu.

Niekas neatsiliepė. Kitados ten gyveno laimingų žmonių gentys, o dabar jau visi pasikorę.

Tik Simajudas Gagarinas, keliaujantis tuo pačiu reisu iš Aukštuomenės, tarė:

– Iš tiesų sakau tau: žmogus bijo pakelt galvą ir drąsiai sušukt: man gerai! Jam atrodo, jog po tokių žodžių kaipmat bus išmestas iš darbo, užmuštas ir dar blogiau.

– Taip yr, – linkčiojo kiemsargis.

– O juk visi regim: kasdien daugėja automobilių. Bet žmonės galvoja: mašinikes perka valdžia ir palieka nakčiai prie mūsų namų, idant atrodytų, jog visi klesti, idant kaimynas imtų kaimyną įtarinėt, brolis brolio nekęst... Skaldyk ir valdyk! A ne? Bet kas gi tas mašinas vairuoja dieną?

– Valdininkai, – atsakė Kęstutis. – Ką gi veiktų šitokia jų armija? Bjauru žiūrėt, kokiais niekais rimti vyrai užsiima! O juk vienas valdininkas lengvai galėtų išmaitint tuziną bedarbių! O Būsto programa! Vien Vilniuj ir jo prieigose rastume kelis šimtus pilių. Tokiose be vargo tilptų po du tuzinus benamių. Taigi nereikia nei naujų įstatymų, nei reformų. Pakaktų paprasčiausio širdies gerumo. Ir kam ta galybė įstatymų, jei geriausiai gyvena tie, kurie nė vieno nesilaiko?

Tuo pačiu liftu keliavę Lietuvos piliečiai – profesorius Bumblauckis, profesijos neturintis Šustauckis, policininkas Kalieka ir gailestingoji seselė Pabarškaitė – pritardami suūžė.

O Simajudas Gagarinas atsakė:

– Nesuprantu, kodėl jūs, lietuviai, įsitikinę, kad gyvenimą gerint privalo sėdintys valdžioj? Tarp kitko, valandą pasėdėjus traukia prigult. Kažin kodėl kiti negalėtų gerint? Anava kiek bedarbių! Ką tie veikia?

Kiemsargiui nuo tokių šnekų pasimaišė protas ir ištiko regėjimai: būk tai jisai jau narys, bet sėdi ne Seime, o medyje. Atlekia rinkėja, nutupia ant šakos ir kad čiauška, kad vilioja... Narys lėks artyn: „Kad ir vienai pagerinsiu gyvenimą, o vis šis tas...“ Purpt nuo viršūnės, o sparnų taigi nėr...

Laimė, liftas sudrebėjo ir vizija nutrūko.

– Ar tiesa, kad nuo liepos liftai šiuo maršrutu nebekursuos? – teiravosi Pabarškaitė.

– Ministerijoj šis klausimas svarstomas, – atsakė Simajudas. – Keleivių srautas mažėja... Tikslingiau būtų nukreipt į Kalvarijas...

– Jėzaujėzau! – vaitojo pana. – Kaip tada žmogui iki krautuvės?

– O kam šiukšlių vamzdis?

– O sakykit, – kreipėsi Šustauckis, – ar tiesa, kad priimtos įstatymo pataisos... Darbdavys jam neįtikusį darbininką gali nušaut, sukapot į gabalus, susūdyt, sudėt į puodą, išvirt ir suėst?

– *Yes!* – linktelėjo Gagarinas. – Bet nėr ko nuogąstaut. Tokių atvejų daug nebus. Bene darbdaviai žvėrys? Pagaliau ar toks jau skanus koksai perkaręs batsiuvys? Kita vertus, jei darbininkas dirbs, o ne badaus... Ir nemanykit, jog mes trokštam, neva žmonės vargtų. Anaiptol! Būčiau laimingas, jei gyvenimas pagerėtų. Ar aš nesistengiu? – susinervinęs trept kojele. – Gerėk, padla! Gerėk!

Kur tau! Tik liftas sustojo.

– Matot, kas dedasi! Ir visada šitaip. Vos tik pabandai gerint, situacija kaipmat pablogėja.

– Ak! – atsiduso Bumblauckis. – Kaip norėčiau prikelti nors vieną senelį iš senųjų laikų...

– Bene Maironio žentas būsi? – pasiteiravo kiemsargis.

– Taip, – atsakė šis. – O ką?

– Prikelk.

– A Basanavičių?

– Ir tą... Ir Šliūpą... Tegu pasižiūri.

– Liaukitės! – riktelėjo Gagarinas. – Kažin kas aniems pašalpas mokės?

Visi net sudrebėjo.

– Tegul da pamiega, – atsiduso Bumblauckis.

– O aš, – tarė Šustauckis, – baigiantis žiemai pagalvojau: o juk šitaip ir aš pasibaigsiu! Susinervinęs žengiau į miegamąjį ir pratęsiau giminę.

Simajudas Gagarinas kad nusikvatos.

– O aš žengiau į Seimą ir pratęsiau sesiją. Lenk Lietuvą, kol jauna, ir užaugsi didesnis už ją.

Po šių žodžių kriminogeninė situacija lifte pablogėjo. Visi pajuto: bet kuriuo metu kiekvienas gali būti užmuštas, apvogtas ir ištratintas.

– Kažkuris iš mūsų kriminogeniškai aktyvus, – Šustauckis perskaitė mintį, kabojusią ore.

– Taip, – linktelėjo Gagarinas. – Nuo bandito rankos Lietuvoj nukenčia kas trečias žmogus, o lifte jūsų net penketas, mat aš turiu neliečiamumo statusą. Mūsiškiai pakliūva tik į avarijas.

– Ką turėtume daryt? – klausė Bumblauckis.

– Gal policija galėtų užkirst kelią nusikaltimui? – teiravosi Šustauckis.

Bet policininkas Kalieka drebėjo ir net bandė slėpt svarbesnes kūno dalis pas Pabarškaitę.

– Ša, – ramino Bumblauckis. – Vienišus senelius pirmus puola.

Visi nejučiom pasitraukė atokiau nuo profesoriaus. Tik policininkas bandė įkišt jam į kelnes vamzdį ir dvi granatas.

– Antpuolio metu pareigūnas privalo triskart šaut į dangų, o tik po to jau į užpuoliką ir taikyt jam į kojas, – aiškino. – Bet kol šitaip šaudysiu, net ir žlibas banditpalaikis spės mane pribaigt. Ogi senelis gali iškart pilt niekšui į kaktą, mat dėl silpnaprotystės yra nepakaltinamas.

Dabar jau visi ėmė prašyt, kad Bumblauckis apsiginkluotų. Tas spyriojosi, bet sutiko, tik neišmanydamas, kaip elgtis su ginklu, kreipė jį tai į vieną, tai į kitą.

– Priglausk vamzdį sau prie smilkinio, – mokė Kalieka. – Šitaip bus mažiausia tikimybė, jog spustelsi gaiduką.

Tas padarė, kas liepta, ir tapo saugiau. Bet Simajudas Gagarinas žinojo: pablogėjus kriminogeninei situacijai visados pablogėja ir politinė. Reikėjo veikt. Specialiom dildėm pasiplonino liežuvį.

– O sakykit, ponai, kokio pageidautumėt įstatymo?

Keleiviai sudrebėjo, susižvalgė. Šustauckis prabilo:

– Aš norėčiau, kad būtų toks: trinkteli lazda į grindis, ir iš lubų tau tekšt šimtas litų.

Simajudas linktelėjo, pasižymėjo į bloknotą.

– O aš, – tarė kiemsargis, – norėčiau, kad būtų įstatymas, verčiantis žmones dirbti lėtai, kaip anuomet kolkozuose, ir

prastai, kaip nūnai ministerijose. Tada tam pačiam darbui atlikti reiks nepalyginti daugiau darbuotojų, taigi bus išspręsta užimtumo problema.

Simajudas pasižymėjo ir dar paklausė:

– O gal jūs neprieštarautumėt, jei bus priimtas toks įstatymas: nuo dvyliktos visi Lietuvos piliečiai privalo gyventi gerai.

Stojo kapų tyla.

– Tegu, – numojo Bumblauckis. – Vis tiek blogiau nebus.

– Pasirašykit! Beje, tuos, kurie ir įstatymui įsigaliojus gyvens blogai, šaudysim.

– Dabar tikiu, – tarė Bumblauckis ir pasirašė ant sienos.

O Simajudas, pagautas entuziazmo, aiškino:

– Įstatymas bus su tokiom plačiom skylėm, kad ir senas avinas galės į naują Lietuvą išlįst.

– Viskas būtų gerai, – džiaugėsi Pabarškaitė. – Tik va kad įstrigom.

Tikrai! Liftas kybojo tarp Europos ir Kongo DR. Pro plyšius buvo matyti, kaip nuo Juodmarių krašto pavasaris eina Karpatų kalnais.

– Nieko, – tarė kiemsargis. – Bene pirmas kartas...

...Tokiais žodžiais ir baigiame šią nuotaikingą šventišką kelionę, kad ir ne vietoj ir ne laiku nutrūkusią, betgi tikrai skliding vilties, kupiną šviesių, gražių laikų nujautimo.

1.

Jau aišku, kad visų mūsų pastangų, viso mūsų buvimo žemėje tikslas yra susimokėti už šildymą.

Štai kodėl šiltuose Artimuosiuose Rytuose ir net Graikijoje nuolat bruzdėjimai.

Tik žmonės, aiškiai matantys gyvenimo tikslą, – ramūs.

2.

– Lietuvoj šiandien gera gyvent... – aiškinau.

– Norėčiau Lietuvą pamatyt... – vapa toks klišius.

– Na, pamatysi... Ir kas iš to?

Jis skėsčioja rankom.

Ir aš skėsčioju. Kam lietuviui Lietuva? Kvailystės visa tai...

Supraskim gi: kitur gerai yra todėl, kad jūsų ten nėra.

3.

Galėčiau ir aš Lietuvą garsint...

Bet ar laikas?

Tegu sau tyliai kiūto prie Baltijos. Geriau, kad niekas nežinotų, kur ana yr.

Į savo namus aš visados įeinu pro priekines duris, o išeinu pro užpakalines. Įeidamas privalau parodyti žmonai bilietą. Turiu įsigijęs mėnesinį, mat šis pigesnis.

Be bilieto į mano namus vaikšto tik Petras. Nežinau, kas jis toks.

Kartais mano žmona padaužo sau galvą plaktuku ir iškviečia policiją. Pareigūnai išveža mane už miesto ir uždraudžia artintis prie namų. Stoviu už septynių kilometrų.

Giedresnėm naktim įžvelgiu žiburius savo namų languose, ir tuomet man nebe taip šalta.

1.

Yra ypatingai svarbių asmenų. Bet paklausk tokio:

– Ar jūs ypatingai svarbus asmuo?

– Ką jūs! – išsisukinės. – Aš toks pat kaip visi.

Užmaunam ant galvos kibirą.

Su kibiru ant galvos visi atrodo juokingai. Bet ypatingai svarbūs – ypatingai.

2.

Gatvėj vėl kažkas rėkia:

– Tu su kibiru ant galvos!

Niekur nepasislėpsi...

Aš tai neužkabinėju žmonių. Nėra buvę, kad imčiau rėkt:

– Kur eini be galvos?!

Kas man rūp... Tegu jie vaikšto, kaip nori.

3.

Kibiru galima ir vandenį nešiot.

Štai gatvėj tipas ima tau kažką aiškint. Tu – šliūkšt vandens.

Gal anas ką tik aiškino, kad reikia mest iššūkį. O pats ar atviras naujovėms?

Gal kibiras vandens nuplovė visą jo vakarietiškos kultūros luobą ir apnuogino rusiškai totoriškas šaknis.

Visa, kas gera, ateina iš pietų. Pavasaris... Vasara... Bet ilgai neužtrunka. Gerai, kad nors pietūs pasilieka. Pietauti galime kasdien.

Aš moku ir mėgstu valgyt, nors neatsimenu, kada to mokinaus. O kiek yra dalykų, kuriuos ilgai ir sunkiai kimšau į galvą, ir vis tiek ten tuščia...

Šaukštas – tai lovelis su koteliu. Lovelį panardiname į lovį, kuriame tyvuliuoja pirmieji patiekalai, pasemiame ir nešame prie burnos. Šaukštui esant pusiaukelėj, įvyksta stebuklas – burna savaime prasižioja! – šaukštą nešame toliau ir galiausiai supilame į atsivėrusią ertmę.

Pirmųjų patiekalų ryjame ribotai, nes laukia antrieji, kurių gali būti neriboti kiekiai. Kompleksuoti, isteriški asmenys antruosius pjausto peiliais ir drasko šakutėm į smulkius gabalėlius, o normalūs – ima juos pirštais ir kemša į burną stambiu planu.

Valgyti liaujamės dviem atvejais: arba lėkštėj nieko nebelieka, arba lėkštėn ima kristi iš burnos ten sukimšti gabalai. Arba – ypatingais atvejais – koks piktadarys, talžydamas lazda šonus, nuveja mus nuo stalo.

Vakarienę nuo seno rekomenduojama atiduoti priešui. Todėl stengiamės gyventi taip, kad priešų neįsigytume. Tada net kelias vakaro valandas galėsim maloniai praleist prie televizoriaus. Įdomu, kad pats televizorius neturi nei skonio, nei kvapo, tačiau, jį įsijungus, kaip mat išsiskiria skrandžio sultys, ima varvėti seilės – visas organizmas pasiruošia darniam valgymo

procesui. Jei nebūtų vakarienės, nebūtų reikalingas nė televizorius, nes tai, ką jis rodo, žiūrėti nevalgant – neįmanoma. Todėl, kai nebegalime valgyt, televizorių išjungiame ir žengiame į lovą.

Norint, kad vakarienė būtų kaip šventė, privalu valgyt prie televizoriaus vienam arba su asmeniu, kuriam nebūtina rodyt dėmesį, pvz., su žmona. Jokiu būdu nevalia į kairę ir dešinę švaistytis neatsargiais pasiūlymais: „Gal norėtumėte su manimi pavakarieniaut?“ Mat kai kurios damos tokius žodžius supranta prancūziškai.

Deja, nieko gero neįmanoma pasakyt apie pusryčius. Taip yra todėl, kad pusryčiaujant neapleidžia įtarimas, jog prieš akis ilga ir sunki diena, pilna visokiausių reikalų ir kiekvienas – daugsyk nuobodesnis už valgymą. Tad pusryčius praryjame kaip vaistus, jie reikalingi tik tam, kad ištvertume laiką iki pietų, kur mūsų laukia pirmieji ir antrieji, mums nepalyginti mielesni už valdiškose įstaigose mūsų laukiančius pirmuosius asmenis, o namuose – antrąsias puses.

Ir vis dėlto pasitaiko tipų, kurie ir pietus, ir net vakarienę praryja it pusryčius. Tokiais nepasitikėkime. Tokių šalinkimės. Tai blogi žmonės, o gal net ne mūsiškiai.

Pagaliau tai nedora. Milijonai sėja, ravi, kulia, mala, kepa ir verda... O tu pribėgi ir per penkias minutes paverti visą šį triūsą... Pats žinai kuom.

Todėl sakau: jūs, nuolat skubantys, ėskit tik antrinius naftos produktus, trečiojo pasaulio atliekas ir pirmojo išmatas. Kitką suvalgysim mes.

Geram, sveikam maistui reikia sveikatos, dėmesio ir meilės.

Štai dažnai pasitaikanti situacija: pramušu galva sieną, randu kaimynus.

– Sėdėkit, – raminu. – Aš trumpam.

Bet galva įstringa skylėj – negaliu nei priekin žengt, nei atgal trauktis. Kaimynai daužo per snukį, o namiškiai spardo į užpakalį.

Jaučiuos tikrai įdomus Europai.

Žiūriu į traukinius ir man neramu. Tarkim, nuvažiuoju į tą vadinamąją Europą. Ir ką ten veikt? Prancūziškai gert nemoku – kaipmat Lietuvos įvaizdį pagadinčiau.

Ir kaip atgalios grįžt?

– Ar šitas traukinys eina į abu galus? – klausiu uniformuoto pono.

– Į abu.

– O anas?

– Irgi.

– O tas, kraštinis?

Ponas rūsčiai žiūri į mane.

– Ko jums?..

– Nieko.

Paeinu į šalį. Dabar man ramiau. Yra, vadinas, Lietuvoj žmonių, kurie budi, kai kiti miega!

Vis dėlto juntu, kad tas geras žmogus nepasitiki manimi. Todėl sakau:

– Tarp kitko, aš irgi einu į abu galus.

Ir nueinu. Paskui atsigręžiu. Jis tebežiūri.

Užsidegu cigaretę, išpučiu dūmų kamuolį ir sušvilpiu.

Ir tada nueinu į kitą pusę.

Stotyje žmonės visados skuba. Prisigretinu prie kažkokio pono ir kurį laiką skubu drauge su juo.

– Smagu, kai yra kur skubėti! – sakau.

Jis lekia laiptais į tunelį. Ir aš ten pat.

– O būna žmonių, – juokiuos, – kurie niekur neskuba. Kurmiai!

Jis perbėga tunelį ir štai jau kitais laiptais – aukštyn.

– Bet nedera iš tokių šaipytis, – aiškinu. – Tai nelaimingi žmonės. Jie niekados nesupras, kas tai sniegas... Laukinių bičių medus...

Ponas suklumpa ant laiptų, net kapeliušas nulekia.

– Duokit! – stveriu maišą.

– Paleisk! – šnypščia jis.

– Jokiu būdu! Jūs skubate!

Jis vis tiek tempia į save.

– Šitaip galite ir nespėti! – perspėju.

Ponas atsako rusiškai.

Žiūriu jam į akis. Ar verta tokiam padėti? Tegu sukasi, kaip išmano.

Paleidžiu maišą ir nueinu neatsigręždamas. Yra tipų, kuriems jau niekas nebepadės.

Jei už nužudymą skirsite šimtą litų – žudynių nepadaugės. Mes ne tokie.
Jei skirsite šimtą tūkstančių, rezultatų vėl gali nebūt: klastą įtarsim...
Bet jei skirsite 4–5 tūkstančius, viskas bus kitaip. Apklausos duomenimis, daugelis mūsiškių būtent tokia suma įvertintų savo darbą.

(Antanas Tveriaga. „Nuosaikumas". p. 219)

Gatvėj mane sustabdė toks ponas.

– Jūs – samdomas žudikas?

Aš net išsižiojau. O visi man sako, kad išsižiojęs atrodau labai žiaurus. Tas ponas, manding, pamanė, kad nesuklydo.

– Šitą reikia pašalint.

Įbruko man kažkokį paketą, o kol užsičiaupiau – prapuolė.

Praplėšęs radau adresą, pinigus, foto... Pinigai, mano akimis, didžiuliai. Tai ką turėjau daryt? Kreiptis į policiją? Mano tauškalais nepatikės, o pinigus tikrai atims. Jei paskui mane susiras užsakovas ir pareikalaus grąžint – iš kur tokią sumą gausiu?

Taip susinervinau, net ašaros ištryško. Tyčia pasukau nurodytu adresu. Po medžiais išvydau tą žmogų...

Bet lengva pasakyti: pašalint... Kaip aš jį pašalinsiu? Tas vyras neatrodė diktesnis už mane, todėl tik dar labiau niršau ant savęs. Jei ir tokio negaliu...

O jei kaip nors ir pašalinčiau... Kas po to?

Kita vertus, su tuo žmogum aš niekaip nesusijęs. Gal niekas manęs neįtartų? Tik nereikia čia styrot, nes kaimynai gali būti matę mane televizoriuj – kartais aš ten dainuoju ir šoku.

Nuotaika bent kiek pasitaisė. Gal verta pabandyt? Atsliūkint čia naktį, susikaupti, patikėti savim...

Ir kas tada?

Geriausiai būtų nušauti, bet jokio šauninko nė rankoj nesu laikęs, tad vargiai pataikyčiau net prisikišęs. Smeigti peiliu? Tačiau į kokius organus ir kur anuos rast? O dar prisiminiau amžinus žmonos priekaištus, neva aš peilių nesugebąs pagaląst, valandą tenka zulint, kol kietesnę mėsą atpjauni.

Iš kur man žinot, kokio kietumo šitas žmogėnas? Jei padurtas susinervinęs šoks vaikytis kiemais...

Ne, visa tai ne man.

Bet užčiuopiau kišenėj pinigus... Nusipirkčiau lendroverį ir dar liktų! Pasistengęs pagaląsčiau tą peilį. Sykį vieną pagalandęs net įsipjoviau, apalpęs buvau...

Tik ūmai prisiminiau: prieš daugel metų, kai tėvas skersdavo kiaulę, aš, plūsdamas ašarom, lėkdavau laukais... Iš apmaudo vėl pravirkau ir nudūlinau namų link. „Kvaily, – raminau save. – Ten kiaulė, o čia žmogus. Yra skirtumas."

Bet nusiramint neįstengiau, tad ėmiau įtikinėti save, kad šitaip net geriau: žudyti – negražu! Deja, rimtas vidinis balsas prieštaravo: „O kas jau čia tokio? Negražu iš girtumo ar savo malonumui. O už pinigus... Darbas, ir tiek. Juolab, jei niekas nesužinos..."

Gal su žmona pasitart? Pirštines nupirks ar moterišką kojinę, jei tokią nuspręsčiau ant galvos užsimaukšlint...

Grįžęs paskleidžiau pluoštus ant stalo. Pati pastvėrusi apsikamšė – kaipmat įgijo formas. Bet čiupinėti neleido.

– Tik po vestuvių!

– Tai jau nebežinau, ar žudyt... – aš visai praradau ūpą.

– Žudyk, – drąsino. – Nupirksiu tau akinius.

– Aš tai norėčiau lendroverio...

Ji pamatavo mane šnairu žvilgsniu.

– Didelis daiktas mažą žmogų padidina. O asmenybei to nereik.

– Bet ar aš esu asmenybė? – dvejojau.

Ji mostelėjo mazginskariu. Aš iškėliau rankas.

– Dar nesi, – tarė. – Bet gal būsi po viskam...

– O jei sąžinė ims graužt?

– Pagrauš ir praeis. Išgersi kokių miltelių...

Ji teisi, pamaniau. Sąžinė juk ne prostata – negirdėt, kad kam būtų padidėjusi. O kad kokios – turbūt ir išoperuoti galima...

– Bet gal ir kitokiais būdais įmanoma pinigo užsikalt...

– Kažin kokiais?

– Doru dar... bū... – blioviau it veršelis.

– Ša, – ramino. – Dar kas išgirs. Tokį darbą gavęs, nebegali būt juokdariu.

– Darbas tikrai įdomus, – pritariau. – Tik va bėda, kad niekas nesužinos, ką aš padirbęs...

– Sužinos, – guodė. – Tu juk toks atgrubnagis.

– Jei atlikt darbą bile kaip ir sėst... – išsižiojau. – Tai kam tie pinigai?

– Dėl to nesirūpink, – tarė moteris. – O kai pagaus, apie jokius pinigus, šiukštu, neužsimink, – prigrasė.

– Juk tardys! Klausinės – kodėl?..

– Pasakysi: ne taip pažiūrėjo... Šiais laikais žmogų ir nė už ką daužia.

– Bet aš nenoriu sėdėt!

– Ot mažvaikis! – barėsi. – Juk ir dabar sėdi valandų valandom, nieko nenusitverdamas. O ten sėdėsi darbą padirbęs – tai visai kitoks sėdėjimas. Tai jau, gali sakyt, prasmingas poilsis.

Protu suvokiau, kad ji teisi, bet širdis nerimo.

– Gal įgaliotinį pašnekint... Gal ką patars...

– Patarti gal ir patars. Tik pusės pinigėlių pareikalaus.

– Galima ir tą sykiu nudaužt...

– Supermienas! – riktelėjo. – Marš į kampą.

Iškeltom rankom atsiklaupiau ant žirnių. Sunku buvo, o vis tiek man vaidenos, kad geriau savo nameliuose vargą vargt, nei kažin kur tarp svetimų dinderį mušt.

Paskui sumąsčiau, kad reikia man su būsima auka šnektelt, – geras ar blogas tai žmogus, pasiaiškint.

Apsivilkau švarius marškinius, pasirišau po kaklu plaktuką.

– Ar mes turime tualetinio vandens?

– Pakelk unitazo dangtį!

Kyštelėjau galvą, pamakalavau – kitu žmogum pasijutau...

Tą tipą vėl radau stovintį po medžiu – matyta lietuvio inteligento pozicija.

Aš apsiverkiau ir, puolęs ant kelių, viską išpažinau.

Tas vyras atsakė:

– Jie įsitikinę, kad dorus žmones reikia izoliuoti, o likusiems išaiškinti doros žalą.

– Bet kodėl?

– Jie mano, kad pasaulį sunaikins dora. Mat dori žmonės

susimažina skrandžius, o patys doriausi – net dvarus. Mažiau lieka vietos maistui ir daiktams – todėl mažėja vartojimas, smunka gamyba...

Iškėlęs kumščiuką, pagrūmojo kažkam nematomam.

– Bet juk taip ir turi būt! Gaminti reikia lėtai, bet gerai, o vartoti – ilgai ir atsargiai. Neišmesk seno daikto! Pažvelk į veidrodį! Juk tu ir pats jau gerokai nusidėvėjęs. O šeimose nuolat gaminami nauji modeliai... Užtat ir sakau: nedaryk savo baldui to, ko nenorėtum, kad tau padarytų.

Šis žmogus man atrodė labai protingas.

– Kryzės padeda žmogui dvasiškai tobulėt, todėl jos rengiamos specialiose laboratorijose. Žmonijos geradariai pučia burbulus, kol šie sprogsta ir ištaško netikras vertybes. Iš griuvėsių krūvos pakyla naujas alkanas žmogus su tikrų vertybių sauja...

– Kas tas yr? – baugiai klausiau.

– Meilė, draugystė, teisybė...

– O televizorius?

Jis nusigręžė.

– Bet kaip tada gyvenimą pagerint?

– Jei kyla noras tai daryt, reikia įsikibti į radiatorių ir ramiai stovėti aštuonias valandas. Būtent taip turėtų elgtis valdžios vyrai. Mat gerinti gyvenimą yra tas pat, kaip obliuot patrankos sviedinį, norint, kad jis taptų dailesnis. Tiek metų gerino, o kas išėjo?

Linktelėjau galva. Ir man atrodė, kad nuo gyvenimo geriau laikytis atokiai.

– Tikiuosi, pokryzio laikais žmonės bus labai atsargūs, – tęsė jis. – Išvydę vartojimo reikmenį, jau nebestvers kaip andai

plikom rankom, o ilgai suks ratais, svarstydami, ar pavartoję vėl neatkris. Bet, aišku, kažkas privalės vartoti, nes tik aktyvi vartotojų pozicija padės išsaugoti nykstančią verslininkų rūšį. Manau, kad vartotojais galėtų tapti asmenys, jau atlaikę didžiausius krūvius, taigi įgiję imunitetą masinio naikinimo priemonėms: menininkai, pensininkai ir kaimo žmonės.

Abejojau, ar tokius įmanoma ko nors išmokint, bet nenorėjau veltis į diskusijas, mat labiau rūpėjo kiti dalykai.

– Moterys... Ar tai tikros vertybės?

– Jei riebios, turėtų būt tikros.

– O vyrai?

Jis numojo ranka.

– Jums įdomu, ar vyras gali žengt takais dorybių? Tik pavėjui ir prilaikomas už parankių.

– Tai kaip tokiam Tėvynę mylėt? – klausiau. – Juk mylėt Tėvynę – tai dirbti jos labui...

Jis nepalankiai nužvelgė mane.

– Atseit vėl dirbsim netikras vertybes? Doros ir teisybės tai nepadirbsi! Atsikvošėkim ir liaukimės mylėję tą, kuriai tik pašvaitai rūp...

Baugiai dėbtelėjau į Tėvynę, bet ta, regis, nekreipė į mus dėmesio – lėbavo maljorkose, ūžavo kanarijose...

– O kokia jūsų pavardė? – paklausiau.

– Vincas Kudirka, – atsakė jis.

Tada aš supratau, kad stoviu prie paminklo, ir nuėjau pavėjui.

Apklijavau stulpus skelbimais: „Išpildysiu slapčiausius jūsų troškimus.“

Kad prigužėjo ištroškusių!

Tik anei vienas – nei ministras, nei pameistrys – nepakuždėjo man: „Trokštu, kad Lietuvai būtų geriau...“

Aš tikiu žmonėmis!
Tikėjimas kalnus verčia.
Kalnai nugriūva ir sutraiško žmones.
(Antanas Teriaga. „Optimistai", p. 221)

Visi žmonės man buvo priešai. Ėjau gatve ir vaidenos: tai užimtas miestas.

Ūmai moteris ištiesė ranką...

Nuėjau nieko neklausdamas, nieko nesitikėdamas. Netrukus priėjom gražią pilį. Ten mane pasodino užu stalo, vaišino gardžiais valgiais ir gėrimais. Buvo daug nepažįstamų ponų ir visi labai gyrė mane.

Pagirtas, gražiai išlydėtas vėl ėjau ta pačia gatve, bet jaučiausi jau visiškai kitaip. Kaip smagu, kai tave pagiria! Net nepasidomėję, kas tu toks, ką esi nuveikęs...

Ir kai pagalvoji – argi tai svarbu? Bene visi gali nuveikt?

Prisimenu, paklausiau:

– Gal jūs painiojat mane su kokiu veikėju?

Tie šypsojosi ir sakė:

– Kaip galėtume supainiot? Jūs į nieką nepanašus. Tokio mes dar nesam regėję.

Ir dirsčiodami į mane vis pagarbiai kalbėjos tarpusavy:

– Jis moka ant taburetės sėdėt!

– Moka šaukštą kilnoti!

– Kvėpuoti!

O juk aš į tokius dalykus pirmiau nė dėmesio nekreipdavau...

O štai dabar žengiu gatve ir juntu: kvėpuoju! Ir man smagu! Ir didžiuojuos tuom!

O grįžęs namo ant taburetės atsisėsiu...

Tokia nuotaika, kad net pats, priėjęs prie vieno pono, klausiu:

– Tai kvėpuojam, maestro?

Tas sulaiko kvapą, net žandai išsipučia.

– Kvėpuokit, – maloniai sakau.

Ponas kažką burbėdamas dūlina šalin. Gal nė nesuvokia, kad kvėpuoja? Vargšas...

Ir aš toks buvau.

Rudens vakaras. Ponas E. grįžta namo. „Kažin kur aš buvau?“ – galvoja. Stabteli prie paminklo ir susimąsto.

Iš kitos pusės ateina durininkas Motiejus Fiodorovičius su durimis ant pečių. Kas vakarą, baigęs darbą ir užrakinęs kontorą, duris jis išsineša su savimi, bijodamas, kad kas nepavogtų. Mat yra be galo doras ir sąžiningas lietuvis.

– Motiejau Fiodorovičiau! – šūkteli ponas E. – Kaip gyveni?

– Anežinau, – atsako Motiejus Fiodorovičius.

Jis turi keistą įprotį prie kiekvieno žodžio pridėti papildomą raidę, mat kitados yra tarnavęs poručiku Abchazijoj.

– O kaip laikosi tamstos žmona?

– Aneprisimenu.

– O Petras?

– Akoks Petras?

Jie stovi kurį laiką tylėdami ir žiūri vienas į kitą.

– Štai paminklas, – rodo ponas E.

– Ataip, – linkteli Motiejus Fiodorovičius.

– O kas iš tų paminklų? – klausia ponas E.

– Anieko, – atsako Motiejus Fiodorovičius.

Ponas E. išsitraukia vamzdį ir papučia prieš vėją. Motiejus Fiodorovičius klausosi ir pritariamai linguoja galvą.

– Norėčiau išeiti pro šitas duris, – sako ponas E.

– Akur? – kausia Motiejus Fiodorovičius.

– A, nesvarbu.

– Aprašom.

Motiejus Fiodorovičius pastato duris, atrakina, ir ponas E. išeina.

Rudenį pasitaiko tokių susitikimų, kai negali neišeiti.

Žinau, kad gerai ten, kur mūsų nėra. Bet nežinau – kodėl. Kas ten tuomet vyksta? Kokie nuostabūs dalykai? Ir kodėl visa tai baigiasi, kai mes ten pasirodom?

Mįslingi, nesuvokiami reiškiniai...

Bet gerai, kad jie egzistuoja – suteikia mums galimybę greitai ir pigiai padaryti gera savo artimiesiems. Užtat gatvėse tiek daug nežinia kur einančių, važiuojančių. Pilni barai svyruojančių – grįžti ar dar pabūt?..

Dūlinu gatve... Anava mano namų languose žiebiasi jaukios šviesos... Ten gerai.

Tik štai atsilapoja durys, ant slenksčio – aš...

Net šiurpas nukrečia. Ar aš koks išsigimėlis?

Šliaužiu pro šalį... Tebūnie namiškiams geriau.

Bet smagu žinoti, kad tiek daug priklauso nuo manęs.

Mėgstu stovėti sankryžoj ir skėčiu eismą reguliuot. Kai išskleidžiu – visi privalo sustot, o kai suglaudžiu – išlipt ir pašokt.

Ne dažnas supranta. Bet jau pats mano buvimas sankryžoj – drausmina. Matydami, kokius kvailus ženklus rodau, eismo dalyviai stengiasi protingiau vairuot.

Beviltiški

Jūs įsigijote lėktuvą, tris mašinas, jachtą....

Vadinas, vis dar nerandate savojo kelio.

Aukštumos

Jūs pasipūtęs, nes turite mašiną be stogo.

O maniškė be ratų ir be vairo!.. Spidometro taip pat nėr. Tačiau policininkai tvirtina, kad lengvai pasiekiu šimtą.

Bet aš nėmaž nesipučiu.

1.

Pastebėjau, kad automagistralėj mes prasilenkiam dar didesniu greičiu nei gatvėj, todėl jaučiamės dar svetimesni kits kitam. Ir kuo automobilio greitis artimesnis šviesos greičiui, tuo vairuotojas jaučiasi vienišesnis.

Važiuojantys priešingom kryptim, aišku, yra visai skirtingi žmonės, tad be reikalo mes bandom su jais užmegzt kontaktą, perjunginėdami šviesas iš tolimųjų į artimąsias. Šie tipai mums niekad nebus artimi.

Važiuojančius viena kryptimi vienija panašios pažiūros. Šit vairuoju kelio viduriu, iš paskos atlekiantis automobilis žybsi šviesom, ieško kontakto. Žaismingai pasukalioju vairą, kad pasikraipytų maniškės užpakalis. Tegu anas žino, kad yra man patrauklus.

Jis aplenkia ir tūpteli po pat maniškės nosim, lyg ketindamas kiaušinį padėt. Vadinas, netradicinės orientacijos.

Tradicinės – orientuojasi į policininką, nors partnerius kely reiktų rinktis atsargiau. Žiemą žalias policininkas puošia pakelę. Bet vasarą jis nereikalingas.

2.

Jei pakliuvote į kamštį, netinka keiktis, spjaudytis, o tuo labiau – mobiliuoju telefonu išplūst niekuo dėtus artimuosius.

Atsipalaiduokite ir apsižiūrėkite. Gal rasite kamščiatraukį.

Dar geriau apsižiūrėję, ko gero, rasit ir keletą butelių. Vieną atkimškite ir išgerkite. Paskui antrą, trečią...

Pabaigęs ketvirtą pamatysite: jokio kamščio nėra!

3.

Blogam vairuotojui ir policininkai trukdo. O geras vairuotojas jų nė nepastebi.

Aišku, jei vairuoji atsipalaidavęs, atsisegęs diržus ir atsigėręs alaus, būna, kad ir pastebi: anava policininkas su lazdele!

Antanas sako: jis nori tave pajuokint. Atseit dažnas kvatoja ir pirštą pamatęs. Čiagi – lazdelė! Šypt, vypt – ir apsnūdimo kaip nebūta.

Užtat ir aš policininkui vis ką nors parodau. Knygą, domkratą, butelį... Kartais net kūdikį pro langą kyšteliu.

O būna – tik liežuvį.

Ne taip jau svarbu, ką tu rodai. Svarbu dėmesys žmogui.

4.

Jei jums kely nuleido padangą, jokiu būdu nenuleiskite rankų. Atsistokite prie automobilio ir laikykite jas pečių aukštyje, delnais žemyn, maždaug ties ta vieta, kurioje įtariate esant variklį. Ramiu, tačiau tvirtu balsu tarkite: „Tu gali varyt ir be padangų!"

Šimtąsyk tai pakartoję, sėskite ir važiuokite, kur jums reikia.

Jei vis dėlto nenuvažiuosite, vadinas, variklis buvo ne toj vietoj. Pasitikslinkite mobiliuoju telefonu ir procedūrą pakartokite.

5.

Jeigu esate verslininkas ir jums per trisdešimt, suprantama, kad jus traukia naujos dailios mašinos. Bet atminkite: šalia tokios

atrodysite komiškai. Juk rimtą verslininką verslo partneriai sudaužo greičiau nei verslininkas – mašiną. O kai stovėsite su ramentais, į jūsų gražuolę dairysis šaunesni vyrai, o kitas, žiūrėk, ir nuvarys.

Bet jūsų bendraamžė „Pobieda" jums irgi netiks. Rimti verslininkai miršta jauni. Kas tada senike pasirūpins?..

Geriausias jūsų pasirinkimas – kukli pusamžė „Škoda". Gali būti net Felicija.

6.

Sėdęs automobilin jūs tampate paprastu eismo dalyviu, nors jaučiatės esąs labai nepaprastas, o gal net ir įgaliotasis. Kaip elgtis?

Svarbiausia – nesidairykite į kelio ženklus. Pagrindinis kelias yra tas, kuriuo važiuojate jūs.

Vairuokit sėdėdamas lotoso poza. Tada net policininkui neatrodysit panašus į vežiką.

Jei išvažiavot į priešingos krypties eismo juostą, nesiblaškykit it pradedantis imt prokuroras, o važiuokit šitaip iki galo, kuris galbūt jau visai nebetoli.

7.

Štai važiuoju Ukmergės plentu. Staiga automobilis sustoja, nors aš jo nestabdžiau.

Išlipu. Pakeliu dangtį. Žiūriu. Sako, ten turi būti variklis. Ar mano mašinoj jis yra?

– Jeigu esi – dirbk!

Jokios reakcijos.

Atsistoju ant galvos, vildamasis, kad kraujas vienąsyk suplūs ir į smegenis.

Kur tau!

O jeigu šitam kely – nuo Vilniaus iki Talino – susikibę rankom stovėtų žmonės! Kodėl jie išsiskirstė? Juk ne man vienam gali prireikti pagalbos.

Bet pas mus visados šitaip!

8.

Kartais automobilis sustoja ne kelyje, o gatvėje, ir šis faktas jautresnį žmogų nuteikia liūdniems apmąstymams ne tik apie menko aparato, bet ir apie viso pasaulio sąrangos netobulumą, apie technikos priešiškumą žmogui. Štai įdomus, tačiau pėstiesiems gal nežinomas faktas: automobilis pats savaime visados sustoja tik vidurinėj juostoj ir tik spūsties valandomis. Ogi pakraščiu ir nakties metu gali ramiai riedėti iki pat aušros.

Išlipu. Pakeliu dangtį. Žiūriu į laidų ir vamzdžių raizgalynę. Panašu į žmonių santykius. Kitomis aplinkybėmis gal ir įdomu būtų...

Paimu raktą. Pasukioju kažkokį varžtą.

Žinau, kad niekas nuo to nepasikeis. Bet vidury gatvės šalia stovinčio automobilio stovėti ant galvos – kvaila!

9.

Kartais būna, kad ne važiuoji, o eini. Ir vis tiek sustoji.

– Kur aš ėjau? – klausi savęs. O kai prisimeni: – Ar reikia ten eiti? Kas iš to bus?

Ir jau atrodo, kad apskritai nėra kur eiti, kad gyvenimas praeina, o žmonės – ne. Ir net jeigu eitum labai greitai ir teisinga kryptimi, gyvenimas vis tiek praeis greičiau, be to – į priešingą pusę.

Aišku, šios mintys reiškia tik tiek, kad galvoje atsisuko kažkoks varžtelis. Bet juk nepakelsi kiaušo, nepriverši.

Atsidūsti ir vėlek eini tarsi Imanuelis K.: moralė kišenėj ir žvaigždėtas dangus viršum galvos.

10.

Kelyje lūkuriuoja policininkas, todėl sulėtinu greitį ir patikrinu savo būklę. Batai žieminiai. Ar su tokiais balandžio mėnesį dar galima vaikštinėt?

Gerai, kad nors kelnės pripūstos...

Kairėj rankoj veidrodėlis, dešinėj – žiebtuvėlis. Viskas lyg ir tvarkoj... Bet gal aš girtas? Kaip tą galėčiau žinot? Juk kuo daugiau išgeriu, tuo blaivesnis sau atrodau.

Bet jei apsigręšiu ir eisiu atgal, kils įtarimas...

Svaigstu nuo policininko artumo. Vos tik mane sustabdo, negaliu susivaldyt ir duodu jam.

Pareigūno lazdelė nuknemba ir aš toliau keliauju.

11.

Vairuojant nemalonu gert šampaną iš butelio. Stabteliu pakelėj. O čia prisistato uniformuoti ponai:

– Jūsų dokumentai!

Kad mentai – tas aišku. Tik kodėl – mano? Ir ką reiškia tas „doku“?

Bet kas man rūp! Atsakau jų stiliumi:

– Doku-doku! Kliuku-kliuku!

Pabaigiu butelį ir nulekiu pirmyn, kur spalvoti fejerverkai...

12.

Kai aš buvau jaunas vairuotojas, išvydęs kely policininką, būdavo, paleidžiu vairą ir iškeliu rankas. Daugsyk dėl to nukentėjau.

Paikos baimės! Dabar jau žinau: kai tave sustabdo policininkas, svarbiausia nesiginčyt ir nemeluot.

Sykį vienas pasiteiravo:

– Jūs girtas?

– Taip, – atsakiau. – O jūs?

– Dar ne!

– Tai ko laukiam?

Susėdom šalikelėj... Butelį visados vežiojuos vietoj draudimo poliso.

Aš padainavau, jis padirigavo savo lazdele... Leidžiantis saulei, tariau:

– Teisių neturiu. Vairuot nemoku. Ir akinius pamečiau... Eisiu verčiau pėsčias.

– Dar po mašina papulsi! – policininkas net pravirko. – Važiuok.

Ir pagrūmojęs lazdele pridūrė:

– Nelaukime, kol avarinę situaciją sudarys kitas – sudarykime ją patys!

Šie seno vilko žodžiai giliai įsmigo mano jaunon širdin.

13.

Kur kas klastingesni yra gulintys policininkai. Norėdamas jiems įsiteikt, bagažinėj vežiojuos dalbą, kirtiklį ir kastuvą. Išardęs grindinį, pakeliu policininką ir pastatau šalikelėj.

Bet kai jis stovi, mane vėl pagauna baimė, ir aš nejučiom pakeliu rankas. Šitaip ir stovim vienas prieš kitą, kol sutemsta. Tada atsargiai įsliūkinu mašinon ir tyliai, net neįjungęs variklio, palieku užkeiktą vietą.

14.

Štai dažnai pasitaikanti situacija: atidarai savo automobilio bagažinę, o ten – lavonas!

Arba visai priešingas atvejis: įlipi bagažinėn ir užsitrenki. O kas toliau?

Bet kas turi reikalų su automobiliais, tas žino, kad būna dar keistesnių nutikimų...

– Jūsų automobilis raudonas, – tariau kiemsargiui, kuris vežė mane į Murmanską.

– Maniau, kad lėktuvu skrendam, – atsakė tas.

– Būna, – šyptelėjau.

O paskui paaiškėjo, kad sėdim kambary.

O po kurio laiko ir kambarys prapuolė...

15.

Kitąsyk žiūriu – kieme automobilis, o po juo žmogaus kojos. Pamaniau, parsinešiu namo – gal pravers ūkyje.

Suėmiau, patraukiau – visas žmogus išlindo...

Vidaus degimo paslaptys... Ne specialistui geriau nesigilint.

16.

– Plytą matai? – klausė policininkas.

– Aišku, matau, – atsakiau.

– Ką tai reiškia?

– Toj vietoj bus pastatytas namas.

Policininkas užsirašė į eilę butui gaut.

17.

Kitąsyk policininkas vėl klausė:

– Ką reiškia šitas ženklas?

– Nežiūriu aš į tuos ženklus, – atsakiau. – Maniau, tai jūs, policininkai, privalot žinoti jų reikšmes.

Policininkas smuko automobilin ir įsijungė sireną bei švyturėlius.

Neišmanančiam ženklų taip tikrai saugiau važinėt.

18.

– Čia stovėti draudžiama, – tarė policininkas.

–Tai ko tu čia stovi? – subariau.

Policininkas sutriko ir nuėjo sau.

19.

– Kodėl nesustojote stabdomas? – klausė policininkas.

– Todėl, kad stabdžiai neveikia, – atsakiau. – O kad ir veiktų... Aš tavęs nepažįstu. Gal išžagint taikais... Pakelių maniakas!

Policininkas susigėdęs nudūlino į krūmus, o aš dar šaukiau įkandin:

– Anąsyk buvo draudžiama stovėti. Šįsyk – važiuoti. Apsispręskit gi!

20.

– Jūs ištempėte spygliuotą vielą skersai kelią? – klausė policininkas.

– Na, ištempiau! – sušukau. – Ar medį turėjau užverst?

– Kodėl taip pasielgėt?

– Todėl... – susimąsčiau, – todėl, kad šiandien važiuoti šituo keliu draudžiama.

Bet susinervinau ir nuvažiavau.

21.

– Jūs geriat alų prie paminklo, – tarė policininkas. – O juk tai mūsų dainius...

– Šiandien jis nedainuoja, – atsakiau. – Ir net nekalba. Kiekvienam mielas toks pašnekovas. Užtat jūs, policininkai, prie lavono geriat. Bet iš kur aš aną gausiu?

Policininkas atsiprašė ir nuskubėjo į įvykio vietą.

22.

Pervažiavau gulintį policininką ir pasišalinau iš įvykio vietos.

Išsiblaivęs grįžtu – o policininkas jau ir kitų pervažiuotas, į žmogų nebepanašus...

Kitaip negalėjo baigtis. Prisimenu gi! Neatsargiai išbėgs į važiuojamąją dalį ir klausinėja, klausinėja...

Padėjau gėlių ir pasimeldžiau už jo sielą.

Sykį mane iššagino iš matymo pažįstamas policininkas.

O kitąsyk – visai nematytas.

Kurį laiką niekur nėjau iš namų. Bet prireikė duonos... Išsikviečiau greitąją. Greitojoj iššagino vairuotojas ir felčeris.

Ligoninėj – chirurgas, anesteziologas, urologas...

Kai iššagino ir stomatologas, kreipiaus į teismą. Iššagino teisėjas.

Nuėjau į televiziją ir viską papasakojau. Iššagino režisierius.

Išėjęs iš studijos, sutikau iš matymo pažįstamą policininką...

Vis labiau linkstu ne prie žmogaus, o prie technikos. Vakarais, kai miegamuosiuose žmonės kelia antklodes, ieškodami savo artimo, aš einu kieman ir pakėlęs automobilio dangtį ieškau karbiuratoriaus. Žinau, kad jis ten...

O riebokšlis! Tas irgi ten pat. Nors daugelis tvirtina, kad matė jį merijoj... ministerijoj...

O štai ir žvakės! Žiūriu į jas ir galvoju: kodėl viskas taip?

Atidarau bagažinę. Ten – kastuvas.

Ašaros paplūsta man iš akių ir nuskaidrina sielą...

1.

Seniai nebuvau darbe, nes nerandu, kur mašiną pastatyt – suku ir suku ratus po miestą.

Vakare pasuku namo, bet ir ten vietos nėr.

Todėl ir namie nebūnu.

2.

Kai litras benzino kainuos šimtą litų, liausimės važinėję. Sulėtės tempai...

Pamiršim, kaip atrodo pasaulis, užtat prisiminsim, kas mūsų soduose.

Susipažinsim su žmonom ir vaikais.

Niekas nebesignalizuos, kad reikia skubėti – galėsim gyventi.

1.

Kelyje stabdau mašinas. Pagaliau viena stabteli.

– Jūsų dokumentai, – sakau vairuotojui.

Netikiu, kad parodys. O kad ir parodytų...

Kas man iš to?

2.

Ėjau iš Kažkur į Niekur... Dažnai taip einu. Po teisybei, visą gyvenimą.

Staiga iš Niekur išlindo kažkoks tipas ir pasiūlė kelią pirkt.

Pagalvojęs tariau:

– Norėčiau tokio, kad už kiekvieno posūkio lauktų ponios, puotos, pramogos...

– Šie nebrangūs, bet galas nekoks.

– Tai kuris čia su geru galu?

– Šitas, – rodė. – Už kiekvieno vingio darbas, vargas, pareiga...

Nusispjoviau ir nuėjau ne savo keliu.

Gal ir galas ne mano ten bus.

Vasarą norisi kuo plačiau pakeliaut, kuo daugiau pamatyt. Tik va pinigėlių ne kažin kiek...

Ir vis dėlto išmaniam piligrimui, šį tą nutuokiančiam apie nacionalinio charakterio ypatumus, tai ne kliūtis. Yra gi natūralių energijos šaltinių, kurie patys atsinaujina...

Išeinu į kelią su maišu, įlipu ir užsirišu.

Po kiek laiko išgirstu lietuvius:

– Ėgi pilnas maišas!

– Kažin, kas ten yr?

– Nešam, kol nieks nemato! Paskui pažiūrėsma.

Stveria maišą, tempia net pūkšdami...

Paskui radę mane, aišku, tik spjaudosi. Bet negi temps atgal? Numeta pakelėj, o aš vėl užsirišu.

Prabėga vos kelios minutės – vėl kažkas neša...

Taip ir keliauju po Lietuvą.

Trūkumai: nedidelis greitis, prastas matomumas.

Privalumai: nulis litų už kelionę plius galimybė nemokamai klausytis intymių pokalbių.

Norintiems šitaip keliaut po Europą, pravartu išsiaiškinti, kiek kurioj šaly yra mūsų tautiečių. Rekomenduotinos kelionės maišais po Ispaniją ir Jungtinę Karalystę.

Taipogi tikėtinos sėkmingos kelionės, naudojantis vietinių nešikų paslaugomis: po Lenkiją, Latviją ir centrines Rusijos gubernijas.

Sustojęs Kryžkalnyje, mąsčiau: keliausiu prie jūros – durnas būsiu. Nenukeliavęs grįšiu į Vilnių – dar durnesnis. O jei suksiu Tauragėn arba į Šiaulius – tai visiškas durnius, nes ten man išvis nėr ką veikt.

Padėtis atrodė beviltiška.

Ir tik leidžiantis saulei prašvito galva: ogi pasiliksiu Kryžkalny! Čia gyvena tie, kurie irgi kažkada kažkur skubėjo... stabtelėjo... susimąstė...

Kai visi ims mąstyti, Kryžkalnis bus didžiausias miestas Lietuvoj.

Išėjęs iš namų kiemsargis skundėsi:

– Kiek yra gyvenime kelių, kuriais galėjau nueit! O kiek moterų, kurios galėjo tapti mano žmonomis! Visai kitokį gyvenimą galėjau nugyvent...

– Nieko tu negalėjai, – atsakiau. – Visur būtum ėjęs taip pat. O būtum kitą vedęs – vis tiek ana būtų ragana.

– Kodėl? – šaukė senis.

– Todėl, kad tu durnas.

Kiemsargis padėkojo ir nuėjo namo.

Daugsyk perskridau Atlantą. O kas pastebėjo?
Visi dabar tik savimi susirūpinę.
(Antanas Tveriaga. „Tokie laikai", p. 254)

Kaip lėktuvas gyvuoja skrydyje, taip lietuvis – žinutėse ir skambučiuose. Manoma, kad augančiam organizmui per parą būtina gauti ir išskirti ne mažiau kaip po šimtą žinučių.

Gali būti. Jaunimas dabar labai mutavęs, omniškai telemodifikuotas. Normaliom sąlygom gal ir neišgyventų.

Bet su tais, kurie jaunystę praleido be mobiliųjų priedų, drąsiai darom eksperimentą: atimam telefonus ir metam į krosnį.

Daugelis šoks įkandin. Užstūmę sklendes, stebim stabiliųjų elgesį.

Nėra žinutės, nėra skambučio. Valandą, dvi... Žmogui ima atrodyti, kad nėra ir jo paties.

O pasaulis nepasikeitė!

Apima jausmas, kad esi niekam nereikalingas.

Bet blaivas žmogus taip ir turi jaustis. Ir tai nėra blogai.

Suvokęs, kad esi nereikalingas, liaujies bartis šeimoj, burnoti prieš valdžią, piktintis pasaulio sąranga. Galima pradėti gyvent.

Gyveni tada jau ne todėl, kad „gyventi – reikia". Gyveni šiaip.

Jeigu reikia – anoks ten gyvenimas.

Bet ko tik žmonės neprasimano! Aikštėj girdėjau streikuojančius rėkiant:

– Valgyt taigi reikia!

Net šiurpas nukrėtė. Jeigu ir man reiktų?

Kaip mat skrandis sustreikuotų.

Aš valgau dėl to, kad man skanu.

O būna, žmogus sako: „Reikia dirbt!"

Ir nueina susiraukęs. Tai ką toks padirbs?

O kai nereikia... Dirbi savo malonumui. O taip dirbdamas netyčiom gali ir kitų džiaugsmui ką padirbt.

AR TEKANTIS LAIKAS PAPLAUNA SMEGENIS

1.

Mano senelis Antanas de Sent Egziuperi buvo lakūnas ir aukštai skraidydamas viską matė taip, kaip yra. Tad nutūpęs ir pasakė:

– Žemė – žmonių planeta.

Žmonės dairėsi į kits kitą.

– Ogi tikrai taip yr!

– Kaip mes anksčiau nepagalvojom?

Nustebę žmonės pabaigė Pasaulinį karą ir ėmė kurti Europos Sąjungą.

2.

Daugelis mano, kad Antanas de Sent Egziuperi dingo be žinios. Tai netiesa. Kai Antanui viskas įgriso, jis nuskrido į Taitį ir vedė vietinę gražuolę Teo. Jiems gimė sūnus Leo, kuris vedė princesę iš Senegalo Ėl Tė. Šiems gimiau aš.

Klausiate: kas iš to?

Iš to nebūtinai turi sekti kas. Anaiptol! Jeigu „tas“ yra išmanus, tai gyvuoja savarankiškai ir „kas“ jam nėra būtinas.

3.

Kai dabar skaitau senelio raštus, matau, kad jis viską rašė teisingai. Ir žmonės tai vertino. Tokie laikai buvo.

O pabandyk šiandien rašyt tiesą... Kas tau skaitys! Šiandien

kiekvienas turi savo tiesą, o tai reiškia, kad tiesos nebelikę. Mat tiesa yra tokia, kad tiesa gali būti tik viena. Ir anuomet ją žinojo tik vienas žmogus.

Aišku, aš, tiesioginis įpėdinis, žinau tiesą. Bet kas iš to, jei paskelbsiu:

– Žemė – žmonių planeta!

Visi tik juoksis.

Mėgstu oro balionais skraidyt. Dažnai viršiju greitį ir sustabdo policininkas.

– Jūs girtas! – sakau. – Papūskit.

Policininkas pripučia balioną ir aš nuskrendu.

1.

Jei būčiau japonas, tai atlėkęs Lietuvon viską fotografuočiau, filmuočiau ir kitiems japonams rodyčiau: „Va, mūrai!.. Va, lietuviai!..“

Viskas man būtų įdomu, viskas mane stebintų.

2.

Jei būčiau japonas, tai šampaną gerčiau ne stačiai iš butelio, o įsipylęs į aukštas taures. Gerčiau ne skubėdamas, ne pasislėpęs, o derindamas su užkandžiais ir kaimynais. Namiškių nemuščiau. Kad ir ką jie man pasakytų, aš tik šypsočiau ir linkčiočiau. Bet ne todėl, kad būčiau tiek prisisriaubęs, jog nieko nebesuvokčiau, o atvirkščiai – iš suvokimo, kad taip elgtis gražu.

Apsivemčiau ne prie stalo, o paėjęs kur į kertę. Užmigčiau ne prieš gedulingus pietus, bet – po. Ir jei miegočiau ne lovoj, o ant grindų – tai tik todėl, kad japonas privalo taip miegot.

Ir kai žmona iškviestų policiją, tai policininkas man tik linkčiotų, šypsotų, o žmoną išsivestų su savim.

– Pirmyn! – riktelėjau.
Ir vis tiek drybsojau lovoj.
Gal į krosnį įlįst?
Ne! Skrisiu į Tailandą.
Nuskridau, bet nelipau iš lėktuvo.

VANDENS RATAS

Palikęs ir žemę ir dangų,
Grįžtu iš didelio kelio.
Žiūri pro keturis langus
Nustebus gimtoji trobelė.

Turbūt aš labai nusikaltęs –
Rankovėm skėsčioja paltas.
Ir stalas, romus keturkojis,
Mane mėnesienoj aploja...

Neverkit, fontanai!
Nesmerkite, šaukštai ir puodai! –
Skaičiau aš ir pats tą romaną:
Gyvenimas pilkas geriau nei gyvenimas juodas...

Kur aš nujosiu, juodą ir šleivą
Asilą pasibalnojęs?..
Krinta lietaus milijonai kareivių,
Tik arkos nestato man Nojus...

SENELIS MYKOLAITIS PUTINAS PASAKOJA LIETUVOS VAIKAMS APIE SAVO ŽYGIUS

Toks žmogelis atėjo ant mėlyno ežero kranto.
Toks žmogelis sėdėjo ant mėlyno ežero kranto.
Toks žmogelis nuėjo nuo mėlyno ežero kranto.
Toks žmogelis gražus man, tiktai
Ne visi tai supranta.

Kai ateina vasara, jis įlipa į šulinį ir užsiveria dangčiu. Arba daržinėj į senus šiaudus įsirausia. Bet kiek gali slapstytis...

– Benai! – šaukia Benigna.

Žmogus net suvaitoja. Žino, kas bus.

– Plaukiam į Nidą!

Benas atsidūsta ir ima irklus... Išplaukia jiedu temstant, bet kas iš to – pernakt tai nenuplauksi. O kai išaušta...

– Kur plaukiam? – šaukia pakrantėj sustoję ūkininkai.

– Į Nidą.

– Ar tik ne Benas būsi?

– Tas pats.

– Ak, tai tu čia viską pradėjai!..

Ir kad ims laidyt akmenis...

Benas užgula irklus, stengiasi plaukt upės viduriu, bet ūkininkų rankos smagios, akmenys toli skrieja... Žmona Benigna tyliai guli geležinėj dėžėj valties dugne. Anai tai kas!.. Bet va jau krantas krūmais aptekęs, galės ir Benas atsikvėpt.

Deja, tuoj vėl gražus skardis, o ten pensininkų būrys.

– Kur plaukiam?

– Į Nidą.

– Benas!.. Benas!.. – girdėt riksmai.

Ir vėl akmenys... O jaunesni pensininkai net šoka su šakėm į vandenį, bando Nemuną forsuot...

Galėtų Benas ir nesakyti, kad jis Benas, galėtų pameluoti, kad Tilžėn plaukia...

Bet negali. Yra principai.

O kai vėl viską paslepia naktis, Benas žiūri į žvaigždes ir prisimena, kaip prieš daugel metų pirmą sykį plaukė į Nidą... „Prie Nemuno ky-ytas išaušo jau ry-ytas“, – dainavo lietuviai giliai iš širdies. Ant abiejų krantų! O Benas tada plaukė kažkaip savaime, be tikslo, nėmaž nenujausdamas, kokius sąjūdžius ir pervartas tatai sukels. Jeigu būtų žinojęs... Benas grikšteli dantimis. „Jokiu būdu nebūčiau plaukęs!.. O gal būčiau? Gal negalėjau neplaukt... Bet galėjau valtį pradurt... Į kitą pusę pasukt... Kažin, ar mano valia ką reiškė, ar viskas buvo nulemta?..“

Rytuos rausvėja... Benas atsidūsta ir užsimaukšlina kietą motociklininko šalmą.

Šventadienių vakarais Grigaravičius pasibalnojęs Patriūbavičių mėgo jodinėt po apylinkes. Sykį taip bejodinėjant pro šalį prašvilpė grafas Tyzenhauzas su naujausios laidos sniego mašina. Patriūbavičius pasibaidė ir išmetė Grigaravičių iš balno.

Grigaravičius labai mylėjo Patriūbavičių, bet buvo tąsyk toks įtūžęs, kad pardavė jį čigonams.

Patriūbavičius ilgėjosi Grigaravičiaus, nei valgė, nei gėrė ir greitai nugaišo.

Grigaravičius tatai išgirdęs gėrė septynias paras, o aštuntąją patykojęs užmušė Tyzenhauzą.

Ir pasikorė ant ąžuolo prie seno tvenkinio, kuriame daugsyk buvo girdęs gerąjį Patriūbavičių.

Plaukiau per Platelius. Ūmai kyštelėjo snukį krokodilas.
– Norėčiau būti Lietuvos Prezidentas!
– Kiti irgi nori! – atrėžiau.
– Aš gražesnis už kitus!
Skėliau lazda į dantis.
Gal ir gražesnis... Bet ir įgriso tie gražuoliai!

Patikrinimai

Būna: stebim kokį veikėją ir nesuvokiam – skęsta jis ar tik šiaip piniguose maudosi?

Kaipgi sužinot, ko jis taip muistosi? Teisėjais ir prokurorais tai nepasitikim.

Ogi suveiks atvirkštinis „skęstantis ir šiaudo griebiasi" modelis. Kyštelkim anam popierinę kupiūrą.

Jei skęsta – negriebs.

Dvigubas gaivumas

Kandidato klausiame: „Ar moki plaukti?" Jei atsako nemokąs, metam jį į šulinį. Išplauks – vadinas, melagis.

Jei kandidatas atsako mokąs plaukti, vis tiek metam į šulinį. Tegu parodo, ką sugeba.

Išmanumas

Kažin, jeigu aš būčiau veikėjas... Ar veikčiau?

Vieni sako: neveikiantys veikėjai net geresni.

Kiti gi: veikia kiekvienas veikėjas.

Tik veikėjas nebūtinai turi veikt žmones ar valstybę. Tobulas veikėjas veikia pats sau.

Šamas taip kalbėjo:

– Verslininkai yra geriausi, nes jie sukuria darbo vietas. Todėl turim mylėti ir šlovinti verslininkus.

– O kodėl valdininkai negalėtų sukurti žmonėms darbo vietų? – klausė Karosas. – Juk tada mes ir valdininkus galėtume šlovint.

– Valdininkai sukuria vietas kitiems valdininkams, kurie ten atsisėdę visiems trukdo.

– Kodėl jie taip daro?

– Valdininkas – tai valstybės sraigtelis, – dėstė Šamas. – Bet per daugelį metų, valstybei vis žengiant pirmyn, vieni valdininkai išklibo, o kiti užrūdijo ir, užuot sukęsi, tik suka.

– Jei nesisuktų Žemė, tai ir anys nesuktų, – teisino juos Karosas. – Dažnai susitinku su ateiviais, ir jie man pasakoja, kad kitos planetos seniai nebesisuka.

– Susitvarkyti galima, – linktelėjo Šamas. – Tik noro nier.

– Kažin, kas atsirado pirmiau: valstybė ar valdininkas? – vėl klausė Karosas.

– Valdininkas, – atsakė Šamas.

– Ar valdininkas savaime, be valstybės, gali sukt?

– Negali.

– Vadinas, valdininkas privalo rūpintis valstybės gerove!

– Jis ir rūpinasi. Bet jam kliudo žmonės.

– Manding, pagal Kūrėjo planą ir žmogus kažkuom naudingas, – pamąstė Karosas. – Bet pensinykas tai jau niekuom!

– Klystat, kolega, – atsakė Šamas. – Jei nereiktų sukti galvų, kaip gaut pensijoms lėšų, valdžios galvos išvis liautųs suktis. Ir niekas čia nebesisuktų. Ir Lietuvos valstybė vėl išnyktų iš Europos žemėlapio.

– Vadinas, būtent pensinykas yra visokio progreso variklis, – suprato Karosas.

Pasigirdo tyli, bet vis stiprėjanti džiaugsmo giesmė. Baltieji atnešė ir uždegė žvakes. O paskui ten viskas buvo išnešta.

Paskirtas ministru nė kiek nepasipūčiau, nors ir pamaniau: jeigu būčiau toks kaip Antanas, nebūtų paskyrę.

– Apsijuoksi, apsivogsi, – raudojo pati. – Kaip žmonėms į akis pažiūrėsma?

Tie dalykai ir mane jaudino. Kita vertus, o ko man vogt? Argi tai ten jau privaloma?

Ir vis dėlto jau pačią pirmą dieną ėmiau dairytis. Kaip tik buvo Ministrų kabineto posėdis, bet didelės vertės daiktų kabinete nemačiau. Kažką plepėjo Premjeras ir kolegos. Aš tylėjau, mat buvau pamiršęs, kuriai ministerijai vadovauju. „Gal išnešt savo kėdę ir prakalt Kalvarijose?“ Kad visi, stoję tarnauti Lietuvai, ūmai ir netikėtai praturtėja, – tą žinojau. Juk ne sykį regėjau aukštas pilis, prie kurių stovėjo aukšti pareigūnai ir sumišę skėsčiojo rankom, nesuvokdami, kaip tos galėjo išdygt iš gan žemo lygio algos.

– Kad nieko ten tokio vagiamo nėr, – verkšlenau vakare, apsikabinęs pačią. – Matyt, vyrai kažkaip kitaip sukasi.

– Tai ir sukis!

– O sakei – gėda bus...

– Jei nesisuksi – irgi bus gėda.

Nulenkiau galvą prieš būrų dukros išmintį ir visą naktį verkdamas rymojau prie žvakės. Ak, kaip man buvo pikta ant Sutvėrėjo! „Ar tu ministras, ar tu pilietis – tikros laimės žemėje nier...“

Į langą – tarsi lietuviai į kabinetą – beldėsi naktiniai drugiai, bet aš neatidariau – tiek mat jau buvau pagadintas valdžios.

– Man ne pinigai svarbiausia, – pareiškia Verslininkienė. – Pinigai tik padeda atsiskleist.

Ir kai ji atskleidžia kailinius, matyti perlų vėriniai, aukso lydiniai, briliantų apkabos...

Yra tipų, kurie giriasi: širdį atidaviau žmonėms!
Mulki! Tu pinigus atiduok.
Beširdžių pas mus ir taip per akis.

(Antanas Tveriaga. „Iškrypimai", p. 319)

1.

Vos nubudęs Lukas Lūzeris pastebėjo, kad Lietuva įstojusi ne tik į Europos Bendriją, bet ir į kažkokią labai didelę vietinę bendrovę. Pastaraisiais metais taip vis dažniau nutikdavo. Kvapas nekoks, užtat gyvenimas vietom net labai pagerėjęs.

O nuotaika pablogėjusi. Gyvenimui gerėjant tai kėlė nerimą. Supykęs kyštelėjo galvą šalto vandens kubilan, vildamasis, kad susiklostys bent šiokios tokios optimistinės, patriotinės minčių kombinacijos. Kur ten... Nusivylęs paguldė galvą ant kaladės. Devyni kg. Proto, vadinas, yra, trūksta tik geros valios.

– Reiks nueiti pas vidaus ligų daktarą, – tarė sau. – Priežastys, matyt, kažkur viduje. Gali būt net vertybių krizė.

Lukas darbavosi Viešajame tualete tvarkdariu, bet naujoji tvarka jam nepatiko, su nostalgija minėjo praeities laikus. Kokie žmonės andai sėdėjo apšnerkštose kabinose! Kokių minčių palikdavo po savęs!.. Deja, laikai pasikeitė ir visa tai, ką tuomet rašydavo tik tualetuose ant sienų, dabar rašoma internete, spausdinama knygose ir skelbiama iš tribūnų. O kas prieinama

kiekvienam kvailiui, tuom niekas nebetiki. Užtat gyvenime ir nebeliko nei orientyrų, nei paslapties...

Poliklinikoje regėjo daug vyrų bei moterų pajuodusiais veidais. Girdėjo, kaip žmonės baltais chalatais tai vienam, tai kitam pranešdavo: „Tu jau nebesulauksi pasaulio pabaigos!“ Šie susigėsdavo ir išeidavo, statydami kojas į priekį.

Kitam buvo taip pasakyta:

– Tavo skydliaukės funkcija sutrikusi.

– O mane gina NATO skydas, – narsiai atsakė šis.

– Tai Lietuvą gina, – tarė daktaras. – O tu kas toks?

– O aš – lietuvis!

– Kvaily! – barės daktaras. – Ar nežinai, kad tarp Lietuvos ir lietuvio nieko bendro? Lietuva žengia į priekį, Lietuvoj permainos...

Lukas užsirašė, ką išgirdęs. O pacientas atkakliai tvirtino:

– Manyje taip pat permainos!

– Tačiau tik skrandyje, pūslėj ir kepenyse, – paaiškino daktaras. – Ar bent numanai, kur rytoj būsi?

– Auropoj, – oriai atsakė ligonis.

Daktaras brūkštelėjo anam nukreipimą į lavonų skyrių.

Aiškiai matėsi, kad santykiai tarp daktarų ir ligonių pašliję. Daktarai norėjo pinigų, o ligoniai įkyriai tvirtino, jog didžiausias turtas – sveikata. Rasti kompromisą atrodė neįmanoma. Supykę daktarai šaukė:

– Jei sveikata būtų turtas – tai niekas jos negadintų! O ką jūs, nenaudėliai, išdarinėjat su savo sveikatom baruose ir tarpuvartėse?.. O prie televizorių?.. Eikit lauk iš poliklinikos!

Išstūmė koridoriun naujausią ginkluotę: kraujasiurbius bei švitinimo aparatus, tad Lukas nedelsdamas išėjo sykiu su visais.

Oras buvo demokratiškas – debesuota su pragiedruliais – todėl ypač jautėsi, kad spartėja procesai, tarp jų – ir senėjimo. Pažvelgęs į naują vitriną, aiškiai matė, kad nedera ten atsispindėt: ausys atlėpusios labiau nei pernai, o figūrai ištiesint belikęs vienintelis vaistas – lazda.

Sutikęs policininką, pasiskundė:

– Vertybės prapuolė.

– Kada paskutinį sykį jų turėjot? – klausė šis. – Ypatingi požymiai?

– Vakar, – atsakė Lukas. – Galvojau: kaip gerai būti bibliotekininku!

– Rasim, – ramino policininkas. – Tokių vertybių niekas daugiau neturi.

Lukas pralinksmėjo. „Gal mane eksponuos net pasaulinėj parodoj, japių žemėj"?

Ore tvyrojo Sveikatos reformų padariniai. Jis giliai įkvėpė ir pajutęs galvoj svaigulį išėjo Vilniaus miestan žmonių mokint...

2.

Ir štai Lukas Lūzeris pasikėlė net į patį Akropolį, ten stebėjo, kaip žmonės perka ir parduoda, o kai kuriuos ir įspėdavo:

– Pasilikite šiek tiek pinigų ir dvasiniams poreikiams tenkinti.

Po tokių žodžių pirkėjai imdavo žiūrėt į jį kaip į kvailį, ir Lukas patenkintas linkteldavo galva: „Taip ir maniau."

Jis pats nusipirko triūbą ir išėjęs aikštėn ėmė trimituoti, šaukdamas žmones į kovą prieš Vilniaus prekybos ordiną.

– Tuoj visai nebegalėsim atsikvėpt, tik pirksim, rysim ir šiksim. Ar to siekėm?

Palypėjęs ant stogo, šaukė:

– Tautiečiai! Ar gyvas dar Sąjūdis?

O tie – vieni abejingai, kiti su viltim – judėjo į krautuvės vidurius. Po kiek laiko išslinkdavo stenėdami, su nešuliais ar net stumdami dideliausius vežimus. „Štai patriotai, paversti vartotojais, – dūsavo Lukas. – Praradę tautinį savitumą, tapę eiliniais ordino kareiviais."

Iškėlęs triūbą atsistojo tarpdury ir bandė pareguliuot pirkėjų srautą, nukreipdamas dalį jų po tiltu ir į ateitį. Tačiau tie, jau apsėsti pirkimo manijos, atkakliai veržėsi vidun. Kai kurie, tiesa, jautė, jog elgiasi nepadoriai, tad iškart žengė prie specialių staklių – ten pardavėjos, persirengusios kulto tarnaitėm, įdėdavo jiems į burnas plonus griežinėlius dešros, suteikdavo nuodėmių atleidimą ir palaimindavo ilgam pirkimui. Po šios procedūros, jau tapę nuolankiais pirkėjais, žmonės laižydamiesi skubėdavo prie lentynų. Saldus balsas per garsiakalbius skelbė Vyriausiojo ordino magistro žodį, žadantį rojų visuose skyriuose, ir net su nuolaidom. Naivuoliai sėsdavo ant nupigintų dviračių, pasileisdavo iš vieno neužmatomų erdvių galo į kitą ir muilo skyriuje nusisukdavo sprandą. Šiuos išnešdavo į rūsį, kur iš atliekų buvo gaminamas šunų maistas.

„Puikiai sutvarkyta", – pro ašaras šypsojo Lukas.

Jis matė, kad čia privilioti ir aukštieji daktarai. Atkreipė dėmesį, kad šie visai nesidomėjo šaldytuve suverstom širdim, kepenim, kanopom... Nors būtent tuom domėtis juos įpareigojo Hipokrato priesaika ir kvalifikacijos kėlimo nuostatai. Jie suko ten, kur nosį rietė dailiai įpakuoti, bet nenaudingi produktai: rūkytos, vytintos, keptos mėsos – visa tai, ką patys daktarai draudžia ligoniams vartot. „Matyt, pagal

specialią sutartį su ordinu, – spėjo Lukas. – Žmogus visados geidžia būtent to, kas draudžiama. Ką jau šnekėt apie ligonį... Kiekvienas, tris paras žlevernojęs sveiką maistą, ketvirtą jau praris viską, ką radęs nesveiko, ir dar prisikaups tokio maisto atsargų savaitei."

Dabar jis neabejojo, kad daktarų klanas – ideologinė prekybos ordino atrama.

Tačiau kur atramos ieškoti žmogui? Kreiptis į policiją? Nukreips į Lukiškes. Kas gali rasti tą, kuris pakliuvo tvarkos sergėtojams į rankas? Jei kitas ir atsiranda, tai tik todėl, kad tarp pačių tvarkdarių tvarkos nėr... Dalis jų papirkti žiniasklaidos.

Todėl ir ten negalėjai kreiptis. Kas perka, tas gali ir parduoti.

Prekybos tinklai buvo apraizgę visą Lietuvą baisiau nei andai saugumo tinklai. Gyvenimas gerinamas dėl to, kad tai naudinga tinklams. Daktarai pataiso žmogų vien tam, kad jis vėl galėtų vartot.

„Nebevartosiu net žodžių, – tarė sau. – Tai bene labiausiai nukainota ir niekam tikusi prekė."

Užtat kai žmogus paklausdavo: „Kas naujo?", Lukas atgręždavo anam užpakalį, kur buvo prisiklijavęs lipduką „New". To jis buvo išmokęs iš dešrų pardavėjų.

Kas rytą pasiklausydavo širdies. Seni širdininkai tvirtino, jog nieko gero, jei širdis ima dirbti naujai. Tai stiprino įsitikinimą, kad gyvenime neturi būti permainų.

Tai buvo naujo tikėjimo, naujo gyvenimo pradžia.

Tačiau tuomet dar niekas to nesuprato.

LABAI GRAŽUS RYTAS

Atrodo – eitum kažkur toli...
Tačiau – kur? Kas ten bus?
Ir kam to reik...

DAR GRAŽESNIS

Atrodo – nutiks kažkas tokio...
Tik kada gi nutiko?
Anąsyk... Bet nesinori prisimint...

UŽVIS GRAŽIAUSIAS

Atrodo – tik dirbk!
Ką čia padirbsi...

Šįryt miestą užplūdo rūkas. Ir mano galvoje rūkas. Ir cigaretę rūkau.

Žmonės klaidžioja po rūką.

– Eikite ten, – rodau.

Jie nueina ten, o aš – į priešingą pusę.

Man ne pakeliui su lengvatikiais.

Štai Antanas langą nešasi...
– Kur neši? – klausiu.
– Namo, – atsako.
– Kam tau tas langas?
– Žiūrėsiu.
– Norėčiau ir aš pažiūrėti.
– Prašom.
Žiūriu pro langą į Antaną.
Smulkmena. Bet gražu!

Kontroliuojam oro erdvę

Dangumi plaukia debesys...

– Kur plaukiat? – šūkteliu.

– Šiaip plaukiojam...

Bet aš tai seniai pastebėjau, kad kur kas daugiau debesų plaukia į rytus, negu – iš rytų. Į rytus nuplaukia pilni, o iš rytų mums grąžinami pustuščiai.

Rytuos – Rusija.

Aišku, kai kurie debesys – tranzitiniai. Bet dalis ir lietuviškos kilmės.

Šios kelionės man kelia didelį nerimą.

Dingęs Vilnius. Tolesni darbai

Dingęs pajūris... Dingusios paežerės... Pirmiausia dingsta gražiausios vietos. Dėl ko taip yra? Aš daug apie tai galvoju...

Namuose man gražiausios – vonios apylinkės.

Užsivėriau ir pasistačiau butelį. Nieko ten nebeleidžiu!

1.

– Išbandyk save! – ragina Antanas.
Įmetu Antaną į šulinį.
– Ar viskas gerai? – domiuos.
Ne, jam net labai nepatinka.
Vadinas, ir man nepatiks. Nebandysiu.

2.

– Mesk iššūkį! – vėl ragina Antanas.
Aš vėl įmetu jį į šulinį.
Kažkaip nuobodu tampa.

3.

Palipęs ant stogo, lendu į kaminą.
– Jūs lendat į kaminą? – teiraujasi prancūzai.
– Ne, – atsakau. – Aš skrendu į Paryžių.
Kita kultūra – kitoks bendravimas.

Sėdėjau prie stalo ir kūriau Lietuvos modernizacijos projektą. Su pirmaisiais saulės spinduliais nušvito galva, ir aš supratau, kad apie trisdešimtuosius pensininkai išnyks savaime. Ar verta šiandien eikvoti jėgas, kovojant su jais?

Verčiau smogt ateinančiai pensininkų kartai, dabartiniams penkiasdešimtmečiams.

Padėjęs tašką, išėjau pas kaimyną. Gatvėmis šlaistėsi laisvieji radikalai, susidarantys iš antrinių žaliavų, skylant partijoms...

– Mečiau sau iššūkį, – pranešė kaimynas. – Gulėsiu lovoj iki vakaro.

– Puikus iššūkis, – gyriau. – Gal net pats gražiausias ir drąsiausias šiais visuotinės skubos laikais.

– Kai guliu, nejaučiu gyvenimo tempo, – aiškino tas gudrus senis. – O kai guliu ant vinių, gyvenimo tempas itin sulėtėja. O va kai ant nusmailinto kuolo sėdžiu, laikas visai sustoja.

Padėkojau ir atsisveikinau. Labai knietėjo pačiam išbandyt.

Adomas nori būti

Kadaise vienas dykūnas princas vis klausinėdavęs:
būti ar nebūti? Kankinosi vargšas, kol galą gavo...
Nūnai į tokį bedarbių klausimą, valdininkas
atsako trumpai ir aiškiai:
– Nebūk.
O tie vis tiek būna.

(Antanas Tveriaga. „Papročių suprastėjimas", p. 283)

Adomui dar tik keturiasdešimt vieneri, o jis jau bedarbis...

Kryžkelėj stovi Darbo biržos direktorius ir šaukia:

– Tautiečiai! Šiąnakt aš vėl sukūriau keturias darbo vietas. Reikalingi malonios išvaizdos, mokantys bendrauti su žmonėmis...

Tautiečiai lenda iš plyšių.

– Imkit kastuvus, stokit ant kelių ir kaskit duobes. Kaskit taip, tarsi kastumėt sau – tada tikrai įkris kitas. Pusė to, ką rasit kišenėse – man.

Adomas tiesia rankelę, siekia kastuvo.

– Kiek tau metų?

– Trisdešimt devyneri.

– O atrodai keturiasdešimt vienerių.

– Tai dėl to, kad šįryt nesiprausiau.

– Marš į prūdą!

Adomas nudūlina vieškeliais. Vyrui, kuriam per keturias-

dešimt, rimto darbo jau nieks nebepasiūlys. Bet jis nesipraus. Seniai išbandęs visas priemones!..

Geriausius savo metus Adomas atidavė Lietuvai: triūsė „Inkaro“ fabrike. Kas nūnai besuskaičiuos, kiek jis padirbęs inkarų! Deja, pastaraisiais metais kraštą nusiaubė net keli galingi uraganai: Anatolijus, Adolfas, Gediminas... Laivai paskendo, specialistai atsidūrė gatvėje.

„Bet nereikia nusimint, – šypsosi Adomas. – Kiekviena diena atneša visokiausių galimybių, tik reikia pastebėt. Visa bėda, kad jau pastebėjau, jog ši neatneš nieko. Ir vis dėlto, jei tarsiu: šiandien bus gera diena, – gera ir bus. Aišku, ne man. Bet ar tinka nuolat galvot vien apie save...“

– Žmonės! Pirkit inkarą!

– Kam man reik...

Tamsi liaudis.

Jei valdžia rūpintųsi žmogumi, ji priimtų vienintelį teisingą sprendimą: Valstybės dienos proga kiekvienam Lietuvos piliečiui – po inkarą. Šimtai gamintojų vėl turėtų pragyvenimo šaltinį, o tūkstančiai vartotojų su inkarais jaustųsi keliskart saugesni nei su atšvaitais. Žmonės nuolat praranda pusiausvyrą ir pagrindus, pažiūras ir pinigus, galvas ir šaknis... Vietoj runkelių raunami ūkininkai... Ak, broliai, inkaras nūnai – bene pats reikalingiausias daiktas.

Stabilus elgeta – stabili ir visa Lietuva!

„Bet kodėl valdžia turėtų rūpintis? – niūriai mintija Adomas. – Mes taigi valdžią nuolat plūstam ir užgauliojam... Ir vis dėlto laukiam, kad į bloga atsakytų geru. Taip nebūna. Štai jei valdžią tarsi vaiką mylėtume tokią, kokia ji yra, jei šauktume brangiausiais vardais – tada ir jinai atsišauktų...“

Stabteli prie Rūmų, paplonina liežuvį.

– Sakalai broleliai!.. Radnieji mano...

Prasiveria langas, šmėsteli išblyškę veidai... Bet grūmodamas lazda atbėga kancleris ir užtrenkia langines. Požemy gailiai suklinka krikščionis... Palėpėj kraupiai nelyg apuokas nusikvatoja konservatorius...

Vėl tylu, tik girdėti, kaip nykiai girgžda surūdiję Aparato svertai.

– Vargšai, – atsidūsta Adomas. – Jie dar neįpratę prie švelnumo.

Prisimena, kaip sykį, vaikštinėdamas gūdžiais Žvėryno takais, ūmai išvydo narį ir persigandęs sustojo it kuolas. Narys, pamatęs žmogų, irgi sustingo.

„Jei žengsiu atgal, pamanys, kad išsigandau, ir šoks vytis, – sumetė Adomas. – Jei žengsiu pirmyn, pamanys, jog noriu užmušt, ir gali smogt pirmas."

Narys, be abejo, mąstė taip pat ir nesijudino iš vietos.

„Ko aš čia ėjau? – krimtosi Adomas. – Bene vieta žmogui Žvėryne?"

Taip jie stovėjo, kol sutemo. Tada ėmė trauktis atatupsti ir dingo kits kitam iš akių.

O, regis, taip natūralu būtų buvę prieit, susiimt už rankų, pasibučiuot...

Nebedaug natūralių žmonių, užtat daugelis ir miršta nenatūralia mirtimi...

Pastebėjęs, kaip kažkoks ponas švysteli nuorūką ant šaligatvio, Adomas nušvinta, stveria už skverno.

– Jums reikalingas šiukšlių inspektorius!

Ponas išpučia akis.

– Šiukšlinate kur papuola, – aiškina Adomas. – Bet vargu ar kultūringam žmogui, koks, matau, esate jūs, tai teikia didelį estetinį pasitenkinimą. Ogi aš galėčiau už menką atlygį jūsų nuorūkas bei kitas šiukšles išvežt ir išverst pačiose gražiausiose krašto vietose, tarkim, prie Bebruso... O gal pageidautumėt Kačerginėj, kur Vytautas didis...

– Eik tu...

Ir eina jis, mąstydamas: „Kur aš, pirmos rūšies inkarų meistras, nueisiu?“

Štai įeina į milžinišką pastatą ir ima rinkt tualetinį popierių – stirtos palubėj gresia užgriūt nekaltiems pirkėjams ant galvų. Bet vos tik spėja pajust darbo džiaugsmą, prisistato kažkokia dama.

– Kur jūs nešat mūsų popierių?!

– Netrukdykite, madam.

– Jūs dirbat mūsų parduotuvėj?

Adomas pasukioja pirštą ties smilkiniu.

Dama pasišalina, bet grįžta su rūstaus profilio vyru. Šis klausia:

– Kur jūs dirbat?

Adomas atsidūsta ir tyliai, tačiau, jo manymu, įtaigiai atsako:

– Šiuo metu aš dirbu jūsų parduotuvėj.

Tada ponas paaiškina, neva parduotuvėj anas nedirbąs, o jei bandysiąs dirbt, būsiąs nuplaktas ir išmestas pro duris.

– Už ką? – tyliai klausia Adomas. – Bene už tai, kad dirbu?

Jis dar norėtų paklaust: „Ar už tai kovojom?“ Bet nutaria, jog šie tipai nesupras, ir išeina, nusprendęs nebekelt kojos ten, kur ją gali nutraukt drumzlinuos vandenuos plūduriuojantys ankstyvojo kapitalizmo rykliai.

Eis ten, kur triūsia tie, kam rūpi visi Lietuvos žmonės...

...Ministerijoj jam patinka. Rami, į miegą lenkianti atmosfera. Jokio triukšmo nei bruzdesio. Kitas kažin kiek vaikštinėtų minkštais koridoriais, bet Adomą traukia prie darbo. Įėjęs kabinetan praveria langą ir nuleidžia inkarą.

Ir ūmai išgirsta tai, kas sukrečia iki sielos gelmių.

– Čia čia čia... Darbo nier...

Apsidairęs mato popierių krūvoj čežantį ministrą, kurį pirmiau buvo palaikęs jūrų kiaulyte.

– Kaip tai – nier? Ką jūs čia veikiate?

Ministras išdidžiai nužvelgia Adomą ir pasako žodžius, vėliau tapusius lietuvių nomenklatūros klasika:

– Pasitrauk! Nekliudyk! Juk matai, kad miegu! Man plepėt su tavim nėr kada...

– Atseit viskas jau padirbta? Jūs bene juokaujat?

– Išeikite!

– Patys išeikite, – siūlo Adomas. – Ar bent pro langą pažiūrėkite. Štai tada ir pamatysite: viskas padirbta ar vis dėlto reikia dar šiek tiek padirbėt... – rankove brūkšteli akis ir tyliai priduria: – Tėvynėj mūsų...

– Ką jūs mokate?

– Mokėčiau popierius dėliot... Muses nuo veido baidyt...

– Jūs girtas!

– Neturiu už ką, – atsako Adomas, atlapoja duris. – Žmonės! Eikit šen!

Tada, rodydamas į ministrą, pasako žodžius, vėliau pašalintus iš lietuvių kalbos dėl silpno patriotinio lygio.

– Jam gražu pažiūrėt, kaip gyvena vargšai! Gal dar mąsto, kad skursti – saldu! Kad tai niekis per dieną mosuoti... Kuom man mosuoti?!

...Ant laiptų, apsilaižęs žaizdas ir įkvėpęs oro, Adomas padėkoja Dievui, kad nedirbs tokioj priplėkusioj kontoroj. Amžinatilsį tėvelis dainuodavo: „Kad visos dienos šventos būt...“ Ak, kaip tada žmonės svajojo išsivaduot nuo darbo! Ir štai svajonės išsipildė, o džiaugsmo – nėr...

Prisigretinęs prie dviejų policininkų, patruliuoja sykiu su jais. Bet po valandos pamanęs, jog šie vyrai – užsimaskavę bedarbiai, liaujasi.

Radęs laikraštį, ilgai tyrinėja skelbimus. „Galėčiau ir pats paduot... Aukštas blondinas suplyšusiu batu išpildys karščiausius jūsų troškimus... Tik ar sugebėsiu? Kažin ko jie trokšta? Vinį įkalt – prašom. Bet nūnai tiek iškrypėlių, kad vinį teks kalt ne į sieną, o užsakovo broliui į kaktą.“

Pastebėjęs poną, kuriam iš kelnių styro grėbliakotis, o iš burnos šienapjovės dantys, klausia:

– Manding, nesuklysiu, pavadinęs jus fermeriu?

– Taip, – ponas oriai nusilenkia ir iš kišenių jam pabyra smėlis. – Esmi smulkusis ūkinykas Ivanas Patriūbavičius iš Avižienių kaimo.

Adomas irgi nusilenkia.

– Esmi vyras per keturiasdešimt. Nemalonios išvaizdos. Su žmonėm bendraut nemoku. Angliškai nekalbu. Galėčiau stovėt jūsų darže ir varyt į Europą žvirblius.

Ūkininkas skėsteli rankom.

– Matau, kad jums nieko netrūksta, ir mielai priimčiau. Bet nėmaž nesigirdamas pasakysiu, jog užauginau keturis sūnus ir visi jie turi šiam darbui reikalingus duomenis, stažą bei kvalifikaciją.

„Erškėčiais klotas bedarbio kelias, – mintija Adomas. – Šį

gyvenimo būdą privalėtų pasirinkt tipai, nuolat skelbiantys, jog neieško lengvų kelių: rektoriai, direktoriai...“

Ūmai šalimais nutupia furgonas ir išlipa du ponai: juodais kombinezonais, baltom pirštinėm.

– Adomai! – pašaukia. – Nori būti žmogumi?

– Kur jau man... – viepiasi Adomas. – Nei pinigų, nei titulų... Pakaktų, kad šiaip galėčiau pabūt...

Ponai tariasi, skambina telefonais.

– Būti žmogumi jis netinkamas. O būti šiaip... Bene tu koks beržas ar debesis? Pažvelk į veidrodį! Kokį įspūdį darai ateinančiai naujai ir veržliai kartai? Gana! Kadencija šioj žemėj nutraukiama. Pasirašyk, jei nieko prieš.

– Nieko, – sako Adomas. – Šitaip bus geriausia.

– Po kurio laiko vėl atgimsi, tęsi žemiškąją kelionę kitam lygmeny...

Adomas krūpteli, plunksnakotis išslysta iš rankos.

– Už ką?

– Tokie yra karmos dėsniai.

– Tada aš norėčiau Amerikėj... Džordžo Vašingtono šeimoj... Vienturčiu būt...

Ponai sklaido popierius.

– Avižieniai. Ūkininko Patriūbavičiaus penktasis sūnus.

Adomas leidžiasi bėgt...

...Perbėga Dubysos slėnius ir Panevėžio lygumas, Kuršių neriją ir Medininkų aukštumas... Galų gale perbėga Vilniaus geležinkelio stotį ir atsiduria tunelyje. Blyksteli šviesa, ir jis pajunta, kad jau ne bėga, o skrenda. Žemė nutolsta...

...Tą pačią akimirką Avižienių kaime suartėja smulkieji ūkininkai Ivanas ir Marytė Patriūbavičiai...

Pendereckis žengia gatvėn ir jį partrenkia sunkvežimis. Išlipa du vyrai, pakelia Penderecką, vėl partrenkia ir nurūksta savais keliais. Partrenktą Penderecką pervažiuoja dar vienas sunkvežimis.

Pendereckis pakyla ir šaukia:

– Liaukitės!

Tada jį partrenkia sunkvežimis su priekaba. Pendereckis įsižeidžia ir grįžta namo.

Būna, eini namo...
O būna – namie sėdi.
Šiam pasauly visko būna.
(Antanas Tveriaga. „Didžiausi gamtos stebuklai", p. 283)

Rašau: pro Žarėnus miškais nuo Šiaulių...

O kas toliau? Kur tie Žarėnai? O kažkas jau taip rašė. Ar tik ne Maironis?..

Viską jis žinojo. Geras buvo senelis. Labai labai geras!

Nusviedžiu plunksną ir išeinu į gatvę – priglaudžia lietus, apkabina vėjas... Ir gatvė neišvaro. Nors aš nesyk buvau ją įskaudinęs: apspjovęs, ap...

Aišku, ne kiekviena gatvė tai pakęstų.

Kitoj pusėj stovi kažkoks vyras. Dažnai jį čia matau. Sakytum kažko laukia, bet visados vienas.

Prieinu, pastoviu šalia. Dabar mes dviese. Dabar jam turėtų būti lengviau.

Gal paklausti: kaip sekasi? Tik kad man nerūpi. Galų gale iš mano pusės pakanka ir to, kad stoviu greta. Kiti štai dūlina pro šalį nė nedirstelėję.

Gal vis dėlto pasakyti ką nors?

– *We look forward to receiving your application letter and CV!*

Angliškai nemoku ir neįsivaizduoju, ką čia pasakiau. Bet juk

kartais pakanka visai nereikšmingos frazės, kad atsirastų kontaktas.

– Eik šalin! – rikteli vyras. – Ko čia styrai?

Gal iškviesti greitąją? Palauksiu. Gal jam viso labo tik trumpalaikis stresas? Bet jei stovės keturiolika parų – tai jau depresija.

Ilgai stovėdamas vienoj vietoj apkerpėji. Reikalingas ir aktyvesnis dvasinis judesys. Antai ant suolo seniukas. Atgręžęs barzdikę į kosmosą, visas rytietiškai nuskaidrėjęs.

– Sėdim, – sakau šypsodamas. – Gerai šitaip pasėdėti.

Jis tyli.

– Pasėdėsim, o paskui eisim... – paaiškinu.

Jis nusigręžia, bet aš prieinu iš kitos pusės. Bendravimui reikia pastangų.

– Kiek valandų?

– Aštuonios, – stena varguolis.

– O devynios ar bus šiandien?!

– Ko jūs norite?

– Nieko. Tikrai nieko.

Įsižeidęs grįžtu prie namo. Kažkoks nesolidus pokalbis. Bet apie ką su žmonėmis šnekėtis? Man atrodo, prasminga šneka – tik apie esminius, egzistencinius dalykus. Plepėti apie sportą ir politiką – tas pats kaip parišti katei prie uodegos skardinę ir pačiam tursenti iš paskos. Ogi nepaliaujantis, nesugrįžtantis laiko bėgsmas – tai, apie ką aš ir bandžiau užmegzti kalbą – rimtas dalykas.

Kodėl grįžta visi metų laikai, išskyrus tą vieną, kai buvo linksma ir smagu?

Deja, ne visiems tai rūpi. Žmonės pernelyg užsiėmę kasdiene buitimi.

Policija!.. Traukiuos už kampo. Nebijau, bet... Jie turi įgaliojimus, aš – tik pažymą, kad neįgalintis. Jie gali mane sustabdyti! Aš taip pat galiu juos sustabdyti. Tik kas iš to bus?

Aš – nulis. Policininkai – du.

Jie praeina... Stebuklai! Nors... Jei gyvenimas praeina pro šalį, kodėl negalėtų policija praeiti? Grįžtu į savo vietą. Matau: anas vyras sėda į autobusą... Man ir pikta, ir juokas. Kur tu, vargšeli, nuvažiuosi?..

Neįsivaizduoju, kur žmonės važiuoja, o tuo labiau, ką veikia nuvažiavę? Durys nūnai tokios, kad pro rakto skylutę nepamatysi.

Štai atvažiuoji pas žmogų... Tas veblena kažin ką. Žmogienė žiūri kraują stingdančiu žvilgsniu. Sėdime prie stalo nudelbę akis, tarsi po stalu mėtytųsi žodžiai, kurių nerandame vienas kitam. Kankinamos pauzės... Paskui prisimeni, kad kažkas rašė, kaip žmonės sėdi, geria, nieko tuo metu tarsi ir nevyksta, o, žiūrėk, ima ir sudūžta gyvenimas... Pašiurpsta kūnas. Nusigandęs sprunki pro duris. Vėjo gūsis į nugarą... Kūliais nusiriti nuo laiptų... Iš kur čia tas vėjas? Ak, tai šeimininkai atsiduso su palengvėjimu...

Gal aš neturiu artimųjų? Žmones suartina meilė ir degtinė, tačiau tiems dalykams reikia geros sveikatos. Bėgant metams artimieji vis tolsta, tolsta... Ir galų gale tau palieka tik keturios sienos. Artimieji tolsta, o sienos artėja, kol vieną sykį nustebęs pamatai – grabe begulįs. Sumišęs bandai keltis, teisintis: aš pajuokavau... Bet artimieji užsimoja plaktukais...

– Kaip sekasi? Kas naujo? Ko čia stovi?

Tai Antanas. To paties jis ir vakar klausė. Matyt, žmogui visai sutrikusi rūgščių bei šarmų pusiausvyra.

– Šalta, – pasakoju. – Bet greitai bus šilčiau. Todėl, kad pavasaris.

– Oho! – stebisi Antanas. – Tu matai! Kas galėjo pamanyti!

Kalba nutrūksta. Stovim tylėdami. Po kurio laiko imam nervintis, mat kaip ir daugelis žmonių mes nemokam tylėti dviese.

– Petras nukrito nuo stogo, – sako Antanas. – Girdėjau per radiją.

Aš tik atsidūstu. Sekasi žmogui. Kitas metų metais kyla aukštyn, tobulindamas dvasią, – niekas dėmesio nekreipia.

– Kur einame? – Antanas užduoda vieną esminių klausimų, mat būdamas bedarbis dažnai mąsto apie išnykimą.

Dangumi plaukia debesys. Norėčiau ir aš taip plaukioti. Bet ar apie tokį norą gali kitam prasitarti? Kur ten! Apie svarbiausius dalykus su žmonėmis nepasišnekėsi.

Taip jau yra: gyvenimo nuėję pusę kelio, nustebę staiga pamatom, kad ėjom su nepažįstamais.

– Gal išgerti? – svarsto Antanas.

Pasibaisėjęs purtau galvą. Kai išgeri, pasaulis tampa gražesnis, o man tai nepriimtina. Pasaulis turėtų atrodyti gražiai, žiūrint į jį blaivia akimi. Tik kada taip bus? Ar sulauksiu?

Prie parduotuvės Sigutė.

– Stovim kartu, – siūlo Antanas.

– Petras nukrito nuo stogo, – pasakoja mergaitė. – Rodė per televiziją.

Visi dabar apie tai! O kasdienis herojiškas gestas, pavyzdžiui, tarakono gaudymas vėjuotą pavasario vakarą tuščiame šaldytuve, – lieka nepastebėtas. Gyvenam iškreiptų vertybių pasaulyje.

– Einam, – sako Antanas. – Reikia Petrą aplankyti.

– Kai kur nors eini, atrodo, kad ir gyvenimas eina, – džiūgauja Sigutė.

– Gyvenimas neturi eit, – sakau. – O jeigu jis kažkur valkiojasi, vadinas, tiek ir tevertas.

Beldžiamės į kažkokias duris. Išeina moteris.

– Kur Petras?

– Nėra Petro, – verkia moteris. – Niekada nebuvo.

– Petras yra, – sako Antanas. – Bet ne čia.

„Įdomu, kas tas Petras? – galvoju. – Nepažįstu nė vieno Petro."

– Petras geras buvo, – sako Antanas. – Nakties vidury galėjai pasiklaust kelio. Ir nebūtinai į kapines.

– Štai geros durys, – rodo mergaitė. – Čia Petras tikrai turėtų gyventi. Čia jam patiktų.

Beldžiamės. Išeina vyriškis.

– Petrai! – šaukiu.

– Aš ne Petras!

Antanas pablykšta. Sigutė pravirksta. Aš gniaužiu kumščius, su neapykanta žiūrėdamas į tą vyrą. Išsipustęs, išsipenėjęs... Kur tau jis bus Petras! O galėtų bent apsimesti.

– Belskimės ten, – rodau kitas duris. – Taip negalima palikt.

Beldžiamės. Niekas neatidaro.

– Gal Petras slapstosi?

– Petras ne toks, – prieštarauju.

Išlaužiam duris. Tuščia.

– Pasiimam televizorių, – sako Antanas. – Gal Petrą parodys...

Man mielesnis gyvas ryšys su žmogumi, bet iš kur tu jį paimsi?

Einam per miestą. Vėjas į veidus... Kaip vakar... Perkopiam kalnus, perbrendam upes... Po kurio laiko žiūrim – prie mano trobikės bestovį.

– Gera vietelė! – džiūgauja Sigutė.

– Nieko čia gero, – dūsauja Antanas.

– Gyventi galima, – sakau. – Tik reikia priprasti.

O mano stalas per naktį nė kiek nepasistūmėjęs į vakarus. Šitiek kojų, o į Europą, galvijas, neina!

Atsisėsiu ir parašysiu laišką. Tokį tylų, kad niekas neišgirs, tokį trumpą, kad niekas nepastebės. Jis bus niekam nereikalingas, jis bus apie nieką, ir aš jo niekam nerodysiu, vienas sau skaitysiu, o kai ateis pavasaris, išmesiu žodžius į upę, ir tegu juos praryja žuvys.

Žuvys nemėgsta plepėti ir niekam neprasitars, kas ten buvo parašyta apie dieną, kuri buvo tokia pat kaip vakarykštė...

Gaudžiau aš didelę žuvį,
Pūtė ispaniškas vėjas.
Juokės ant kranto lietuvis:
– Tamsta bene Hemingvėjus?

Stvėriau lietuvį už kojos –
Lietuvis nuėjo į dugną...
Už upės armonika grojo,
Ir kažkas mušė būgną...

– Štai! – rodė prociesorius B. – Čia yra ta duobė, kurioj visa Lietuva kiūto.

Pasilenkę žiūrėjom, kas ten vyksta. Vieni lietuviai ropštėsi aukštyn, kiti ramiai dugne snaudė. O buvo ir tokių, kurie, užsiropštę ant krašto, apsidairydavo ir klaikiai rėkdami vėlek duobėn puldavo.

– Gal duonos įmest, – siūliau.

– Susiplieks ten visi... – nepritarė prociesorius. – Verčiau akmenų primėtyt. Supras – tautiečiai ant krašto. Linksmiau jiems bus.

Primėtėm, paskui toliau ėjom. O eidami regėjom daug gražių kalnelių, ant kurių dar gražesnės pilys dunksojo ir pilėnai ūžavo.

– Dėl ko šitie ne duobėj? – stebėjaus.

Prociesorius gūžtelėjo pečiais.

– Manding, galima ir paviršiuj gyvent. Aišku, čia vėjai šiaurūs, o duobėj šilta... Bet visokių žmonių yra, visokių reikia.

Nemušiau, nes, manau, tą mintį jis bus išskaitęs kažkokioj senoj ir durnoj knygoj.

Gal kitados ir visokių reikėjo... Bet dabar nė vienas čia nebereikalingas.

1.

– Gana! – tarė Grigaravičius ir išmetė Patriūbavičių iš darbo.

O darbas tais laikais daugeliui lietuvių buvo nepasiekiama viršūnė. Nenuostabu, kad Patriūbavičius krito ilgai. Iš pradžių regėjo Havajus ir užuodė prancūziško konjako kvapą. Žemėliau šniokštė Baltija ir putojo „Alita“. Dar žemiau sučiurleno Aukštaitijos upeliai ir padvelkė dzūkišku samagonu.

Paskui jau tik vamzdžiai gurgė.

– Odekolono aš negersiu! – griežtai tarė Patriūbavičius.

Toks mat buvo žmogus!

Tokie turi laimėt. Jei ne šiam, tai kitam skyriuj.

2.

Kai Patriūbavičius neteko darbo, jis turėjo tik šimtą litų. Bet nenusiminė. „Misdamas duona ir vandeniu išsilaikysiu du šimtus dienų. O tada bus matyt. Juk šitaip maitindamasis tapsiu kitu žmogum.“

Tikrai! Po dviejų šimtų dienų Patriūbavičius tapo labai rūstus. Ir labai jis užsinorėjo prancūziško konjako, o dar labiau – lietuviškos mėsos. Iš kieme žaidusių vaikų būrio išsirinko riebiausią ir, pažadėjęs kai ką parodyt, įsiviliojo savo kambarin. Čia jau burbuliavo puodas.

– Rodyk, dėde, – prašo vaikas.

– Tuoj, vaikeli, – sako Patriūbavičius ir pasiriša servetėlę.

Bet vis kažko delsia. Šitaip prabėga dvidešimt minučių.

– Greičiau! – rėkia mažylis.

Patriūbavičius atsidūsta, paima peilį...

Ir staiga atsilapoja durys, vidun įžengia Ispanijos pasiuntinys ir praneša, kad Patriūbavičius skiriamas Grenados gubernatorium.

Šiandien ir vaikas sveikas, ir Patriūbavičius sotus!

Štai kaip netikėtai išsisprendžia net painiausios problemos, jei turi kantrybės ir vilties, jei neprarandi tikėjimo ateitimi.

Sykį įkritau į šulinį. Suėję kaimynai kalbėjosi:

– Šiais laikais retai kas beįkrenta.

– Todėl, kad visi vandenį iš krano geria. O kai kurie – įsivaizduok! – net iš butelio.

– Ne dėl to! Tiesiog nebėr mados į šulinį krist.

– Žmonės pasileidę. Jiems tik mados galvoj.

– O vis dėlto būtų įdomu, jei žmogus į butelį įkristų. Šuliny aš ne ką įmatau...

– Gal reiktų ištraukt? Jei musė įkrenta į lėkštę, visados ištraukiu.

– Tai musė!.. Einam televizoriaus žiūrėt. Gal parodys kokį žmogų šuliny.

– Man labiau patinka žmogus ant stogo. Arba kai gatvėj partrenkia. Arba savaime užsiliepsnojantys...

Aš pagaliau išpučiau burbulus ir surikau:

– Mane filmuoja slapta kamera!

Kaimynai sujudo, sukruto. Vienas tuoj strykt į šulinį.

– Kitas! – riktelėjau.

Pliumptelėjo ir kitas.

Pasilypėjau jiems ant pečių ir šiaip taip išsikeberiojau į paviršių.

Nueidamas galvojau, kad mūsų žmonės iš esmės – geri. Tik reikia mokėt tą gerumą pažadint.

Eini ir tekšnoji. Gali ir kitą aptekšnot. Tai ne politika.

O kaip smagu prie Didžiojo kelio! Mašinos lekia ir apteškia iki ausų. Modernūs vairuotojai specialiai renkasi purvo programas. Jie važiuoja Europon, bet kai kurie grįžta, kad mane aptaškytų. Tai pasaulio piliečiai, dar išsaugoję tautinį savitumą. Tie man geriausi. Norėčiau pasveikint juos su Velykom, bet kai išsižioju, purvo priteškia ir burnon. Tai gyvenimo skonis. O kai priteškia ausis, galima susikaupt ir pamąstyt apie grožį.

Žiū – vienas vaivorykštės galas į kaimyno dvarą atremtas.

Prislenku ir prasklaidau.

Anas tiek gamtos prisigrobęs! Nors gamtos reiškinius mums paliktų.

Kaip šiandien prisimenu... Buvo šiltas birželio vakaras. Išsirengęs sėdėjau verandoj ir skaičiau knygą „Nusikaltimas ir bausmė“. Ūmai aštrus skausmas nudiegė kairę ranką. Nevalingai mostelėjau dešine ir pažvelgiau ton vieton. Dabar jau nudiegė širdį...

Ant alkūnės aukštielninkas drybsojo uodas.

O kraujo!.. Knyga išslydo iš rankų, netekau sąmonės...

Kai atsipeikėjau, leidos saulė, pakilęs vėjas ūžė medžių viršūnėse, kažkur toli neramiai klykavo paukštis... Kas dabar bus? Už žiaurų elgesį su gyvūnais gresia didelės piniginės baudos, viešieji plakimai ir laisvės atėmimas iki dešimt... Bet anas puolė pirmas! Aš tik gyniaus. Peržengiau būtinosios ginties ribas? Galiu būti apkaltintas nužudymu dėl neatsargumo. Laikysiuos versijos: tris kartus nupūčiau, taigi, įspėjau ir tik tada, kai šis vis tiek nesiliovė, panaudojau delną. Dar nežinia, ar tai uodo, ar mano kraujas, kurio anas prisiputęs...

Kaip įrodysiu? Kur liudininkai?

Reikia gero advokato... Kiek tokiam pinigo teks paklot!

Prisivertęs darsyk nužvelgiau kūną... Uodas vis dar stireno kojelėm – skubiai operavus, gal ir pavyktų išgelbėt... Reikia skambint greitajai, o kol kas privalau pats suteikti pirmąją pagalbą, dirbtinį kvėpavimą padaryt...

Bet aš nemoku!

O gal paslėpt kūną ir niekas nieko nesužinos...

Ko gi kaimynas už tvoros taip spokso?

– Geras oras, – vyptelėjau.

– O man ir blogas gerai! – atrėžė tas. – Įsigijęs „Fielmann“ akinius, nemokamai gaunu rėmelius, drabužius, maistą, būstą, ramentus ir vežimėlį. Jaučiuosi puikiai net žiemą!

– Pro tokius turbūt toli matyti...

– Galiu įžvelgt uodą net už penkių kilometrų. Niekas nepasislėps!

– Niekas ir nesislepia, – vepėjau. – Ko gi slėptis?

– Girdėjau įtartiną garsą: plekšt!

– Tai aš knygą užverčiau.

– Tada būtų: pokšt!

– Jei knyga humoristinė. O rimta – plekšt!

– Pokšt!

– Jums grybas ausyje! – sušukau.

– O, ne! – atkirto jis. – Tai naujausias išmanusis klausos aparatas „Samsung Galaxy“. „Fielmann“ dovana. Girdėt už debesų uodą skrendant....

– Mėgstu techniką, – atsidusau. – Norėčiau iš arčiau apžiūrėt.

– Technika pati viską apžiūrės... – seniukas ropštėsi per tvorą. – Technikos neapgausi!

...Vidurnaktį pasibeldė kaimynė.

– Anicetas prapuolė!

– Anicetas! – krūptelėjau. – Negi visus atskiriat, vardais pavadinat? Anų gi Lietuvoj bene trys milijardai...

– Anicetas vienintelis... Mano vyras...

– Ak, vyras... Bet aš nieko nežinau!

– Mačiau, judu šnekėjotės... Paskui Anicetas perlipo tvorą... Va, Aniceto koja!

– Ponia! – raminau. – Girdėjau, kad vyrai pameta galvas... Bet koją!

– Tai medinė koja. Iš „Fielmann“...

– Jei ir kitos Aniceto dalys iš medžio, tai paieškokite jo tarp jaunų obelaičių, – patariau.

Senikė nuturseno į sodą.

– Ak, Anicetas!.. Ak, išdykėlis!.. – šūkčiojo. – Medis kojon, velnias galvon... Man vasarą sode patinka... Čia tiek visokių... Ak, tai jū-ūs!..

...Rytą nuliūdęs sėdėjau verandoj. Tekėjo saulė – didelė, sunki, pilna malonės... Apšvietė vakar pamestą „Nusikaltimą ir bausmę“...

Nušvito ir galva. „Ko man liūdėt? Vienas kūnas ar trys – koks skirtumas? Pirmojo asmenybė neaiški, aniedu pensinykai – kažin, ar tai išvis nusikaltimas? Kiaurą naktį akių nesumerkiau – ar tai man nepakankama bausmė?“

Pakėlęs knygą, įkišau į drevę, kur jau dulkėjo „Už viską atsakysi“, „Kas kaltas?“ ir keletas kitų.

Abejojau, ar kada nors beatsiversiu...

Sykį apsidairiau ir supratau, kad kažko trūksta.

– Kur dingo sniegas? – paklausiau.

Žmonės tik ausimis karpė. „Reikia ieškot“, – sumečiau. Ėjau per Lietuvą...

– Pernykštis sniegas... – vaipėsi lietuviai. – Kam jis reikalingas?

– Matyt, kažkam reikalingas, kad jo čia nebėr, – aiškinau. – O jeigu jau ir sniegą ima, tai kas toliau?

– Sniegas išgaravęs... – vepėjo kažkoks daužtas inteligentas.

– Tai ko tylit? – bariaus. – Užtat daugel kas čia išgaravę...

Ir žmonės susimąstė, o drąsesni net ėmė pritarti man.

Todėl įkūriau Pernykščio Sniego partiją ir aktyviai rengiuos rinkimams.

Švedai klausė:

– Ką jūs manote apie suskystintų dujų terminalą?

– Manau, kad skystinti dujas yra klaida, – atsakiau. – Juk skystis tai jau nėra dujos. Aišku, galima ir žmogų suskystint, įmetus jį į rūgšties indą. Yra kietų vyrukų, kuriuos suskystint tikrai reikėtų. Bet ką aš apie suskystintą žmogų turėčiau manyt? Aš manyčiau, kad tai jau ne rimtas žmogus, ir eičiau pas natūraliai minkštas moteris.

Ten buvę mūsiškiai dujininkai tik raudonavo ir teisinosi:

– Ot nepagalvojom!..

– Tikrai nereik tų dujų skystint...

– Tegu anos laisvai sau sklaidosi ore...

Trenkiau durim ir išėjau iš ministerijos. Seniai galėjot tiek suvokt!

Skystapročiai.

Jojau tada pro Molėtus. Ir staiga išvydau: per ežerą plaukia antis.

„Gir gir gir“, – pagalvojau.

Bet po pusvalandžio jau kitaip mąsčiau: „Gar gar gar!“

Susijaudinęs parjojau namo. Ilgai tąnakt nesumerkiau akių.

Jei net žiūrint į tokį menką daiktą taip greit pakinta nuostatos, kaip tada suderint požiūrius dėl strateginių objektų?

Ūmai nušvito galva. Anokie ten požiūriai! Imt po dešimt ar dvigubai?

Aišku, dvigubai.

Nedelsdamas sušaukiau neeilinę sesiją ir paskelbiau išvadas.

Tada ir stabilizavosi.

Evoliucija

Vasarom ties Palanga stebim reiškinį, kaip vandens gyviai išlipa į sausumą ir tampa žmonėmis.

Pašliaužę toliau, jie pajunta troškulį, bet į jūrą jau nebenori grįžt, todėl vartoja skystį, panašų į vandenį. Po to kai kurie tampa gyvuliais ar net žvėrimis.

Taip atsiranda gyvūnijos įvairovė.

Gudrybės

Tipai, grįžę iš Vidurio Azijos ar Afrikos pakraščių, vis aiškina, kaip tenykščiai moką džiaugtis gyvenimu, nors gyveną net keliskart blogiau nei lietuviai.

Mums peršama mintis: jei mes gyventume keliskart blogiau – irgi džiaugtumės.

Mat po tokias tolybes šlaistosi tik keliasdešimt kartų geriau už mus gyvenantys darbdaviai.

Tu tai gali

Jei draugas įkrito į šulinį, netinka atsinešus pilną butelį klausinėt: ar tu mane gerbi?

Jei kaimynui galvą privėrė liftas, netinka pribėgus apkraustyt kišenes.

Jei koalicijos partneris iškrito iš kriaušės, netinka dar į galvą jam spirt.

Tai sunku, bet įmanoma!

Sykį su delegacija lankiaus „Stiklių“ restorane ir įkritau į puodą su barščiais.

Virėjas išgriebė ir išmetė pro duris.

Visi tada į mane žiūrėjo! Ne kiekvienam taip gali nutikt.

O reikėtų! Pamatytumėt: yra ir kitoks gyvenimas...

– A... – tarė Grygas.

Puikiai žinojo, kad ištaręs „a“, privalės tarti „b“, tačiau to daryti kaip tik nesinorėjo. Todėl išėjo kieman. Ten rado Grigalių, kuris vežiojo pliušinį usūrinį meškiuką ant ratelių. Ženklais prašė, kad aniedu prisiimtų atsakomybę už ištartą žodį.

– Abniekas! – tarė Grigalius.

Žodis Grygui pasirodė tinkamas: neturintis jokių papildomų ir šalutinių prasmių, o taip pat – ir pagrindinės. „Kad visi žodžiai tokie būt!..“ – pasvajojo.

– Nesulauksi! – nusiviepė meškiukas ir įkando Grygui į koją.

– Nieko, – ramino šis. – Aš ir pats ketinau sau įkąst.

– Už ką? – domėjosi Grigalius.

– O gal susinervinęs nueičiau kur nors... Kai gyvenimas praėjo pro šalį, tai girdžiu, gerėt pradėjęs... Norėčiau pamatyt.

– Nieko tu nepamatytum, – atrėžė meškiukas. – O jei pamatytum, tai nesuprastum, ką matęs. Tokie yra gyvenimo dėsniai. O paties gyvenimo – nėra.

Pritūpė ant užpakalinių ratelių ir mąsliai žvelgė į tolumas.

– Jei būčiau pranašas, tau parodyčiau net gyvenimo tikslą, – sakė jis. – Paties tikslo irgi nėra, bet jį rodant galima save parodyt.

– Aš tai norėčiau puodukas būt, – pasvajojo Grigalius. – Moterys imtų mane už ąselės ir glaustų prie lūpų...

Bet Grygą jau ėmė varginti protingos šnekos. O kadangi

vargo jis buvo matęs dar vaikystėj, nebesitikėjo čia ką naujo išvysiąs. Todėl spyrė meškiukui į užpakalį ir anas pariedėjo po krūmu.

Grigalius pasakojo, ką vakar veikęs: pirma išgėręs, paskui turėjęs santykių...

– Tu darai vis tą patį, – įspėjo Grygas. – Bet, jei sykį išgėrei ir pasantykiavai, – kam tai kartot? Reikia toliau žengt.

Grigalius paraudo ir nežinojo, ką atsakyt, nes Grygas buvo teisus.

Žengę iš kiemo jie pamatė prekybos ir pramogų tinklą, kurio kraštai siekė jūrą ir mėnesį. Pačiam tinklo centre tupėjo Grigaliūnas ir mezgė ryšius su Vyriausybe ir kitomis nusikalstamomis struktūromis. Jis pareikalavo, kad keleiviai nedelsiant už viską susimokėtų.

– Bet mes nieko negavom! – šaukė Grygas.

– Bet gyvenimą tai jau pamatėt! – sveikam jo protui prieštaravo Grigaliūnas. – Šis vaizdas liko jumyse (jis madingai ištarė: jusyse) ir už tai privalote sumokėt.

– Verčiau mes eisime nakuj, – tarė Grigalius. – Ten viskas veltui.

– Pirma atiduosit man tai, ko namie nepalikot.

– Jūs, manding, kalbat apie Abnieką, – tarė Grygas. – Nes tokio daikto dar nėra, bet žodis jau yra ištartas.

Grigaliūnas linktelėjo: jis būtent tai turėjęs galvoj.

Grygas siūlė jam visus kitus savo žodžius ir žodžių junginius, net tokius, jo nuomone, brangius kaip „tėvynė mūsų“ ir „gyvenimo prasmė“, tačiau Grigaliūnas purtė galvą.

– Jei prasmė būtų bent kiek vertinga, seniai ją gaminčiau ir pardavinėčiau.

Ir leido aniems keliaut tik tada, kai gavo žodį, tapsiantį kūnu.

– Dabar supratau, kodėl važiuojant pirmyn medžiai bėga atgal, – sakė Grygas. – Lietuviška gamta švelni, o naujieji lietuviai grubūs.

– Daugelis medžių patys kalti, – padarė pastabą Grigalius. – Štai spinta irgi medis, bet stovi ne palei kelią, o palei sieną. Atidarai spintos duris, o ten – pilna žmonių. Bet gali jų ir nebūt – vieni rūbai. Kur išeina nuogi žmonės?..

– Vasarą tokius randa prie jūros. O žiemą jie žūva Grigaliūno tinkluose, – išaiškino Grygas.

Taip diskutuodami keleiviai netruko prieiti žemumas, kur žmonės gyveno trumpai ir nelaimingai.

– Kam jūs išvis gyvenat? – domėjosi Grygas.

– Nežinom, – dūsavo gyventojai.

Grygas aiškino:

– Aš tai gyvenu tam, kad...

Bet tuoj suprato, kad po „kad“ privalėtų pasakyti daugybę kitų žodžių ir visi jie būtų neteisingi. Todėl užsičiaupė ir prasmingai žvelgė į tolį.

– Mes vargstam vargelį, – pasakojo vietiniai. – Ir galo niera-a-a...

Tuo metu slėnį užpuolė žemaičiai, dalį gyventojų išmušė, o kitus išsivarė vergijon.

– Dabar jiems dar blogiau, – nustatė Grygas. – Dabar jie supranta, kaip gerai gyveno. Deja, mes visados viską įvertinam po laiko.

– Šis įvykis mane labai pamokė, – nusprendė Grigalius. – Dabar aš gyvensiu ir begyvendamas suprasiu, kad gyvenu. Ir net suprasiu, kad man gera gyvent.

– Ir mane tokių stebuklų išmokysi, – prašė Grygas.

Grigalius sutiko, viską rodė ir aiškino:

– Va saulė šviečia... Anava lietūs lyja... O čia kelias, kuriuo einame... Turime tuom džiaugtis ir būti laimingi.

– Tie dalykai turėtų savaime džiugint, – prieštaravo Grygas. – O jeigu aš turiu specialiai džiaugtis, tai man jau sunku.

Grigalius prisipažino, kad ir jam sunku eiti ir džiaugtis, kad eina. Matyti ir gėrėtis tuom, ką mato.

– Bet ilgai gulėti užsimerkus irgi nelengva, – sakė jis.

– Man atrodo, kad darbas turėtų teikt džiaugsmą, – nusprendė Grygas.

– Tai padirbkim ką nors, – siūlė Grigalius.

Jie ėmė rausti urvą ir netrukus išrausė gana gilų.

– Bet džiaugsmo tai nier! – dūsavo dviem balsais.

– Manding, darbas turėtų būti prasmingas, – sumąstė Grygas. – Bet aš nežinau tokio.

Kaip sykis tuo metu iš krūmų išlindo du vaikiukai. Ir kad ims rėkaut:

– Ėgi tai mums urvas išraustas! Lendam, Jūrate!

– A iš kur tu žinai, o Kastyti?

– Suaugėliai visados viską daro dėl vaikų.

Sulindo į urvą ir ėmė ten daktarus žaist.

– Užverskim juos akmenim ir žemėm, – siūlė Grygas.

Eidami toliau jie apibendrino patirtį.

– Aš nemėgstu vaikų, – sakė Grygas.

– O kas mėgsta? – atsiliepė Grigalius. – Bet vaikai atsiranda visai nauji, todėl būna gaila juos išmest. Vis galvoji: o gal pravers?

– Bet niekados nepraverčia!

– Yra vaikų, kurie tėvais rūpinasi.

– Tokiems dar vaikystėje būna pažeistas džiaugsmo nervas, – paaiškino Grygas. – Jie rūpinasi, bet pažiūrėk, kokie jie susirūpinę dėl to, kad rūpinasi.

O kai palypėjo ant kalno ir toli regėjo, Grygas taip prabilo:

– Manau, kad nėra prasmingų darbų. Žmonės dirba tam, kad gautų valgyt.

– Bet mes tai nieko negavom! Mūsų vaikai mums nieko nedavė!

– Esam blogi tėvai, – sakė Grygas. – Kiti priperka vaikams moterų, motorų... Dideli vaikai mėgsta didelius žaislus.

– Gerai, kad saviškius užvertėm, – džiaugėsi Grigalius.

O kai jie grįžo ten, iš kur buvo išėję, pamatė, kad Abniekas jau atsiradęs ir net paaugęs.

– Dabar jau man gaila, kad atidavėm, – sakė Grygas.

Grigalius paspardė koja.

– Dar nežinia, kas iš jo išeis...

– Svarbu, kad yra, – aiškino Grygas. – Nesančio tai Grigaliūnas neimtų. Verslinykai viską apskaičiuoja.

Tai buvo akivaizdu, nes kur tik ėjo, visur pirma jų prabėgdavo Grigaliūno žmonės raudonais batais ir įsmeigdavo žemėn verslo vėliavas su užrašu „Private".

– Noriu valgyt, – tarė Grigalius. – Dabar jau sutikčiau kurį laiką padirbt net ir sunkų, malonumo neteikiantį darbą.

Tai išgirdęs Grygas surado lazdą dviem galais. Vienu davė Grigaliui per galvą, o kitą įdavė jam į ranką. Grigalius sverdėjo šalikelėj ir mosikavo galu it policininkas. Pravažiuojantys stabteldavo, ir Grygas apeidavo juos su kepure. Niekas netikėjo, kad jie policininkai, bet visi manė, kad už tokį vaizdą privalu sumokėt.

– Jei stovėtume ant jūros kranto, tai dar daugiau gautume, –

pasvajojo Grygas. – Mat vaizdas su kvailiu į jūrą labiau vertinamas.

– O jeigu dar uniformą turėčiau! – svajojo ir Grigalius. – Be uniformos – nulis. Su uniforma – nulis du. Visai kita kokybė.

Nusprendė, kad jau metas surinktus pinigus pragert. Bet pribėgo Grigaliūno žmonės ir atėmė. Atseit viskas priklauso Abnieko savininkui.

– Mat kiek anam naudos! – pavydėjo Grygas. – Kad būtume žinoję, tai sau tą žodį būtume pasiauginę.

Grigalius tik ranka numojo.

– Vis tiek nemokėtum panaudot. Laisvę andai sau penėjom... O nusipenėjo kiti.

– Tada eisim Grigaliūno plėšt, – tarė Grygas. – Aš ne toks, bet nuo tokio elgesio manyje formuojasi nusikalstamo pasaulio atstovo bruožai.

Grigalius dirstelėjo į draugą: šio nosis, kitados smaila, buvo prisiplojusi, kakta pažemėjusi, o smakras pailgėjęs.

– Atrodai kaip autoritietas, – pagyrė.

Grygas net paraudo šitaip pamalonintas.

– Mat aš vystaus iškreiptu būdu, o ne pagal Dievo metodą, – pūtėsi.

– A tai kodiel? – domėjosi draugas.

– Yra versija, kad Dievas žuvęs dar Didžiojo Sprogimo metu, – paaiškino Grygas. – Nieko nuostabaus. Kiek mitrių vyrukų žūva konstruodami paprastas bombikes. Čia gi buvo dirbami didžiuliai pramogų pasauliai! Ne taip sujungtas laidelis ar dar kas... Svarbu, kad sprogimas iš esmės pavykęs. Atsirado žmogelių, žvaigždelių... Kalnai materialinio turto, o pakalnėse pasitaiko net dvasinių vertybių...

Grigalius didžiai tuom stebėjosi ir klausė:

– Norėčiau žinoti, katras gėrybes atimsim ir kokia bus mūsų nusikaltimo sudėtis? Atviroji vagystė? Plėšimas su įsilaužimu? Ar plėšimas su įsilaužimu ir iššaginimu?

– Šis man arčiau širdies, – prisipažino Grygas. – Bet nemanau, kad sugebėtume tokius priešingus veiksmus suderint ir atlikt. Tam būtinas nusikalstamas susivienijimas iš trijų asmenų.

Čia kur buvęs kur nebuvęs prisistatė andai nuspirtas pliušinis meškiukas. Dabar jis nebedrįso Grygui prieštaraut, tik glaustėsi palei kojas ir laižė batus.

Tapo aišku, kad žvaigždės – palankios.

Grigaliūną jie rado nesunkiai, mat verslo pasaulyje šis sukosi taip sparčiai, kad jo visur buvo pilna.

– Prieš jūsų asmenį bus įvykdytas smurtinis nusikaltimas sunkinančiomis aplinkybėmis, – pranešė Grigalius.

– Nagi! – ragino Grigaliūnas. – Jei gerai pasirodysit – gaidžiais padarysiu.

Tokių žodžių įkvėptas Grygas kaipmat paguldė Grigaliūną ant kilimo. Grigalius pavogė virvę. O meškiukas pabandė iššagint, bet neturėjo tam reikalingų instrumentų.

– Kokia gėda! – šaukė Grygas. – Padaryk tai tu, Grigaliau.

– Jokiu būdu! – raukėsi šis. – Verčiau mirsiu iš bado.

Ir vienu metu visiems toptelėjo: ėgi sunkus ir nemalonus bandito gyvenimas!

Bet ką gi daryt?

Kaip sykis tuo metu atjojęs kažkoks vyriokas girdė jūroj žirgą.

– Vytautas! – atpažino Grygas. – Irgi autoritietas!

– Dėl ko ne Juodmarėse? – klausė.

– Nėr kada, – atsiliepė Vytautas. – Mat šiom dienom su žemaičiais lupuos. O žirgui tas pats. Bile tik vanduo sūrus...

Tada pakilo Grigaliūnas ir subarė Vytautą:

– Esi didžiavyris, o tokiais niekais užsiimi! Lįstum verčiau į mano prekybos bei pramogų tinklą.

– Ką turėčiau daryt? – klausė karžygis.

– Vytautą vaidint. Gausi po šimtą litų kas vakarą.

Vytautas žemai – tartum tėvui – nusilenkė Grigaliūnui, net karūna nukrito.

– O mes?! – rėkė Grygas, Grigalius ir kiemsargis.

– Jūs galėsit atlikt antraplanius kryžiokų vaidmenis.

Visi sukirto rankom ir pasijuto bemaž laimingi.

O grynos laimės tai gal nė būti nėr...

Petras vėl pasikorė!..

– Kaip jums gimė tokia mintis? – klausiu.

Petras krapšto pakaušį.

– Visi kariasi, tai ir aš...

– Petras labai vienišas, – šneka žmonės.

– Betgi jūs kartu dirbat! – šaukiu.

– Petras labai užsidaręs.

– Ko jam užsidaryt nuo draugų?

– Jei būtų atsivėręs, mes gi būtume pasijuokę.

– Nors dabar kitaip bendraukit! O tai Petras vėl pasikars.

– Kad mes irgi užsidarę.

– Tai atsiverkit!

– Bijom, kad Petras nepasijuoktų...

Išeisiu vieškeliais plačiais, išeisiu ir negrįšiu...
Čia nieko gero nemačiau ir neradau aš ryšio.
Būriai oreivių svetimų visas užėmę linijas –
Ką kalba, aš nesuprantu, lyg būtų jie iš Kinijos.

Daug žemėje yra kelių, keleivių, karavanų...
O dar daugiau čia reikalų, tiktai visi – ne mano.
Pametęs reikalus, kelius aš sėdžiu vienas krūmuos –
Ak, plėšia lapkritis lapus lyg garbę ir orumą.

Ir kažin kur nurūksta cigaretė paskutinė...
Ir nežinau, ko trūksta man – ar proto, ar degtinės...
Ten kelias vedasi kitus – tiesus tarsi į kapines.
Čia lieka tik lietus, nelyg lietuvis – apsišlapinęs.

Ir klaidžioja lietus laukais – be prasmės, be vietos,
Nors buvo danguje kadais jis nekaltai pradėtas...
Ir aš einu su juo kartu... Ir mėlynam kalne
Staiga pasibaigia lietus. O aš – dar ne.

Laukai man mieliau nei lietuviai. Su laukais gali patylėt. O gali jiems pasiguost, ir jie nepertrauks tavęs, neims kalbėt apie save, pūstis, kokie platūs...

Laukai tau nieko neaiškina, bet grįžus iš laukų – viskas aiškiau.

Varna krankia kaip žmona, bet net ir tai neerzina.

Einu keliu, o kelias dingsta krūmuos,
O krūmuos – nieko. O už krūmų – krūmas.
Tą krūmą aš mačiau kadais – žydėjo.
Dabar ten lizdą susisukęs vėjas.

Gal pasiklydau aš tame kely,
Kas buvo prieky – tas užpakaly,
Ir kur beeičiau – vis matytos vietos,
Ir prasilenkia su manim
Vis tas pats kas rytą
Rūškanas pilietis...

Tamsi naktis, tolimas kelias... Visai jėgų nebėr...

Bet štai tolumoj suspindi žiburėlis – ir jau lengviau. Ilgai ėjęs prieinu trobelę ant vištos kojelės.

Nukertu kojelę. Trobelė nugriūva. Žiburėlis užgęsta.

Ir aš nuliūdęs vėl dūlinu į tamsą.

Kokie tamsūs, ilgi vakarai! Stoviu ant tilto. „Šok, šok“, – šnara vilnys.

Glaudžiuos prie stulpo. „Nusišauk!“ – kaukia vėjas. Gamta, ji visados paguodžia.

Dūlinu parko takais. Medžiai paslaugiai tiesia šakas.

Gal ir pasisupčiau, bet, laimė, – yra tiltai tarp žmonių...

Štai kaimynas iš viršaus: vos tik nusileidžia saulė, – gręžia. Jis įsitikinęs, kad mane baugina tyla.

Taip ir yra. Ir aš dėkingas tam šviesiam žmogui, nors, aišku, galėtų jis ir armonika griežt. Tačiau kiekvienas pagal savo supratimą ir išgales stengiasi praskaidrint gyvenimą artimui.

Jis stengiasi, o aš drybsau! Susigėdęs stveriu grąžtą ir gręžiu lubas. Po pusvalandžio liaujuos ir įsiklausau.

Jis atsako trim ilgais, keturiais trumpais.

Aš – vienu, bet keturiolikos minučių.

Jis vėl – trim ilgais, keturiais trumpais. Geras žmogus, tačiau be kūrybinės gyslelės.

Atsakau aštuoniais trumpais.

Jis – trim ir keturiais.

Tiesą sakant, įgriso man ta muzika. Pragręžiu lubas, o ant grindų ties skyle paguldau veidrodį.

Tegu pasižiūri kvailys į save!

Mėgstu ant grindų pastovėt... Bet kažin kas ten, po grindimis?

Paimu kirvį ir iškertu skylę. Panašu į tam tikrą vietą... Pritupiu ir padarau.

O ten, pasirodo, žmonės begyveną! Kilo triukšmas...

Labai stebėjaus, kad žmonėms tenka skylėse gyvent.

1.

Pašilaičiai – Mykoliukas ir Severiutė – buvo pedagogai. Fizikas ir chemikė puikiai išmanė visus gamtos dėsnius, išskyrus pagrindinį: kaip pasidaryti pinigų.

Visą širdies šilumą Pašilaičiai atidavė svetimai, sovietmečiu augusiai, kartai, tad jųdviejų sūnūs – Buivydas, Justinas ir Fabijonas – gal ir kreivais žemaūgiais būtų užaugę, bet, laimė, kaip tik jiems brėstant prasidėjo Atgimimas, o trąšioj jo dirvoj kiekvienas sveiko proto lietuvis per savaitę užaugdavo tiek, kiek sausoj sovietmečio plynėj – nė per penkmetį. Jubiliejiniais metais broliai buvo plačiai išsišakoję.

Silpnos galvos, bet stiprios rankos Buivydas, anais laikais galėjęs tapti nebent kalviu, nūnai vertėsi žmonių žudymu. Išeis naktį ant vieškelio ir nužudys. Mėnesienoj – keturis, darganoj – septynis.

Liaunas it nendrė, lankstus it liberalas Justinas užaugo prokuroru ir, būdamas silpnos sveikatos, vos spėjo dangstyt tamsius brolio darbelius. Gerai, kad nebuvo itin sunku. Jei akciją Buivydas atlikdavo Šiaulių–Klaipėdos ruože, Justinas, sušaukęs būrį policininkų, mosteldavo Gardino–Varėnos kryptimi.

– Ieškokite ten!

Žinia, išvakarėse toj pusėj būdavo pabėręs daug netikrų įkalčių: agurkų, pomidorų, lašinių, įvairaus formato bei turinio butelaičių... Pagal Prevencijos įstatymą – šūvio atstumu.

Policininkai taip greitai nurūkdavo klaidingais pėdsakais, kad prapuldavo iš akių net žiniasklaidai.

Seimo nariu užaugęs Fabijonas buvo estetas – nešvarūs brolių reikalai jam kėlė vien pasišlykštėjimą. Užsirakinęs kabinete piešdavo ir siuvinėdavo ar tiesiog be jokio ypatingo reikalo švariu smilium nosį krapštydavo. Bet langą laikydavo atvirą, tad svarbiausias žinias vis dėlto išgirsdavo. Kildavo didžiulis noras padaryti taip, kad Lietuvos žmonėms būtų geriau. Imdavo trankyt kumščiu stalą ir garsiai rėkt: „Privalome veikti! Nedelsiant!“ Tai greitai išsekindavo. Jis eidavo pas Justiną ir sakydavo:

– Parodyk surinktą medžiagą.

– Ot nerodysiu! – atsakydavo Justinas.

– A kodėl?

– A kad tau nepatiks. Nešvari.

Vyrai gerdavo ir džiaugdavosi, jog net tokiais laikais, kai viskas smunka, nusikalstamumas, kad ir nežymiai, o vis dėlto auga.

– Tai reiškia, kad mūsų šaltiniai nėra visai išdžiūvę, – tvirtino Fabijonas. – Anksčiau ar vėliau ims ir kitos ūkio šakos augt.

2.

Senieji Pašilaičiai didžiavosi darbščiais vaikais. Patys jau būdami neįgalintys stengdavosi bent patarimais paremt.

– Žiūrėk, Buivydai, kad žmogui neskaudėtų, kai žudai, – mokino Mykoliukas.

– Bene aš koks atgrubnagis! – juokėsi tas.

– O tujen, Fabijonai, netinginiauk – padirbk įstatymą su tokia didele skyle, kad net patys mažiausi galėtų švieson išlįst.

Sūnus tik rankom skėsčiojo.

– Dirbam, tėveli! Bet kad ir kokia plati būtų skylė, aklas kurmis vis vien kelio neranda. Didžiausia problema – skylės galvose.

Justino Mykoliukas prašė:

– Šiemet neimk viešose vietose, mat daugelis mūsiškių vis dar nemato skirtumo tarp kyšio ir provokacijos. Čia tokie subtilūs dalykai! Mūsų mužikėlį mokint ir mokint!

– Oro, kuriuo kvėpuojam, irgi nematom, – aiškino Justinas. – O kas drįstų tvirtint, kad jo nėra?

Motina krūpčiojo ir verkšleno:

– Gal, sakau, imkim žemės ir ūkininkaukim?

Broliai juokėsi.

– Būtumėt jūs, tėveliai, jaunesni – į vaikų namus atiduotume.

Nors pasitaikydavo nesutarimų, sekmadieniais šeima draugiškai sėsdavo prie stalo, nukloto tauriaisiais valgiais bei gėrimais. Mykoliukas smeigdavo krabą ir juokdamasis mosuodavo pro langą mokyklos pusėn.

– Užkąskit, pedagogai!

Vakare būdavo kultūrinė programa. Buivydas, persirengęs plėšiko rūbais, vaikydavo tėvus po kiemą ir storu balsu rėkdavo:

– Pinigus atiduokit!

Justinas šaudydavo į debesis.

– Laikykit vagį!

O Fabijonas liepdavo tėvams lįst į vamzdį – šį Buivydas buvo parsiritinęs iš Būtingės – ir klausdavo:

– Ar matot šviesą tunelio gale?

– Matom!

– Tai rėpliokit!

Tėvai rėpliodavo į šviesą, o vaikai užkimšdavo vamzdžio galą šiaudais ir padegdavo.

– Ar viskas gerai?

– Mes puikiai jaučiamės...

Vaikams grįžus į darbus, tėvų namuos dar savaitę tvyrodavo gera nuotaika.

– Gal aš ir ne viską suprantu, bet įdomu! – sakė Mykoliukas.

– Kad vis taip būt! – svajojo Severiutė.

– O ko nebūt? Vaikai savo darbą išmano. O tokio darbo nepritrūks.

Ir kai pažvelgdavo į dangų – tiek rytuos, tiek vakaruos būdavo giedra.

3.

Sykį Mykoliukas paklausė Severiutės:

– Ar laidynę turim?

– O kam tau reik?

– Tautiečiai karvę pardavė. Reiktų aplankyt... Padus pridegint...

– Manai, nenorės atiduot? – stebėjosi moteris. – Tokie geri žmonės!

– Geri... Tik ir čia galioja šunybės dėsnis: kai geras žmogus gauna pinigų, jo charakteris labai suprastėja.

– Bet kam tau šimtas litų, kad vaikai už tūkstantį prineša!

Mykoliukas šyptelėjo ir gražiai, net kažkaip melodingai pasakė:

– O mane vilioja tas vingiuotas kelias... Juo nuskriejo svajos mano ir šalta mirtis juo žengia...

Ugnelės žybtelėjo akyse.

– Čia ne pinigai svarbu... Ką aš jaunystėj regėjau? Tave ir murzinus vaikų snukelius. O ką dabar? Ne gyvenu, o stebiu gyvenimą pro skylę... – Jo žydras žvilgsnis, perskrodęs televizorių, smigo į tolumas. – O ten – rizika ir muzika... Ten liejasi šampainas ir kalbena moterius...

– Moterius? – sumišusi klausė Severiutė. – Bene norėjai pasakyt: poterius?

Mykoliukas treptelėjo plona kojele, susverdėjo, bet suriko skardžiu balsu:

– Moterius! Mo-mo!

Persigandusi Severiutė viską pranešė vaikams...

Auštant broliai nusivedė Mykoliuką į Vyšnių sodą ir nuplakė kontrabandiniam spirite išmirkytom vadelėm.

Mykoliukas apsimovė kelnes ir šypsodamas paklausė:

– Vadinas, skelbiam karą „tėvinių“ grupuotei?

Padangėmis raitėsi dūmai.

Sūnūs tylėjo.

O kažin kur toli – gal net ne šioj žemėj – giedojo lakštingala...

4.

Sako, ir šiandien tebegieda.

Už dvaro nykiai baubė jautis. Buvo niūrus šeštadienio vakaras.

Trys broliai tylėdami sėdėjo prie stalo. Po stalu mėtėsi kirvis.

Ūmai vyresnysis pakilo, stvėrė kirvį – mėnesienoj kraupiai blykstelėjo ašmenys.

– Broli! – pašaukė jaunylis. – Gal nereik?..

– Reik, – kietai atsakė tas.

Ir išbėgęs kieman puolė malkas skaldyt.

Kiti du atsiduso ir ėmė nešt malkas vidun.

1.

Pendereckis įritino kieman blizgantį daiktą ir užkėlė vartus.

– Kas tas yr? – klausė žmona Blavatskaja.

– Lendroveris! – išdidus atsakė Pendereckis.

– Kam jis reikalingas?

– O ką aš žinau!

Sutemus lendroveris ėmė blykčioti ir baubti. Kaime nykiai atsiliepė šunys.

– Geras daiktas! – trynė rankas Pendereckis.

Lendroveris pakilo į orą, triskart aplėkęs kaminą žnektelėjo ant žemės ir kaukštelėjo dantimis.

– Labas vakaras! – tarė Pendereckis.

Lendroveris stvėrė jį už gerklės ir sviedė į kūdrą.

2.

Sėdėjau ant kelmo, stebėjau kaip kūdroj burbuliuoja kažkoks tipas.

– Ranką duok! – rėkė.

Įmečiau šiaudelį, pro kurį siurbčiojau kokteilį.

Atiduot nepažįstamam ranką... Manding, ir širdies užsigeis.

Vieniems aš atrodau minkštaširdis, kitiems atvirkščiai, tretiems išvis be širdies... Tad nusprendęs pasitikrinti, supratau, kad pasitikėti galiu tik savimi.

Atsiguliau ant rašomojo stalo ir apsižnaibiau kūną skalbinių spaustukais. Dešinėj rankoj laikiau butelį, o kairiąja ant popieriaus lapo ėmiau brėžt liniją. Vakarop, kai jau buvau išlenkęs ne vieną šimtą gramų – kardiograma tapo itin dailiai vingiuota.

Vadinas, su širdim viskas gerai. Tai nedžiugino. Geros širdies žmonės blogai gyvena.

Gal protą pasitikrint? Bet nežinojau, kokiais rezultatais džiaugtis. Kas gyvena geriau – kvailiai ar protingi? Stebėjimai kėlė įvairių minčių.

Tuos, kurie nuolat šmėžavo televizoriuj, mūsų kiemsargis Baranauskas vadino durniais. Bet anie gyveno gerai, o Baranauskas – blogai. Aš gi Baranauską laikiau labai protingu, mat šis puikiai skaičiavo svetimus pinigus, o pats sugebėjo daugel metų pragyventi iš minimalios algos ir net susitaupyti naujai šluotai.

– Išgamos! – nuolat kažkam grūmojo Baranauskas. – Jie tik savimi rūpinasi!

Krūpčiojau klausydamas, mat irgi rūpinaus savimi. Tyriau tai ne kaimyno širdį...

– Žmogus jiems nerūp! Šaudyt tokius! – rėkė anas.

Ir man žmogus nerūpėjo, betgi stropiai linkčiojau galva – bijojau, kad nenušautų. Ir aš buvau girdėjęs, neva rūpintis žmogumi – gerai. Mylėti žmogų... Daryti jam gera...

Tik niekaip neįstengiau prisiverst. Ir kaip pasirinkt, kurį žmogų man mylėt? Negi tą rėksnį Baranauską?

– Jie neatsigręžia į paprastą žmogų! Jie nesidomi žmonių problemomis!

Linkčioju – net sprandą sopa. O juk nesuvokiu, dėl ko žmogus iš Turniškių turėtų domėtis mano kaimynu iš Šnipiškių? Jei anas taip nerėktų, net ir aš į jį neatsigręžčiau.

Paprasti žmonės nėmaž nesidomi paprastais. Kuris gi, atsivertęs žurnalą, ieško varguolio nuotraukos, jo gyvenimo aprašymo? Kuris atsigręžia gatvėj tokį pamatęs? Paprasti domisi tik nepaprastaisiais, išrinktaisiais, jupiterių apšviestaisiais...

Bet jūs, nepaprasteji, tai jau spoksokit į mus!

Ar gražu iš kitų reikalaut to, ko pats nemėgsti ir nenori daryt?

– ...mūsų rūpestis ir uždavinys... – televizoriuj kažką paistė Premjeras.

Prisiminiau, kai aš buvau Premjeras, tai vietoj nosinės nešiojaus kišenėj moteriškas kelnaites. Būdavo, televizijoj diskutuojam apie Lietuvą, aš staiga išsitraukiu tas kelnaites ir nusibraukiu prakaitą. „Nieko, nieko, – sakau laidos vedėjai, – tai ne jūsų...“ – ir neva sutrikęs slepiu jas užanty. Bet žiūrovai jau pamatė ir suprato, kad Premjeras nėra toks nuoboda, kaip atrodo. Moterys žiūri į mane rimtai, vyrai – su užuojauta. Visi pamiršta rūpesčius ir uždavinius.

Ūmai prisimenu, kad aš niekad nebuvau Premjeras, ir taip neramu dėl Tėvynės tampa...

Bet sykiu grįžta ir blaivumas: tai štai kodėl čia viskas taip...

Prisimenu, dirbau reikalų tvarkytoju... Staiga įbėgęs meras kad riktels:

– Ten visi jau kyšius ima!

– Planavom rytoj! – atsakau. – Saviveiklos čia neturi būt.

– Šiandien akcija: imi vieną – gauni du!

– Matyt, galiojimo terminas pasibaigęs...

Išsikvietęs komisarą teiraujuos, kaip čia yra.

–Žiūrėk po kamšteliu, – nurodo šis.

Nuvožęs uniforminę kepurę, ant pakaušio randu informaciją apie šampūną nuo pleiskanų. Lengvai iššifruoju, ką tai reiškia. Pleiskanom mes vadinam pensininkus, žurnalistus ir kitus aktyvistus. Šampūno rūšis nurodo poziciją, apsaugančią nuo piktosios dvasios, o subalansuotas pH – darnų visų grandžių darbą.

– Viskas gerai, – lengviau atsikvepiu. – Tiesiog valdininkai sumanė mus paskatint.

– Teisinga kryptis, – šypso meras. – Juk to kyšio mes galim išvis neimt. Toks punktas net į dienotvarkę neįtrauktas.

– Tai gal neimam? – šypsaus ir aš.

Jis patempia lūpą, tuoj ašaros pabirs... Apglėbiu ir patapšnoju.

– Aš pajuokavau.

– Šitaip nejuokaujama, – rūsčiai atkerta vadovas.

...Kieme – talpus verslo klasės sunkvežimis, visi klerkai gražiai išsirikiavę, prižiūrimi policijos – jokios spūsties. Mes, aišku,

imam be eilės. Meras abu susiglemžia į kišenes, aš gi pasilieku tik pusantro, o likutį padalinu specialistams, atsakingiems už poėmį, išeigą ir atatranką.

Tada septynias valandas ilsiuos, mat pasireiškia nestiprios, bet visgi juntamos atmetimo reakcijos. Agrarinis mentalitetas atsilieka nuo šiuolaikinių technologijų.

Vakare imu šermukšnio lazdą ir vaikau nuo merijos laiptų vilkolakius. Tie amžinai ištroškę mūsų kraujo. Kaipgi! Prisisiurbę patys valdovais taptų. Aktyvesnius nušaunu sidabrinėm kulkom, o politinius jų lavonus pametu prie tvoros, – kad ir kur slėptum, vis tiek prisikels.

Naktį ima spausti nematomos jėgos, tad įlendu į seifą ir užsirakinu iš vidaus. Nesinervinu, nes žinau – kitaip elgtis jėgos negali. Aš ir pats dažnai pasiverčiu nematomu ir imu spausti kitus. Kas nemoka apsigint – tam liūdnos dienelės.

Nusivylusios jėgos staugdamos išlekia pro kaminą...

Lygiai dvyliktą įskrenda šikšnosparnis – tai vienos bendrovės šelmeninis. Jie nori statyti dangoraižį, kuris teoriškai stovėtų Bezdonyse, o praktiškai ant marių kranto.

– Ne mūsų tai kompetencija, – išsisukinėju.

– Kas valdo Vilnių, tas valdo Lietuvą, – primena jis.

Kas be ko. Bet kultūringas klientas pirmiau praveria kišenę, o tik po to burną. Stveriu sidabrines žirkles ir nukerpu jam galvą.

Aišku, tai laikinos priemonės – kitą naktį jis grįš pasivertęs žalčiu.

Bet bus jau lankstesnis.

Prisimenu, kai buvau Vidaus reikalų ministras, tai nieko neleidau į vidų.

– Laukite už durų, – nurodydavau.

Bet pats viduje irgi nesėdėjau. Būdavo, išsikasu po grindimis tunelį ir išlendu išorėj.

– Ar Vidaus reikalų ministras viduje? – klausiu.

– Viduje, – linksi laukiantys.

Aš baladojuos į duris:

– Išlįsk, išgama!

Visi ten stebisi mano drąsa.

Ir tik aš vienas žinau, kad viduje manęs nėra.

Tokie dalykai ir padėjo ištvert.

NUOSKAUDA

Dūmai... Stalas... Po stalu bičiulis
Ir mėnulis butelio dugne...
Liūdesys it šuo prie kojų guli
Kaip ir vakar... Saugoja mane.

(Iš dainos)

Sliūkinu per Gedimino miestą ir nebepažįstu. Kaip čia viskas pasikeitę! Kokie baisūs nauji pastatai!

O juk ne taip jau ilgai miegojau – gal tik dešimt metelių. Prisimenu: sėdėjau šiltoj vietelėj, dėliojau kažkokius popiergalius ir nė nepajutau, kaip užsnūdau. Geri buvo laikai!

O še tau, kas išėjo! Mano kontorėlės nė ženklo.

Bet darbas taigi turi būt!

– Ką jūs čia dirbot? – paklausė tipas, į kurį kreipiaus.

Trumpai paaiškinau:

– Ateidavau darban po devynių. Kurį laiką sėdėdavau kabinete ir skaitydavau laikraštį. Kitą laiko dalį praleisdavau koridoriuj rūkydamas ir diskutuodamas su kolegom iš paralelinių skyrių. Tada sutvarkydavau darbo stalą ir eidavau pietaut. Pietūs paprastai būdavo iš septynių aštuonių patiekalų. Visi – iš alaus. Kol pareidavau kontoron, žiūrėk, nebetoli jau ir šešios – ką ten bepadirbsi. Susirinkdavau daiktus ir – namolio, pailsėt, jėgų sukaupt naujai darbo dienai.

Tas mulkis krapštė pakaušį.

– Neturim tokio darbo.

– Tai ką jūs čia veikiat?

Mostelėjo stryku. Už stiklinių durų išvydau virtines juodnugarių, susikūprinusių prie švytinčių ekranų it baudžiauninkai prie žvakių. Šiurpas nukrėtė. Vėl balanos gadynė!

– Žinoma, tai ne man! – sušukau. – Bet savo srity aš puikus specialistas. Visi taip sakė.

Jis užtrenkė duris.

...Tai ir klaidžioju po Lietuvą. Darbas, kurį moki, mėgsti ir nori dirbt – kiekvieno sveiko žmogaus laimės pagrindas! – išmuštas iš po kojų.

Kartais sutinku likimo brolių, apsikabinam butelį ir verkiam.

Tylioji rezistencija. Antroji banga.

Jei būčiau aš mažas, kaip lašas
Labai dideliam vandenyne –
Sapnuočiau gyvenimą gražų,
Kaip būna graži Tėvynė.

Avinėlio pėdoj sutilptų
Pasaulis: Rytai... Vakarai...
Bet Petras pasakė: įpilk!
Ir aš atsakiau: gerai.

1.

Nors aš nėmaž nerūpiu Lietuvos valstybei, valstybė vis tiek rūpinasi, kad aš negerčiau po dešimtos, nerūkyčiau bibliotekoj ir nesišlapinčiau ant paminklų.

Ir neaiškinkit man, neva gerdamas žmogus sudurnėja. Aš pats žinau! Bet aš ir noriu būt durnas. Visi nori. Vyrai vis raginami pasitikrinti prostatą, o proto – ne. Visiems aišku, kad protas ne taip svarbu.

Nubust ir nežinot, kur esi... Ak, jums ir tai neįdomu... Bet ar išbandėt?

Jei tuos dalykus išbandysit jaunystėj, tai sulaukus saulėlydžio nereiks bėgt iš namų, vaidinant nepakaltinamą. Atseit man Alzheimerio liga: aš nieko neprisimenu...

O ką tu gali prisiminti, jei visą gyvenimą praleidai blaivutėlis? Dienos ir naktys susiliejo į vientisą pilką dėmę.

Ir štai žilas vos klibantis seneliukas vieną dieną išeina iš namų... Jūs manot, jis nežino, kur einąs? O ne! Jis keliauja į neatrasta prarasta...

Tai ne liga. Tai – ilgesys.

Tad vėl būtina priminti tai, kas visiems žinoma, deja, nuolat pamirštama: net iškovojus Nepriklausomybę, priklausomybė nuo alkoholio išlieka.

Ir tai puiku! Antraip – kas tu būtum?

Laisvas kurmis. Ant asfalto, kuriuo lekia limuzinai...

2.

Aš geriu ne iki dešimtos vakaro, o daug ilgiau, paprastai iki dešimtos ryto. Bet ir tuomet dar nebaigiu, o tik darau pertrauką, nes einu parsinešt naujo butelio.

Man nepatinka tie, kurie geria tik iki vakaro. Sutikęs tokius, išplūstu:

– Pakalikai! Išdavikai! Prisitaikėliai!

Dar labiau man nepatinka geriantys mažais gurkšneliais iš mažų taurelių. Su šitais išvis nesikalbu.

Rūkau aš daug, ir ne tik bibliotekoj, bet ir kitose uždarose patalpose, nes gatvėj šalta.

Ministerijoj ar kitoj šiltoj vietoj koks nors tipas pareiškia:

– Čia draudžiama rūkyti!

– Parodyk man tuos, kurie draudžia, – vypteliu.

Visados nešiojuos kirvuką, užkištą matomiausioj vietoj – už tautinės juostos.

Išgėręs du butelius einu pas moteris. Atėjęs nešneku nesąmonių, o iškart pareiškiu:

– Einam į lovą.

Jei neina, tai nepuolu kumščiais. Aš suprantu. Su vyrais ir pats neičiau.

– Gero savaitgalio, – palinkiu ir išeinu.

Ir, būna, pareinu pas žmoną.

– Štai ir aš! – rėkiu dar už durų. – Klaupkis, motin!

Kelnėse – butelis degtinės. Dantyse – dvi rūkstančios cigaretės. Užpakaly trys draugai, o prieky stumiu lovą su rateliais – šią eidamas pas moteris visados imu su savim.

Nemanau, kad namie turėčiau kažką vaidint. Tegu myli mane tokį, koks aš esu. Antraip – kam man ta žmona?

Jūsų pasąmonės galia

Pirmiausia atsiranda mintis, idėja, ir tik paskui – daiktas, objektas. Meistras pirma įsivaizduoja statinį, o pastatomas jis vėliau. Taip yra visais gyvenimo atvejais.

Išskyrus vieną. Jei pirma ant stalo pastatomas butelis – kaipmat atsiranda ir minčių, ir idėjų, ir net vizijų.

Jūsų sąmonės galia

Štai jūs pareiškiate sau:

– Aš galiu tai padaryti!

Jūsų tikėjimas tvirtas, jūs neabejojate, kad galite. Ir gyvenimas atrodo šviesesnis.

Todėl dar tvirčiau pareiškiate:

– Bet aš nenoriu to daryt!

Ir tampa dar šviesiau.

Būna, staiga pakyli nuo vaišių stalo, netaręs nė žodžio žengi pro duris ir sustoji kieme, akylai žvelgdamas į žvaigždėtą dangų.

Dar akimirka – atsivers gelmės, nušvis bedugnės...

Bet ūmai srovė nutrūksta ir tu vėl grįžti atgalios.

Jus pakvietė į priėmimą pas švedus. Ant stalų regite daug taurių šampano, vyno... Bet visos pripiltos iki pusės, o visi švedai geria tik mažais gurkšneliais. Jūs taip nemokate ir negalite. O būti savimi nedrįstate. Įtampa vis auga. Ką daryt?

Prieinate prie persų šeicho ir pasakojate jam apie tarybinį gyvenimo būdą. Pasibaisėjęs riktelit:

– O jau kaip tie monstrai gerdavo!

Tada užsiverčiat butelį ir paulbaudamas iškliukinat ligi dugno.

PRISIMINIMAS. 1989-IEJI

Sėdėjau aš daržely,
Sėdėjau tarp gėlių,
Ir gėlės man pasakė:
– Eik namo, kvaily!

Ėjau aš keleliu
Su savo broleliu,
Atgalios žiūrėjau –
Liūdna buvo!

– Jei ne mūsų!.. Prieš rusų!.. Europa šiandien kitokia būtų...

Taip rėkavo Televizorius. Susijaudinau, net ašaros ištryško. Taip! Tai mes parnešėm pavasarį Europai...

– Kruopų parnešk! – riktelėjo pati.

Vienoj rankoj – peilis, kitoj – kūjelis mėsai plakt. Aš gi plikom rankom...

Išbalęs pakilau ir tyliai klausiau:

– Gal ir rūgpienio parnešt?

– Ir muilo!

Susverdėjau, įsitvėriau durų staktos. Regėjau, kaip priekinėse linijose dega laužai, dunda būgnai ir gieda savanoriai... Horizonte sėlina rusai... O kažkur toli, už horizonto linijos, susigūžusi Europa laukia tolesnių mūsiškių žingsnių.

– Tai gal... – mano balsas užlūžo gerklėj, – gal ir tualetinio popieriaus?

– „Gritte Family"!

Nejučiom išsitiesiau, pasijutau džientelmienas esąs. O juk jei ne mūsų... Prieš rusų... Gal visa Europa šiandien su *bumaga* šluostytųs...

Pakylėtas žengiau pro duris. Tarpuvartėj trys kaimynai dalijosi vienu buteliu. Ir man šliūkštelėjo... Prie parlamento grėsmingai griaudėjo visureigiai... Bet šiluma jau plūdo krūtinėn, ir niekas nebeatrodė neįmanoma.

– Jie nepraeis! – šūktelėjau.

– Praeis, – ramino kaimynai.

Kazokiškėse klykė elgetos...

Grįžęs ilgai sėdėjau tualete bemaž nekrūpčiodamas, nors virtuvėj vėl žvangino rykais...

Rūstus ir susikaupęs buvau.

Lietus širdy. Širdis – Paryžiuj.
Paryžius – tartum kinų raštai.
Ant stalo juodas lango kryžius,
Prie jo kažkoks žmogus – gal aš tai?

Iš kur aš čia atsiradau? –
Ar čia kvartetas, ar čia tvartas?
Taip norisi paskambint tau,
Bet pamiršau aš tavo vardą...

Už durų skamba pianinas,
Kukuoja laikrodžio gegutė,
Ir gieda balsas aksominis:
„Esi tu nuostabi žvaigždutė...“

O man širdy tik ritmas tango,
Ir sukas galvoje suktinis,
Ir nė vienos žvaigždės už lango –
Nei nuostabios, nei paskutinės.

Ir vis liūdniau Tėvynėj tampa,
Ir vis toliau, toliau Paryžius...
Paeisiu vienas aš už kampo
Ir tyliai tyliai nusi...
Ša!

Tiltas į jūrą simbolizuoja kelią į laimę...
Žinai, kad niekur nenueisi, o vis tiek eini.
Iš pradžių tiesiai, o paskui jau į šalį...
(Antanas Tveriaga. „Didžiausi gamtos stebuklai". p. 313)

– ...ne valdžios krizė, o perėjimas prie kokybiškai naujo partijų bendradarbiavimo, todėl...

Ministras nusižiovavo ir susimąstė: „Kodėl aš apie tai kalbu? Nejaugi nėra įdomesnių dalykų?"

Apžvelgė susirinkusiuosius. „Jei sugyventiniai, užuot kapoję kirviais kits kitą, susivienytų ir iškapotų va šituos, – kaip pagražėtų gyvenimas..."

Atsiduseęs tarė:

– O štai Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko atstovai siūlo... – Jis dirstelėjo pro langą: ant beržo šakos suposi girtas angelas ir priekaištingai žvelgė jam į akis. – Ką jie siūlo?

Kabinete sėdintys nepaprastieji ir įgaliotieji ėmė klegėti vienas per kitą, bet ministras apvertė stalą ir išėjo. O praeidamas kiekvienam pasakė: „Nusibodo man jūsų politika, o jūs pats dar labiau!"

Vairuotojas atvėrė bagažinę, bet ministras sušuko:

– No kyšing!

Vairuotojas smuko prie vairo ir nudūmė Briuselio kryptimi. Ties Kryžkalniu jam plyšo širdis, automobilis išlėkė į

priešingos krypties eismo juostą ir susidūrė su „Opel Absolut“, kuriuo važiavo Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko atstovai.

O ministras pašaukė valytoją:

– Važiuojam, Vale, prie jūros.

Ta pametė šluotą ir, atjaunėjusi mažiausiai trisdešimčia metų, sušuko:

– Seniai apie tai svajojau, bet metai bėgo, ir pamačiau aš plaukuose sidabro giją, o širdy vis stiprėjo įsitikinimas, kad jūros apskritai nėra, kad tai Maironio ir marinistų išmislas.

– Yra, – tyliai tarė ministras. – Bet ne visiems.

Pakėlęs ant rankų, nunešė laiptais, o vestibiulyje, priešais budintį policininką, demonstratyviai ignoruodamas luomų prietarus, pabučiavo į lūpas.

– Ar dėl to nenukentės mūsų Tėvynės tarptautinis prestižas? – domėjosi moteriškė.

– O kas man rūp jūsų Tėvynė! – atšovė ministras. – Aš net nežinau, kaip ji atrodo.

Policininkas, ištiesęs drebančią lazdelę, rodė jam ir giedojo:

– Graži tu mano...

– Liaukis! – riktelėjo ministras. – Valstybei svarbu ne grožis, o visai kiti dalykai, – atėmęs lazdelę, perlaužė pusiau, vieną galą uždegė ir išmetė pro langą, o kitą paslėpė kelnėse. Tada policininkui tarė: – Važiuojam, Poli, prie jūros.

– Ar budėt nebereikia?

– Reikia, bet ne čia. Sveikas vyras, o trainiojies po ministerijas! Kaip tau ne gėda?

– Bet jei keliausiu su jumis, ar dėl to nesuirs Vidaus reikalų struktūros? Ar valstybei nebus padaryta žala?

– Kvaily! – tarė ministras. – Žiūrėk, kaip reikia spręst valstybinės reikšmės uždavinius.

Įsibėgėjęs taip smarkiai spyrė ką tik įėjusiam Seimo nariui į užpakalį, kad tam net galva nulėkė. Vis dėlto narys nesutriko, išsitraukęs iš portfelio kitą, gal net gražesnę galvą, užsimovė ant sprando ir mitriai priveržė keturiais varžteliais.

– Pažiūros dabar bus per kvartą aukštesnės, – šypsojo sumišęs. – Bet kišenė ta pati.

– Niekados tokių dalykų neregėjau! – stebėjosi Valė.

– Paprastam mirtingajam geriau ir neregėt, kaip daroma didžioji politika, – tarė ministras ir paaiškino: – Kalbančios galvos – bevertis daiktas. O va geras užpakalis – aukso vertės.

– Už ką? – klausė narys, trindamas užpakalį palmių aliejais.

– O ko valkiojies po ministerijas! Ar tatai vieta padoriam žmogui? – Nuridenk jį, Poli, laiptais į Europą.

Policininkas trypčiojo, skėsčiojo ir slapčia net bandė atiduoti nariui pagarbą. O tas šaukė:

– Reikalų turiu!

– Kokie gali būti reikalai ministerijoj! – šaukė ir ministras. – Sode! Bare! Tualete! Štai kur gali būt reikalų protingam vyrui. Tik jau ne šiuose smirdinčiuose labirintuose. Pats šįryt buvau ministras, taigi žinau, ką šneku.

O narys pasipūtė ir sušuko:

– Aš tarnauju Lietuvai!

– Už tokius žodžius... – ministras pabalo. – Nušauk jį, Poli.

Bet Valė, pridengusi narį sijonais, klausė:

– Jūs čia kadastro ir rejestro klausimais?

– O kaipgi!

– Ar nesakiau! – sušuko ministras. – Ar sveikam žmogui gali

tokie dalykai rūpėt? Išrašyk, brangioji, jam siuntimą į Lukiškių polikliniką ir, jei pripažins nepakaltinamu, tegu tarnauja iki gyvos galvos Lietuvos kariuomenės povandeniniuose daliniuose, o laisvalaikiu jūros dugne tegu sodina santarvės ąžuoliukus.

Valė išrašė, o narys, jau žengdamas pro duris, tarė:

– Pavydžiu jums, ponai, vidinės laisvės ir Sąjūdžio dvasios.

– Dėkui Dievui, Bitnerio balzamo negeriam, – atsakė ministras, lydėdamas jį akimis. – Vargšelis. Vėl ne ton pusėn. Sustok, Selmai! Atsigręžk nors kartelį veidu į Lietuvą, o užpakaliu į Švediją.

Narys ir šiaip, ir anaip sukosi, bet niekaip neįstengė atlikti, ko prašomas. Ministras stvėrė policininko revolverį ir pykštelėjo jam į kaktą.

– Kuo greičiau neliks kvorumo, tuo greičiau bus pasiektas konsensusas, – paaiškino policininkui. – Bet nebekvaršinkim šitais niekais sau galvos. Kurioj pusėj jūra?

Policininkas rodė į rytus, valytoja į dešinę, bet ministras prieštaravo:

– Jūra prasideda ten, kur baigiasi politika.

– Man smalsu štai kas, – Valė paraudo. – Oralinis seksas ir politika... Ar čia skirtingi dalykai, ar tas pats?

– Geriau negalvok apie tai, – ministras pabučiavo moterį į kaktą, o policininkui, grąžindamas ginklą, tarė: – Vasarą prie jūros tiek brudo!..

– Ne, ne, – kratėsi šis. – Augant nusikalstamumui, darosi vis tamsiau akyse ir kyla noras bent jau vamzdžio gale pamatyt šviesą. O jei tuo metu kas nors spustels gaiduką... Verčiau aš pasiimsiu virbalus ir nusimegsiu trumpikes, kad galėčiau ilginį paslėpt.

– Kas tas yr? – domėjosi Valė.

– O ką aš žinau, – dūsavo policininkas. – Bet visą gyvenimą trukdė man darbuotis Dievo garbei ir Lietuvos valstybės gerovei.

O tuo metu kaip tik pričiuožė Juozapas su naujausios laidos „Knyga".

– Nuveši, Juozapai, prie jūros? – klausė ministras. – Už tai gausi į snukį ir daiktinius įrodymus, suteikiančius teisę būti apkaltintam politine žmogžudyste. Paprastam lietuviui, kurs vakare bijo išeiti gatvėn, tai didelė garbė.

– Jeigu šitaip... – Juozapas atvėrė „Knygos" viršelius. – Prašom.

Visi sutūpė į 310-ąjį puslapį, o ministras atsigręžęs dar apspjovė paradines ministerijos duris.

– Gal narį paimt? – klausė Valė. – Penkiese būtų smagiau. Važiuodami su tokia garbinga persona būsim prilyginti diplomatiniam korpusui. O jei paliksim, gali mus ir apkaltinti.

Ministras tik ranka numojo.

– Protingas neapkaltins, o kvailio nuomonė nesvarbi. Kita vertus, tas tipas turi neliečiamumo statusą, tad jei paliesim, kaipmat apteksim raupais bei votimis.

– Gal pasodint jį prie vairo? – klausė Juozapas. – Kelias tolimas, o aš trumparegis.

– Daryk, kaip išmanai, – niurnėjo ministras. Humanistinis keleivių požiūris jam akivaizdžiai sugadino nuotaiką. – Nesuprantu, ko jūs taip jaudinatės! Juk čia viso labo tik narys, o ne katė, kurią andai Biliūnas nušovė.

...Netrukus „Knyga" jau skriejo pro Kryžkalnį.

– O jūra, kaip moteris jy-y-y!.. – traukė Juozapas, mat įsiki-

bęs ne į vairą, o į stiklinę visados jausdavosi mažų mažiausiai keturis kartus saugesnis.

Policininkas šovė Europon, nuo rūkstančio vamzdžio prisidegė cigaretę ir įsikišo į ausį.

– Galėtum ir žiebtuvėliu, – raukėsi ministras, kuriam kulka nunešė trečdalį skrybėlės į NATO.

– Nepagalvojau... Policininko protas!

– Gerai vairuoja! – džiūgavo Juozapas. – O juk ne visai gyvas...

– Pirmieji asmenys visi tokie, – aiškino ministras. – Tiesą sakant, dar neregėjau žmogaus, kuris gyvas lįstų politikon.

O „Knyga" pralėkė Skuodą, Plungę, Pabradę ir nūnai riedėjo vaizdingais Apaščios krantais. Vairuojant tokiu aukštu lygiu tiesiau nebūna – tiek visi suvokė.

– Norėčiau nusilengvinti gamtoj, – tarė ministras. – Juk jau dešimt metų, kaip nebuvau įkėlęs kojos natūralion, laukinėn Lietuvon.

– A jau? – po gero pusvalandžio klausė Juozapas.

– Nieko, – ministras atsistojo. – Dešimt metų tik tą ir dariau ant Lietuvos, o šiandien nebegaliu. Tai man yr didis džiaugsmas: liko, vadinas, sąžinės.

Policininkas nusitaikė į žemę ir suvarė tris kulkas.

– Išgama! – sukliko Valė. – Už ką?

– Iš ten visos nelaimės! Jei nebūtų žemės, žmonės gyventų nepalyginti gražiau.

Juozapas priglaudė ausį: peršauta žemė tylėjo.

– Norėjau kaip geriau, – teisinosi policininkas.

– Kurgi ne! – dūsavo ministras, bandydamas užkamšyti žemės skyles poįstatyminiais aktais, kurių gerą pluoštą vežėsi

vietoj tualetinio popieriaus. – Kai seksualinės mažumos – politikai, valdininkai, pareigūnai – ima kištis Lietuvon, pasekmės visados tragiškos. Esam, deja, atitrūkę nuo to, kas gyva, natūralu ir sveika, todėl aš siūlau štai ką: palikim čia viską, kaip radom, ir važiuojam toliau. Prie Lietuvos reikia priprast.

Ir jie nurūko tokiu dideliu greičiu, kad vos išvengė susidūrimo su nuriedėjusiu nuo bėgių traukiniu ir estais, kurie skubėjo kaip tik į šitą traukinį, tikėdamiesi dar iki aušros spėti Europos Sąjungon.

– Kas čia darosi! – šaukė ministras. – Bene kelių eismo taisyklės pasikeitė?

– Keičiasi keliai, o taisyklės visuomet tos pačios, – ramino Juozapas. – Nevok. Nežudyk. Gerbk savo tėvą ir motiną. Bet čia kita problema: kol buvai ministras – visi keliai buvo pagrindiniai, o dabar atvirkščiai. Tai natūralus procesas.

– Jei tokie procesai Lietuvoj vadinami natūraliais, mano apsisprendimas teisingas. Nusiskandinsiu, o jūs pasikarkit.

Tatai išgirdę visi susikaupė, ir gal dėl to, kad dabar važiavo tylėdami, kryptis darėsi vis teisingesnė. Kitos dienos vakare jie išvydo jūrą. Ministras tarė:

– Lietuviui jūra visuomet buvo svarbi tuom, kad ten, už horizonto – laisvė... Bet šiais laikais – kas iš to? Nors – galim pabandyt.

Jie nubrido jūron ir netrukus buvo pusiaukelėj tarp Lietuvos ir teisybės. Traukiantys tinklą žvejai kraipė galvas ir, būdami skysto mentaliteto, paistė niekus: atseit visados pas mus šitaip...

Daugelis pajūrio gyventojų niekad nėra matę jūros, o kai kurie net nežino, kad prie jūros gyvena.

– Kas ta jūra... – gūžčioja pečiais.

Aš tyliu. Ką besakyčiau, atrodys kvailai.

O va sausumos gyventojai svajoja apie nuotykius prie jūros. Todėl drąsesni net su žmonom čia atvyksta.

Pasivaikščiot pakrante su žmona!.. Ar gali būt didesnis nuotykis? Juk tokio nė sapne nesusapnuosi.

Nors esu visiškai blaivas ir bemaž sveiko proto, važiuoju prie jūros. Traukinys lekia sausumos plotais, ir man smagu, kad jūra dar toli.

Pajūrio mieste daug ką gali veikt: gert kavą, eit į koncertą, gulėt lovoj ir skaityt knygą...

Bet visa tai gali ir Vilniuj. Užtat ir neramu!

Aišku, gali sėdėt ant smėlio ir žiūrėt į jūrą. Bet jūrą esu matęs...

Pakylu ir einu vagonais atgal – vis keliom minutėm vėliau atvažiuosiu.

Saulė nusileidžia į jūrą, o pakyla iš miško...
Bet žmonės jau prie visko pripratę.
(Antanas Tveriaga. „Tokie laikai", p. 324)

Niūriai nusiteikęs dūlinu prie jūros ir staiga... Taip, tai jis! Tas pats, kurį šitiek sykių rodė lietuviams per televizorių ir nuo stulpų. Narys.

Man pakerta kojas, it kūjis daužosi širdis. Svirduliuodamas einu paskui jį ir dairaus į žmones. Ar mato? Ar matydami suvokia?

O žmonės šliaužia pro šalį, tarsi nieko nebūtų atsitikę. Stveriu vieną už skverno.

– Tai jis! – kuždu ausin. – Tas pats!

– Ir kas?

– Jis gyvas!

– Tegu sau...

Sudreba rankos. Skelčiau kakton, bet gal žmogus iš kaimo. O narys štai nusirengia... Man užgniaužia kvapą. Nejaugi?.. Taip, jis brenda į jūrą. „Žiūrėkite!"– norisi rėkt, bet bijau išbaidyt. Ką jis čia veiks? Tyrinės šelfą? Ieškos naftos? Savo švelnia oda išbandys jūros užterštumą ir žus, kad gyventume mes? Iš akių man pabyra ašaros. Tyliai brendu jam iš paskos.

Narys pūkšteli į bangas. Ir aš plaukioju aplinkui. Tam pačiam vandeny! Ak, kaip norėtųsi bent pirštų galiukais paliesti jo baltą kūną! Persižegnoju ir nuveju nuodėmingas mintis.

Narys pirsteli vandenin. Aš plaukiu paskui burbulus.

O juk nenorėjau prie jūros. O atvažiavęs dūsavau: nuobodu. Kokia gėda!

Narys lipa į krantą. Mano širdin skverbiasi rudeniška gėla. Jis nueis savais keliais, dings paslaptinguose labirintuose, o aš liksiu čia, Lietuvoj...

Bet penkios minutės laimės!.. Ar šito žmogaus gyvenimui maža?

Drybsau pajūry ir ūmai prisimenu: o juk Lietuvoj dabar šieną pjauna!

Ir toks pagauna ilgesys! Stveriu peilį ir dūlinu už kampo.

Vasarą daugiau sunkių nusikaltimų, bet aukai lengviau: „Pjaun ir mane, dobilėlį, su šieneliu drauge...“

Vasarą traukia prie jūros.

Žvejys traukia tinklą. Vyras – moterį. Senis Kristijonas traukia iš butelio.

– Prisimeni, kaip kvatodama jaunystė į nieką pavirto?

Aš neprisimenu ir klausiu, kas buvo toliau?

– Saulelė kasdien vis labiau savo spindulį slepia, o šešėliai kasdien vis ilgyn išsitiesia...

– O toliau? Kas toliau, Mokytojau?

– Ir braškėdamas kaulais gyvenimas sukasi sunkiai...

Palikau tą kvailį prie šventyklos ir išėjau į daug šviesesnį pramogų pasaulį.

1.

Vasarą prie jūros pilna nuogalių. Tik aš vienas su vatinėm kelnėm, paltu, pirštinėm... Visi dirsčioja į mane. Jaučiuos labai erotiškas.

Gal dar knygą išsitraukt?

Bet tai jau būtų pornografija.

2.

Iš pajūrio skambinu žmonai:

– Susipažinau su dailia ponia. Ką daryt?

– Ką jūs šiuo metu darote? – rūpinasi žmona.

– Šiuo metu kaip sykis duris darom...

Specialistai gi perspėja: neužsidarykim, o atvirai išsipasakokim artimam žmogui.

O Adrija! Aldorija arija rėja!
Apsimetęs delfinu, šmurkšteliu poniai tarp kojų.
– Lituano! – rėkia ta. – Pjano!
O juk kitas mano vietoj būtų apsimetęs krokodilu!
Niekas čia nevertina širdies gerumo.

Senelis Rėmelis pirmąsyk prie jūros. Jis labai norėtų nusiskandint, bet bijo, kad gelbėtojai ištrauks.

Senelis pasiriša po kaklu maišelį su viso gyvenimo santaupom ir pliumpteli nuo tilto.

Ir po šiai dienai tebeplūduriuoja.

– Išsisupus plačiai vakarų vilnimis, – parodžiau. – Niekas čia nesikeičia...

– Pasikeis, – atsakė prociesorius Bumblauckis. – Baltijos jūrą privatizuoja „Vilniaus vandenys“. Mėnesinis mokestis – šimtas penkiasdešimt. Parai – dešimt.

– O jei aš noriu trumpam įbrist? Ir tik iki pusės?

– Myžt į jūrą bus draudžiama.

– Žmonės niekados su tuom nesusitaikys! – sušukau. – Strasbūrą pasieksim.

Pasipiktinęs nuspyriau bangą ir apžvelgiau kitas neteisybes.

– Vyras, norėdamas, kad moteris juo susidomėtų, privalo atsiskleist. O va moteriai gana tik drabužius praskleist. Aš kreipsiuos...

– Tu kitąsyk su žmona atvažiuok, – patarė prociesorius. – Galėsit šaškėm žaist.

– Kad nėr čia kur su žmona važinėt! Visur užkimšta... O išsinuomojęs vietinę – ir kopose gali pastatyt.

– Tie dalykai jau apmokestinti, – pranešė prociesorius. – Pamatys tave su svetima – šimtas. Pakliūsi antrąsyk – du... O už piktybinius pažeidimus gali net moterį konfiskuot.

– O jeigu ji užrašyta kito asmens pavarde?

– Bauda ir anam – už aplaidumą. Sugriežtintos Lyčių eismo taisyklės. Vasarom čia tiek avarijų.

– Tai gal ir teises reiks laikyt?

– Aišku, reiks, – patvirtino prociesorius. – Lyčių eismas sudėtingesnis nei kelių... Vyriški modeliai paprasti: keletas arklio jėgų, dūmtraukis, stūmtraukis... Todėl net naktį sprogę rytą vėl eina. Bet moteriški... Štai, sakytum, niekai – modeliui lengvai stukteltas bamperis... O rimti gedimai gali pasireikšti net širdies srity... Ne specialistui sunku suvokt, kas ten ne taip... Todėl pradedančiam nuotykių ieškotojui bus ant užpakalio priklijuotas žalias lapas.

Net jūra lengviau atsiduso.

– Jei žmona būtų moteris, tai nebūtų žmona, – apibendrino prociesorius.

„Reiks pasakyti saviškei, – užsirašiau. – O tai įsivaizduoja kažin ką...“

Bet štai įžengėm miestan, ir prociesoriaus žvilgsnis galėjo dar plačiau aprėpt.

– Visados malonu regėt lietuvius prie cepelinų, – pasidžiaugė. – Reiškia, mūsų sielos vis dar veržias aukštyn.

Smulkmena... O kažkaip šviesiau tapo.

Gal prie jūros būtų ir gerai, jei nebūtų jūros. Bangų ošimas primena kažką tolimo ir prarasto. Smėlis byra pro pirštus tartum laikas. Brendi per kopas ir pajunti esąs vėjo pustoma dulkė.

Tuo tarpu Vilniuj, žengdamas grindiniu, net jeigu jis ir išardytas, kaip dabar madinga, jauties tvirtai ant žemės.

Prie jūros klykia žuvėdros ir tam klyksme girdi graudžią motulės aimaną: „Ne taip, ne taip gyveni, sūnau!“ Ir juk tikrai...

O štai miesto sutemose išgirsti klykiant žmogų, kurį pjauna tartum dobilą. Beldies pas Antaną: „Kur gyvename?! Kur einame?! Kiek šitai gali tęstis?!“ Pakiliai svarstant tokius valstybinės reikšmės klausimus, ištuštėja vienas, nejučiom atsiranda kitas buteliukas... O širdin skverbiasi ramybės ir tvarumo dėsnis: šitai tęsis amžinai.

Jūron grimzta saulė ir ūmai suvoki, jog šitaip nugrims visos tavo viltys ir svajonės. Laivai horizonte... Tavojo nebesimato ir supranti, kad niekados nebepavysi. O gal jo nė nebuvo? Ko tik neprasimanai iš dyko buvimo...

Miesto saulė neturi papratimo grimzt. Ji dingsta nejučiom, kaip nejučiom dingsta iš kišenės litai, kaip dingsta automobilis iš ten, kur buvai palikęs... Tačiau tai taip smulku, buitiška, kad nė kiek neerzina. Ir nėr kada vaikytis laivų, nes vaikosi tave palaidi šunys. Ir visados atsiranda tiek daug reikalų, kad net pats imi jaustis reikalingas.

Prie jūros nėr jokių reikalų, todėl itin aiškiai suvoki: o juk ir į šią žemę atėjau be reikalo. Nusiminęs dairais gintaro. Kur tu dabar, Jūrate?

Namie tas praeina. Ekrane burbuliuoja muilas, virtuvėj – puodai, prie šalies – pati. „Koks tavo vardas?“ – „Jūratė aš...“ Truputį nustebęs mirkčioji muilinom akim, tačiau greit pripranti: o gal taip ir turi būt...

Bangos išmeta krantan pažaliavusį butelį, ant kurio paslaptingas užrašas – „Absolut“. Ir vaidenas tau žalios Robinzono salos, čirškia cikados ir – ak, kodėl, kodėl aš čia? – dūsauja vėjas ir tu. Ir plasnoja, šnara viršum galvos Kruzenšterno burės...

Visa laimė, nakčia susapnuoji, kaip švelniai šnara popieriai, čirškia telefonai, ir vėl norisi ten, šilton rašalo jūron...

„...tą galią suteik, ko taip trokšta širdis, taip galingai išreikšt, kaip ir tu...“ – nejučiom kuždа lūpos prie Baltijos. Bet įsiklausai į save: jokio galingumo. Nei viršuj, nei apačioj. Nei piniginėj. O vis dėlto taip norėtųs išsisupti plačiai... Nors vieną kartą...

Bet štai tolsti nuo jūros, šmėsteli rodyklė: „Pravieniškės – 6 km“. Ir pajunti, kaip tas noras blėsta. Pravažiuoji Lukiškes – ir jau visai patenkintas, kad esi tik mažas žmogus su maža savo tragedija. Kam tos sūpynės!

Ir kam tos tragedijos! Pūkšteli vonion – stiprus, didelis. Ir tiki savim: aš galiu pasiekt kitą krantą!

Argi ne tai svarbiausia?

Sako, vasarą niekas nežiūri televizoriaus...

Tai į ką tuomet jūs žiūrit? O gal visi gamton išrėpliojat?

Bet ir gamtoj juk reikia į kažką žiūrėt. Į ežerą? Bet ežere nieko nevyksta, kaip ir rimtam filme. O tokių tikrai niekas nežiūri. Danguje gi, jei giedra, dar mažiau veiksmo. Stūkso keli pražilę debesys it kalbančios galvos laidoje apie kultūrą. Ir neišjungsi!

Ak, tiesa!.. Pabarstai tuščių skardinių, butelių, nuorūkų... Iškart šviesiau akyse.

Bet aš vasarom tai net labiau žiūriu televizorių. Juolab – prie jūros.

Namie vis šio to gali nusitvert... O pajūry tučtuojau įsijungiu televizorių ir visados ieškau programų, kuriose rodo jūras, pajūrius... Pačiam gi dar šliaužt ir šliaužt iki vandens! Nušliauši suvargęs, surūgęs... Jei kultūringas – tai dar geros vietos ieškok. O visos geros vietos užimtos, prišnerkštos...

Televizijos laidose apie jūrą – kitaip. Ten pirmiau gerą vietą atrenka ir šiukšles išrenka – tik tada tau rodo. O kartais net žmonės ten rinktiniai...

Sakysit: kam tada pajūrin keliaut? Gali namie televizorių žiūrėt.

Galiu. Ir žiūriu. Ir man gražu. Bet kodėl savaitę nepažiūrėjus prie jūros?

Tada tik ir įvertini, kad namie smagiau. Televizorius – platesnis, o žmona – siauresnė...

Sėdžiu prie suskilusios geldos, o įsivaizduoju, kad sėdžiu prie jūros. Virtuvėj klykia žmona, bet aš įsivaizduoju – tai klykia žuvėdra, todėl su malonumu klausausi to balso.

Vakarop žmona ima šniokšti, ir aš įsivaizduoju, kad šniokščia jūra.

Graži šįmet vasara!

UGNIES RATAS

Na, nuplaukiau...

Sėdžiu maiše. Žmona įspėjo, kad nesidairyčiau į moteris.

Nuobodu prie jūros...

Grįžęs namo, dirsčioju į žmoną.

– Kas yr? – raukosi ta.

– Nieko, – atsidūstu.

Kiemsargis sakė, kad žmona irgi moteris...

Sakyt daug ką gali... Bet kaip yra iš tikrųjų?

Aš manau, kiti šneka negalvodami.

Jūs, aišku, sakysit: tai smulkmenos... Bet man nepatinka, kad mano žmona vedžiojasi vyrus į namus.

– O kas čia tokio? – rėkauja. – Ar mes tau trukdom? Sėdėk ir rašyk.

Vyrai rūko lovoj. Anąsyk vienas net užsidegė.

– Išvirtum ką nors...

– Pats išsivirk!

– O voratinklius nuo puodų kas nutrauks?

Skuduras – žlegt! – man į kaktą.

Bet šiaip mes gražiai sutariam. O kad namuos visai dūmų nebūtų...

Baisus čia daiktas! Praveriu langą ir išsisklaido.

Sykį vienas rašytojas užtvėrė kelią skaitytojams. Jis klausė: „Kuom knygos prastesnės už runkelius?“

Skaitytojai apkūlė rašytoją ir įmetė į griovį.

Rašytojas parašė pareiškimą ir nunešė į policiją.

Policininkai apkūlė rašytoją ir išmetė pro duris.

Rašytojas aprašė savo gyvenimą...

Buvo vasara. Klykė žuvėdros.
Buvo pievos nepaprastai žalios.
Aš sėdėjau ant kalno žiūrėdamas,
Kaip gyvenimas eina pro šalį.

O jis ėjo saulėlydžio vieškeliais
Pro malūnus, pro krautuves uždaras,
Pro smukles, pro stotis ir pro viešbučius,
Kaip kareivis pavargęs – į vakarus...

Ir aš vienas po žydinčiu putinu
Išsigandęs ilgai dar sėdėjau,
O jis ėjo tolyn pasipūtęs
Ir visai į mane nežiūrėjo.

Tik dar akmenį sviedė... (Už ką?)
Apvirtau it suskilus stiklinė...
Ir priėjo laukinė ožka...
Ir kaip lapą mane nusiskynė...

Rašytojas nunešė savo gyvenimą į leidyklą.

Redaktorius palinkėjo rašytojui sėkmės ir išmetė jo gyvenimą į šiukšlių dėžę...

...Ant šiukšlyno elgeta kapstės. Radęs rašytojo gyvenimą, susisuko sau gūžtą, atsigulė ir užsirūkė.

O kai gyvenimas skaisčia ugnim sušvito, nustebęs šaukė: „Ėgi andai aš pats tai parašiau!..“

Atvažiavo gaisrininkai ir apkūlė...

Kai Molis Valentinas darbavosi bibliotekos vedėju, jis plėšė knygų lapus, suko suktines ir pūtė į lubas dūmų kamuolius.

Knygos jam kėlė snūdulį, nerimą ir mintis apie išnykimą.

Ypač Molis Valentinas nekentė rašytojų, kartais užsukančių bibliotekon. Išgirdęs laiptinėj krebždant rašytoją, užtrenkia duris, užsikemša ausis knygų lapais ir muša būgną.

Rašytojas vėpso pro langą. Molis Valentinas irgi priploja nosį prie stiklo.

– Visos jūsų knygos jau parašytos!

– Ar čia biblioteka?

– Ne, čia gaisrinė.

O kai rašytojas eina šalin, Molis Valentinas nukabina gesintuvą ir apipurškia jį putomis.

O juk prieš dešimt metų Molis Valentinas buvo visai kitas žmogus!.. Jaunas ir energingas – degė entuziazmu ir dvelkė reformom. Iš grožinės literatūros lentynų pašalinęs knygas, prikrovė ten pyragėlių su lašinukais, kuriuos gardžiai kepė žmona. Istorijos lentynose gražiai derėjo peiliai, kirviai ir kitos šiuolaikinės penkiakovės prekės. O kai bibliotekoj prisiveisė pelių, įregistravo žvėrelių fermą ir bandė pardavinėt kailius Rusijoje. Deja, naujas iniciatyvas žlugdė ne tik miesto vadovų abejingumas, bet ir kolegų nejautra.

– Aptarnauti skaitytoją! Atverti jam duris į nuostabų knygų pasaulį! Tai kilnu! – aiškino Molė Valentina Liauškienė.

Bet skaitytojų Molis Valentinas nekentė dar labiau nei rašytojų.

– Ar turite pažymą? – klausia lentynosna lipančio žmogelio.

– Niekados nereikėjo!

– Užtat ir randa po nakties dešimt lavonų! Kieno tatai kūnai? Skaitytojų. Kas juos nugalabijo? Namiškiai. Už ką? Šie tipai skaitė, rašė ir duonos prašė! Eikit ir surinkit visų šeimos narių parašus.

Liauškienė klausia Molio Valentino:

– Kodėl jūs pasirinkote knygų žinovo kelią?

– Todėl, kad durnas, – atsako šis.

Liauškienė pareiškia:

– Biblioteka – tai kultūros židinys.

Molis Valentinas krūpteli.

O naktį padega biblioteką ir susimąstęs stebi gaisrą nuo Katedros stogo. „Tikrai židinys!.. Ir kiek šurmulio! O žmonių! Gaisras visados kaip šventė...“

Ir tik liūdna, kad viskas praeina.

Gal dabar žmonės ir mažiau skaito knygų. Bet tikrai nėra taip, kad išvis mažiau skaitytų.

Kitados gi viską įvyniodavo į tuščią popierių.

O knygos... Mugėj itin aiškiai pamatai, kad visų neperskaitysi. Tai kam imtis darbo, kurio neįstengsi pabaigt?

Bet ir į knygyną užėjus pradedančiam skaitytojui neaišku, kaip pradėt. Ar taip, kaip knygos sukrautos? Bet vėlgi – iš kairės ar iš dešinės? Ar abėcėlės tvarka?

Prieky tai išdėliotos naujausios knygos. Jei nebūsi perskaitęs senų, ar suprasi?

Bėda, kad skaityti reikia laisvalaikiu. Jei būtų profesija – skaitytojas, būtų paprasčiau. Skaitytum, ką lieptų meistras, ir nesuktum galvos. Atskaitai aštuonias valandas ir ilsies prie televizoriaus.

Visi bedarbiai galėtų įsidarbint skaitytojais.

Prieš kurį laiką mes, pradedantys bedarbiai, susiburdavom tarpuvartėj ir svajodavom. Tarnauti žmogui! Daryti gera! Darbuotis vardan!.. Deja, paskrajoję padebesiais, greitai nutūpdavom į savo ankštas palėpes. Ką tujen gali nuveikti be pinigų ir titulų? Mums atrodė: aukštiems žygiams reikia didelių žmonių, nepaprastų gabumų, revoliucinių situacijų...

Bet vieną sykį mus nugirdo senelis Ramanauskas, pasiklausė, pakreipęs galvikę, ir tarė:

– Klystate, vaikai. Visai nebūtina dairytis už horizonto. Štai, pažvelkite kad ir į mūsų namą. Sakytum, pilkas, standartinis monolitas. Gyvena paprasti, eiliniai žmonės. O juk visai neseniai būtent čia atsitiko nuostabus įvykis.

Senelis užsisvajojo. Į pilkumas nukreiptose akyse žybtelėjo ne šio tūkstantmečio ugnelės. Visiems tarytum šilčiau pasidarė.

– Papasakok, dėde.

Ramanauskas ilgai krenkštė ir čiaudėjo, bet kai prabilo, jo balsas gaudė it varpas.

– Sykį vienas jaunas ponas leidosi laiptais iš trylikto aukšto, o kitas ponas, jau pensininkas, kopė aukštyn. Susidūrė jie devintam aukšte.

Mes susižvalgėm. Gerai įsivaizdavom šią sudėtingą situaciją, kurioje jaunasis ponas turėjo neribotą pasirinkimo laisvę, o senasis – geriausiu atveju tik lazdą ir suvokimą, jog laisvė – tai įsisąmoninta būtinybė.

Ramanauskas tęsė:

– Ir sunku dabar pasakyt, kaip ten buvo, – ar tas jaunikaitis vykdė specialią užduotį, ar jam tiesiog pagailo senelio, taip sunkiai kylančio į viršų, – pagaliau tai nė nesvarbu. Tik staiga jis čiupt pensininką už barzdos, šmakšt į šiukšlių vamzdį...

Nuo įtampos mums užgniaužė kvapą: dabar viskas priklausys nuo senelio savimonės ir nestandartinio požiūrio į standartines aplinkybes.

Ramanauskas pakėlė įkvėptas akis, ir jo balsas gaudė dar stipriau.

– O pensininkas iki tol – įsivaizduojat! – net lėktuvu nebuvo skridęs. Čiagi – išsyk vamzdis! Aišku, žmogui baugu, bet ir smagu. Lekia žemyn, vėjas švilpia pro ausis, o jis šypsosi pro ūsus: „Be reikalo maniau – gimęs šliaužiot, skraidyt negali...“

Dabar mes jau vargais negalais valdėmės. Revoliucinis požiūris!

– Ir štai kelionės pabaiga – įkrinta pensininkas į šiukšlių konteinerį.

Kai kurie mūsiškiai jau nebegalėjo tvert ir ženklais prašė, kad senelis liautųsi, tačiau tas tik atlošė petelius ir išpūtė krūtinę. Lengvas brizas draikė ant pakaušio paskutines garbanas, ir jis mums atrodė panašus į signatarą, kokie šie vaizduojami senųjų meistrų freskose.

– Nuo nepaprastų įspūdžių gausos žmogus jau gerokai apdujęs, o čia, berods, dešimtam aukšte kažkoks ponas išverčia vamzdin kibirą šiukšlių: konservų skardinės, paketai, tušti alaus buteliai... Ir visa tai pabyra mūsų šauniajam keliauninkui ant galvos. Po kurio laiko tas pats pabyra iš vienuoliktojo... Pensininkas jau kelsis ir eis, ogi žiū – koja lūžusi!..

Daugelis mūsiškių vos gaudė kvapą, o panelė Anabel Ly žagtelėjo ir susmuko ant smėlio.

– Ką darys žmogus, – tęsė Ramanauskas. – Tupi konteineryje, o ant galvos jam vis byra... Pribėga maža mergytė. Pensininkas išpučia žandus, išsprogina akis ir sako: „Dangus griūva!“

Mes tik žiopčiojom. Kokia orientacija! Koks šiuolaikiškas sugebėjimas prisitaikyt prie žaibiškai besikeičiančių aplinkybių! Štai ji, senoji gvardija!

– Mergytė ploja delniukais: „Dangus gliūva!“ Susirenka būrys kaimynų, prisistato policininkas Kontrimas, nusileidžia laiptais netgi tas ponas, kuris pensininką šiukšlių vamzdin įgrūdo. Visi žiūri ir juokiasi. Ir pats pensininkas šiepiasi patenkintas, šitiek džiaugsmo žmonėms suteikęs. Visiems smagu: puikiai prasidėjo diena!

Mūsiškiai be žado raičiojosi po kiemą. Aš, nuskitiniavęs prie gatvės, godžiai traukiau plaučiuosna šviežią išmetamųjų kvapą.

O Ramanauskas kalbėjo:

– Taigi, brangieji, nelaukim malonių nei iš valdžios, nei iš televizijos, nesvajokim apie kažkokį neva už horizonto žydintį nuostabų sodą. Tuščia jo! Kiekvienas, net ir paskutinis klipata, jei tik jo širdis dar nesurambėjusi, gali suteikt džiaugsmo savo artimui. Kaip sakė didis indų poetas Kalidasas: „Jeigu šią dieną puikiai pragyvensim, tai vakarykštė bus tarsi laimingas sapnas, o rytdiena – vilties pašvaistė...“

Ir, treptelėjęs sugipsuota koja, senelis pabaigė savo pasakojimą tokiais žodžiais:

– Skubėkim daryti gera!

Patikėsit ar ne, bet nuo to sykio mes ėmėm labiau pasikliauti savim ir jau kur kas toliau pažengėm. Štai panelė Anabel Ly – ta Izraelyje net ant stalų šoka...

Atsiverčiu telefonų knygą ir skambinu kam papuola.

– Sveiki?

– Sveiki, – atsako.

– Dėl visa ko pasimatuokit temperatūrą, – siūlau.

Padedu ragelį. Man malonu, kad žmonės žinos: kažkam jie rūpi.

Tau sako: „Neįkyrėk!“ O tu vis tiek įkyrėk. Kalbėk apie save, o kitų nesiklausyk. Tu geriau žinai, kaip viskas turi būt. Daugelis žmonių tokie kultūringi, kad gali praeit para, kol pakels ranką. Tai reiškia, kad kultūra nėra toks blogas daiktas, kaip andai galvojai.

Dar geriau – aiškint gyvenimą namiškiams. Kad šie griebtųs smurto, reiktų net septynias paras be pertraukos juos kankint. O tu kankink penkias. Dvi – ilsėkis ir gerk degtinę.

Labai gerai nešiotis kibirėlį purvo. Tau sako: „Graži diena!“ Tu – brūkšt purvinu teptuku per snukį...

Visi ten stebėjosi, kad taip lengva nuskaidrinti sielą.

Gatvėj pilna žmonių, bet visi – pro kits kitą...

Prisigretinu prie kažkokio pono ir einu šalia. Mes nebe praeiviai, o pakeleiviai. Man jau geriau, o jis dar to nežino.

Gal pasakyt?

Bet ne visi supranta tokius dalykus.

Štai jis atsigręžia.

– Ko?..

Nieko nesakau, tik užjausdamas linkteliu galva. Vieniši žmonės nervingi.

Ponas smunka į laiptinę. Rėplioju kartu su juo į devintą aukštą. Jis rakina duris, ir aš einu vidun. Jis stabteli ant slenksčio.

– Klausau jūsų.

– O aš – jūsų! – juokiuos.

– Ko reikia?

Sudedu lūpas triūbele it pradedantis imt prokuroras.

– Tiur-liur-liū...

Vienatvė ir muzika... Gražu.

Jis užtrenkia duris. Aš pabeldžiu keturis kartus.

– Jums laiškas!

Tyla.

Gal spirti iš kojos?

Nesupras.

Dūlinu žemyn. Liūdna, bet lieka viltis: gal nakčia susapnuos mano baltą veidą ir sugels jam įdiržusią širdį – vėl pavasaris praėjo pro šalį...

Uždegiau ant torto žvakeles.

– Atvažiuokit! – skambinu gaisrinėn.

Atlėkė pulkas gaisrininkų. Valgėm, gėrėm, grojo čigonų trio – vakarėlis buvo tikrai gražus.

Užtat ir sakau: jei nori su žmonėmis pabendraut – kaimą supleškint nebūtina.

Išrinktas miesto tarybos gaisrininku, Herkus Martinkus labai pasipūtė. Išeidavo vidurin aikštės ir griausmingai šaukdavo:

– Ėhė-hėi! Degam!

Žmonės užsidangstydavo langus, užsirakindavo duris, ir Herkus Martinkus, pusvalandį pastūgavęs, grįždavo į būstinę.

Bet praėjo savaitė, praėjo kita, o gaisro kaip nebuvo, taip nebuvo. Žmonės vis drąsiau žvilgčiodavo pro plyšius, o kai kurių akyse Herkus tarėsi pastebėjęs net pašaipą. Jau rečiau jis išeidavo aikštėn, ir vis dėlto, nors puikybė priblėso, entuziazmo dar buvo. „Nepasiduosiu, – tarškindavo degtukais nemigo naktim. – Padegsiu pats."

Bet vieną sykį – tai atsitiko naktį iš penktadienio į šeštadienį – švietė tokia ryški mėnesiena, kad Herkus susapnavo: ant aukšto stataus kalno gieda raudonas gaidys. Nubudęs pamatė, kad stovi vienmarškinis vidur aikštės ir klausosi. Kišenės, kaip visados, buvo prigrūstos degtukų, o rankoje smilko žvakigalis.

Ilgai laukti neteko. Pietų pakrašty, tiesiai po pilnatim, plykstelėjo ugnis ir netrukus visą miestelį nutvieskė pašvaistė. Gaisrininkas, trindamas rankas ir niūnuodamas „liepsnoja ir gyyrios, ir rūū...", įlindo į būstinę. Ten jau čirškė telefonas.

– Degam! – rėkė neišlavintas tenoras.

– Malonu, – atsakė Herkus Martinkus. – Seniai laukiau.

– Važiuokit! – klykė tenoras. – Greičiau!

– Pirmadienį, – tarė Herkus. – Devintą nulis nulis, – ir padėjo ragelį.

Bet greitai telefonas vėl suskambėjo.

– Deeem! – rėkė tas pats balsas. – Vaūūū!

– Žinau, – atsakė Herkus. – Jūsų gaisras užregistruotas.

– Labai smarkiai liepsnoja! – šaukė tenoras. – Gali neišsilaikyti iki pirmadienio.

– Tai ką jūs ten veikiat? – rūsčiai paklausė Herkus. – Rankas susidėję stovit?

– O ką daryti? – skundėsi tenoras. – Turim tik du butelius.

– Kaskite smėlį ir gerkite daug vandens, – pamokė Herkus. – Ir žiūrėkit, kad neužgestų, – prigrasino.

Metė ragelį ir prisipylė sklidiną taurę šampano.

Netrukus telefonas sučirškė trečią sykį. „Už tuos, kurie nedega!“ – kilstelėjo taurę Herkus ir smagiai nusiteikęs išlenkė ligi dugno.

Tada pakėlė ragelį ir linksmai sušuko storu balsu:

– Deeegam!

– Deee... – skystai vebleno kitoj pusėj.

Herkus prisikliukino dar vieną taurę ir pasidomėjo:

– Ar gerai dega?

– Ugnelė kaip reikiant, – didžiavosi tenoras. – Gražu pažiūrėti.

– Suprantu, kad gražu, – jau griežtesniu tonu pasakė Herkus. – Bet gaisrai yra ne dėl grožio.

– Dovanokit.

– Gaisro metu viskas pavirsta dūmais, – aiškino Herkus. – Užtat protingam žmogui gaisrai nekenksmingi. Bet, antra vertus, jie gali būti pavojingi savo komplikacijomis. Dėl to būkit atsargūs, – mokino. – Stebėkit, kad liepsna nepašoktų viršum

stogo aukščiau nei septynis metrus. Tai draudžiama. Dūmai iš pradžių turi kilti vertikaliai, o pasiekę dvidešimties metrų aukštį pasukti į šiaurės vakarus. Jei pastato viduje yra degančių žmonių, jie privalo būti apsidraudę nuo nelaimingų atsitikimų ir visi su asmenybę liudijančiais dokumentais. Ir žiūrėkit, kad nebūtų girtų. Langus ir duris užkalkite kryžmai – gaisro metu suaktyvėja kriminalinis elementas. Beje, tokiais dalykais privalėjot pasirūpinti prieš gaisrą. Iš kurios pusės padegėt?

– Bet aš... Bet mes nieko...

– Atseit gaisras kilo savaime? – sukikeno Herkus. – Plykst?

– ...lykst, – verkšleno tenoras.

– Nei iš šio, nei iš to?

– Što...

– Taip nebūna! – riktelėjo Herkus. – Ką valgėte prieš gaisrą?

– Silkių.

– Nuo silkių neužsidega.

– Ir aliejaus.

– Sunkinanti aplinkybė.

Tenoras šniurkštė į ragelį ir nieko nebesakė.

– Tarp kitko, – kalbėjo Herkus, – šiąnakt, kai tokia ryški mėnesiena, nebuvo jokio reikalo padegti. Ar liudininkų turite?

– Netur...

– Še tau! – šūktelėjo Herkus. – Tai kas dabar galės paliudyti, kaip klostėsi įvykiai? Gal jūs ir pinigų neturite?

– Eik tu na!.. – tarė tenoras ir toliau kažką malė rusiškai.

– Esat pernelyg susijaudinęs ir nieko nesuvokiate. O paskui gailėsitės, – įspėjo Herkus. – Pasistenkite porą valandų pamiegoti. Ir, šiukštu, nerūkykite. Aš tuo tarpu brūkštelsiu instrukciją, kaip elgtis toliau.

Padėjęs ragelį, išlenkė antrą taurelę ir ėmė rašyti: „Gaisrai Lietuvos Respublikoje būna dviejų rūšių – politiniai ir kriminaliniai. O porūšių dvylika: įspėjamieji, slepiamieji, dekoratyviniai...“

Bet mintį pertraukė telefono skambutis.

– Nebūkit įkyrūs! – sušuko Herkus. – Nes aš pasidomėsiu, ar turite leidimą gaisrui.

– Bet argi... Nejaugi... – žagsėjo kitoj pusėj.

– Tamsta jau girtas? – paklausė Herkus.

– O ką?! – šūkavo tenoras. – Viršininke! Žalių rūtų vainikėė... Ugny...

– Gaisro metu gerti draudžiama.

– Širdį skauda...

– Jei ketinote degti, – atrėžė Herkus, – visų pirma turėjote pasitikrinti sveikatą.

– O sakykit... – vebleno tenoras. – Ar nebūtų galima...

– Pirma laiko jokiu būdu negalima, – atsakė Herkus. – Yra taisyklės. Pareiškimą reikėjo paduoti prieš tris dienas. Su viršaičio, klebono ir įgaliotinio parašais. Tiesa, dar atskiras popierius, kad opozicija nereikš pretenzijų. Beje, kokios jūsų pažiūros?

– Neatsimenu.

– Tai kam tada jums gaisras? – nustebo Herkus. – Prieš kaimynus pasirodyti? Mes atseit irgi galime... Kokia tuštybė!

– Mes nenorėjom...

– Nenorėjimas neatleidžia nuo atsakomybės. Teks susimokėti baudą. Bet šeštadieniais vis tiek negesiname.

– O jeigu...

– Tai ne telefoninis pokalbis, – nukirto Herkus, padėdamas ragelį.

Nuotaika dar labiau pašviesėjo, ir jis prisipylė trečią taurę.

Po pusvalandžio į duris pasibeldė menkas žmogelis apdegusiu veidu ir rūkstančiais drabužiais.

– Tamsta, vadinas, ir būsi gaisro sukėlėjas? – akylai nužvelgęs, pasiteiravo Herkus.

– Taip išeina...

Herkus nupurškė jį aerozoliu. Žmogelis ėmė čiaudėti ir išvertė kišenes.

– Surinkom, kiek galėjom...

Gaisrininkas suskaičiavo.

– Juokai! – sušuko. – O trobesius pleškinate. Ko gero, ir kambarių viduj būta?

– Kur nebus, – linksėjo žmogelis.

– Deginti, vadinas, turim ką, o užsimokėti – ne, – nusišiepė Herkus. – Tačiau padorus gaisras šiais laikais kaštuoja didelius pinigus. Turėjot pasirūpinti rėmėjais. Bet, – Herkus atsisagstė kelnes, – jei norite, kad gesintume valdiškai, prašom, – ir, pasikreipęs gaisro pusėn, neskubėdamas nusičiurškė.

– Kai užgesinsit, – tarė žmogelis, – atiduosim pusę to, kas dar bus nesudegę.

Herkus net rankas į dangų pakėlė.

– Argi šitaip yra daroma? – sušuko. – Žmonės! Pusę reikėjo atiduoti prieš gaisrą, o likusius – po. Ir kas ten bebus, jei net piršto nepajudinote, kad degtų iš lėto? Ar iš vakaro apliejote šaltu vandeniu? Ar baldus išnešėte? Taip ir žinojau. Beje, geriausia deginti rudenį, kai sienojai išmirkę nuo lietaus.

– Kitą sykį žinosim, – murmėjo žmogelis.

– Kur jūsų sąžinė! – barėsi Herkus, paskui išėjo į kiemą ir apžiūrėjo gaisrinį kombainą.

Variklio nebuvo. Prisiminė prieš savaitę pardavęs lenkams.

– Stumk, – atsiduso.

Žmogelis stūmė, Herkus vairavo, ir po dviejų valandų jie pasiekė objektą. Ugnies jau nebesimatė, smilko tik žarijos, prie kurių klūpėjo pajuodusi moterėlė.

– Kur liepsna? – griežtai paklausė Herkus.

Moterėlė dūrė pirštu į dangų.

– Išlėkė... Nenusaugojau.

– Blogai, – tarė Herkus. – Kaip aš dabar išmatuosiu gaisro didumą?

– Viskas baigta, – raudojo moterėlė.

– Atvirkščiai! Viskas tik prasideda, – atšovė Herkus. – Juk dabar teks statyti iš naujo.

– Per vėlu, – dūsavo moterėlė. – Esam pensininkai, menininkai, pedagogai ir invalidai.

– Sudeginti praeitį niekada nevėlu, – mokino Herkus. – Įsivaizduoju, kiek ten būta šlamšto.

– Būbt būbt, – kūkčiojo žmogelis. – Kas dabar bus?

– Parašysit pareiškimą, sumokėsit baudą ir – laisvi laisvoj valstybėj.

– Ar valstybė... – šniurkščiojo moterėlė. – Ar pasirūpins...

– Ne, – griežtai atsakė Herkus. – Valstybė turi savų reikalų.

– O mes nieko nebeturim, – skėsčiojo rankom žmogeliai.

Herkus Martinkus tik galvą pakraipė.

– Štai kas atsitinka, kai rodote iniciatyvą ne vietoj ir ne laiku. O juk yra Gaisro įstatymas ir, patinka ar ne, reikia laikytis.

Spjovė ant žarijų ir nusigręžė, mąstydamas apie sunkiai suderinamus piliečio ir valstybės interesus.

AR VASARA IŠEINA, NES MUMS NIEKO NEIŠEINA?

Uždegantys žodžiai

Parduotuvėj prašau degtukų – neduoda.

– Ogi dar padegsit ką nors!

Išėjęs apsigraibau kišenes. Vienas dar likęs. Brūkšt – ir padegu parduotuvę.

O šitiek metų nepasitikėjau savimi!

Uždegantys žmonės

Prisimenu: vasara... O toks tipas kad spiriasi slidžių lazdom! Pasivijęs klausiau:

– Tu durnas?

– Tai šiaurietiškas vaikščiojimas, – aiškina jis. – Europoj labai populiarus.

Atėmęs perlaužiau lazdas.

– Nuo šios dienos vaikščiosi kaip žmogus, – prisakiau. – Gana čia tos Europos.

Anas kad ims barzdą kratyt! Aš – brykšt degtuką....

Daugiau tose apylinkėse jo neberegėjau.

Rugsėjį diena susilygina su naktim. Juokai! Diena niekad neprilygs nakčiai. Juk naktį net paprasti žmonės gali nepaprastus žygius sapnuot. O apie tai, kur naktį žengia nepaprastieji, – sklinda legendos, kuriami filmai...

(Antanas Tveriaga. „Ne jūsų reikalas". p. 501)

Sėdžiu prie stalo. Paskui pakylu ir drąsiai einu per kambarį. Čia toli nenueisi ir niekur nepaklysi. Tai gerai. Ir nebūtina mokėt anglų kalbą. Taip dar geriau.

Kambario kertėj – lova. Čia visados galiu atsigult. O štai ir langas, pro kurį galiu žiūrėt... Yra tipų, kurie giriasi: aš matęs visą pasaulį!.. Bet nemanau, kad visas pasaulis labai skiriasi nuo vaizdo pro mano langą.

Kambary beveik nesutiksi žmonių. Kartais užeina žmona. Manau, kad gera žmona atstoja visą žmoniją.

Vienam kambario gale – durys. Pro jas galėčiau išeit. Todėl vengiu šito galo.

Kambary nebūna jokių nuotykių. Slenka diena po dienos... Kiti sako: taip gyvent nuobodu...

Štai mano kaimynas Mentas – lenktynininkas. Lenktyniaudamas su savim, atsitrenkė į stulpą – nūnai visam gyvenimui prikaustytas prie lovos. Čia tai nuotykis! Čia tai permainos! Visko nori, bet nieko nebegali. Kita gyvenimo kokybė.

O jo brolis Momentas mėgo apiplėšinėti vienišus senelius. Irgi įdomu. Dabar už grotų. Gyvenimas eina, o žmogus – sėdi. Čia jau ne tik įdomu. Tai maištas prieš pačią pasaulio sąrangą.

O trečias brolis Monumentas – jau kažin kiek metų politikoj. Visi plūsta, visi nekenčia, o jis vis tiek daro savo. Kiek reikia ryžto turėt...

Gyvena žmonės!

Ir aš taip norėčiau. Bet stinga tos ugnelės, širdies nerimo... Kartais jau atrodo: pulsiu ant žmogaus ar ant gyvulio ir padarysiu ką nors tokio...

Bet kur tau! Kai buvo speigas, net neužsivesdavau. Žmona bandydavo pastumt, tačiau iškritęs iš lovos aš tik urgzdavau ir nejudėdavau iš vietos...

Kiti sako: niekada ne vėlu viską pradėti naujai...

Iš radijo centro sklinda šaltis, o kažkokie balsai grasina, jog rytoj būsią dar šalčiau. Šliūkšteliu kaušą karštos arbatos – tada nusiramina.

Įeina uošvis Galudienis su šautuvu ir nusitaiko į mane.

Žinau, kad senis blogas. Bet aš privalau būti geras.

Atimu šautuvą ir pripilu vamzdį degtinės.

– Išgerk, tėveli. Į sveikatą!

Senis apžioja vamzdį. Aš spusteliu gaiduką...

Trenksmo pabaidyti, išbunda prieškambary budėję policininkai: buvo gavę informacijos, jog šiandien būsią linksma. Informaciją pateikiau aš pats. Mėgstu, kai viskas vyksta pagal įstatymą.

Pasimeldęs susikaupiu ir išeinu pro duris. Su savim nešuos tik būtiniausius daiktus: lazdą, langą ir kyšį. Tiesa, dar grotas. Dėl visa ko...

– Duok kyšį palaikyt, – prašo sutiktas policininkas.

– Imk ir laikyk, – atsakau.

Jis paima ir nukaista. Aiškiai matyti, kad niekad tokio prašmatnaus daikto rankose neturėjęs. Juk dažnas policininkas – toks nusmurgėlis, kad niekam nė mintis nekyla jam duot.

Pasistatau langą ir stebiu pro jį, kas vyksta. Šitaip nusišalinu nuo atsakomybės.

– Svajoju siekt aukštumų, – nuoširdžiai prisipažįsta žmogelis. – Juk geras kyšininkas – tai ypatingas asmuo. Visi žino, kad jis ima, bet jo paties niekas negali paimt. Ir nuimt negali. O priima – aukščiausios klasės salonuose... Bet man dar taip trūksta išsilavinimo!.. Norėčiau dažniau su jumis pabendraut. Esat labai geras...

– Jokiu būdu! – atsakau. – Su manim bendraudamas kaipmat mane pablogintum.

Žinau, kad man viskas daro įtaką: lietuviai, lėktuvai, lietūs...

Pareigūnas žaidžia su kyšiu: kaire kyšteli į kelnes, o dešine ištraukia.

– Aha, pakliuvote! – rėkia.

Matau, kaip jam sunku, todėl pastatau grotas. Pareigūnas areštuoja save ir atsisėda.

Aš gi nueinu į priekį. Ten mane paveja pliušinis meškiukas ant ratelių.

– Kaip laikosi Barbė Radvilaitė? – teiraujuos.

Tai jo sugyventinė. Parvedžiau andai iš Akropolio...

– Dabar jai gerai, – sako meškis. – Neseniai numirė.

Ant vonios kranto stovi jauni italų verslininkai: Pjeras Duracelis ir jo žmona Dūra Cielka. Jie verčiasi makaronais.

– Čiabuviai juos ant ausų kabina! – stebisi netobulais lietuviškais įstatymais Duracelis.

– Laukiniai! – pritaria Dūra Cielka. – Bet perspektyvos – plačios. Statysim antrą bloką.

Paspartinu žingsnį. Man nepatinka, kai šmeižia Tėvynę. Ant ausų... Betgi tuo mes ir įdomūs!

Virtuvėj įsiveliu į badaujančių patriotų konfliktą, o miegamajame su kirviu rankoj mane vaikosi žmonos sugyventinis Pranciškus Juozapas. Vis dėlto paryčiais pasiekiu Svečių kambarį. Svečiai klausosi mano šūvio aido, kuris čia jau aranžuotas, sustiprintas ir sklinda per kolonėles. Svečių vyresnysis, vardu Abraomas, dėsto šūvio pagrindus:

– Laiko nesustabdysi ir nepasuksi atgal. Užsirašykit.

Svečiai skrebena plunksnom. Abraomas tęsia:

– Aišku, galima laiką šiek tiek pristabdyti, dirbant ką nors labai sunkaus. Bet tai nešiuolaikiškas sprendimas. Žmonės nori, kad laikas sulėtėtų linksminantis ir pramogaujant. O gyvenimas sutvarkytas atbulai: ilgai tęsiasi būtent tai, kas vargina. Šią nemalonią būseną gali nutraukt geras šūvis...

Išjungęs garsiakalbį, rikteliu:

– Kitur gyvenimas eina! O jūs mat sėdit ir teoriją studijuojat...

– Atleiskite... – Abraomas užverčia įstatymus. – Jūs, manding, pilietinės visuomenės kūrimo klausimais? Dėstykite problemą.

Tada aš ir pasiteirauju to, kas jau kuris laikas neduoda ramybės:

– Jei nušaučiau žmogų... Ar mane turėtų kankinti sąžinė, ar ne?

– Niekas neturi teisės žmogaus kankint, – kategoriškai pareiškia Abraomas. – Kam tau tokia sąžinė?

– Niekam, – sąžiningai atsakau. – Bet kaip jos atsikratyt?

– Reikia bloga daryt ne pripuolamai, o nuosekliai, – mokina Abraomas. – Aišku, iš pradžių sąžinei tas nepatiks. Bet, darydamas blogus darbus, imsi gyventi gerai. Sąžinė pripras prie gero gyvenimo ir užsnūs taukuose.

Padėkojęs nušaunu jį ir tuo pačiu keliu grįžtu atgal. Verslininkai, gavę Europos paramą, stato vonioj užtvanką. Policininkas tebesėdi.

– Man smalsu, – teiraujuos, – ar tiesa, kad negalima kitam daryti to, ko nenorėtum, kad kitas tau darytų?

Pareigūnas net pykteli.

– Nesąmonė! Tada gyvenimas taps bedžiaugsmis ir nė jokios pažangos nebus. Visi tik linkčiosim ir atsiprašinėsim kits kito.

Pykšteliu jam į kaktą.

Vaikų kambary supasi pliušinis meškiukas ant ratelių. Nušaunu ir jį. Tas tai visai niekuo dėtas. Todėl šitas šūvis man atrodo gražiausias, gryniausias. Šūvis, kurio tikslas – pats šūvis. Šūvis savyje.

Gal nuo to ir reikėjo pradėt?

Bet iš klaidų mokomės.

Netekau uošvio, svečio, pareigūno, kuris buvo man palankus... Ar ne per didelė kaina?

Ne, taip nemanau. Jei nebūčiau anų nušovęs, kažin ar būčiau sugalvojęs šaut į meškiuką ant ratelių...

Be to, greit pavasaris. Atsiras kitų pramogų ir viskas pasimirš.

Tačiau kai grįžtu į kambarį, uošvis jau pavirtęs vaiduokliu ir, kaip vaiduokliams įprasta, elgiasi keistai ir net kvailai: apsisiautęs drobule, ištiesęs ranką žygiuoja per kambarį ir klaikiai stūgauja.

– Ar viskas gerai? – klausiu.

– Ū-a-a! – atsako senelis.

Renkasi svečiai, sveikina Galudienį. Bet šis vis kartoja tą bjaurų garsą, lįsdamas prie svečių, tarp kurių pasitaiko ir moterų. Pagrobęs šluotą, rėžiu kelis kartus jam per sprandą.

O tas kad nusikvatos! Svečius net šiurpas nukrečia. Aš tai žinau, koks bjaurus senio būdas. Bet gėda.

Kertėj mėtosi keletas grožinių veikalų. Vieną atsivertęs imu garsiai skaityt iš vidurio. Gal grožis paveiks? Bet ką skaitau, tai vis apie antrą galą. Švysteliu knygą pro langą.

Ant sienos pamatau fleitą. Nukabinu ją ir papučiu vaiduokliui į ausį. Melodija labai graži, nors pučiu instrumentą pirmą kartą. Betgi žinau, kad pūsti reikia ne plaučiais, o širdimi. Aš taip ir darau. Moterys viena per kitą eina iš proto ir siūlo man eiti kartu. Deja, neturiu laiko. Iš Briuselio atvyksta Europos komisarų delegacija. Esu prižadėjęs parodyti jiems, kaip veikia šiukšlių vamzdis.

O vaiduoklis, žiū, nurimsta, persižegnoja ir išeina kiaurai sieną.

Pavargęs griūnu į lovą ir užmerkiu akis. Bet girdžiu, ką svečiai kalba.

– Kokių esti vyrų! – pavydi Morkus. – Jie tuziną žmonių pakiša po velėna ir miega kuo puikiausiai. O aš tik seną tėvą pakišau po grindimis – ir tai nebegaliu akių sumerkt. Vis mat senis baladojasi!

Matas lengvai išaiškina šį antgamtinį reiškinį:

– Taigi tu gyvą jį rūsin įkišai. O reikėjo pirma pentim kaukštelt.

– Ak šitaip! – Morkus pralinksmėja, bet neilgam. – Kažin ar padės... Kas gyvas būdamas artimuosius erzino, tas ir numiręs ne kitaip elgsis.

Matas vėl aiškina:

– Pradedantys vaiduokliai vaidenasi iš pasileidimo. Juk tokios perspektyvos staiga atsiveria!.. Eini kiaurai sienas, viską matai... Užtat viskuo persisotinę tikrųjų vertybių netenka. Tai kaip žvaigždžių liga. Bet subrendęs dažnas, žiūrėk, aprimsta.

– Tai traukt man savo senį iš rūsio ar ne? – klausia Morkus.

– Daryk, kaip širdis liepia.

– Kad maniškė po infarkto. Pati nežino, ko nori...

– Bėgam nuo problemų! – dūsauja Matas. – Bet savaime jos neišsispręs.

Pasipiktinęs Morkus net kojom sutrypia.

– Kodėl negalėtų gyvenimas be problemų būt? – šaukia jis. – Juk daugelį problemų žmonės sukuria. Kodėl jiems leidžiama tai daryt?

– Gerai, kai žmogus kuria, – paaiškina Matas. – Juk ir pats, manding, esi kokią problemą sukūręs?

Morkus parausta. Bet pabąla Morkienė.

– Jis tik tai ir tedaro! Man jau per akis...

Tik jaunylis Jonas vis dar stebisi:

– Ėgi tikrai visas problemas sukuria vyrai! O moterys tik sprendžia jas it kryžiažodžius. Bet kodėl taip yr?

– Todėl, kad vyrai visados viską daro dėl moterų, – paaiškina Matas.

Ilgai tylim, priblokšti savo gerumo.

– Bet kūryba – toks dalykas, – vėl aiškina Matas. – Reikia saiką jaust. Nes kai vyrai persistengia, tai moterys pavargsta ir, užuot sprendusios, pačios ima problemas vyrams kurt. Mat kurti lengviau nei spręsti. O jei moteris trokšta ramaus gyve-

nimo, ji privalo dar jaunystėj išmušt vyrui iš dantų kūrybos priemones.

– Ir neramų kūrėją romiu avinu paverst! – šaukia Morkus.

– Yra tokių, kur labai smarkiai kuria ne prie vaišių stalo, o valdžioj, – pastebi Morkienė.

– Todėl, kad valdžia svaigina baisiau nei alkoholis, – vėl išaiškina Matas. – O be svaigalų vyras nieko negali sukurt. Tuščia vieta.

Tada visi pakylam ir šaukiam:

– Tai kaip turi būti, kad būtų gerai?

Mokytojas užverčia Permainų knygą ir išdėsto išvadas:

– Viskas turi būti taip, kaip yra. Tik mes to nesuvokiam. Štai žiūrim televizorių ir dūsaujam: įgriso tie patys snukiai!.. Atsikvošėkim, ponai! Juk ir mes – tie patys. Kaip jaustumės, jei, pažvelgę į veidrodį, pamatytume ten kitą? Virtuvėj – kitą? O miegamajame?..

Į duris beldžiasi Europos komisarai. Nuvedu juos prie šiukšlių vamzdžio ir pamokau, kaip šliuožti galva žemyn iš trylikto aukšto...

Paskui atlieku dar dvylika gerų darbų.

Nes pasijutau už viską esąs atsakingas. Anksčiau būdavo: eina žmogus gatve... Ir staiga stabtelėjęs pasuka atgal. O aš abejingai praslenku pro šalį.

Dabar – ne. Dabar pribėgęs atsuku tokį žmogų ir vėl pavarau į priekį.

Aš kuriu pilietinę visuomenę.

Būdavo, pamatau policininką, šaudantį į žmones, tai visados perspėju: negražu!

Daugelis jų įspėti sutrinka – net rankos ima drebėt – ir nebepataiko. Policininkai drovūs, tik stengiasi atrodyt baisiai, mat kažkas juos taip primokino.

Jei duodi policininkui granatą, jis eina atbulas.

– Komisaras taip prisakė: nieko neimt iš nepažįstamų.

O akutės kad blizga – taip jis trokšta tos granatos!

– Su proto įdaru! – gundau.

Jis tiesia ranką. Aš slepiu granatą už nugaros.

– O kodėl šaudai į žmones?

– Daugiau taip nedarysiu!

Iškeliu granatą virš galvos. Policininkas strykčioja ir bando pagriebt.

– O nagai tai nešvarūs! – juokiuos.

Policininkas parausta ir slepia rankas už nugaros.

Aš – paukšt! – ir uždedu antrankius.

Aš bariaus:

– Jūs, anstoliai, atimat žmonių turtą, išvarote juos iš namų, nors tie žmonės nieko blogo jums nepadarė. Kodėl taip elgiatės?

– Toks darbas, – sakė tie.

– Tai kodėl tokį pasirinkot? Kodėl jūs ne tyrėjai? Ne virėjai? Tingėjot, nesimokėt – užtat ir negavot geresnio. O gal ne? Gal dar vaikai būdami svajojot: užaugęs būsiu anstolis ir varysiu iš namų žmones. Ak, jūs iškrypėliai!

Ir stvėręs kuolą, surikau:

– Eikit lauk iš Lietuvos!

Anstoliai, pabrukę uodegas, nudūlino per Suvalkus. O kai niūrus jų atspindys išnyko iš visų ežerų, Lietuva atsiduso ir kalvomis švelniai prisiglaudė prie manęs.

Bet aš dar negaliu ilsėtis. Yra dar keletas bjaurių vietų. Laikas ir ten įsisukt.

Dažnai tenka girdėt: prieštaringos reputacijos verslininkas... politikas... Atseit, tai tipas, kuris panorėjęs atlieka savo darbą sąžiningai, o kai nenori – ne.

Vis daugėja ir prieštaringai vertinamų menininkų, kurie gamina prieštaringai vertinamus meno kūrinius.

Bet jei chirurgas palieka jūsų pilve peilį – ar tai prieštaringai vertinama operacija?

Ar kam nors teko regėti prieštaringai vertinamą gaisrininką, elektriką?..

Ne, nes vieni tokie sudegė, o kitus seniai nutrenkė elektra.

Likę gyvi išmoko atlikt savo darbą.

– Visi žmonės yra geri, tik reikia tą gerumą pažadint! – šūkavau.

– Anoks ten gėris, jei nuolat miega, – paneigė procesorius B. – Va blogis tai visados pasirengęs žygiams. Manding, žmonės baiminasi gėrio. Užtat ir privengia žadint.

– Bet jei gėris kada nors nubus... – krūpčiojau. – Kas tuomet bus?

– Nenubus, – ramino procesorius. – Blogus darbus taigi patylom dirbam.

Labai džiaugiaus, kad bent blogą sugebam gerai padirbt.

– Vargas spaudžia... – dūsauja žmonės.

– O jei patį vargą suspaust? – šovė man mintis.

Suspaustas vargas varytų automobilius, suktų elektrinių turbinas...

Vargo čia niekad nepritrūks. Ir suklestėsim!

Taiklumas

Tai reikia mums atominės ar – ne?

Vieni siūlo: meskim monetą.

Kiti: meskim Premjerą iš Vyriausybės. Jei nukris veidu į rytus – nestatom. Jei užpakaliu į vakarus – irgi ne.

Tik kad iš taip aukštai krisdami jie visados užpakaliu į šiltą kėdę pataiko.

Jautrumas

Du politikai spoksojo į atominės elektrinės projektą. Vienas regėjo laimingą, nupenėtą Lietuvą, kitas gi – nupešiotą, ruso jodomą...

Po kurio laiko abu susitiko beprotnamyje.

Nerodykim aniems tokių dalykų! Težiūri gyvenimo būdus su savo veidų projekcijom ir dvarų išklotinėm.

Budrūs ir gudrūs

Mes gi žinom, kas viską padirba... Todėl, kai atveš čia reaktorių, pirmiausia reiks jį apverst ir pažiūrėt, ar nėra ant dugno užrašo: „Made in China".

Jei nėra – skelbiam referendumą ir sprendžiam, ką daryt.

Jei yra – statom. Anas gi labai sunkus – panaudosim kopūstams slėgt.

1.

Prieš statybų pradžią Visagine kalbėjau:

– Štai jūs, japonai, – tojotwajmatj! – išradote galybes visokių išmanių daikčiukų, užtat labai pučiatės. Bet mes, lietuviai, irgi visa tai būtume išradę. Tik kad rusas neleido! O dabar... – čia aš nusigręžęs nubraukiau ašarą, – dabar jau viskas išrasta, padirbta ir pasiekta, todėl mums nebėr tikslo mokytis, dirbti ir siekti.

Apžvelgiau visus ten susirinkusius ir pastebėjęs, kad japonai susigraudino, pabaigiau optimistine gaida:

– Bet ne viskas tiek blogai. Kai čia sprogs atominė, žmonija išnyks, mes vėl lipsim iš jūros, vėl vystysimės ir iš naujo išrasim visut viską, pradedant vyžom ir kepurinėm, o baigiant televizoriais ir išmainiaisiais telefonais „Samsung Galaxy".

Po šių žodžių visi ten čiupo kastuvus.

2.

Kai paklojom kertinį akmenį, vėl aiškinau japonams:

– Po teisybei, šito akmens mums ir pakanka. Pasėdėsim, padūmosim... Jūs gi, japonai, grįžkit namo, niekur neskubėkit, nebruzdėkit, o ramiai stovėkit ant Japonijos ir ta liausis drebėt...

Bet žiū – tie darbštuoliai vėl siekia kastuvų. Numojau ranka.

– Kad norit, statykit, kol nugrius. Bet geriau, jei branduoli-

nis reaktorius bus be branduolio, o visi lietuviai – su branduolinėm galvutėm. Ir kas tokius pabaidys!..

Pats nesupratau, ką šneku. Bet japonai turėtų suprast. Japonai – gudrūs!

3.

Pakloję pamatus, iškėlėm vėliavas ir aš vėl aiškinau:

– Jūs, japonai, visur pirmaujat, užtat mes pirmi tarp paskutinių. Manot, lengva tai pasiekt? Pabandykit. Tik nelinkčiokit ir nieko nebijokit. O jei bus labai prastai, darykit štai ką.

Per tris minutes išlenkiau tris bokalus alaus ir išpūtęs pilvą grėsmingai užtraukiau:

– Ant kalno mūrai, joja japūnai!..

Tie užsirašinėjo, dėkojo ir vėl linkčiojo. Sunku juos nuo to atpratint.

Jei mes tiek linkčiotume, kažin ar būtume taip toli nujoję.

4.

Po pietų, kai pritrūko skiedinio, vėl parnešiau alaus ir mokinau japonus kitų gražių dainų.

– Japoonija, Tėvyyne jūsų, saaamurajų žeeme!..

O pabaigiau iškilmingai daužydamas lėkštes su užkanda.

– ...vardan tos!.. Japonijos!..

Ir šit ką paaiškinau:

– Jums didelis džiaugsmas, kai žydi sakura. O mums – kai vienybė. Mat vienybė čia žydi tik sykį per šimtmetį. Ir trumpai. Užtat dabar mes mėgaujamės gardžiais anos vaisiais ir dar ilgai mė...

Ten buvę lietuviai darbininkai kad ims mane kastuvų kotais kult.

– Ką čia paistai, kvaily!

– Aš kuriu Lietuvos įvaizdį, – teisinaus.

Visi ten nuščiuvo, regėdami mano didybę.

5.

Kai pagaliau baigėm darbus, tris paras gėrėm, kol netekę jėgų japonai iškrito pasieniais, ir garbė paleisti jėgainę buvo suteikta man. Spustelėjau ten kažką. Kad driokstels!.. Maniau, galas. Bet po kurio laiko visam krašte sutvisko reklamos, ėmė ramiai suktis ventiliatoriai, dūgzti virtuvės kombainai...

Mums pavyko!

Bet šventė baigėsi, euforija išblėso... Kas toliau?

Apsidairę suradom galybes atlikusių detalių, varžtų, strypelių... Gudresni ėmė prekiaut su Iranu, o mažiau gudrūs maišais tempė strypelius prakuroms.

Bet Lietuvos patriotai, tarp kurių vyravo japonai, žvelgė giliau.

– Ką dabar statom?

– Po sim ta ta to! – šūkčiojo japonai, jau pramokę manierų.

Lietuviai gi buvo santūresni.

– Statom dar vieną reaktorių! Ties Fabijoniškėm.

– Keturis! Apjuosim Lietuvėlę...

Didelis triukšmas kilo Europoj, Rusijoj, Amerikoj... Jo atgarsiai pasiekė Lietuvą ir lietuviai kuriam laikui pamiršo net pedofilijos skandalą.

Svarbiausias statybų tikslas buvo pasiektas.

Pendereckis tarė:

– Kiekvienas privalo savimi pasirūpinti pats!

Užkūrė krosnį ir atsisėdo pliku užpakaliu ant keptuvės.

Sučirškė mėsa, privilioti gardaus kvapo pro langus dirsčiojo giminės iš Amerikos.

– Niekam neduosiu! – pareiškė Pendereckis.

Buvo rūstus ir ryžtingas. Tokie turi laimėt, nors gal dar ne šitam kūriny.

Šie gyveno šiaip sau arba dar blogiau.

– Kodėl mes nieko neturim? – sykį paklausė Šė.

– Aš doras žmogus, – skundėsi Šys.

– Išgertum, – siūlė žmona. – Gal praeitų...

Vyras išgėrė du litrus. Murkso ir mirkčioja.

– Kad nieko...

– O tu mane pamušk.

Vyras pamušė pačią, net porą šonkaulių sulaužė.

O pinigų kaip nedaugėjo, taip ne...

Yra tokių žmonių. Kad ir ką jie darytų – vis tas pats.

1.

Kas rytą išeinu miškan ir pasikariu ant plonos šakos. Ta lūžta, aš drimbu į samanas. Šitaip pasigaminu pigaus adrenalino visai dienai.

O kad ne – jau priešpiet eičiau mušti, vogti, plėšti... Norint normaliai jaustis nenormaliam pasauly, reikia vis didesnės dozės. O dorai dirbant tas brudas nesigamina, tik snarglys tyška.

2.

Iš bėdos adrenalino galima pasigaminti net verdant kopūstų sriubą. Vietoj grietinės šliūkštelim žibalo, vietoj pipirų – pabarstom paraku, dėl skonio – įmetam saują smulkių vinių.

Lėkštės rusiškos, rankų darbo. Šaukštai gali būt sidabriniai.

3.

O galima tiesiog prieiti prie nusikalstamo pasaulio autoriteto ir jam pranešti:

– Joks tu, vaikine, autoritetas. Tu banditas, debilas ir žmogžudys!

Jei lūžta kaukolės skliautas – adrenalino pakanka metams. Jei stuburas – visam gyvenimui.

4.

Jei pasirišęs virvę šoki nuo dangoraižio, pasigamini adrenalino tik sau.

Jei šoki be virvės – pagamini ir kitiems.

Nesidrovėkim širdies gerumo – tebūnie šventė ir tiems, kam nepasisekė gyvenime...

5.

Įkūriau pigių skrydžių bendrovę.

Tik dešimt litų – ir gali skrist pro mano kambario langą.

Aukštas tryliktas – tai visados paskutinės minutės skrydis.

Įsižiebia raudona, ir aš kaip visuomet užsisvajoju prie vairo... Štai aš, rūstus policininkas, sustabdau damą.

– Jūs viršijate leistiną svorį.

Ji nužvelgia mano karišką stotą.

– Suimkite mane...

Aš suimu, kilsteliu.

– Pypt! – aistringai rikteli jinai.

– Pypt, pypt! – taip pat karštai atsiliepiu aš.

Kultūringi meilužiai visuomet tik šitaip šnekas...

– Pyyypt!

Ak, tai jau žalia įsižiebus, ir kažkoks tipas pypsi man už nugaros. Žinau, kad kiekvienas pypt reiškia keiksmažodį. Aš ir pats taip elgiuos. Aš net pėsčias eidamas nešiojuos signalą. Jį spūsčioju, bendraudamas su praeiviais.

– Ko tu (pypt!) stovi kaip (pypt!)...

Bet kai kiti pypina, man nepatinka.

Išlipęs iš mašinos paspardau padangas, kaip esu matęs darant rimtus vairuotojus. Apspardytos mašinos, manding, paklusnesnės. O tas pypnius pernelyg arti sustojęs, negali išsukt į kitą juostą. Juokinga!

Pagaliau išsukęs, kad dėbtels į mane. O jo buka mašinikė kad sumauros! Bet aš ir anai spėju įspirt...

Iš kažkur išdygęs policininkas teiraujasi, ką aš čia daraąs.

– Bene smurtas kelyje prieš leng... (vos nepasakau – lengvo elgesio) ...vąsias mašinas draudžiamas? – teiraujuos.

Tokio įstatymo nesą, bet...

Žiebiu saviškei į lempą.

– Dabar važiuos, – paaiškinu.

Sėdu ir nuvažiuoju. Matau, kaip policininkas styro vidur gatvės. Dar po mašina papuls!.. Stabteliu ir bandau grįžt atbulas. Tai nelengva, nes kiti šia juosta juda į priekį.

– Čia stovėti draudžiama! – šaukiu.

Policininkas kyšteli man savo daikčiuką.

– Papūsk!

Viliokiškai prisidengiu klevo lapu ir kyšteliu pompą.

– Tu pirmas.

Jis maivosi.

– Gerai, – juokiuos. – Pirma išgerkim, tada pūsim.

Stvėręs butelį, pamakaluoju, norėdamas nukreipt eismo srautą šalin. Bet abejoju, ar tai teisingi ženklai, tad iškeliu butelį dugnu į dangų. Tikrai žinau, kad tai reiškia: eismas draudžiamas. Draudimą dar sustiprinu, plonąjį galą priglausdamas prie lūpų.

Eismo dalyviai nereaguoja, o policininkas nereaguoja į juos. Tas dailus vyriokas jau įsižiūrėjęs į mane, ir tai paglosto mano savimeilę.

Jis net pakviečia mane į savo mašiną!

Kultūringesnis pirmiau pakviestų į restoraną. Bet ko iš policininko norėt...

Maniau, kad mašinoj...

Bet jis kažką rašo knygutėj, paskui išplėšia lapą ir paduoda man.

O aš jau seniai parašęs! Todėl išplėšiu iš savo knygos ir paduodu jam net du lapus.

Kiūtojau savo kambary... Staiga blykstelėjo žaibas, ir ant slenksčio išdygo nepaprastai graži ponia.

– Aš iš elektros tinklų, – tarė.

Aš numojau ranka.

– Kam tie tinklai! Galit mane ir taip pagaut.

Pabėgėjau kelis žingsnius lovos pusėn.

– Jūsų įsiskolinimai...

– Olio-lio... – suulbėjau.

– Šeši šimtai devyniasdešimt...

Aš pasislėpiau už laikrodžio ir sušukau:

– Manęs čia nėra!

Ji paskleidė ant stalo kažkokius popierius.

– Vienas egzempliorius jums.

– Kukū!

Ji įdėmiai nužvelgė mane. Aš suvirpėjau ir prisidengiau skėčiu. O ana staiga paklausė:

– Ar jūs naudojatės elektrine virykle?

Po tokių žodžių mane kad pagaus juokas.

– Ponia! – tariau. – Jeigu jūs manote, kad su manim reikia pasikalbėti kaip su žmogum, o tik po to... Tai, žinokit, nebūtina! Galit tučtuojau... Ir taip toliau... Aš nesiskųsiu! Aš net nereikalauju, kad vestumėt į restoraną...

Tuo metu sudundėjo griaustinis ir vidun įžengė mano pati. Prisegė man pavadėlį.

– Kas anas toks? – smalsavo ponia.
– Nežinau, – atsakė. – Bet seniai čia yra.
– Aš tai šermuonėlį laikau...
Ilgai jiedvi šnekėjosi. Ėmė lyti...
Liūdna man buvo.

Jeigu ponia man šūkteltų:

– Paimk!

Aš kad stverčiau ją!..

O jeigu pats sau šūktelčiau:

– Paimk!

Griebčiau alaus ar degtinės butelį...

– Paimk! – šūkteli žmona.

Pabrukęs uodegą, imu šluotą, siurblį, grindų skudurą...

Kokios skirtingos, bet teisingos reakcijos! O juk niekas specialiai manęs neapmokė.

Prociesorius B. aiškino:

– Jei perskrostum vyro smegenis, tai pamatytum, kad daugiausia vietos ten užima ne modernios technologijos, ne prašmatnios vizijos, o paprasta medinė lova ir apversta nuoga boba.

– Moteris? – klausiau.

– Boba, – griežtai atsakė prociesorius.

– Taip negali būti! – šaukiau. – Vyrai žengia į priekį!

– Nes priekyje mato lovą.

– Lovą su kompiuteriu?

– Lovą su boba.

– Boba su kompiuteriu?

– Boba su užpakaliu.

– Užpakaly – kompiuteris?

– Jokio kompiuterio!

– Nesąmonė! Tada vyrai nežinotų, ką veikt lovoj! Tada jie išvis lovos nerastų...

Prociesorius atsiduso ir nuėjo į priekį...

Bet aš nebuvau tikras, kad suras...

Svajoti – gerai. Bet žinoti – dar geriau.

Tyrinėjant palaikus, galima tiksliai nustatyti lytį, amžių ir svorį.

Man tai svarbu, nes daugelis moterų slepia amžių ir svorį. Daugėja ir slepiančių lytį.

Vadinas, norėdamas tai sužinoti, privalau žmogų užmušti.

Kodėl anksčiau niekas man to nepasakė?

1.

Gatvėj sutinku pažįstamą. Jis basas ir be kelnių.

– Buvau pas tokią ponią, o tuo metu jos vyras grįžo... – skundžiasi.

– O aš, įsivaizduok, grįžtu namo – iš mano lovos strykteli kažkoks tipas ir – pro langą... – pasakoju.

Bet matau, kad anam tai nė motais, jis susirūpinęs, kaip nuogam namus pasiekt.

Manęs jo problemos irgi nedomina. Aš susinervinęs, kad namų židinys išgriautas.

Du nelaimingi žmonės. O kontakto nėr...

2.

Kiaurą dieną surūgęs slankioju po namus. Ir tas man blogai, ir kitkas...

– Įsimylėtum, ir prašvistų pasaulis, – pataria žmona.

– Tau kad tik paerzint! – šaukiu.

Žino gi, kad aš nė nenutuokiu, kaip įsimylima. Regis, tai jausmas, kai be tam tikro žmogaus gyvent nebegali. Kas gi tai per žmogus?

Visados antraip būna – su žmogum nebegali...

O jeigu... Toks žmogus turėtų vaikščiot apie mane ant pirštų galų, be žodžių atspėt ir išpildyt visus mano norus. Pats nekalbėt, tik klausytis mano pamokslų. O kai vis tiek susiner-

vinčiau, jis turėtų spėti padavinėti man apysunkius daiktus ir, pabėgėjęs į kampą, taikiniu būt.

Aš tokių žmonių, išskyrus žmoną, nepažįstu.

3.

Kartais pas mus ateina tipas, kuris moka ir kraną užsukt, ir veržlę priveržt... Ir net užkimštą kriauklę specialiu pagaikščiu prastumt!

Todėl vis dažniau pagalvoju: o kodėl aš gyvenu su žmona? Kodėl ne su šituo įdomiu žmogumi?

Bet vis delsiu. Ką aš, po teisybei, apie tokius žinau? Kai namie viskas bus užsukta, priveržta ir prastumta, – kaip santechnikas elgsis tada? Ar neatsidrėbs nuobodžiaujančia mina į mano vietą prie televizoriaus? O jei ims kalbėt apie kriaukles ir veržles, ar sutaps charakteriai? Ar neimsiu graužtis, neva žmona buvus geresnė?..

Liūdna, kad aš jau toks patyręs... Nebetikiu romantika.

Mes kartais įsivaizduojam, kad kiaurai permatom svetimus, o iš tikrųjų nieko nežinom net apie savus.

Žvelgiu į žmoną... Mano žmona? Mano!

O tikriausiai vis tiek ką nors savarankiškai galvoja. O gal net svajoja? Gal apie mane? Prunkšteliu – tai atrodo taip neįtikėtina. Bet ko čia juoktis? Labai gali būti, kad kokia visai nepažįstama ponia svajoja apie mane. Mes, žmonų vyrai, tai pasvajojam apie moteris...

Būtent – kad apie moteris. Tai visai kas kita! O ką apie vyrus gali prisvajot? Kad jiems uždraudžia artintis prie namų...

Aišku, jei kokia ponia svajotų apie mane, man tai patiktų, bet šiaip jau manyčiau, kad anai ne visi namie.

O žmona... Kažin, ar išvis apie mane pagalvoja? Ar prisimena, kad aš čia gyvenu? Anądien klausė: „O kas tu toks?“

Jei kadaise būčiau pasukęs kita gatve, jei mano žmona nebūtų mano žmona – gal ir svajotų, įsivaizduotų kažin ką... O sykį mes susitiktume, ir mūsų rankos netyčiom susiliestų... Nors, aišku, aš tyčiom prikiščiau savo leteną. Vyrai niekad nesusiliečia netyčiom. Ir tada... Pakviesčiau ją pavakarieniaut į savo namus, nes mano žmona labai gardžiai gamina...

Ak ne! Žmonos nebūtų, nes mano žmona tuomet dar nebūtų mano žmona.

Bet jei pakviesčiau į restoraną – taip ten prisiliuobčiau, kad visos svajonės anai išdulkėtų.

Geriau į namus. Galima gi sykį nevalgyt! O jei namie nebus žmonos, tai dar geriau ten pareiti su ta, kuri dar nėra mano žmona.

O paskui mano žmona taps mano žmona, ir viskas bus taip, kaip yra.

Nieko vertos kalbos, neva kiekvienas žmogus galėjęs nugyventi visai kitokį gyvenimą – reikėjo tik kažkurią dieną kažkuria kita gatve pasukt.

Kur garantijos, kad ta, kuri dabar mano žmona, tą dieną irgi nebūtų kita gatve pasukus?

– Einam į lovą.
– O kas ten bus?
– Ot pamatysi!
Užkuriu lovoj laužą ir kepu bulves.

1.

Žinau, kad visai kitaip jausiuos. Eidamas gatve iš aukšto žvelgsiu į ponias.

– O aš jau su sauskelnėm! Pirmyn!..

Ir kiekviena eis su manim, nes mano balse girdėsis galia, valdingumas ir pasitikėjimas savimi.

Bet ne kiekviena bus verta mano dėmesio. Tad kartais tik treptelsiu klumpe ir kryptelsiu klubais.

Ir moterys palydės mane žvilgsniais, nujausdamos, kad laimė – pro šalį...

2.

Kuom senjoras skiriasi nuo pensinyko?

Pensinykas guli ant krosnies, o išvadintas senjoru, sugraibo lazdą ir slenka į sandėliuką.

Senjoras gi sėdi ant žirgo, o apšauktas pensinyku, stveria špagą ir perveria niekšą kiaurai.

Senelis Rėmelis pasakojo:

– Moterys nežiūri į mane todėl, kad bijo įsimylėti.

Senelis Dūmelis atkreipė dėmesį į meilės techniką:

– Eidamas pas moteris visuomet pasiimu bizūną, mat nenoriu, kad mane muštų pagaliu.

O senelis Katelis apibendrino:

– Su metais vyras tampa vis įdomesnis.

Taip taręs, pakilo ir pirsčiodamas peržengė patalpas.

Mes, jaunesni karininkai, stebėjomės, žymėjomės ir pavydėjome.

Saulei nusileidus mes, tie, kam per septyniasdešimt, rinkomės apleistoj klėty...

Būrio vadas, baltas kaip vyšnios viršūnė ir rimtas kaip bato aulas senis Kuinevičius, visiems pripylė ir dar sykį priminė tai, kas svarbiausia:

– Mes geriam ne dėl įgeidžio. Mes geriam dėl to, kad atrodytume kaip tikri vyrai. Išgėręs aš keikiuos, spjaudaus, rėkauju, o kartais net apsišiku. Moterims tai patinka.

– Ką dar reiktų žinot? – klausėm.

– Daugiau nieko.

Pakilom. Rimti, rūstūs.

– Šiąnakt imsim moteris?

– Dvyliktą nulis nulis.

– Ar iš Antavilių yra žinių?

– Mūsų draugams nepavyko prasiveržt. Sulaikyti visi, kurie su negalia.

Susižvelgėm... Visų veiduos ta pati mintis – vienui vieni!

– O jeigu ten bus vyrų?

Vadas numojo ramentu.

– Jei po vidurnakčio vyras namie, reiškia, tai netikras vyras, o gal net priedėlis prie televizoriaus. Arba vyras, ištiktas amžiaus vidurio kryzės. Tokių mums nėr ko bijot.

Vadas atvėrė spintą ir padalijo kiekvienam po apkabą: fastum gelis, validolis, calcigranas... Paslėpėm kelnėse ir žengėm į tamsą.

Vėjas į veidus... Kažkur toli kaukiantis šuva... Ir kiekvienoj troboj spingsintis žiburėlis.

Jos laukia.

Kai buvau netradicinės orientacijos, tai
uždaroj patalpoj nuolat atsitrenkdavau
į sienas, o eidamas laukais – į medžius.
Ir aš nė neįsivaizdavau, kad gali kitaip būti!
(Antanas Tveriaga. „Papratimo reikalas". p. 484)

Ponas P. darbavosi padegėju pagal iškvietimą. Pastaruoju metu teko aptarnauti vien varganas lūšnas ir ponui P. tas nebuvo prie širdies. Daug smagiau, kai liepsnoja prašmatnūs rūmai. Bet užsakovas jo patarimų nepaisė.

Pripratęs ponas P. jau ir nebandė piršt savo nuomonės. Taip tik atrodo, kad padegėjas – laisvo elgesio. O pabandyk padegt, kas pačiam gražu – kaipmat nagus nusvilsi...

Čia gi darbas neblogas, uždarbis – irgi. O svarbiausia – ši veikla teikė ir pasitenkinimą. Tai buvo kūrybiškas darbas. Juk vienaip liepsnoja pastatas, padegtas iš vienos pusės, kitaip – iš dviejų ar nuo stogo. Vienoks jausmas, kai objektas tuščias, kitoks – kai su subjektais. O tie vėlgi įvairių tipų. Galudieniai seniukai užsiplieskia ir sudega bemaž nepalikdami nuosėdų, o pradedantys pensininkai ilgai smilksta ir dvokia...

Ponas P. tikrai dirbo su ugnele.

Tačiau kodėl reikia padeginėt? Jis dažnai apie tai susimąstydavo, mat priklausė antrosios nuo žagrės inteligentų kartai: šie papratę kelt klausimus, į kuriuos niekas nenori atsakyt.

Bet jei yra gaisrininkai – turi būt ir padegėjai. Sparčiai besimainančiame pramogų pasaulyje – tiek naujų profesijų. Matyt, visokie darbai reikalingi ir visur būtinas balansas.

Šeši gaisrai – milijonas. Buvo girdėjęs apie tokį žaidimą. Netgi įtarė, kad pats jame dalyvauja.

Ir vis dėlto, kai susipažino su daktaru ponu G., ilgai neišdrįso šiam pasisakyt kuom dirbąs. Nebuvo tikras, kad tai prestižinė profesija, nenumanė, kaip vyriškis reaguos. Juolab kad dar ne taip seniai ponas P. pats dirbo gaisrinėj ir tuomet itin skeptiškai žiūrėjo į padegėjus. Tiesa, šių nė nebuvo daug. Gaisrai dažniausiai kildavo kažkaip savaime. O retkarčiais Viešpats, anuomet labiau tvarkos žiūrėjęs, žaibais pasišvaistydavo...

Tačiau kad jis, buvęs gaisrininkas ir net gaisrininko sūnus, nūnai pats padeginėja – kėlė sieloj tam tikrą sumaištį. Bet ramino save: tai ne mada, o būtinas modernios visuomenės ženklas, liudijantis asmens pilietiškumą ir brandą. Policininkai, išėję į atsargą, tarnauja banditų apsauginiais, prokurorai – advokatais, o nusikalstamo pasaulio autoritetai tampa autoritetingais įstatymų kūrėjais. Taigi profesionalai neišduoda savo profesijos, o dirba tą patį darbą, kurį moka ir mėgsta, tik iš antro galo.

– Būtų kur kas blogiau, jei padeginėtų praktikuojantys gaisrininkai ir juolab – jei tarnybos metu, – mokino save, atsistojęs priešais veidrodį. – Tai jau būtų iškrypimas. Ar galima įsivaizduoti gydytoją, skubantį pas ligonį jį numarint, o ne pagydyt?

– Aišku, galima, – atsakė sau.

Juk daktaras G. kaip tik darbavosi greitosios pagalbos bare...

– Mes, medikai, dažnai esame kviečiami pas visai mums nepažįstamus asmenis, – sykį pasiskundė daktaras. – Kodėl jie mus kviečia? Kaip manote?

Ponas P. pasikrapštė pakaušį. Jis pats tai ir pažįstamus retai įsileisdavo į namus. Bet visokių žmonių yr...

– Gal jie nori pabendraut ar naujų įspūdžių trokšta... Moterims, girdėjau, daug reiškia, jei vyras su uniforma ar sutana... O jeigu jūs vidur baltos dienos su baltu chalatu staiga išdygstate juodai apsigerbusių ponų draugijoje!.. Tai gali atrodyt labai pikantiška.

– Pirma ir aš taip maniau, – atsiduso daktaras. – Bet kaip yra! Atvažiuoji smagiai nusiteikęs... O jie, užuot pasodinę tave prie kvepiančio stalo, reikalauja, kad tu stovėtum prie smirdinčios lovos.

Ponas P. tik rankom skėstelėjo.

– Visur chamizmas...

– Jei tu medikas, tai klientai įsitikinę, kad iš visų žmonių rūšių tau patys mieliausi – ligoniai, – piktinosi daktaras. – O aš jų pakęst negaliu.

– Manding, ligonio artimieji taip pat jaučiasi, – svarstė ponas P. – Ir viliasi, kad specialistas padės iš tos nemalonios būsenos išsivaduot.

Ponas G. susimąstė ir prisikimšo pypkę kvapnaus slaviško tabako. Vėl prabilo tik užtraukęs dūmą.

– Ko gero, jūs teisus, – tarė jis. – Bet čia iškyla esminiai būties klausimai. Kodėl ir kam aš turėčiau suteikt pagalbą? Išeinantiems ar pasiliekantiems? Katrie labiau nusipelnę? Ir kokią pagalbą? Pirmąją ar paskutinę?

– Tokiu atveju derėtų pasitart su kolegomis iš kitų specialiųjų tarnybų, – siūlė ponas P.

Daktaras purtė galvą.

– Laiko apsispręsti – nedaug. Žmonės, tiek lovoje, tiek šalia

jos – tarsi ir blaivūs, betgi nesugeba rišliai paaiškint, ko nori. Čia būtina greita reakcija ir puikus psichologijos išmanymas... Žaizdą užkimšt ar sielos išeinamąją angą atkimšt? Štai klausimas!

Daktaras vėl kiek patylėjo.

– Andai buvo... Atvykstu į tokius namus. Ant lovos liesas seneliukas, čia pat žydinti ponia, kuri prisistato esanti ano pūzro žmona... Dar toks žvairas vyriokas, atseit šeimos draugas. Žodžiu, tradicinė šiuolaikinė šeima. Vos metęs žvilgsnį nustatau, kad žvairys geidžia draugo mirties. Žmona neapsisprendusi. Pats senis, aišku, nori gyvent.

Daktaras prisikimšo dar vieną pypkę ir ėmė pūsti dūmus kvapniais skylėtais žiedais, kuriuos taip ir magėjo pervert kokiu nors strypeliu... Ponas P. ėmė tankiai alsuot, bet bičiulis tik maloniai linktelėjo: vėliau...

– O juk mane spaudžia ir išorinės jėgos, – tęsė jis. – Laidojimo rūmai – galinga organizacija. Su tokia norisi draugiškus santykius palaikyt. Kas be ko, jie ir moka... Tačiau iš kitos pusės – visuomenės nuomonė, priešinga Rūmų interesams...

– Nemanau, kad visuomenės nuomonės reiktų paisyt, – kiek pamąstęs patarė ponas P. – Visuomenė šiuo klausimu visados laikėsi populistinės nuostatos: gyventi atseit reikia. Tačiau jei bent kiek protauji, suvoki, kad jokio reikalo nėra. Niekas gyventi neliepia. O daugeliu atvejų – paliovęs gyventi, net sukeli džiaugsmo kitiems. Tad jei laikytumės krikščioniškos nuostatos, kad laimė – daryti gera savo artimui...

– Tai netradicinė medicina, – atsiduso daktaras. – Bet perspektyvos čia didelės.

Ponas P. paėmė jo ranką, priglaudė sau prie širdies ir taip laikė, kol anas kalbėjo.

– Pateikiau namiškiams keletą būtinų klausimų, iš kurių paaiškėjo bendroji tų namų sveikatos būklė, – tęsė daktaras. – Žmona turto neturi. Viskas priklauso seniui, o po jo mirties atiteks Krikščionių demokratų partijai, kurios iždininkas – anas vyriokas. Žmona gi – socialdemokratė, ir jai kyla rimtų abejonių, ar jungtis su krikščionimis, kuriuos laiko nepatikimais partneriais... Senis bando išdėstyt savo programą, deja, sugeba išleist garsą tik pro antrą galą. Aišku, būdamas patyręs, aš tuos blerbiančius garsus nesunkiai išverčiu į lietuvių kalbą. Ir išgirstu štai ką: „Esu tunelyje... Šeštam kilometre... Tiesos nematau... Amžinoji šviesa mūs žingsnius telydi..." Šoku senį gelbėt... Ir atšoku, nes iškyla moralinė dilema: Europa sensta! Europon skverbiasi jauni, agresyvūs musulmonai... Kas bus, jei mes ir toliau stengsimės palaikyt senolių gyvastį?

– Senolių išmintis atsveria neprotingą jaunimo kultūrą, neleidžia klystkeliais pasukt.

Daktaras tik nusivaipė.

– Kaip atsirado tas mitas apie senolių išmintį? Ogi seniau retas sulaukdavo penkiasdešimties. Tokie jau buvo karščiais laikomi. Kas be ko, penkiasdešimtmetis dar gan gudrus. Bet parodykit man protingą, kuriam per septyniasdešimt!

Ir atsidusęs guodėsi:

– Protingas būtų pinigų už gyvastį pasiūlęs. O kvailys ir tunelyje politikuoja.

Ponas P. tik liūdnom akim žvelgė į bičiulį ir guodė:

– Manding, jūsų vietoj aš apsipilčiau benzinu, bet padegčiau ką nors kitą.

Taip taręs ponas P. ir pajuto: šis vyras jam nesvetimas...

O juk buvo laikai, kai jis itin nepalankiai vertino vyrišką

meilę. Prisiglaust prie vyro krūtinės!.. Pabučiuot vyrą į lūpas!.. Tai atrodė neįsivaizduojama. Todėl ir į moteris žvelgė įtariai. Šios juk taip ir elgėsi...

Bet bėgo metai, visuomenėj ir sąmonėj vyko dideli pokyčiai. Plėšikai virto verslininkais, ugniagesiai – padegėjais, o pederastai – gėjais. Ir net paprastas buitines šiukšles permainų vėjai pakeldavo į tokias aukštybes, kad žiūrinčiam nuo žemės šios imdavo atrodyt žvaigždėmis...

„Laimė, kad prie visko galima priprast", – džiūgavo ponas P.

Kita vertus, bene šiuolaikiniai, galingą siekso techniką įvaldę vyrai panašūs į vakarykščius traktorininkus? Nauja technika dvelkia parfumais ir losjonais, tu lieti vien lateksus ir silikonus, bet ne abejotino švarumo natūralų daiktą. O anie juodadarbiai jei kuom ir kvepėjo, tai nebent alum ir kojinėm... Ir koks naujųjų dizainas!.. Aišku, po moderniu dekoru – tas pats skurdus ir plynas peizažas... Bet taip atrodo, kol nepamilsti. Paskui viską matai kitom akim...

Gėjai... Vien tas žodis jau kelia ilgesį kažko naujo, nuostabaus, neatrasto... Moterys tai seniai išbandytos... Beje, tobulėjant klonavimo technikai moterys ir šiaip ima atrodyt nelabai reikalingos... O bendraudamas su nereikalingu ir pats netrunki toks pasijust...

Gėjams tai visur festivaliai... fejerverkai... Amžina šventė!

Ir vis dėlto... Čiupinėt gyvą vyrą!.. Tokia galimybė (būtinybė?), net susipažinus su daktaru, dar ilgai kėlė ponui P. siaubą. „Gali būti, kad visi Dievo tvariniai savaip gražūs, – mąstė jis. – Bet yra didžiulis skirtumas: ar paliest krokodilo žvynus, ar švelnų katės kailiuką..."

Todėl, kai pirmą sykį jie liko vienu du daktaro kabinete ir

šis paprašė nusirengt, ponas P. ėmė maivytis, dangstytis ir vis kartojo:

– Aš ne toks!

– Visi taip sako, – paaiškino daktaras.

– Aš droviuos.

– Bet aš jau viską mačiau! – daktaras ištraukė iš stalčiaus nuotrauką ir grožėdamasis pakėlė prieš langą. – Nusiraminkit, – sakė jis. – Čia ne kokia pornūcha. Tai meninis rentgenas!

– Aš ne py!.. – išdidžiai spygtelėjo ponas P.

Daktaras maloniai paaiškino, kad skirtumas tarp gėjaus ir pederasto maždaug toks pat, kaip tarp tauriųjų gėrimų degustuotojo ir tarpuvartės alkoholiko.

– Tai bene aš brendis? – droviai šyptelėjo ponas P.

Tada pirmą sykį pajuto koketuojąs su vyru. Keistas, svaiginantis jausmas!

Vis dėlto eidamas į procedūrinį paprašė guminių chirurgo pirštinių. Ir kad lempos būtų išjungtos, užuolaidos užtrauktos.

Ir vis tiek tada jam nieko neišėjo.

Bet daktaras buvo švelnus, neįžeidinėjo ir nesišaipė, kaip, būna, elgiasi kai kurios moterys. Jie paprasčiausiai žaidė kauliukais ant operacinio stalo, muzikos centras tyliai grojo laidotuvių maršus... Ir ponas P. tada paklausė to, kas jau seniai nedavė ramybės.

– Ar tiesa, kad gėjai valdo pasaulį?

– Taip yra, – kukliai nulenkė galvą ponas G.

– O dėl ko taip?

– Dėl to, kad mes daugiau proto turim.

– Bet kaip jo pridaugėja?

Daktaras paaiškino paprastai:

– Vyras su vyru net lovoj gali reikalus aptart. O su moterim tai vis niekus mali. Taip ir atbunka smegenys.

Netikėta švelnumo banga ūmai užliejo pono P. krūtinę. Jis nusimovė pirštines ir pakasė raudonus daktaro žandus.

– Vadinas, ir aš valdysiu?

– Taip! – sušuko daktaras. – *Y-yes!* – suvaitojo.

Neapsakomos galybės jausmas tuomet pripildė visą nedidelį pono P. kūnelį...

Tada tai jau išėjo...

...Šiandien pono P. nebepamatysi tamsią naktį sliūkinančio su degtukais ir benzino bakeliu... Nūnai jis sėdi ten, iš kur įsakinėjama. Ir jis žino, ką padegt. Teliepsnoja, teprasmenga ugnyje visi vadinamieji tradiciniai gyvenimai! Juk tradicinės orientacijos asmenys, po teisybei, šiandien niekur nebesiorientuoja – banke, teisme, muitinėj, ministerijoj... Kur ten! Jiems sunku net ir didesnėj parduotuvėj... O kas gi tos tradicinės vertybės? Gal doras darbas? Bet kas šitaip dirba, tas nepadoriai blogai gyvena. Jei visi būtų dori, tai nebūtų nei verslo, nei politikos, nei kultūros... Nė žmonių nebūtų. Tupėtų urvuose pitekantropai ir graužtų mamuto kulšis. Ne! Kad ir kaip žiūrėtum, o gyvenimą priekin stumia vienokios ar kitokios, tačiau netradicinės orientacijos grupuotės...

Ponas P. net šypteli, prisiminęs senąjį save.

Ir ta šypsena ne tradicinė dirbtinė, kokiom priversti šypsot vargšai patarnautojai, o netradicinė natūrali, kaip šypso laimingi šeimininkai.

EIKITE Į ŠVIESĄ, KOL IMSITE PATYS ŠVIEST

Ruduo Rudaminoj... (Baisogaloj... Troškūnuose...) Aplink vien tamsi, gūdi naktis... Įsivaizduoju, kaip jums baisu, trošku... Nėr žodžių.

Bet kas gi tai! Ant neaukšto, nestataus kalno įsižiebia žiburys. Dabar jau suprantate, kurlink eit, ką daryt...

Aišku, tai tik paprastas, apšiuręs vienkiemis. Bet jums ir toks bus gerai. Ar turite šauninką? Ne. Tai rėžkite akmeniu ir žiburys užges. Tada išspirkite duris ir įsiveršite vidun.

Jeigu nesat paskutinis kriošena, per pusvalandį viską pabaigsite ir leisitės nuo kalno žemyn. Ir vėl bus tamsi naktis...

Bet dabar jau šviesu bus jūsų sieloj.

– Aš myliu Petrą, – sykį tarė žmona. – Bet ir tavęs negaliu palikt, vienas tu nemokėsi gyvent... – ji susimąstė. – O jei abu išeitume pas Petrą?

– Aš nepažįstu Petro! – sušukau. – Man baugu!

– Petras – geras žmogus.

– Ir aš geras!

– Užtat ir manau, kad nebus problemų.

Ką galėjau daryt? Tik džiaugtis, kad maniškė tokia gera...

O Petras man patiko iš pirmo žvilgsnio. Prie darbo negreitas. Ir išgert mėgėjas.

Bet mano žmona jį myli, o manęs – nebe. Kas yra ta meilė? Kai supranti kitą be žodžių...

Sėdim trise... Norisi šūktelt: „Einam, Petrai, alaus!“ Bet žmonai nepatiks. Todėl tik susižvelgiam...

Kai žmona virtuvėn, mudu – į sandėliuką...

Pajutau, kad suprantu Petrą! Ir pašnekėt turim apie ką. Žmona vis bando įsiterpt, bet ką žmonos išmano apie mašinas, apie moteris?.. Vargšė pati jaučia, kad mums su ja neįdomu, todėl nervinasi. „O kas kaltas? – šypsaus. – Kai buvom dviese, tai pašnekėdavom. Vis ne su siena...“

Sykį žmona buvo išėjusi parduotuvėn, o mudu su Petru šokom sirtakį – susikibę lėkėm iš valgomojo į geriamąjį... Nepastebėjom, kaip grįžo moteris.

– Atrodo, aš čia nebereikalinga?

Susižvelgėm su Petru... Ir vienas kito akyse įžvelgėm tą patį atsakymą...

...Deja, tik mitas, kad vyras vyrą visados supras. Pabūni ilgiau ir pamatai – nesutampa charakteriai!

– Iškepk, Petrai, blynų.

Petras pats kaip blynas kertėj...

Tad vieną rytą susirinkau daiktus ir parėjau pas pačią.

Trumpalaikiai susižavėjimai... O kad abu buvom susižavėję tuo pačiu kluikiu, tai nebuvo ko viens kitam nė prikaišiot. Prisiminę pasišaipydavom iš Petro ir iš savęs..

Tokie paklydimai tik sutvirtina šeimą.

– Einam į lovą, – pakvietė Grygas.

– Lovoj aš esu buvęs, – atsiliepė Grigalius.

Grygas nužvelgė draugą, lyg pirmąsyk regėdamas. „Turi mat išdidumo!“

– Aš noriu tave paimt kaip vyrą, – patikslino.

– Tu knygą paimtum! – suriko Grigalius.

Grygas atsiduso ir paėmė knygą kaip knygą...

Po penkių minučių atstūmė apverstą knygą, priekaištingai žvelgė į draugą.

– Dėl ko tu su manim toks? – tyliai klausė.

Grigalius ilgai tylėjo, paskui apsiverkė ir sušuko:

– Man moterys patinka!

„Nesuprasi vyrų, – dūsavo Grygas. – Vyriška logika mat!.. Gal su moterim ir paprasčiau būtų...“

– Ar nežinai, ką vyrai veikia su moterim? – klausė.

– Televizorių žiūri, – kūkčiojo Grigalius. – Aš tau nupirksiu, jei būsi geras.

Kitą vakarą jiedu susiglaudę sėdėjo ant lovos ir spoksojo į dėžę, kur skraidė žvaigždės. Suprato, kad yra ir kitoks gyvenimas...

Taip jie pradėjo gyventi kaip vyras ir moteris.

Matas aiškino:

– Gėjų vis daugėja todėl, kad jie nesinaudoja kontraceptinėm priemonėm.

– Kas bus, kai mūsų beliks mažuma? – klausė Jonas. – Gal jau dabar eit apkasų kast?

– Kažin, ar jie naudos tradicinę ginkluotę. Gal mus visus... – Matas parodė keistus ženklus, – gėjais pavers.

– Vajė! – šaukėm.

Matas ramino:

– Mylėsitės terpu savęs ir būsit laimingi. Ir gal kaip tik bus geriau! Jei visi viso pasaulio vyrai mylės vyrus – išnyks karai. Užuot žvanginę ginklais – auskarais skimbčiosim.

Visi tada pagalvojom: o gal tikrai nėra blogo, kuris neišeitų į gera?

O gal net iš pat pradžių tai buvo gera, tik dabar išeina į daugsyk geresnį...

Augino tėvas tris sūnus, ir visi trys užaugo gėjai. Tėvas labai didžiavosi, kad vaikai ne kokie prasti pederastai, ir kreipdavosi į juos tik vokiškai:

– *Gehen zurück!*

Du sūnus išleido į kunigus, o trečiąjį, patį gražiausią – už rusų gubernatoriaus. Šis labai jį mylėjo ir mirdamas užrašė jam Karaliaučių.

Ir Mažoji Lietuva susijungė su Didžiąja.

Prekiavau tada išmetamosiom dujom, verslas sekėsi, tad nenuostabu, kad į žmones ėmiau žiūrėt iš aukšto. Supratau tapęs naujuoju lietuviu, o gal net rusu. Vis pagalvodavau: ar Anglijoj yra naujųjų anglų? Jei ne – kaipgi tenykščiai gyvena? Ko siekia? Pabirdavo ašaros...

Tapęs naujas, netapau blogas – išmetamąsias dujas kaip labdarą tiekiau senelių namams, kūrybinėms sąjungoms... Problemų ten sumažėjo.

Verslui klestint, žmona ėmė ragint, kad pagadinčiau dujotiekį į Rusiją. Atseit pakerštausim... Aišku, man patarinėjo ir keletas meilužių. Bet žmonos nuomonės visados labiau paisiau.

– Jei taip staiga imu ir nutraukiu išmetamųjų dujų tiekimą į Rusiją, tai nežinia kaip galiu pakreipt tolesnį tos šalies likimą... – abejojau.

– Ir pakreipk! – šaukė ta arši slavoskeptikė. – Nepasius ivanas.

– Bet kas tada nutiks naujiesiems rusams?

Aš apsiverkiau. O pati kad sutryps kojom.

– Paskutinį sykį sakau: užsuk kranelį!

Atsidusęs pagrabaliojau po stalu, neva ieškodamas kranelio, bet iš tikrųjų tik spustelėjau ten paslėptą specialų mygtuką. Pasigirdo skambūs kalinkos garsai, ir mano pačią it vėjas išpūtė pro duris. Vargšė buvo alergiška rusiškai harmonijai.

Ir pačiu laiku, nes pro kitas duris jau veržėsi partneris iš

Rytų. Žvalus išskėtė rankas, bet pastebėjęs mano nuotaiką, pristabdė žirgus.

– Gal šiandien blogos dienos?

Atsiduseęs numojau ranka.

– Amžinos problemos su žmona dėl jūsų Rasiejos...

Partneris stvėrė mane į glėbį, žemė išslydo iš po kojų ir nuplaukė su visom problemom...

Paskui, kai nuilsę gulėjom ant derybų stalo, jis švelniai suurzgė man į ausį:

– Tu ne toks, kaip visos.

– Aš vyras, – atsakiau.

– Ak, taip... – jis kiek sutrikęs skėstelėjo rankom ir, išslydęs iš to meškino glėbio, aš vėl užėmiau prie savo stalo normalią derybininko poziciją.

Įdėmiai nužvelgiau partnerį. Atslūgus įtampai, jis atrodė man toks pat kaip visi.

– Pasirašysim, – tiesė taukuotus rusiškus popierius.

Atseit po to, kas įvyko, nebegalėsiu kitaip... Tipiškas mužiko mąstymas.

O jis – lyg būtų maskvoj – atsirišęs maišą, sėmė sauja koldūnus ir rijo net nugurkdamas. Dabar man atrodė itin bjaurus. Atstūmiau popierius ir užsimerkiau...

Kiek pamenu, visados buvau tradicinės orientacijos, mano kelrodėm švietė vien moterys, knygos, kometos... Deja, tapęs turtuoliu, pajutau atsivėrusią dvasinę tuštumą. Žinojau, kad ją lengviausia užpildyt skysčiais, bet vis tiek klaidžiojau rūke. Andai nuolat pasiklysdavau tarp žmonos ir meilužės, dabar – tarp telefono ir televizoriaus. Tokia padėtis niekad nebuvo laikoma tradicine. Nenuostabu, kad nuklydau į šalį...

Jau tik žingsnis iki Tėvynės išdavimo...

Paplūdęs ašarom ėmiau kartoti maldos žodžius: „Tėvyne mūsų, kuri esi airijoj ir anglijoj, amerikoj, ispanijoj...“

– *Gavarit maskva!* – išgirdau nemalonų bosą.

Krūptelėjau. Ėgi tai mano partneris su savo nešvariais popieriais.

– Tokio svarbaus dviem valstybėm sprendimo negaliu priimt nepasitaręs su žmona, – išsisukinėjau.

– Būk vyras, – siūlė jis.

– Po to, kas buvo... – aš paraudau. – Ne taip paprasta...

Jis pakilo, žergė artyn.

– Aš ne toks! – sušukau. – Tai buvo tik akimirkos silpnumas. Jūs ne mano skonio. Aš nueisiu į zoologijos sodą...

Partneris suriaumojo. Aš sucypiau. Bet, laimė, tuo metu kyštelėjo galvą durininkas Traidenis.

– Ekspertas iš Briuselio!

Stvėriau partnerį už skverno.

– Slėpkitės spintoj!

Nors ir urgzdamas, jis pakluso, o aš, suglaudęs kojas, atsisėdau prie stalo daugmaž oficialia poza.

Įėjo ekspertas, susiraukęs šniaukė orą.

– Jūs vienas? O dėl ko toks raudonas?

– Jūs amžinai mane įtarinėjate! – sušukau. – Ir, aišku, ryšiais su rusais. Kam man jų reik? Jūs man vienintelis!

Pralinksmėjęs ekspertas apglėbė mane, pargriovė ant derybų stalo...

Spintoj skimbtelėjo balalaika.

– Kas ten? – sukluso belgas.

– Naujoj spintoj vaidenasi, – tariau. – Dar nešventinta.

Tuo metu rusas išleido specifinį profesinį garsą.

– Dabar aš viską supratau! – paleidęs mane, belgas beldė į spintos duris. – Išeikite!

– Pats išeik! – atšovė rusas.

– Liaukitės! – šaukiau. – Išeikit abu! Seniai įtariau, kad esu jums tik koridorius, kuriuo valkiojatės per abu galus... – apsipyliau ašarom. – O aš juk noriu patikimų ilgalaikių santykių, kaip ir kiekvienas paprastas verslinykas...

Bet jie nebekreipė dėmesio. Rusas išsitraukė butelį, belgas – užkandos. Abu sulindo į spintą – išgirdau, kad prasideda diskusijos.

Verkdamas palikau verslo centrą ir grįžau pas pačią...

Pastebiu, kaip sparčiai po tų įvykių Lietuvoj ėmė šilt klimatas, – čia vis daugėja išmetamųjų dujų. Kažkas nesuderinta, kažkur neužsandarinta...

Bet man jau neberūp... Kartais net pats susinervinęs šiek tiek išmetu į aplinką.

Sėdžiu vienas tarp agrastų,
Laukiu brolių pederastų –
Tuščias sodnas... Neatėjo...
Užkerojo žemę gėjai –
Man baisu!

Ak, tu plikas, piktas gėjau,
Aš tave grabe regėjau –
Baltas veidas, juodas rūbas
Ir džiaugsmingos vario triūbos
Ant Rasų...

Tvankią vasaros dieną murksojau kambary, buvau net prisnūdęs.

Ūmai kažkas palietė veidą, paglostė plaukus, slystelėjo po marškiniais... Buvo malonu, bet tuomet dar nesupratau, kas dedasi.

Suvokiau vėliau, kai panorau, kad tai pasikartotų.

Mane traukia skersvėjis!

Aišku, susijaudinau, sutrikau... Net gėda: rimtas vyras, o traukia va toks... Ketinau jau laukan sprukt.

Bet anas taip švelniai glostė...

– Ir tegu, – pakilau. – Ir kas čia tokio? Nebe tie laikai!

Nusiplėšiau marškinius...

O paskui grįžo pati ir uždarė balkono duris.

Ilgai sėdėjau, paskendęs svajonėse.

– Marš miegot! – išgirdau rėkiant.

Tik šyptelėjau. Į šiltą lovą su šilta moterim? Gal dar šiltos degtinės išgert?..

...Šiandien aš aktyvus eitynių dalyvis, paradų organizatorius, šauklys ir trimitininkas.

Prisimenu, buvo rytas. Iš radijo imtuvo sklido nemalonūs vakarykštės politikos balsai, bet kai pripyliau klijų, nuščiuvo.

– Gudriai sumanyta! – gyrė senis Kemzūra.

Aš tik mostelėjau ranka. Žinojau, kad esu protingas.

Bet dabar nesigirdėjo nė muzikos, matyt, ir solistams užsiklijavo... Šliūkštelėjau tepalo ir padaužiau dviračio raktu.

– Man tai gana muzikos tiek, kiek jos sukuria viena musė tarp dviejų langų stiklų, – tarė senis.

Kemzūra buvo mano antros eilės uošvis ir glaudėsi čia pabėgėlio teisėmis – slapstėsi nuo senatvės. Kai praeis, ketino studijuoti verslo vadybą, širdies chirurgiją ir tarptautinę teisę.

– Ar šiandien eisi į politiką? – paklausiau.

– Ne, – atsakė. – Šiandien gerai jaučiuos.

– Tai dėl ko pinigus šaldytuve laikai?

– A kad neištirptų...

Tuo metu įėjo sūnus Tūpkus, Lietuvos armijos karininkas, ir duktė Orkaitė, garsi dviratininkė.

– Aš laukiu kūdikio! – pranešė Orkaitė.

– A nuo kurio dviračio? – pasidomėjau, mat pastaruoju metu mergina jų turėjo net tris.

Ta nukaito, nudelbė akis.

– Manau, kad nuo baltojo.

Pritariamai linktelėjau. Spalvotieji man visados atrodė įtartini, ypač – žydras.

– Vaikas, manding, su rageliais bus?

– Jei berniukas...

Užsisvajojau apie anūkėlį. Šis vaidenosi man baltais pedalais, geltonais marškinėliais ir rausva štangele... Bet svajas grubiai nutraukė Tūpkus. Jis kaukštelėjo kulnais ir suriko:

– Žemė – žmonių planeta. Žmonės – patrankų mėsa. O vaikai – delikatesas. Todėl turim jais rūpintis.

– Nusiramink, – tariau. – Tu neturi vaikų ir niekad neturėsi.

Norėjau paaiškinti, kad uniformos kelia pasibjaurėjimą, tad jokia moteris su uniformuotu žmogum neis toliau fronto linijos. Bet tai būtų pernelyg skaudi tiesa.

– Tu nemoki kelnių nusimaut, – pasakiau.

– Tokios disciplinos Akademijoj nebuvo, – šaltai atkirto Tūpkus. – Kita vertus, aš rūpinuos sūnėno Mišelio ateitim.

– Mišelis per karą galės sandėliuke pabūt. Atremsim į sieną. O gal... – viltingai pažvelgiau į dukrą, – triratukas gims? Tada tai jau jokio vargo...

– Rankas aukštyn! – suriko Tūpkus.

Nekenčiu kariškių! Bedarbių armija. Kad tie valkatos gautų bent kokio darbo, įvairių tautų patriotai priversti nuolat bartis ir muštis. Ūmai taip panorau mergytės...

– Vartok daugiau daržovių, – tariau dukrai. – Tai minkština lytį. Ir jokio kalcio! Nuo šito brudo kietėja kaulai ir būtent dėl to gimsta vyriškos, kariškos būtybės. Beje, – pridūriau, – anądien mačiau tave su juodu dviračiu...

– Tai buvo trumpalaikis ryšys...

– Bet jei vis dėlto būtų įvykę tai, ko baiminuos, valgyk varškę: nuo baltųjų produktų kūdikis išbąla, o būna, kad gimsta

net suomis. Tai būtų mums didelė garbė – prisiminkim Helsinkio dokumentus...

Čia įsiterpė ilgai tylėjęs Kemzūra:

– Nemanau, kad su dokumentais gims. Juk ryšys nesantuokinis. Vadinas, vaikas kaip ir padirbtas. Nei dokumentų, nei garantijos. Tokie šiandien be perspektyvos.

Tai mus sukrėtė. Įsitvėrėm kits kito it artimi.

– Tu, seni, irgi be perspektyvos, – pastebėjau. – Bet vis tiek puikiai riedi žemyn.

– Aš riedu iš inercijos, – tarė šis. – O vaikui reikia šaknis suleist.

– Kur tu matei dviratį su šaknimis? – aš net sukikenau.

– Jis bus su skambaliuku, – tyliai, bet tvirtai tarė Orkaitė. – Paskambina... Susirenkam... O jis – pūkšt! – ir išleidžia orą iš padangėlių...

Net nukaitau nuo būsimos laimės nuojautos. Ak, nejaugi toksai stebuklas be perspektyvos?

– Gal tėvas parems? – klausiau. – Ne paskutinis taigi! Net žiedinėse dalyvavęs.

– Ne tik! – Orkaitė išdidžiai pakėlė galvą. – Ir grupinėse!

– Štai kaip! – visas perbalęs Tūpkus žengė pirmyn. – Tokiems mūsų šeimoj – ne vieta.

Kad kilo triukšmas! Orkaitė klykė, Tūpkus kaukė, aš daužiau galvą į sieną. Tik senis Kemzūra visus ramino:

– Gal ir nereik to vaiko? Jau greitai aš suvaikėsiu – galėsit apie mane tupinėt.

Nutilom, susižvalgėm. Ir pigiau, ir patogiau.

Taip ir liko.

Aš labai tolerantiškas. Aš galiu net vyrą mylėt. Bet tik tokį, kuris nekalba storu balsu, turi dailią figūrą, triūsia virtuvėj, skalbia ir lygina. Mano mylimas vyras privalo būti niekuom ne prastesnis už moterį. Antraip – kam jis man?

Aš tolerantiškas ir visiems svetimšaliams, kol jie būna svetimoj šaly.

Aš galiu net kitas kultūras gerbt. Nors kokia ten kultūra – trepsėt ir ūkčiot... Bet žiūrėdamas, kaip jie trepsi, aš suprantu, koks kultūringas esu pats.

Aš tolerantiškas ir kitaip mąstantiems, nors netikiu, kad galima kitaip mąstyti. Kai aš matau trobą, tai ir mąstau: troba.

Gal jūs kitaip mąstote dėl to, kad sėdite šiltoj troboj, o aš stoviu lauke. Lietuje. Basas.

Jums linksma? Jūs dviese? Vienas baltas, o kitas spalvotas. Baltas armonika griežia, spalvotas trepsi.

Aišku, aš esu tolerantiškas kitų nuomonei, nors man aišku: jeigu jūs turit kitą nuomonę, tai į mano nuomonę jums nusispjaut. Jūs manot, aš nieko nesuprantu?

Bet kai padegsiu jūsų trobą, tai suprasit, kad aš viską supratau.

Nusipirkęs Koraną, galvojau: „Kad tik nesudeginčiau! Kad tik ne...“

Lioviaus rūkyti, maistą šildytis, krosnį kūrent...

Vakarais, būdavo, ateina arabai ir klausia:

– Dar nesudeginai Korano?

– Dar ne, – rodau.

Juokiamės ten visi.

Sugyventi sunku, bet įmanoma.

1.

Jie dardėjo sunkvežimiu, prikrautu sprogmenų...

– Atsargiai – vaikai! – šūktelėjo Stribas.

– Vaikų aš nebijau, – atsakė Stribokas.

– O kūdikių?

– Atsilaikyčiau.

Toliau važiavo tylėdami, tik sprogmenys trinksėjo.

– Iš vikšrų išsirita peteliškės, o iš vaikų – politikai ir televizijos žvaigždės, – pagaliau prabilo Stribokas. – Todėl aš nemanau, kad vaikai vertingesni už vikšrus.

– Vaikai – mūsų praeitis, – atsiduso Stribas.

Buvo liūdna. Bet jie žinojo, kad visados gali būti dar liūdniau, todėl neliūdėjo.

– Yra tėvų, kurie myli vaikus, – tarė Stribas.

– Tai pedofilai, – atsakė Stribokas. – Tokius žiauriai baudžia.

– Vadinas, vaiką laikyti namuos – pavojinga?

– Apdairūs vyrai stengiasi kuo rečiau ten rodytis.

– Užtat gražiausi žodžiai, kuriuos galiu išgirsti iš savo pačios: „Eik lauk!“ – prisipažino Stribas. – O kaip prastai nuteikia baran įsiveržusios riksmas: „Marš namo!“

Abu susimąstė apie kasdienius, bet protu nesuvokiamus reiškinius.

– Jau greitai čia bus didelės permainos, – guodė Stribokas. – Papūsi į meilės testerį ir šis tiksliai parodys meilės pro-

miles. Daugelyje darnių šeimų tiek vyras, tiek moteris pripučia maždaug po 0,8 promilės – tai silpnas apkvaišimo nuo meilės laipsnis, kuris bemaž netrukdo sutuoktiniams kartu nueiti ilgą gyvenimo kelią. O va sugyventiniai su mėlynėmis pripučia dvi, tris, su galvos skliauto lūžiais – net keturias. Todėl, prieš pradedant bendrą gyvenimą, būtina pūst. Jei bent vienas iš įsimylėjėlių pripūs daugiau nei 4 meilės promiles, vestuvės atšaukiamos, nes toks apkvaišimo laipsnis laikomas mirtinu.

– Bet jei ir tas nelaimingasai nori mylėt...

– Būk zoofilas.

– Tai gal netradicinė orientacija? – abejojo Stribas.

– Jei myli naminius gyvūnus – tradicinė. O jei laukinius ar egzotiškus, gal ir iškrypimas. Betgi tikrai ne toks bjaurus kaip medžioklė.

Stribas nukreipė svajingą žvilgsnį į girias, kur gūdžiuose takeliuose jam jau vaidenosi romantiški susitikimai...

– Deja, ir tai ne išeitis... – vos užmegztą svajonių giją nutraukė grubus Striboko bosas. – Juk Kūčių naktį ir šernas, prabilęs žmogaus balsu, gali pasiskųst...

Neteisingas pasaulis plėtėsi į visas šalis, bet žmogui ten jau nebuvo vietos.

2.

Atokvėpio valandą vyrai sėdėjo prie laužo, blizgino sprogmenis ir diskutavo apie reiškinius, susijusius su valstybės paslaptimis.

– Kas yra masturbacija? – klausė Stribas.

– Tai ypatinga Lyčių karo taktika, – išaiškino Stribokas. – Tu gali sėkmingai atakuoti objektą, esantį bet kuriam pasaulio

taške, ir net nebūsi patrauktas atsakomybėn už nusikaltimus žmonijai. Kodinis tokios operacijos pavadinimas – „Audra dykumoje“. Bet kariai vadina dar poetiškiau: „Aš mylėjau tave, tau nežinant“.

– Norėčiau tokių dalykų pramokt, – pasvajojo Stribas.

Bet buvo dar tik eilinis, tad vėl klausė:

– Mylėti ir miegoti... Ar tai skirtingi dalykai?

– Aišku, skirtingi. O kas tau rūp?

– Anądien grįžtu namo, žiūriu – ogi mano pačios įsitvėręs toks vyras kad parpia... Aišku, aš neilgai ten tarpdury stovėjau, bet man pasirodė, kad tas vyras – tai jūs...

– Moterys gyvena lovose, o vyrai medžiuose, – išaiškino Stribokas. – O kad lova iš medžio, tai vyrai kartais supainioja.

– O aš jau kažin ką pagalvojau... – susigėdęs juokėsi Stribas.

– O ką čia gali pagalvot? – juokėsi ir Stribokas.

Vyrai susijuosė strėnas savaime užsiliepsnojančiais diržais, apsikamšė granatomis ir vėl sėdo į sunkvežimį.

3.

– Ar bankus irgi sprogdinsim? – ties Kryžkalniu klausė Stribas.

– Pirmiau išsprogdinsim pramogų pasaulius, – atsakė Stribokas. – Pasaulis turi būti vienas. Juolab kad ir tame nelabai mokam tvarkytis.

Nutilę važiavo į priekį. Maloniai mirksėjo budėjimo režimu įjungti detonatoriai, o kėbule raminančiai kliuksėjo buteliai su padegamuoju skysčiu.

– Aš netikiu, kad bankinykai sukėlė kryzę, – pravažiavus priekį, prabilo Stribas. – Bankinykai geri! Kai aš įeinu į banką,

niekas ten negriebia už gerklės ir neguldo ant grindų... O kartais net pinigų duoda.

– Kam bankinykui tave guldyt ant kietų grindų, jeigu jis papratęs pūko pataluos vartytis? – šyptelėjo Stribokas. – Tai gal eitum su bankinyku ir į lovą? – klausė.

– Eičiau, – drąsiai atsakė Stribas.

– O jei anam tai būtų tik vienos nakties nuotykis?

– Vis tiek... – Stribas paraudęs nudelbė akis. – Aš noriu sūnaus.

Striboko širdin smigtelėjo nuodinga strėlė. Jis žinojo, kad visa, kas geriausia, priklauso bankinykams. Bet jei anie ir liekanas susigrobs?

Lyg atspėjęs jo mintį, Stribas tarė:

– Gyventi su bankinyku... Apie tai aš nė nesvajoju. Ir nemokėčiau! Man gana, kad bankinykas išnuomotų man filialą ir aplankytų bent sykį per savaitę. O ką jis po to veikia... Ne, aš nekelčiau scenų ir nereikalaučiau priedų. Yra kitos vertybės! Man tikrai ne tai svarbiausia, ar bankinykas – žmogus...

– Bet sūnui reikės tėvo.

– Taigi tu ateitum!

Stribokas susimąstė. Lyg ir viskas normalu, bet kažkas temdė sielą. Atrodė, kad bankinykas vis vien laimi.

„Tik ar gali būti kitaip? Jeigu aš laimėčiau, tai aš ir bankinykas būčiau..."

Tokia protinga mintis jau seniai bebuvo galvon šovus. Stribokas net šyptelėjo, supratęs, kad viskas yra, kaip turi būti.

Ir sieloj vėl prašvito.

4.

Kai kitąsyk jie vėl važiavo pro Kryžkalnį, padangėmis raitėsi dūmai...

– Gerai pasidarbavom, – šyptelėjo Stribokas. – Žvaigždės į šitas dykvietes gal šimtmetį nebeįsimes.

– Darom, ką galim, – linktelėjo Stribas.

– O kaip reikalai banke? – lyg tarp kitko pasiteiravo Stribokas.

– Viskas gerai, – išraudo Stribas. – Bankinykas padovanojo man armoniką. Ir kelnes...

Užnuodytos strėlės vėl susmigo į Striboko širdį.

– O koks jis lovoje?

– Toks pat kaip kitose vietose. Ir, žinai, man tas patinka. Jei vyrą pakeičia lova... Ko tada jis vertas?

– Kėdė pakeičia...

– Tai kėdė! Aukštesnės kategorijos baldas! Bet lova... Maniškis sako: lova gali pakeist tik bestuburį, ir tik į blogąją pusę. Dar jis man sako: nė nesvajok padaryti karjerą per lovą! Atseit tai jau praeities dalykai. O jis, paniręs į naujausias technologijas, nė neįsivaizduojąs, kaip lovose tie dalykai daromi.

– Po teisybei, ir man tai mįslė, – prisipažino Stribokas.

– O aš manau, tai tik piktavalių išpūstas burbulas. Jei lovose tokie triukai būtų įmanomi – kiekvienas kvailys padarytų.

– Yra moderniškų lovų su vandens čiužiniais. Gal tokiose...

– Kad nereik man tos karjeros! Na, tarkim, ir aš bankinykas... Du bankinykai vienoj lovoj! – Stribas net sukikeno. – Ar galima tai įsivaizduot? Ar išliktume artimi? Ar dviejų bankinykų charakteriai gali sutapt? Prasidėtų trintis... Lyčių karas...

– Atleiskite, – oficialiai kreipėsi Stribokas. – Kokia šiuo metu jūsų lytis?

– Silpnoji, – atviravo Stribas. – Maniškis sako: katras durnesnis, to visuomet silpnoji.

Stribokas pajuto, kaip skaudžiai sugėlė jam širdį. Panūdo priglaust šią naivią būtybę prie krūtinės, globoti, saugot...

Bet nusigręžė ir pasakė tik tiek:

– Armoniką ir aš tau būčiau nupirkęs...

Lijo. Lėtai, liūdnai ir be burbulų – lyg per laidotuves.

5.

Jie sustojo prie didžiulio, į tvirtovę panašaus dvaro. Už vartų slankiojo sargybiniai ir urzgė šunys. Vakaro saulėj grėsmingai blykčiojo galingos pinigų plovimo ir burbulų pūtimo mašinos.

– Eik pro vartus, apsijuosęs sprogmenimis, o aš tave aktyvuosiu, – tarė Stribokas.

– Galėčiau ir aš tave... – koketiškai žybtelėjo akimis Stribas.

– Man koją skauda.

Stribas žengė vartų link. Stribokas susimąstęs lydėjo akimis...

...Ėjo tretieji pokrizio metai. Miestuose, už betono ir stiklo mūrų, vis dar slapstėsi bankinykų gaujos, naktimis į kairę ir dešinę besišvaistančios pinigais. Kad neatsisakė savo kėslų, liudijo tai, kad įstojimo į ES metinių proga viršum Vingio parko buvo išpūstas milžiniškas spalvotas burbulas, o ant burbulo šono švietė aiškiai matomos raidės: „Hansa hansa ha-ha-ha!“ Tai reiškė, kad atgimė radikaliausia bankinykų grupuotė – fiskalai – nepripažįstanti jokių kompromisų. Nuosaikieji gi, monetarai, vengė pralieti žmonių ašaras.

Sostinėje, kur patruliavo Briuselio ekspertai, buvo gan ramu. Tačiau mažuosiuose miestuose, slapta remiami bankinykų, vėl kėlė galvas smulkūs vartotojai. Nors vartoti buvo

griežtai draudžiama, priešiškai nusiteikę elementai vartojo naktimis, po grindimis – visur, kur tik palankios sąlygos patamsių gaivalui...

O baisiausia, kad buvo nuodijama jaunoji karta. Dienomis vaikai šviesiose klasėse studijavo tikrąsias vertybes, moderniose laboratorijose eksperimentavo, kaip šios vertybės veikia peles ir žiurkėnus, o vakare namuos tėvai vėl kyšteldavo jiems primityvų, pigų vartojimo reikmenį ar net įjungdavo televizorių, kuris nuviliodavo į keisčiausius pramogų pasaulius. Visos pedagogų pastangos ėjo niekais.

Aišku, visur, miestuose ir miesteliuose, veikė Tikrųjų vertybių gynėjų būstinės. Iš ten buvo nuolat rengiami reidai, o po tokių reidų miestelių aikštėse aukštielninki padrebiami televizoriai, grotuvai, indaplovės... Ten budėjo ginkluoti gynėjai, bet po nakties, žiūrėk, ir prapuola koks televizorius...

Bėda, kad bemaž visi Tikrųjų vertybių gynėjai buvo kilę iš smulkiųjų vartotojų ir vargiai skyrė pelus nuo grūdų. Daugelis tokių jaunystėj patys orientavosi pagal žvaigždes, tad išjungę televizorių, visai pametė orientaciją. Naktimis, išskėtę rankas, jie eidavo bėgiais pasitikti traukinio, o uždaroj patalpoj pasikabindavo ant lempų... Juos rasdavai tyrlaukiuos, staugiančius į mėnulį ar net nuropojusius kur į pelkę paskui vos švytintį jonvabalį... Oficialiai buvo skelbiama: žuvo nuo vartotojų rankos... apdovanoti kryžiais...

Visa tai buvo didelis galvos skausmas bibliotekininkams ir muziejininkams, kurie sudarė valdančiąją daugumą. Juolab kad tarp koalicijos partnerių irgi nebuvo santarvės. Muziejininkai, kietos rankos šalininkai, muziejų rūsiuose be teismo kalino būrius aktyviausių vartotojų. Bibliotekininkai gi buvo

linkę šnekėtis su žmonėmis ir net piktybiniams vartotojams žadėjo amnestiją. Deja, bibliotekininkų šūkis „Dvasingumas su žmogišku veidu!“ partneriams kėlė vien tulžingą šypseną. Ir nežinia, kiek teisūs buvo pikti liežuviai, plakantys, neva kai kurios muziejuose styrančios iškamšos labai jau panašios į be žinios dingusius bibliotekininkus...

.....

Štai kodėl toks nuliūdęs Stribokas lydėjo akimis tolstantį Stribą. Juk jiedu jau kelinti metai petys petin žengė pirmosiose gynėjų gretose... Tiek visko būta...

Bet pastaruoju metu Stribo šnekos ir elgesys kėlė rimtų įtarimų...

– Tu kolaborantas, – vos girdimai sušnabždėjo Stribokas.

Tačiau Stribas išgirdo, atsigręžęs meiliai nužvelgė platėjančią draugo figūrą.

– O tu – kolba.

Vos ne alpdamas Stribokas spustelėjo mygtuką. Trenksmas, liepsnos, dūmai...

Liesa pažįstama koja šleptelėjo ant asfalto...

Stribokas išsitraukė vamzdį ir nusišovė.

O nubudau šįryt – rūkas,
Anei laivų, anei jūros...
Kur jūs, broleliai degtukai? –
Kelią pašvieskit lig durų.

Ką jūs, šviesuoliai, išmanot,
Kaip su naktim aš kariauju!..
Padekit gyvenimą mano,
Kad viską pradėčiau iš naujo...

Sėdėjau balete „Spragtukas“. Spragtelėjęs žiebtuvėliu, prisidegiau pypkę.

– Ką darot? – paklausė šalimais sėdinti ponia.

– Rūkau, – atsiliepiau. – Ką čia daugiau darysi?

– Iš proto išėjot?

– Taip, – patvirtinau. – O jūs?

Ji nusigręžė. Paikas klausimas. Protingi į tokias vietas nė nevaikšto.

1.

Nerūkantys kenkia mano sveikatai, nes, regėdamas sveikuolį, aš tuoj susinervinu.

Neprirūkytam kambary jaučiuos prastai – man stinga kvapo ir gerų žmonių.

Mat nerūkantys susirūpinę tik savo sveikata. Kiti jiems – nė motais.

2.

Jei viešose vietose draudžiama rūkyti, girtauti, smurtauti, šūkauti ir šiukšlinti, – ko į tas vietas man eit?

O jeigu ir namie tai draudžiama...

Kur tada man būti?

Ir kam išvis bebūti, jei neturi teisės gyvenime pėdsako palikt?

Gal aš turėčiau namą pastatyt ir sūnų užaugint?

Tai skirkit man sklypą, atvežkit plytų ir skiedinio... Sūnų atveskit jau paaugusį, kad galėtų mūryt.

O jei viso to negalit suteikt, tai ir neaiškinkit, ką man daryt.

AR AŠ JUMS TRUKDAU KURTI ŽINIŲ VISUOMENĘ

1.

Štai žiūrėkit: aš rūkau ir geriu gatvėj iš butelio!

Jūs rėkaujat: negražūūū!..

Iš kur jūs žinot, kas gražu? Kas jūs tokie?

O žiūrėkit – aš jau guliu gatvėj! Jūs praeinat lyg pro rąstą.

Gal pagaliau supratot, kad trukdyti kitam – negražu?

Kur ten... Policiją iškvietėt. Tik ar policininkas man gali paaiškinti, kas gražu? Kiek aš grožinių knygų perskaitęs, o kiek anas?

Gal aš geriau žinau, kaip man elgtis.

2.

Mano išpučiami dūmai kenkia aplinkiniams?

Jūs ir miške prikabinėkit lentelių: „Pavasaris gali būti lėto ir skausmingo rudens priežastis“. Prie mokyklos durų: „Meilė sukelia priklausomybę. Nepradėk!“ Prie savo durų: „Nustojus kvėpuoti, sumažėja mirtinų plaučių ligų pavojus“.

Ką jūs išmanot apie mano aplinkinius? Gal jie tokie geri, kad jiems niekas nekenkia? O gal aš jau tiek aniems pakenkęs, kad vienas kitas dūmas tik gyvenimą pagardins?

Jūs taigi nesat mano aplinkiniai. Aš nėmaž nenoriu, kad tokie nykūs tipai aplink mane sukinėtųs. Eikit šalin!

Kai man jūsų prireiks, aš pats prieisiu ir tuomet būsiu jūsų aplinkinis. Pūskit į mane, kiek plaučiai leidžia, širdis geidžia.

Aš šiąnakt leidžiuos nuo viršūnės,
O lietūs tartum eilės liejas.
Ir loja nelojalūs šunys,
Ir švilpauja kišenėj vėjas.

Per dangų – debesys ir mėnuo –
Lyg išbarstyti dokumentai...
Ir su žingsniu – žemyn – kiekvienu
Man vėlei viskas tampa šventa.

ŠEŠTADIENIS, TOKS PAT KAIP TELEVIZORIUS

Kai noriu pasižiūrėt gerą laidą – išmetu
pro langą televizorių.
Jei televizorius pritrenkia praeivį – stebiu
itin įdomius kadrus.

(Antanas Tveriaga. „Išmanūs žmonės", p. 525)

1.

Galvojau: gal išardyt televizorių ir pažiūrėt, kodėl tokios neįdomios programos. Ir sudėliot detales iš naujo, bet jau taip, kad rodytų įdomiai.

Privažiavęs su virtuvės kombainu, vienam gale išpjoviau skylę, o toj vietoj, kur vingiavo kelias į žvaigždes, iškasiau duobę. Toliau nebežinojau, ką daryt.

Nusprendžiau: pirma išardysiu puoduką, o įgijęs praktikos vėl imsiuos televizoriaus.

Deja, paaiškėjo, kad išardyti puoduką ne taip paprasta. Va miltai sudaryti iš atomų – tas aiškiai matyti, papūtus į maišą... Manding, atskiras puodukas ir yra atomas, o visas puodų rinkinys – tai jau molekulė.

Ūmai topteli, kad atomas turi branduolį, apie kurį kažkas sukasi. Pakeliu puoduką, bet nieko tokio neįžvelgiu. Tada pripilu degtinės ir pamaišau. Dabar sukasi. Tai gąsdina, nes gali susidaryti radioaktyvūs junginiai. Todėl išgeriu.

Skvarbiai žvelgdamas į rašomąjį stalą, regiu, kad ir jis sudarytas iš atomų. Šie nuolat juda, stalas karštas ir skystas. Prie tokio aš negaliu sėdėt ir einu gult. Lova labiau pasitikiu, nes ji suskystėja tik tada, kai ten kas šliūkšteli kibirą vandens. Bet žmona dabar Svečių kambary. Atkreipiu dėmesį, kad pietų stalas stangresnis už rašomąjį. Prie pietų stalo aš drįsčiau atsisėst.

Deja, pro durų plyšį regiu, kad ten sėdi K., matytas per televizorių, o žmona jam pila skystimo. Vadinas, jie mano, kad aš miręs. Ką darys toliau? Aišku, ką... Valgys ir kietuosius patiekalus. Nejaugi išdrįs prie numirėlio?

Pakylu, apsisiaučiu balta paklode ir stūgaudamas perbėgu kambarį...

Grįžęs į lovą, sudarau testamentą, kuriuo viską – lovą, žmoną ir K. – palieku Bažnyčiai. K. įšventins į kunigus, jis privalės laikytis pasninko, celibato ir dar dešimties punktų. Tai bus gera bausmė.

Šitaip susitvarkęs aprimstu, užmiegu ir susapnuoju sapną, kurį visados norėjau sapnuoti, bet nedrįsau: neva mano vardas Chulijas, pavardė Iglesijas, aš tolimojo plaukiojimo kapitonas, o visos moterys – dar neatrastos salos...

2.

Pabudęs Svečių kambary radau pulką svečių, o mano kabinete sėdėjo solistai ir laidų vedėjai. Pasitepiau akis taukais, bet vaizdas nepasikeitė.

– Ko jiems reik? – klausiau žmonos. – Kaip čia pateko?

– Išlipo iš praviro televizoriaus, – paaiškino.

Įdėmiai nužvelgiau tą ponią... Mano žmona! Bet ką reiš-

kia – mano... Iš tikrųjų tai jau visai subrendusi, savarankiška moteris, gyvenanti savo gyvenimą, o netolimoj ateity gal net sukursianti kitą šeimą. Ar man beatsiras toj šeimoj vietos? Jei ateis kitas vyras, gal iš visai kitokios aplinkos... Ar prisitaikysim prie kits kito?

Žmona suplojo delnais:

– Prašom į Filharmoniją.

Nusileidom į rūsį, ten griežė šv. Katkaus orkestras, o pats Mikalojus Konstantinas Katkus stovėjo priešais ir baisiausiai skeryčiojo rankom, bandydamas prasklaidyt nemalonius garsus. Supratau jį: daugelio svečių veidai atrodė labai nuožmūs.

Visi susėdo ir ėmė klausytis. Bet ką galėjai išgirst, jei muzikantai nepaliovė brūžint strykais?

– Dabar skambės simfoninė poema „Miške", – pranešė Mikalojus Konstantinas.

Svečiai tučtuojau pakilo ir išėjo į mišką.

3.

Nuaidėjo trimitas. Tai žmona kvietė vakarienės...

„Teležvaigždės, matj! Kaip aniems gera gyvent, – galvojau prie stalo. – Pasakai iš ekrano: „Labas vakaras" – ir jau garsenybė. Namie gali tą šimtąsyk kartot – namiškiai vis tiek žiūrės kaip į stuobrį."

O žmona tik zujo tarp svečių, tik šypsojo visiems...

Susinervinęs paėmiau šampano taurę ir žengiau ant stalo. Ten nusimoviau kelnes ir pasikraipiau. Šitaip atkreipęs svečių dėmesį, pasakiau kalbą:

– Gyveno du broliai: Daugalius ir Skarmalius. Daugalius toli nuėjo, o Skarmalius visados toj pačioj vietoj buvo. Kai

prasidėjo Paskutinis Konstitucinis Teismas, Daugalius nespėjo pareit, o Skarmalius stačiai iš bulvių lauko buvo paimtas į dangų...

– Kodėl jūs tai pasakojate? – paklausė K.

Svečiai pašaipiai sužiuro į mane. Taurė sudrebėjo mano rankoj ir ašara tykštelėjo į šampaną... Aš juk norėjau, kad visi pamąstytume apie nepraeinančias vertybes, kurios nepraeina dėl to, kad yra ne formatas ir jų niekam nereikia.

Supykęs tykštelėjau šampaną sau į veidą.

– Nekreipkit dėmesio, – tariau. – Aš visados šampanu prausiuos... O mūsų vištos deda kiaušinius „Raffaello". Mes labai gerai gyvenam.

– Haj, haj, – linkčiojo svečiai, bet aš mačiau, kad jiems neberūpiu.

Pagraibęs po stalu ištraukiau vardinį savadarbį kulkosvaidį, kojeles įstačiau į tortą ir pasukau rankenėlę. Kulkos viena po kitos lindo iš vamzdžio ir šnypšdamos krito į lėkštę su kopūstais. „Kokia gėda!" – raudonavau, dar smarkiau sukdamas rankenėlę, – dabar kulkos, pralėkusios lėkštę, krito į salotas, o kai kurios net svečiams į kišenes.

– Liaukitės! – riktelėjo K.

– Jūs lavonas, – atsakiau.

Nors nebuvau tuom tikras. Teležvaigždę gali pribaigt tik sidabrine kulka, o tokių aš neturėjau... „Sidabriniai šaukštai!" – toptelėjo. Stvėriau vieną ir ėmiau brūžint dilde. Bet greit supratau, kad iš šaukšto padirbt kulką – vargas. Todėl nusprendžiau veikti kitaip. Iškėliau šaukštą ir pyliau K. į kaktą.

Pasmirdo siera. Svečiai susižvalgė... K. paraudonavo ir sutrypė kojom.

– Štai nei iš šio, nei iš to jus išmuša karštis ir imate trypčiot vietoje, – pastebėjau. – Ką tai reiškia? Ogi esate ištiktas amžiaus vidurio krizės. Bet jeigu jums sutrikusi erekcija, tai, žinokit, gerai: gal pagaliau kraujas suplūs ir į smegenis...

Jis metė man po kojom pirštinę... Šyptelėjau ir šaltai pasakiau:

– Šitos pirštinės aš nepakelsiu, nes mačiau, kad į ją snarglį šluostėt.

Palikau jį ir paėjęs į kertę ėmiau žaisti kaladėlėm. Bet greitai nusibodo, tad atsinešiau vamzdį ir ėmiau pūsti svečiams į ausis. Tie kad ims plūstis.

– Plonas jūsų kultūrinis luobas! – vaipiaus.

Kitiems priėjęs sukuždėdavau: „Prašom į svingerių salę." Tie apsidairę pėdindavo su manim. Išvesdavau į lauką ir užtrenkdavau duris.

Nuotaika pasitaisė. Bet pribėgo žmona ir kad riktels:

– Ką jūs čia išdarinėjate? Kas jūs toks?

– Aš tavo vyras!

Ji taip iš aukšto nužvelgė mane.

– Aš jūsų nemačiau per televizorių! Aš jūsų nepažįstu!

Sudrebėjau. Jei dar gaidžiui nepragydus ji tris kartus išsigins mane pažįstanti... Buvau girdėjęs apie tokius atvejus.

Jei liksiu gyvas, daugiau niekad neardysiu televizoriaus.

Rėmelis nurėžė stalinei lempai galvą, išmetė pro langą ir sėdėjo niūniuodamas: „Vėl, švieski man vėl...“

Paskui pagalvojo: „O kažin langą ar galima išmesti pro langą?“

Pirmiausia pašalino stiklą, paskui rėmus ir net palangę. Liko skylė. Ilgai sėdėjo susimąstęs. „Ar skylę galima išmest pro skylę? Ir kas gi tai yra – skylė? Daiktas? Aišku, ne. Reiškinys? Koks iš skylės reiškinys...“

Išmetė pro skylę visus daiktus, bet skylė nepasikeitė.

Laimė, gerai apsidairęs kambario kertėj rado krūvą plytų, skiedinio ir nedelsdamas užmūrijo skylę. Ir tik tada pastebėjo: vietoj durų, kurias taip pat buvo išmetęs, – irgi skylė. Užmūrijo ir šią.

„Niekas manęs nebemato!“ – apsidžiaugė. Norėjo išeit ir pranešt gerąją žinią žmonėms...

Deja! Taip visuomet būna, kai daug pasiekiam ir sukaupiam didžiulę patirtį.

Žydi pievoj pienės ir purienos žydi,
Sielos kambarėly tik nežydi nieks.
Ten stalinė lempa užvakar nuvyto,
Pasikorė paltas vakar ant vinies.

Pasikorė paltas, o visai nekaltas,
O maniau, kad lempa amžinai žydės...
Tai dėl to ir liūdna, tai dėl to ir šalta,
Tai dėl to iš knygų ašaros riedės.

Ir pieštukas šįryt nusilaužė sprandą,
Bėgdamas per lapą su nakties sapnais.
Sėdžiu vidur stalo, o per stalą skrenda
Vakarinis vėjas kruvinais sparnais.

Pasiskųsiu vėjui, kad visi išėjo,
Man palikę sienas, keturis kampus.
Atsakys man vėjas: nieko negirdėjau,
Ir neprirašytus išpustys lapus...

Prisimenu: sėdėjau tupykloj. Ūmai pakilęs išėjau.

Ėjau ir ėjau. Priėjau Miegamąjį. Pailsėjęs patraukiau į vakarus ir dar tą pačią naktį pasiekiau Valgomąjį.

Pasistiprinęs keliavau toliau ir paryčiais jau buvau Svečių kambary.

Svečių nebuvo.

Atsidusau ant parketo ir uždegiau žvakelę už jų sielas.

Ir tuo pačiu keliu atgalios pargrįžau.

Dangus be žvaigždžių...
Padegu sau kelnes.
Vienišas žiburėlis tamsoj...

SPEIGO RATAS

Kai iškrenta pirmas sniegas, anksti keliuos, idant pirmas nueičiau per baltą dykrą.

Kiti išėję seka mano pėdomis...

Žiemos pradžioj daug mūsiškių dingsta be žinios.

Bukelis jau taikėsi pjaut dirbtinį zuikį, kai staiga vidun įžengė Būkas ir pranešė:

– Rytoj ateina ruduo!

– Pas jus? – pašoko Bukelienė. – Kaip įdomu!

– O pas mus vakar sekmadienis buvo... – dirbtinai žvaliai gyrėsi Bukelis.

Susižvelgė su žmona, ir abu pagalvojo: kas jau tas sekmadienis...

– Ar ilgam ateina? – domėjosi Bukelienė.

– Dar neaišku, – atsakė Būkas. – Bet iki žiemos turėtų pabūt.

Visi nutilo.

– Pas jus labai lėtai slenka valandos, – priekaištavo Būkas.

– Grindys neišvaškuotos, – teisinosi Bukelis.

– Sykį pusvalandis labai greit prabėgo, – priminė Bukelienė. – Kada tai buvo...

– Užpernai. Galėtų dabar koks prabėgt...

– Padoriuose namuose pusvalandžių nė nebūna, – padarė pastabą Būkas.

Bukelienė jau kels prie akių skarelę... Bet kaip sykis ėmė lyti ir nebeliko prasmės verkt.

– Kas naujo Kinijoj? – klausė Bukelis.

– Nieko, – atsakė Būkas.

– O šiam pasauly? – teiravosi Bukelienė. – Yra toksai pasaulis, ar tai tik sapnas?

Vėl visi nutilo.

– Nesimezga pokalbis, – raukėsi Būkas.

– Todėl, kad oras išretėjęs, – aiškino Bukelis. – Mes kvėpuojam...

– Pas jus niekad nesimezga, – piktinosi Būkas. – O va Bukeliūnas visados turi ką pasakyt.

– Mes irgi turim, – įsižeidė moteris. – Bet juodai dienai taupom.

– O kada pas jus juodos?

– Antradieniais ir ketvirtadieniais. Taip pat neporinėm dienom.

– O pas Bukeliūną išvis juodų nebūna.

Visi nutilo trečiąsyk.

– Jei pokalbis nutrūksta tris kartus, svečias privalo išeit, – priminė Bukelis.

– Tai Suomijoj, – patikslino Būkas. – Nes ten rimti pokalbiai.

– Norėčiau ir aš kada nors rimtą pokalbį palaikyt... – išraudo Bukelienė.

– Ne prie svetimų! – subarė Bukelis.

– Mūsų platumose galima kalbėtis ir neturint ką pasakyti, – priminė Būkas.

Bukelienė paleido netikrą zuikį, ir tas palindo po lova. O Bukelis net nuo suolo nukrito.

– Kaip šitaip gali būt? – šaukė per kits kitą. – Kaip tokį pokalbį pradėt?

– Būna, kad iš tolo pradeda, – pasakojo Būkas. – Rečiau – nuo pradžių. O dažniausiai triskart per dieną apie nieką šnekasi.

– Prieš valgį?

– Nesvarbu.

– Bet ką gi apie nieką galima pasakyt?
– Viską!
– O mes apie nieką nemokam kalbėt, – apsiverkė Bukelienė.
– Todėl, kad mes nieko neturim, – ramino Bukelis.
– Jūs inteligentai, – išaiškino Būkas.
Netikras zuikis krimstelėjo jam į koją.
Būkas įsižeidė ir išėjo pas Bukeliūną.

1.

Grigalius žvelgė priekin.

– Rudeniop paukščiai dairosi į pietus... Bet mes jų nekaltinam ir išdavikais nepravardžiuojam, ane?

– Lakštingala negali neieškoti, kur šilčiau, – išaiškino Grygas.

– Aš dairaus į rytus... – tęsė Grigalius. – Rudenį galėtume prie Rusijos prisijungt, o pavasarį vėl grįžt į Europą...

– Tai būtų lanksti politika, – pritarė Grygas.

– Maskva tai jau pasistengtų, kad sąjungoj su rusais jaustumės geriau nei Europos Sąjungoj! Nei dujos, nei benzinas nieko nekainuotų. Gal net šertų veltui, o nutukusius vežtų Briuseliui parodyt... Iššūkis Vakarams!

– Vadinas, galimybių gerai gyventi – yra! – stebėjosi Grygas. – Tai kodėl?..

Grigalius tik rankom skėstelėjo. Kas ir kada čia galvojo apie žmogų?..

2.

– Kaip gerai tiems, kurie turi mėgstamą darbą, – dūsavo Grigalius. – Aš, ką tik bedirbau, viskas man nepatiko. Kai buvau verslinykas, tai greit nužmogėjau. Man rūpėjo tik pinigai. Todėl mečiau verslą ir įsidarbinau mokykloj. Dabar neberūpės.

– Tai klimato atšilimo pasekmės, – išaiškino Grygas. – Jei tirpsta ledynai Arktyje, tai ir smegenys galvoje turi suminkštėt.

– Bet ir pedagogai man įtartini, – tęsė Grigalius. – Dirba ne dėl uždarbio, linkę prie vaikų... Ar ne todėl jie kartais rengia paradus ir net rėkauja: pinigų! pinigų!.. Atseit mes tokie pat kaip jūs...

– Tegu sau, – juokėsi Grygas. – Juk valdžia jau išsiugdžiusi pakantumą kitokios socialinės orientacijos asmenims: dėmesio nekreipia.

Abu pasidžiaugė tokia protinga valdžia.

– Šiandien aš jau norėčiau būti valstybės veikėjas, – prisipažino Grigalius. – Tik nežinau, ar veikčiau.

– Neveikiantys dar geresni, – ramino Grygas. – Mat iš veikiančių nežinia ko gali sulaukt.

Grigalius labai džiaugėsi tokia pozicija ir net rudens tamsybėj įžvelgė savo kelią.

3.

Nuo Šeškinės kalvų Grigalius taip bylojo:

– Yra žinoma: greičio mėgėjai tik į ką nors atsitrenkę supranta, kad nereikėjo skubėt. Tai gal reiktų juos dar prieš kelionę sutrenkt? Kas sopančiais šonais prie vairo atsisės, tas dar didesnį sopulį kentėt nebenorės! Tad vienas specialiai išlaužtas šonkaulis apsaugos nuo daugybinių kaulų lūžių.

– Baigsis karas keliuose, – džiaugėsi Grygas.

– Taip pat reiktų sustabdyti kiekvieną mašiną ir pareikalauti, kad vairuotojas specialiais dokumentais įrodytų būtinybę kažkur važiuot. Jei tokių popierių nėr – pliekt rykštėm per užpakalį, kad ilgai negalėtų atsisėst prie vairo.

– Tai sumažėtų spūstys!

– Mašinų išvis nereik! – rūstavo Grigalius. – Skaitydami se-

nuosius raštus, nerandame žinių, kad žmonės kažkur nespėjo pėsčiom.

– Gyvenimas gerė-ė... – bliovė Grygas.

– Anuomet tai niekas negalvojo apie gerėjimą, – sakė Grigalius. – Tada žmonės gyveno, o ne gyvenimą gerino. Mat gerindamas tiek nusikamuoji, kad nė nebesinori gyvent.

– Ir moterų nereik, – norėdamas įsiteikt tarė Grygas.

Grigalius linktelėjo.

– Bet kol yra, jos turėtų vaikščiot apsisiautusios juodais škurliais, o po škurliais dar juosėt diržus su sprogmenimis. Tada vyrai kitaip elgtųsi! Gal gyvenimas ir pagerėtų.

– O kas yra gyvenimas? – klausė Grygas.

– Iš kur man žinot? – pyktelėjo Grigalius. – Matyt, kažkas priešinga žmogui ir ne pas mus.

– Tada gerai.

4.

– Man nepatinka pilkos rudenio dienos, – skundėsi Grigalius. – Man liūdna, todėl dažnai atsisėdu prie lango – verkiu ir graudžiai dainuoju. Filme tai atrodytų gražiai. O gyvenime... Jeigu niekas nemato, kaip aš kenčiu, tai kokia prasmė kentėt?

– Jokios, – pritarė Grygas. – Aš manau, būdamas vienas tu ne kentėk, o džiaukis, nes džiaugtis galima ir sau, ne vien tik kitiems.

– Koks ten džiaugsmas, jei niekas nemato! Pagaliau juk džiaugsmas ir atsiranda tik tada, kai kiti pavydi, matydami, kaip tau gerai.

– Tai nesėdėk namie.

Grigalius tik ranka numoja.

– Kad aš verkčiau filme, tai prie manęs prieitų daili ponia ir nusivestų į savo kambarius. O jei verksiu gatvėj, prieis kokia nukvakus senė... O jei kvatosiu, gali net policininkas prieit.

Grygas pritarė, kad tokių pavojų esama.

– Bet ką daryt? – klausė jis. – Gal pasikart?

– Geriau nebus, – atsakė Grigalius. – Jei karčiaus filme – įsivaizduoji, kaip žiūrovai pergyventų! O jei namie... Kažin ar kas pastebės.

– Jeigu nė pasikart dorai neįmanoma, tai jau visai nėr gyvenimo, – nustatė Grygas.

Ir Grigaliui geriau tapo.

Mat kai nėr, tai susitaikai su tuom, pripranti... Ir vėl galima gyvent.

5.

Grigalius vėl skundėsi:

– Kaip gerai tiems, kurie gali save parodyt per televizorių. Aš tokios teisės neturiu. Todėl išeinu į gatvę, kad žmonės galėtų mane pamatyt. Bet niekas nežiūri. Dėl to man yra labai sunku. Jaučiuos lyg neprivalgęs.

– Aš galiu į tave pažiūrėt, – susigraudinęs tarė Grygas.

– Būtų malonu.

Grygas žiūrėjo, o Grigalius stovėjo priešais labai susikaupęs ir įsitempęs.

– Tu pasikraipyk, – siūlė Grygas.

– Aš noriu būti įdomus savaime, o ne kokias durnystes krėsdamas, – prieštaravo anas. – Tu geriau įsižiūrėk. Nejaugi nieko nematai?

– Snukis tai kreivas.

– Jei žmogus tave sužavi, tu nebematai jo trūkumų.

– Tai sužavėk.

– Bet ar nejauti, kad iš manęs sklinda asmenybės žavesys?

Grygas pakraipė šnerves ir paėjo atokiau.

– Gal pasakyti ką nors protingo? – klausė Grigalius.

Grygas purtė galvą.

– Reikia dainuot arba šokt. Galima ir ką nors stumt, mėtyt... O dar geriau, jeigu būtum blondinė.

Grigaliui nušvito akys, bet tuoj ir vėl aptemo.

– Kažin ar pensinykams bekeičia lytį...

– Jau tu visai man nusibodai, – Grygas numojo ranka, pasigręžė kiton pusėn.

– Aš noriu, kad apie mane žmonės kalbėtų, kaip apie tuos, iš televizoriaus! – šaukė Grigalius.

– Ar žinai, ką apie juos kalba? – klausė Grygas. – Durniais vadina.

– Geriau būti durnium negu niekuom, – apsisprendė Grigalius.

Radus tikslą, aiškiau tapo.

1.

– Perki vieną, gauni du... Kas per tvarka? – piktinosi Bukelis. – Perki vieną – gauni pusę, o perki du – gauni į snukį. Štai kaip turėtų būt! Žmonės imtų itin saikingai ir atsakingai vartot.

– Lietuvoje vartoja vien turtingųjų luomas, trys procentai, – ramino žmona.

– Tai ar mes gyvenam, ar tik šiaip būnam?

– Šiaip...

– O koks to buvimo tikslas?

– Susimokėt už būstą ir maistą.

– Vadinas, negalima teigti, kad esam vartotojų visuomenė, – suvokė Būkelis.

Tapo šviesiau.

2.

– Žmonių veikla šildo klimatą, – nustatė Bukelis. – Bet kodėl man taip šalta?

– Todėl, kad tu neveiki, – išaiškino žmona.

– Aš visą gyvenimą dirbau!

– O reikėjo veikt. Visi veikėjai šiltose vietose sėdi.

– Bet kaip tiek suveikt, kad ten atsisėstum, jei tik šiltai sėdėdamas tegali pradėti veikt?

Abu nutilo, nes padėtis buvo be išeities.

3.

Kitąsyk Bukelis vėl skundė Lietuvą žmonai:

– Kalbėti, ką nori... Atseit didžiausias iškovojimas... O aš manau, tokį kalbėjimą būtina kuo griežčiausiai uždraust. Aišku, nuošaliose vietose gali būti įrengti gerai izoliuoti vamzdžiai, į kuriuos veikėjai galėtų kalbėti, ką nori, bet visos tos kalbos nueitų giliai po žeme.

– Jokiu būdu! – sušuko moteris. – Juk tada ir Lietuvoj imtų žemė drebėt. O saldžios kalbos net reikalingos. Antraip mūsų žmonės visai surūgtų.

4.

– Ateiviai kartais pagrobia vargšus... – pasvajojo Bukelis. – Kažin kodėl jie niekad negrobia turtuolių?

– Mūsiškiai kada nors į svečias planetas skris tik vietos turtuolių grobt, – aiškino žmona. – O padoriam ateiviui rūpi būtovės slėpiniai. Jam įdomesnis pilietis, pragyvenantis iš minimalios algos, nesgi visiems – taip pat ir ateiviams – aišku, kad iš tokios pragyvent neįmanoma.

Po to Bukelį vis dažniau galėdavai sutikti atvirose, iš viršaus gerai matomose vietose.

1.

Dailininkas Griškevičius nutapė portretą: grafas Tiškevičius Andalūzijos dvare, prie pietų stalo.

Dailininkas buvo toks alkanas, kad stvėrė ir suvalgė, kas ant stalo padėta.

Ir Tiškevičius ėmė džiūti stačiai akyse. Vakare jau buvo toks liesas, kad Griškevičiui darant duris išvirto iš rėmų ir užsimušė.

Deja, Lietuvoj tai įprastas reiškinys. Užtat mūsų menas dar ne kasdien pakliūva į didžiąsias pasaulio galerijas.

2.

Šaukiu aš elitą: kūrenkite židinius knygomis!

Pradžiuginsite draugų ratą ir nustebinsite užsienio svečią. Paskatinsite knygų leidybą ir pagerinsite rašytojų buitį. Juk per iškilmingą priėmimą net visą tiražą galima sukūrent! Malkos telieka runkeliams.

Vienaip dega senieji meistrai, kitaip – nūdienos autoriai. Jaukumo suteiks blausi poezijos rinkinio ugnelė, pasitikėjimo savimi – skaisčiai liepsnojanti patriotinė proza.

Ir pailsėsite, ir apsišviesite. Ir, kas be ko, kūrendamas kultūros briketais, pats atrodysite kultūringas.

Stoviu kely, atsirėmęs į lapkričio lietų,
Veidu – į vakaro vėją, žodžiu – į kultūrą.
Gyvenimo draugė – nepribaigta cigaretė
Kelią parodo, o kelias krypties nebeturi.

Kam ta kryptis?.. Kelias štai ima už rankų,
Rūkas – tarytum pavargę arkliai pievom vaikšto.
Ir dovanoja man vakaras rūškaną dangų,
Ir dovanoja dangus man skarelę bežvaigždę.

Eisiu kartu... Ant akių užsirišęs tą skarą,
Glausdamas lapą kaip lopą dangaus prie krūtinės...
Tartum kažkur nesibaigiantis, amžinas karas –
Blyksteli žaibas ir vieškeliais rieda griaustinis...

Skaičiau seną knygą „Vargdieniai“. Gale kažkas prirašęs pieštuku: labei graži kniga!

Nūnai apie vargdienius neberašomos knygos, vargdienis nebestatomas pavyzdžiu kitiems. Šiandien tai nebemadinga.

Iš vargdienių net pasišaipoma. Atseit jiems visko trūksta todėl, kad trūksta proto.

O jūs pabandykit mėnesį pragyvent už šimtą litų! Ten, kur jūs badu dvėstumėt, vargdienis sugeba ne tik prasimaitint, bet ir prisigert. Ir tai ne vienadienė akcija, o kasdienė buitis.

Bet kai nuolat varoma propaganda, nieko keisto, kad retas jaunuolis besvajoja vargdieniu tapt. Visi nori būti turtuoliais.

O kiek turtuoliui reiks vargt! Gražiausi metai prabėgs kaupiant turtą. Ne vienas turtuolis skundžiasi dirbąs po dvidešimt keturias valandas ir dar valandos pritrūksta. Tai ką jie mato?

Jie daug keliauja, bet skraido lėktuvais, tad nieko nemato. O nukeliavę bendrauja su panašiais į save, kurie irgi nieko nėra matę. Todėl ir kalba apie dujas, naftą, geležis...

Ką jie skaito? Sąskaitą faktūrą. Prie visko galima priprast...

Bet kam to reik?

O, kad jaunuoliai dar mokyklos suole svajotų vargdieniais tapt! Kaip jų mokytojai...

Bet ko gali išmokyti tas, kuris nedrįsta net pamokyt: būkite, vaikai, tokie kaip aš.

Kada nors ir aš parašysiu knygą „Vargdieniai“. Pagrindiniai veikėjai bus vargdienis Jonas Mikutavičius ir jo sugyventinė vargdienė Mikalina. Jų vaikai irgi bus vargdieniai. Veikėjai neveiks, nes ką bedarbiams veikt? Nuotykių nebus – kas tokiems gali nutikt? Nebus ir meilės istorijų – kas gi mylės vargdienį?

Vakare pas Mikutavičių ateis vargdienis Patriūbavičius. Vyrai išgers ir užtrauks: „Mes vargstam vargelį ir galo nėraaa...“ „Mūsų – trys milijonai“, – pūsis Mikutavičius. „Reikia vargt iki galo“, – pritars Patriūbavičius ir ištrauks dar vieną butelį. Mikutavičienė ištrauks pliauską. Vyrai – bėgt. Vaikai – rėkt...

Pirmos dalies pabaiga.

Antroj daly – tas pats, tik Mikutavičius pas Patriūbavičių.

– Pabandom iš naujo...

Šitaip – keturios dalys po keturis šimtus.

Ir gale jūsų prierašas: labei graži kniga!

Būtina kurti žinių visuomenę. Betgi būna: aiškini žmogui, kaip gyvent, – tas nė skersa ausim neklauso. Atseit pats žinąs.

Tokiam numaunam kelnes, įsukam propelerį ir švystelim pro langą.

Jei žino – nuskris. Jei ne – nukris. Tokių ir negaila.

Už lango pasigirdo nemalonus bumsėjimas ir kvailas riksmas:

– Kur žiūri policija?

– A kas tau rūp? – šūktelėjo policininkas Pabiedinskas.

Mat kaip sykis tuo metu žiūrėjo televizorių, kuris rodė, kaip trise muša vieną. Scena buvo ištęsta ir be juokingų frazių, girdėjosi tik bumsėjimas. Pagaliau mušamasis atsigręžė į ekraną ir suriko:

– Kur žiūri policija?

„Gal tikrai pro langą pažiūrėt? – pamąstė Pabiedinskas. – Gal ten įdomiau?“

Tas pats...

Bet kam elektrą pūstyt? Išjungė televizorių ir žiūrėjo pro langą.

Murksau prie televizoriaus, ir taip nyku!

Gal užeit pas ką nors ir imt sienas dažyt? Darbo yra! Tik pinigų žmonės neturi.

Bet už televizoriaus žiūrėjimą juk irgi niekas nemoka. O kaip pavargsti!..

Jau rytoj įsiveršiu pas žmones ir imsiu jiems gera daryt. Jei primuš, tai bent pajausiu, kad gyvenu.

1.

Didžiausias mūsų priešas yra šaltis. Kokios ilgos žiemos ir kokios trumpos vasaros! Ir kokios išlaidos šildymui.

Todėl raginkim jaunimą rinktis sinoptiko profesiją. Lietuvai reikalingiausi būtent sinoptikai. Šiandien jų mažai, ir jie nekvalifikuoti.

Šiandien sinoptikas tik baugiai praneša, kad artėja šaltasis frontas, ir sprunka iš ekrano. Kur mes jį randame? Gal fronte?

Kur ten! Jis savo lovoj po šiltais patalais.

O kas, jei ne sinoptikas turi pirmas žengt į priekines linijas?

Supraskim gi: klimatas savaime niekad neatšils. Gamta visados ėjo ir eis prieš žmogų. Atsikratykim minties, kad žmogus – gamtos dalelė. Naivusis žmogus šaukė: atgal į gamtą! Mūsų šūkis tebūnie: šalin gamtą!

Saulė kartais šypteli pro debesį. Ko ji viepias? Ogi jai linksma regint, kaip mes tirtam.

Seni žmonės dar prisimena laikus, kai saulė ridinėjosi žeme. Jau senokai nebedrįsta ridinėtis. Privengia mūsų po to, kai įveikėm ruso galybę.

Teįkvėps tai mus tolesnei kovai, didesniems žygiams!

2.

Mūsų priešas esam ir mes patys. Mes privalome save įveikt! Bet neįveiksim, nes esam silpnesni už save.

Tad liaukimės vieni kovoję su savim. Atsigręžkim į kaimynus.

Latvis gal nusigręš. O lenkas gal ir ateis. Ir nepamirškim, kad rusas – visuomet savanoris.

3.

Taip pat mūsų priešas yra laikas. Tai visų priešas, net rusų.

NATO čia gali tik lėktuvų sparnais skėsčiot.

Bet jeigu eitume išvien su rusais... Rusas pradeda gert pirmadienio rytą, o atsipeikėja sekmadienio vakare. Vienu prisėdimu užmuša savaitę.

Protingai orientuokimės ir įveiksime viską.

4.

Bet klastingiausias priešas yra lenkas, nes mūsų vikruolę v trokšta paversti kerėpla w.

O dar jie norėtų, kad mes, užuot skardžiai riktelėję:

– Ko jūs, lenkai, malat š...!

Švebeldžiuotume:

– Praszom nebemalti sz...

Tik mes niekada su tuo nesusitaikysim!

Bendraukim

Pasidalinau su žmonėmis savo skausmu... Apsiniaukė veidai. Džiaugsmu pasidalinau... Visai surūgo.

Balkonų balkanai

Išgrioviau balkonus skyrusią sieną – laisvai galiu judėt po kaimynų butą...

Po atsakomųjų vizitų jau gailiuos Šengeno erdvę praplėtęs...

Tikrumas

Svajoju, kad prieitų žmogus ir paklaustų:

– Ar viskas blogai?

– Viskas, – atsakyčiau. – Aš prastai atrodau ir klaikiai jaučiuos.

– Taip ir turi būt, – ramintų jis.

Ir pasijusčiau geriau.

Įsivaizduokit kambarį, daugsyk prašmatnesnį nei jūsiškis. Vidur kambario stovi ponas, daugsyk pranašesnis už jus. Kažkas nedrąsiai beldžia į duris.

– Na! – rikteli ponas.

Tada įeinate jūs ir droviai sakote:

– Aš norėčiau...

Ponas išsižergia, atsikrenkščia ir spjauna jums stačiai į veidą.

– Jis mat norėtų!

Jūs šypsotės, spjaudalai varva skruostais...

Į jus bežiūrėdamas ir ponas ima šypsotis:

– Ar viskas gerai?

– Aš puikiai jaučiuos, – atsakote.

Čia filmas galėtų baigtis. Žiūrovas patikės laiminga ateitim.

Skaičiau Remarką. Ir ūmai prisiminiau...

Ėgi turėjau ir aš draugą. Tai buvo visai nepažįstamas žmogus. Sykį jis atsisėdo ant suolo, ant kurio ir aš sėdėjau.

Kitas mano draugas, stalius, atsisėdo ant klijų. Aš nuėjau, o jis gal ir šiandien tebesėdi.

Trečias draugas, dailininkas, padovanojo man peizažą, kurį kasdien matau pro savo langą. Laukiau tik progos atsilygint.

Sykį tas dailininkas įsimylėjo artistę. Nupirko milijoną rožių ir ėmė barstyt po langais. Artistė iškvietė greitąją ir dailininkas atsidūrė beprotnamyje.

Rožes visokie valkatos išsinešiojo.

Artiste aš pats buvau apsimetęs.

O dailininkas pasikorė. Bet ne šitas dailininkas, o kitas. Kažkoks Almodovaras iš Bolivijos.

Pastebėjau, kad žmonių, nuolat kartojančių
„Viskas į gera“, mėsa skanesnė.
(Antanas Tveriaga. „Patirtys“. p. 329)

Kartais iš televizoriaus dėžės išlenda koks tipas ir pareiškia:

– Per mėnesį už būstą sumoku tiek ir tiek... Maistui nelieka nė kiek. Pamėginkit jūs taip gyvent!

Užveriu dėžę. Dar mat tyčiosis! Tokiems triukams reik ypatingų talentų... Aš gi tik paprastas raštinykas.

Turbūt jie ir miega ant vinių, bėgioja stiklo duženom, lediniuos kambariuos tūno... Nuostabus, nuotykių sklidinas gyvenimas.

Yra ir kitas ypatingųjų porūšis. Šie patys nemėgsta girtis, todėl apie jų daromus stebuklus praneša kiti:

– Anas per mėnesį gauna tris tūkstančius, o pilį statosi už tris milijonus.

Irgi stebimės, bet mažiau, mat jau senų senovėj kažkas mokėjo padaugint duoną ir vyną. Plytas ir skiedinį gal paprasčiau...

Nieko nedomina tik nieko nesugebanti vidurinė klasė. Todėl jos čia ir nėra.

Gyvenimas rieda į gerąją pusę,
Tarytum naktinis taksi.
Vairuotojas rimtas – jis geria tik pusę
Ir sako išgėręs: mersi.

Kažką jau sutraiškėm ties posūkiu –
Ar batsiuvys ten, ar batas?
Arbatpinigių jam neduosiu –
Lietuviai nemėgsta arbatos.

Patinka man šitoks lėkimas –
Be ryšio, draugų ir be meilės –
Tarytum taksisto likimas:
Į nugarą įremtas peilis...

Grigalius norėjo nužmogėti

Ilgiesi dangaus, bet visur tik rudenė pilkuma...
O tu pats būk žydras!
(Antanas Tveriaga. „Grožio gairės", p. 294)

Grigalius nemėgo žmonių. Šie nuolat vaidina, vaidijasi, varžosi... Kad tik iššoktų aukščiau už kitą! Kad tik galėtų pasigirt: „Aš pasiekiau!..", „Aš esu toks ir toks!.."

O juk kiekvienas, bent kiek atidžiau pažvelgęs į save, galėtų pasakyt:

– O man atrodo – tu – šūdas!

Ir būtų teisus.

Tik kad niekas nežiūri. O jei žiūri – nemato.

Jis žvilgtelėjo į veidrodį ir pasakė tai sau.

Tada padegė darže topinambus – nuo šiol valgys tik nesveiką maistą.

Paskui išardė ir išmetė lovą – kad nebegalėtų po ja gulėt.

Būtų atsisakęs ir lytinių santykių, bet niekados tų neturėjo ir nežinojo, kas anie yr. Tai, ką pasakojo žmonės, atrodė taip neįtikėtina ir komiška, kad laikė tai pramanu.

Vakare nuėjo į pokylį pas Grigaliūną ir surūgęs murksojo kampe. „Sakot, šypsena nieko nekainuoja? Tai tegu ir šypso kvailiai. Aš gi šypsosiuos tada, kai už tai man pinigą mokės."

Vis dėlto ponioms einant pro šalį, išsitraukdavo iš kelnių protezą ir parodydavo joms. Žinojo, kad ponioms tai patinka.

Bet taip pat žinojo ir tai, kad dažniausiai dantis rodo politikai, pirkliai ir kiti sukčiai – visi, kas trokšta įpiršt nenaudingą prekę. Nenorėdamas su tokiais tapatintis, jis pats tikrus dantis rodydavo tik dantistui, kuris, beje, nėmaž tuom nesižavėjo ir lupo didelius pinigus.

– Ko jūs vis tylit? – paklausė grafienė Drakula Prūskaja.

Grigalius prasižiojo.

„Eik tu šykt!“ – ketino atsakyt. Tai būtų spontaniškas, natūralus atsakymas. Bet įtarė, kad anai nepatiks. Natūralumo žmonės nevertina. Reiktų sakyt: „Jūs šiandien puikiai atrodot!“

Tačiau tai būtų netiesa, nes tokio amžiaus ponios nebegali puikiai atrodyt.

Todėl jis tik atsiduso ir vėl užsičiaupė. „Ir be manęs čia pakanka daug kalbančių. O ką jie pasakė?“

Anuomet Grigalius dirbo vertėju, bet dabar jau žinojo, kad niekad nieko į Lietuvą nebevers. „Mūsiškiai patys turi daugybę nenaudingų žodžių. Šiuos tai tikrai būtų galima išversti ir palikti kur Anglijos pakrašty. Tik kas tau priims! Žodžiai baisiau nei radioaktyvios atliekos teršia gyvenimą.“

Tylėjo ir dairėsi į „puikiai atrodančias“ ir „daug pasiekusius“. Bandė suvokt, ką jie pasiekė. Štai Trolis Mumis vadovauja prekybos tinklui. Bet koks gi tai pasiekimas? Jei Trolio nebūtų, žmonės tiek pat pirktų.

O gal ir ne? Gal tai jis apkerėjo visus? Juk šiaip žmogui pakanka šaukšto pavalgyt ir pagalio apsigint nuo kaimynų. Tačiau kiek pridirbta brudo! Kad ir televizorius, ta velnio dėžė. Jeigu jos nebūtų...

Grigalius net sudrebėjo. Kur tada reiktų vakarais žiūrėt? Kur žmonės žiūrėjo prieš šimtą metų? Gal kits kitam į akis?

Betgi to neįmanoma ištvert! Dėl to kilo net du pasauliniai karai. O televizoriaus gadynėj įsižiebia tik vietiniai konfliktai.

Ne, televizorius – tai pasiekimas! O ko dar siekt? Gal dvasinio tobulumo? Tuščias reikalas! Kiek per dieną patobulėsi, tiek per naktį smegenys užkalkės.

Pakilo iš kampo ir praeidamas pro švediškus stalus kiekvienam svečiui vis pasakė ką nors teisingo: „Jūs labai nemalonus“, „Nėmaž nesidžiaugiu susipažinęs“, „Ar ne jus vakar mačiau grabe?“ Ant slenksčio visa tai pasakė ir sau. O išėjęs laukan – ir mėnuliui. Šį dar aprėkė: „Jums tik siekt ir siekt!.. O galų gale vis tiek plūduriuojat eketėj... Niekas tik žmogumi nesiekia tapt. Vadinas, tai nėra vertybė. Todėl ir aš tokis nebūsiu.“

Toliau ėjo vienas, taigi visą laiką buvo priekyje.

Toks vyras laukuose kirto geležį.

– Geras derlius! – pagyrė Grigalius.

Anas aiškino, pasirėmęs ant dalgės:

– Kitados šiose apylinkėse buvo labai išplitęs metro. Pasikeitus klimatui eismas nutrūko, per daugelį metų traukiniai išsiskaidė ir pavirto į kitas kultūras: geležį, bronzą, azotą... Išsiliejęs dyzelinas ir tepalai, savaime aišku, susijungė ir tapo napta.

Grigalius net krūptelėjo. Apie naptą buvo daug girdėjęs. Juodasis auksas? Baltoji karštligė? Nežinia. Bet kas prieina prie naptos, tas valdo pasaulį. Tą tikrai žinojo.

Visas virpėdamas, tarė:

– Atiduok naptą man!

Išgirdęs apie šį projektą žmogelis užsisklendė savyje, o Grigalius, neturėdamas nei įrankių, nei schemos, niekaip neįstengė jo atsklęst. Bet iš patirties žinojo, kad savyje užsisklendžia minkšto būdo žmonės, tad suprato, kad pakaks ir kirvio...

„Bet yra pasakyta: nedaryk kitam to, ko nenorėtum, kad tau darytų."

– Užsičiaupk, kvaily! – subarė save.

Tai buvo rimtas įspėjimas. Mat jau seniai buvo numatęs įveikti save, tik vis atidėliojo. Iš dalies dėl to, kad gailėjo savęs. O labiausiai dėl tingumo.

Bet dabar buvo tinkamas metas. Juk čia pat rūgo napta, iš kurios net kvailas būdamas galėjai dirbt gerus, švarius pinigus. Pagaliau ir buvo įgrisę būti savimi. Tokis būdamas, nieko nepasiekė ir jautė, kad nepasieks.

Kieksyk yra matęs... Eina žmogus laukais ir ieško savęs. Kitas ieško bare ar net savo namuos. Bet kam to reik? Tik džiaukis, jei pametei arba niekad neturėjai.

Kas rado save, tas jau neras laimės.

Būti savimi reiškia nebūti niekuom.

Save galima nebent realizuoti – pelningai parduoti kitam kvailiui.

Bet kur kas geriau pačiam kuom nors būti: verslininku, valdininku, net policininku. Būdamas policininku turi teisę žmogų mušt. O kai pradedi mušt, tai ir patinka. Muši, kol užmuši.

O va būdamas savimi, to negali daryt. Nes ateis policininkas ir paklaus: „Kodėl užmušei?"

Žinia, pasitaiko tipų, kurie šį tą nuveikia ir būdami savimi. Bet tapę ministrais ar bankininkais vis tiek nuveiks daugsyk daugiau.

Ir moterys nemėgsta būnančių savimi. Prieš moterį visados reikia kažką vaidint. Dėl to vyrai ir veda, nes žmona nėra moteris.

Suėmė save į rankas – tai buvo geibus, glitus minkštabūdis – spūstelėjo...

Tada pasistatė kėdę ir sėdo naptos siurbt. Plika akimi matėsi, kad jos čia per akis. Tai nestebino. Juk dar anais laikais čiabuviai dainavo: „Bėkit, bareliai...“

Jau pirmu žiojimu pavyko sriūbtelt sulig puse klėties. Bet jis ir tikėjo, kad seksis, mat buvo įsigijęs visas pradiniam kapitalo kaupimui būtinas regalijas: boksininko snukį, policininko žnyples ir kiaulės akis.

Netrukus buvo tiek prakutęs, kad žvelgė į žmones iš aukšto. „Manding, jau ir būsiu nužmogėjęs“, – džiūgavo.

Tose vietose, kur išsiurbdavo naptą, atsirasdavo ozono skylės, tad viskas čia kvepėjo kaip geriausiuose namuose. Užtat ir lankėsi tik garbingi asmenys: pirkliai, nariai, o kartais ir žemesnė aukštuomenė.

Daugiausiai naptos pirko rublikonų genties vyrai, išvaizda panašūs į lietuvius, tačiau protu jau bemaž prilygstantys rusams. Jie sukaupdavo tokias dideles naptos atsargas, kad galėjo kontroliuoti net planetų išsidėstymą, lemiantį žmonių gyvenimus.

Grafienė Drakula Prūskaja ėmė šešis kartus po septynis – lygiai tiek, kiek reikėjo dalies rusų žemių prijungimui prie Lietuvos. Užtat ji ir krito Grigaliui į akį. Nesyk, būdavo, nukaista pagalvojęs, kad reiktų pakelt kartelę ir nuleist kainas.

Bet vis lūkuriavo, kol atsivers dvasinė tuštuma. Šis nepaprastas gamtos reiškinys, kitaip dar vadinamas vidutinės klasės verslininko krize, o svarba primenąs šiaurės pašvaistę, ištikdavo tada, kai sąskaitoj belikdavo 40–50 milijonų. Verslininkas tuomet tapdavo irzlus ir nepakaltinamas, imdavo blaškytis, o kartais pakliūdavo net į Seimą. Laimė, tai ilgai netrukdavo. Po metų kitų dvasinė tuštuma užsipildydavo naujais milijonais,

žmogus vėl imdavo gyventi ilgai ir laimingai ar net iki mirties. Tiesa, kai kurie troško likti amžinai jauni – tokius partneriai nušaudavo dar gerokai prieš mirtį.

Grigalius ir pats jau buvo pakankamai subrendęs, turėjo ne vieną partnerį, toleravo pačias įvairiausias verslo pozas, tačiau anokį bendravimo būdą laikė iškreiptu ir nuolat pabrėždavo, kad partneris ne žaislas, jį būtina apvaisint. Pats gi su didele aistra ėmė į kišenę, bet niekuomet neimdavo į širdį. „Tai mužiko poza“, – vaipėsi.

Taip pat jis mėgo išdidžiai pareikšt:

– Į politiką aš nesikišu!

Nes to nė nereikėjo. Tiesiog, būdavo, nueina į Rūmus ir pasiima politikos tiek, kiek būtina, ir įsikiša ją ten, kur nesueina verslo reikalai. Politiką jis laikė tepimo ir sandarinimo, o ne burnų aušinimo priemone.

Ar tai buvo modernus požiūris?

Ūkiškas, ir tiek. Sujungus viršutinius politikos polius su verslo žemaisiais, buvo įgyvendinta didžiausia žmonijos svajonė – išrastas amžinasis variklis. „Ir tai padariau aš, nemokytas kaimo liurbis!“ – stebėjosi Grigalius.

Bet dėl visa ko nusipirko apie dvidešimt įvairių akademijų diplomų, tik niekam nerodė, nes buvo kuklus.

Ir štai sykį kažkas sucypė, sugirgždėjo sielos srityje – tai ėmė vertis dvasinė tuštuma.

Grigalius sėdėjo prie stalo, žiūrėjo į laikinus antruosius patiekalus, o galvoje sukosi amžinieji klausimai: „Kas esame?“, „Kur einame?“, „Kam visa tai?..“

Pavalgęs ir atsigėręs rado atsakymus: „Esam naujieji lietuviai“, „Einam iš proto“, „Visa tai tam, kad...“

Čia mintis ėmė strigti. Nejučiom ištarė: „Kad Lietuvai būtų geriau.“ Bet paskui ilgai spjaudėsi ir skalavo burną.

Kad man būtų geriau!

O kam žmogus gyvena?

Kad kitus juokintų!

Bet kas man rūp kiti...

Supykęs apvertė naptos geldą ir bandė dvasinę tuštumą užpildyt muzikos garsais... Triūbos bliovė it miške skerdžiamas verslo partneris, būgnai dundėjo kaip grumstai ant paskersto partnerio grabo...

Daugiau jis nebežinojo, ką daryt.

Juoko dėlei pademonstravo hebrajišką vaikišką triuką: apkrovė kupranugarį juodojo aukso puodais, pats sėdo ant balno ir kuo lengviausiai pralindo pro muitinę rusų pusėn. O ta muitinė, žvelgiant iš Briuselio, atrodė ne didesnė už adatos skylutę.

Tada Grigalius išdavė save prokurorams, tačiau tie jo neėmė.

– Žmogus taip nebūtų pralindęs, – sakė.

Grigalius pastatė apverstą geldą į vietą ir ta vėl prisipildė naptos. Tada jis vedė grafienę Drakulą Prūskają, kraičio gavo Kėdainius, Karaliaučių, dalį Haličo-Voluinės žemių ir tiltą į vakarus.

Dvasinė tuštuma susitraukė ir išnyko.

Toliau nėra ką rašyt, nes istorijos dar nėra. Ji kuriama šiandien ir bus labai graži.

Taupusis švelnumas

Kūčių vakarą prisimenam artimuosius...

„Va, žmona... – dūsauju. – Gal irgi čia gyvena?.. Su manim! Vargšė...“

Gerai, kad kitom dienom tokių dalykų nereikia prisimint.

Įtartini strateginiai pavidalai

Galvoju apie ožiaragį. Kas jis toks? Kuom jis skiriasi nuo mūsiškių?

O kas būtų, jeigu aš būčiau ožiaragis?

Bet ar reikia apie tai galvoti?

Kas kaltas

– Baik! – rikteli žmona.

Baigiu. Nors ką tik buvau pradėjęs.

O va jei paragintų: tęsk! pirmyn!.. Bet kur tau...

Užtat ir gyvename taip...

– Ramybės... Ramybės... Ramybės...

Išlindęs dairiaus pro kaminą. Kas gi čia mus ramina? Kas taip nerimsta?

Ėgi visokie veikėjai. Kaipgi! Jums tai svarbu, kad mes netriukšmautume, nereikalautume, o tyliai kaip zuikiai murksotume po eglėm.

O patys tai nė dienos ramiai neištveriat. Trankotės po europasmalaizijas. Aišku, ir per Lietuvą perlekiat, vis taikydamiesi ką nugvelbt.

Dar jūs giriatės: per Kalėdas būnam geresni.

Jūs – tik per Kalėdas. O mes geri kasdien. Užtat ir gyvenam blogai.

Dar jūs prisipažįstat: per Kalėdas susimąstom.

Atseit kitom dienom viskas pagal protokolą...

O mes tai kasdien susimąstę: kaip vaikus pamaitint? kaip už būstą susimokėt?..

Ir dar jūs aiškinat, neva pro blizgučius reikia įžvelgti esmę, pamatyti, kas tikra...

Ak, sukčiai! Negadinkit mums šventės! Leiskit nors vieną dieną metuose nematyti esmės. Ką pas mus rastum po blizgučiais? Kiauros kišenės ir tuščios lentynos. Šaldytuve – net zuikis netikras...

Pas jus tai viskas kitaip. Esmės pilni stalčiai, sandėliai, sąskaitos... Jei kokią dieną ir nematysi esmės – tik figūrą pataisysi.

Šalta!

Bet žiū – gūrina ponas ir radiatorių nešasi.

– Leisk pasišildyt!

Jis leidžiasi bėgt. Aš įsikimbu į radiatorių ir tempiu į save. Jis – irgi.

Ilgai šitaip tąsėm. Paskui sušilau ir nuėjau.

Ir tesiaučia pūgos, tekaukia vėjai! Visam gyvenimui liks širdy ta ugnelė, dovanota visai nepažįstamo žmogaus...

– Doram žmogui visados sunkmetis, – aiškino Matas. – Juk pati dora – bemaž nepakeliama našta.

– Bet dori žmonės visiems mieli, – sakėm.

– Todėl, kad juos lengva apsukt. Mat kas doras, tas ir durnas.

– Tai ką mums daryt? – šaukėm.

– Doros židinius reikėjo šalint, kol neišplitusios metastazės, – barė Mokytojas. – Dabar kentėkit. Bet jau netolimoj ateity viskas keisis – moralinės vertybės bus įstatomos piliečiams panašiai kaip dantų protezai.

Susižvalgėm... Atseit nakčiai pamerki vertybes į stiklinę ir – žygin...

Smagiau tapo! Kad ir kaip čia stengiamasi blogint gyvenimą, o anas – šast! – ir pagerėja visai netikėtoj vietoj.

Morkus pinigus laikė šaldytuve, manydamas, kad šitaip jie ilgiau neištirps.

– Bankų aš nepripažįstu! – sakė.

Taip pat nepripažino siurblio, šluotos ir grindų skuduro – šių niekad neimdavo į rankas.

Žmona jį vadino fanatiku. Morkus gi aiškino:

– Musulmonai net kryžiaus nepripažįsta. O čia – tik paprastas šluotkotis... Tu į save pasižiūrėk! Kiek puikių dalykų nepripažįsti...

Ana iš tiesų nepripažino alaus, mergų, net vyno... Sykį Morkus slapčia pakrapijo žmoną krupniku, bet ši vis tiek liko laisvamanė.

– Tu išgėręs net tualeto nepripažįsti, – sakė vyrui.

Morkus ėmė nebepripažinti Morkienės.

– Išnyk, piktoji dvasia! – šaukė.

Ta vaiposi. Bet Morkus išgeria du litrus, ir moteris išnyksta.

Paryčiais nubudęs Morkus klausosi, kaip auga atlyginimai ir pensijos, traška nykdamas skurdas, o pakilęs gyvenimo lygis išneša negandas...

Bus gerai.

Sena tiesa: žmogus ne vien duona gyvas.

Deja, ši tiesa (kaip, beje, ir visos kitos!) nuolat pamirštama. O pasekmės tada neprognozuojamos...

...Prakąsta duonos riekė buvo panaši į šumerų dantiraštį ir Molis Valentinas nusigręžė. Ūmai toptelėjo mintis: „O kur sviestas?“

Ant pirštų galų nutykinęs prie miegamojo, atplėšė duris. Sviesto nebuvo!

Apsipylęs prakaitu išgriozdė visas namų kertes, išvartė stalčius, išlandžiojo palovius. Sviesto nebuvo niekur.

„Keista! Betgi to reikėjo laukt...“

Aukštybėse plaukė šaltas, abejingas mėnulis. Šeškinėje staugė šuva. Prisiminė, sviesto šiose apylinkėse nematęs jau daug metų...

Ūmai krūptelėjo, atsigręžė. Mėnesienos užlietam kambary prakąsta riekė tebegulėjo ant stalo ir tarsi šaipėsi. Molis Valentinas sugniaužė kumščius...

Paryčiais jau buvo Kopenhagoj ir beldėsi pas brolius Bumgartnerius. Kai šie atidarė, žengė tiesiai prie šaldytuvo. Broliai dar bandė kažką sakyt, bet jis tik ranka numojo.

Ir nuojauta neapgavo. Sviestas drybsojo ten.

– Seniai šitaip? – paklausė.

– Pavasarį bus treji metai, – atsakė Bumgartnerių vyresnysis, tėvas Stanislovas.

„Štai kaip!“ – vyptelėjo Molis Valentinas. Stvėrė vinių, plaktuką ir keturiais smūgiais užkalė šaldytuvo duris.

– Ar viskas gerai? – sumišęs klausė Stanislovas.

– O taip! – atsakė Molis Valentinas. – Jis puikiai atrodo.

Pažvelgė, lyg matytų čia viską paskutinįkart.

Ir sviedė granatą.

Nostalgija

Kokie nusmurgę tie Kalėdų seniai! Regis, stvertum pirmą papuolusį už sprando: „Atsikvošėkit, ponai! Kas dabar neša maišais?!“

Bet aš tyliu. Tyliu, nes tas jų nešimas primena kažką tolimo, tolimo ir gražaus, ko niekados nebebus...

Neškit, mielieji...

Gerumo kaina

Švenčių išvakarėse tampu geresnis, norisi patart pačiai: „Sugalvok norą, ir jis išsipildys.“

Bet jei sugalvos, kad namie sėdėčiau?

Vėl šventė praeis pro šalį.

Kai priėjom Jeruzalę, arabai vėl mušėsi su žydais.

– Liaukitės! – riktelėjo Antanas. – Kiek galima? Susikibkit už rankų ir stovėkit Raudonosios kely.

Tie pametė bombas ir išsirikiavo viena linija.

Toliau eidami pasiekėm Šiaurės Korėją. Čia viskas buvo kaip sovietmety, mane tuoj užplūdo nostalgija, net kilo noras pasilikt. Bet Antanas jau barėsi:

– Vieni tokie belikot visam pasauly! Ką išdarinėjat?

– Ėgi tik pajuokaut norėjom... – teisinosi Kimas.

– Nuo šiol vien su pačia juokausi, – prisakė Antanas.

Dar kiek paėję, priėjom Rusiją. Antanas pašaukė pro šalį kiūtinusį tipelį.

– Bene Putinas būsi?

– Tas pats.

Susidomėjęs nužvelgiau tą vyrioką. Jam paklūsta pasaulio galybės... Bet pasiteiravau to, kas mane labiausiai domino:

– Ar su Dimka vienoj lovoj miegat?

– Būna... – išraudo anas. – Bet nebūtinai.

– Elkitės kaip norit. Tebūnie Rusijoj laisvė, – nurodė Antanas.

Grįžom Lietuvon. Ir čia reik šį tą sutvarkyt.

– Ką tu čia įsivedei į namus?! – šaukia pati.

– Eurą įsivedžiau, – atsakau.

Vėl riksmai, vėl smurtas artimoj aplinkoj...

Geriau įsižiūrėjęs ir pats matau, kad įsivedžiau tik kažkokią euriką.

Bet jei dėl to šitoks triukšmas... Kas būtų eurą įsivedus?

– Kultūros reikia turėt! – rėkauja pati.

– Iš kur aš paimsiu, – dūsavau.

Buvo žiema. Visos kultūros nuimtos... Išėjau Lietuvon ir taip ilgu tapo. „O, kad nors sykį man taptų trumpu..." – pasvajojau.

Netrukus priėjau Misisipę, kurią Alabamos verslininkai buvo atvežę mūsiškiams parodyt. Plonasis Misisipės galas įtaisytas Suomijoj, o drūtgalis remiasi į Viduržemio jūrą. Nors žiūrėt nebuvo į ką, mat Misisipė – be Misūrio.

Vis tiek pakrantėj budėjo sargas.

– Mūsų Šešupė tai žino, kur bėgti, – juokiaus. – O šitie vandenys be prasmės plūsta.

– Už tokius žodžius mielai pasiųsčiau jus ant trijų raidžių, – atsakė sargas. – Deja, nežinau, kaip tai daroma.

Pasiunčiau pats, ir jis išnyko. Žinia, amerikonas...

Mūsiškiai gi daugsyk visų pasiųsti, o vis tiek čia.

PER ŠVENTES NORISI KAŽKO DAUGIAU

1.

Tais metais kai kuriuose Lietuvos dvaruose gerovės visuomenė jau buvo sukurta. Kiti net labai gerai gyveno, bet Šie dar nieko apie tai nežinojo...

Šys apsivilko smokingą, kurį buvo radęs vamzdyje, Šė – iš girios parsineštą juodą suknią su raudonais guzikais, ir abu susėdo prie Kūčių stalo.

Rauginti kopūstai, žali kopūstlapiai, kopūsto galva, kotas... – iš viso, kaip ir pridera, dvylika patiekalų.

– Rytoj ir mėsikės norėtųs... – pasvajojo vyras.

– Trisdešimt metų be peilio pjovei, – atsiduso moteris.

– Be...

– Trisdešimt metų gyvą ėdei.

– Ė...

– Tau atrodo – tai normalus gyvenimas?

Šys net išraudo.

– Ką jūs! Tikrai ne...

Vėliau nesyk pagalvodavo, kad su peiliu patogiau, o sūdyta mėsa ne tokia prėska.

2.

Per Kalėdas atvažiavo sūnus Šys Tas.

– Kur motina? – klausė.

– Na... – pradėjo Šys, bet iš burnos jam pabiro guzikai, ir jis užsičiaupė. Ką čia bepasakysi...

Bet vakare, išsivalęs dantis, pasakė:

– Tu, vaikeli, jau didelis...

– Taip, – patvirtino sūnus.

– Ir koks diktas!

– Dabar vienas valgau...

– O kurgi žmonikė?

Sūnus išraudo ir nieko neatsakė. O tėvas padūsavo:

– Riebalas kenkia sveikatai.

– Kad nebuvo riebi...

– Aš apie kitką...

Vėliau Šys nesyk pagalvodavo, kad liesiau – sveikiau, bet tuoj ir susigėsdavo. Protingas žmogus valgo, ką turi, ir Viešpačiui dėkoja.

3.

Trečią dieną į duris ėmė belst policininkas.

– Ar sūnus namie? – šaukė.

– Iš dalies, – atsakė Šys. – O kam tau reik?

– Taigi senas draugelis...

– Sūnus dabar labai pasikeitęs.

– Vis tiek norėčiau pamatyt.

Šys jau buvo bepraveriąs duris, bet ūmai prisiminė...

– Ar tiesa, kad jūs, policininkai, kieti vyrai?

– Labai kieti.

– Tada eik sau...

Anas nuėjo, o Šys pagalvojo, kad būtų gerai dantis susidėt.

4.

Daug dienų po Kalėdų praėjo... Vis linksmiau šypsojo saulė, ir Šys dažnai sėdėdavo ant slenksčio, liūdnai mąstydamas, kad su metais žmogus vis eina vienišyn.

Kartais pro šalį praeidavo kaimynas, jis gyrėsi einąs į priekį, nors kiekvieną vakarą atgal grįždavo.

– Kiek tu dar eisi? – kartą paklausė Šys.

– Tokių dalykų niekas nežino, – atsiduso anas.

Šys šyptelėjo, bet nieko nepasakė.

Velykos ne už kalnų...

1.

– Išeinu į pensiją, – sako kaimynas.

– O aš išskrendu į Paryžių, – atsakau.

Šiandien kiekvienam valia rinktis.

Nors aš manau – į pensiją turėtų išeit jaunimas. Senam žmogui ten neįdomu.

2.

– Pagaliau aš lioviaus domėtis priešinga lytim, – pasigyrė senelis Rėmelis. – Dabar galėsiu daugiau dėmesio skirti sau.

Pavydžiai žvelgėm į tą gudruolį. Visur jis pirmas!

– Šiandien pradedu gyvent, – tarė senelis. – Vieną sykį reikia pradėt.

Apstulbę dairėmės į kits kitą. Visi žinojom, kad reikia. Bet visados žinojom, kad pradėsim nuo rytdienos, ir buvo ramu.

Susirinkom daiktus ir išsinešdinom, kol nepradėjo ten viskas griūt...

Ryt grįšim. Tikriausiai anas jau bus pabaigęs.

1.

Manot, jūsų vaikai gyvens geriau už jus? Bet jei bus tokie pat durni, tai ir gyvens taip pat. O kaip jie bus gudresni, jeigu tai jūsų vaikai?

Bet gal – ne jūsų?

Tai vienintelė jūsų viltis.

2.

Jeigu jūsų vaikai žiemos naktį jus varo į mišką žibučių rinkt, kaip elgtis?

Eikite ir rinkite. Pasirinkimo neturite.

Ir džiaukitės, kad vaikai į grožį linkę.

Sniegas vis krinta ir krinta kaip kristus už tiesą...
Aš tai įlįsiu į spintą ir ten pasėdėsiu...
Man tai nereikia tiesos. Nuo tiesos aš tamsėju.
Mano pati be galvos. Mano sūnūs be sielų.

Spintoj yra kitos durys, jos veda į rūsį –
Ten aš laikau savo būrį, prie žalgirio žuvusį.
Tuščios jų akys, jų gėdos gerai pakabintos...
Šiąnakt šunienos paėdę mes žengsim iš spintos...

1.

Senelis Rėmelis skundėsi:

– Atsigręžęs matau, kad daug mažiau galėjau padaryt. O vis dirbau, dirbau...

– Kvailys! – pritarėm.

Protingas džiaugiasi tuom, kas yra, ir nieko nedaro.

2.

– Parodysiu jums viso savo gyvenimo darbą, – tarė senelis Dūmelis.

– Kam mums reik? – raukėmės.

Dūmelis nusivedė mus į daržinę ir parodė tą daiktą.

– Ir kam jis reikalingas? – klausėm.

– Niekam. Ničniekam!

Dabar jau su pagarba žvelgėm į tą gudrų senį.

3.

– Aš pasiekiau nušvitimą! – gyrėsi senelis Rėmelis.

– Na? – suklusom.

– Viskas kaip buvę.

– Tai kam siekt reikėjo?

Senelis sumišęs traukėsi į tamsią kertę.

Bet mes jo nemušėm. Žinojom gi, kad tokiam amžiuj ne kažin ką bepasieksi.

4.

– Ar aš liksiu jūsų atminty? – klausė senelis Dūmelis.

– Nusiramink, – juokėmės. – Tikrai neliksi.

– Žmogui išėjus, lieka tuštuma, – dar patikslino Zuokas.

– Bet gal mano darbai išliks? – nuogąstavo Dūmelis.

– Taigi nieko nepadarei, – guodėm.

Dūmelis patenkintas atgulė ant lentos. Tokį ten ir palikom – su šypsena veide.

5.

– Aš ir išėjęs visados būsiu su jumis, – pažadėjo senelis Rėmelis.

– Nė nebandyk! – šaukėm. – Iškrypęs perdyla! Sėdėk sau rojuj ir snausk.

– O jei televizoriaus ten nebus?

– Kur tau nebus tokioj vietoj!

Anas kiek apsiramino, ėmė rečiau kvėpuoti...

Bet išėjo vis viena šiek tiek nepatenkintas.

6.

Seneliui Motiekai žentas draudžia būti kambary ir senelis kiauras paras leidžia virtualioj erdvėj.

Senelį Oleką marti šeria varlėm ir senelis jau neblogai šneka prancūziškai.

O senelio Zuoko vaikaičiai grybus sunkė – sykiu su vandeniu ir senelį išpylė.

Vaikystės seniai nebėr – o jos šviesa vis dar sklinda...

Ir jaunystės nebėr – o kiek šviesos!

Senystė irgi šviečia... Tik mes nematome tos šviesos, nes tai rentgeno spinduliai.

KODĖL PAVASARĮ KYLA NE ŠILUMA, O ŠILUMOS KAINOS

Nuolat girdžiu: nukrito gyvsidabrio stulpelis.
O va kai Petras nukrito nuo stogo, tik sykį
buvo užsiminta per antrąją programą.

(Antanas Tveriaga. „Tokie laikai". p. 119)

1.

Kuo daugiau mokam už šilumą, tuo ilgiau tęsiasi žiema. Kas drįstų tvirtinti, kad šie reiškiniai nesusiję?

Kas galėtų paneigt, kad egzistuoja slaptieji protokolai, pasirašyti šilumos tiekėjų ir dangaus veikėjų? Ar ne dėl to tiek daug šilumos paleidžiama į orą, o po teisybei – į dangų?

Kaip gamtoj, taip ir visuomenėj. Auga ne ūkis, o Ūkio ministro reitingai. Nors kiekvienam sveiko proto žmogui aišku, kad geriau atvirkščiai.

Kita vertus, koks derlius mūsų platumose geriausiai auga, tokį ir reikia augint.

Ką prikulsim?

Na, kokį smulkų ūkininkėlį visados galima prikult.

2.

Dar pastebėjau, kad skanus maistas gadina sveikatą, o sveikas neskanus pagadina santykius su žmona.

Jei būčiau išminčius, išeičiau į dykumas.

Bet vis dar kažko mūsų platumose tikiuos...

Kaip ir kiekvieną rytą, vos nubudęs šūkteliu pačiai:

– Pažiūrėk, ar gerovės valstybė jau sukurta?

– Da ne...

– Ko jie laukia?

– Gal ne šitoj vietoj kurs...

– Tai gal nors pavasaris atėjo?

– A ko anam čia valkiotis...

Aš suprantu... Bet vis tiek nemalonu. Atveriu duris.

– Ir vienąsyk, pavasari, tu vėl atjosi drąsiai... – girdėt, kaip graudžiai gieda žmonės, o jų balsuose vis slopsta viltis: – O, mylimas pavasari, manęs jau...

Gaila žmonių! Panašu, kad pavasaris ne vėluoja – ano maršrutas į Lietuvą išvis nutrauktas. Prisidirbom...

Susinervinęs atsikemšu buteliuką su gyvenimo gerintoju ir netrukus paregiu ateities viziją – plynas laukas pilnas baltų žirgų...

Pasibalnojęs balčiausią išjoju į laukus.

Ir žemė taps žiedais marga!.. Tai aš skleisiu šilumą.

3.

Laukas išsidriekęs... „Jei lauką supjaustyt į smulkius kubelius ir sunešt į vidų, lauko išvis nebebūtų, – šmėsteli mintis. – Tada jau žmonėms nė neberūpėtų – ateis pavasaris ar ne...“

Gamta sustirus... Bet ko norėti? Patirtis...

Juk vos tik atšyla, žmonės ir pasileidžia niokoti gamtą. Pulkai senelių jau tykoja, kol nutirps sniegas... Aiškinu jiems vabalėlių teises, seneliai linksi bukom galvikėm, bet aš matau, kaip klastingai žiba jų akutės, o kišenėse barška degtukai.

– Pernai, degindamas žolę, aš net savo kelnes padegiau.

– O aš – trobas!

– O aš!..

Įkaitę veteranai žengia į priekines linijas.

Gal dėl to pavasaris lūkuriuoja Lenkijoj.

4.

Toks žmogelis birbina dirvoj elektriniu grąžtu.

– Bene skalūnų ieškai? – juokiuos.

Jis nepalankiai nužvelgia mane.

– Tai ekologiškas ūkis, – aiškina. – Visi produktai natūralūs. Kam man kažkokios antitautinės dujos? Va išurbinsiu skylę ir pats pripūsiu. Paskui užversiu velėna. Žemė gera – per vasarą kažin kiek tų dujų čia prirūgs, rudenį pilnus maišus prisipūsiu.

Žmogelis nusileidžia kelnes, o aš leidžiuos pakalnėn, džiaugdamasis nepaprastu paprasto žmogaus išmanumu.

5.

Slėnių gyventojai kietakakčiai, kietakumščiai...

– Ar vis tebesmurtaujat artimoj aplinkoj? – teiraujuos vyrų.

– Tebe... – dūsauja tie. – O ką daugiau veikt? Darbo nier, pinigų – irgi ne... Televizorius blūdus rodo...

– Užuot smurtavę, galėtumėte mylėti savo moteris.

Vyrai sutrikę dairosi į kits kitą.

– Negi mokėtume? Žemės kurmiai esma...

Parodau jiems, kaip tai daroma. Žemdirbiai labai stebisi, paskui nedrąsūs ir susirūpinę patraukia namų link. Vienas kitas dar nešasi pagalį.

– Rankas aukštyn! – rikteliu.

Jie pameta pagalius ir sulenda į trobas.

O kitądien dėkoja man ir stebėdamiesi pasakoja, kad liesti moterį plikom rankom esą net smagiau nei su pagaliu.

Tai tik sutvirtina mano įsitikinimą, kad kuo sparčiau būtina kurti žinių visuomenę.

6.

Ariogaloj girdžiu rėkiant:

– O ką mums daryt? Mes nei mylėt, nei smurtaut nebepagalim. Stumiam dienas...

– Baikit! – baruos. – Sustumiat bile kaip – gal dėl to pavasaris nebegali praeit.

Paskui teiraujuos:

– Kas jūs esat?

– Senjorai.

– Ak, senjorai!..

Buvau girdėjęs apie tokius. Todėl prijojęs įdėmiau įsižiūriu į veidus. O tada raminu:

– Iš tolo žiūrint – senjoras. Iš arčiau – pensinykas, ir tiek.

Anie lengviau atsidūsta.

Bet aš matau, kad kažkas dar neduoda jiems ramybės. Pagaliau vienas įsidrąsinęs klausia:

– Kas gi tai – ori senatvė?

– Ori senatvė – tai tokia būsena, kai oras eina iš tavęs ne laiku ir ne vietoj, – paaiškinu.

Seniukai visai nurimsta, suvokia būtent taip pasenę.

7.

Anapus Dubysos girdėt, žemaičiai skundžiasi:

– Valdžia jau šimtą dienų dirba, o Lietuvoj neprašviesėjo.

– Prašviesėjo, – griežtai paneigiu žemažiūrių nuomonę. – Bet kol kas tik valdžios kabinetuose, o atokesnius rajonus šviesa pasieks po šimto metų. Kitaip nė negali būti, – aiškinu. – Juk politikos žvaigždės labai toli nuo žmonių. Bet kai tos žvaigždės bus užgesusios, juodosiom skylėm virtusios ar net visai sudūlėjusios – jų šviesa pasieks Žemę. Va tuomet išmuš jūsų valanda – gėrėsitės ir valdžią šlovinsit.

Žmonės liaujasi skųstis ir ramiai žvelgia į tolumas. Tik vienišos motinos vis dar pametinėja savo vaikus.

Vaikai mūsų ateitis. Bet gyventi mums taigi šiandien reik.

8.

Per ištuštėjusius kaimus jojau, dūmojau... Jei kiekvienam lietuviui suteikt dvigubą pilietybę, tai mūsų būtų nebe trys, o šeši milijonai.

Tada vėl padvigubint – jau dvylika.

Dar keliskart – ir Lietuva taptų supervalstybe.

Bet sako: Lietuvos pilietybę galima suteikt tik už nuopelnus. Kiek tuomet liktų piliečių?

Prezidentė, Premjeras ir ugniagesiai gelbėtojai.

Krepšininkams tai suteiktume, tai vėl atimtume pilietybę.

Daugelis mano, kad vos gimusiems kūdikiams suteikti pilietybę tikrai nėra už ką. Nepritariu. Šiandien gimti Lietuvoj... Kiek drąsos reik!

9.

Baisogaloj aplankau pažįstamą ūkininką Baltaragį. Šis skundžiasi:

– Dvidešimt metų laukiau, kad pagerės gyvenimas. Ir – nieko!

– Reikia ne laukt, o dirbt, – aiškinu.

– Ot nepagalvojau...

Ir kad ims dirbt!

O kai po savaitės vėl atjojau, jis nusivedė mane už tvarto ir parodė dirbinį, panašų į paprastą būdelę, tik su sparnais, kuriuos suko vėjas.

– Kas tas yr? – klausiu.

– Tai lauktuvas, – išdidus aiškina Baltaragis. – Įlipu vidun, atsisėdu ir laukiu, kol gyvenimas pagerės.

Labai stebėjaus tokiu išmanumu.

– Kaip jūs apsišildote būstą?

– Mes, išbėgę į lauką, įkvepiam šalto oro, tada bėgam į vidų ir išpučiam šiltą.

– Ar to gana?

Per didelius šalčius užvalgom raugintų kopūstų ir daug šilto oro pripučiam pro kitą galą.

– O dvasiniai poreikiai?

– Grabas ir dūdos – prabangos prekės. Todėl stengiamės kuo ilgiau neišleist dvasios.

– Vadinas, gyventi galima?

– Bet mes negyvenam. Užeikit pas anuos...

.....

– Ar tai pas jus pagerėjo gyvenimas?

– Ne, ne. Tai anam name.

– Ar jūs mylite Lietuvą?

– Tikrai ne mes. Tai anie.

– Vadinas, jūs niekuo dėti?

– Mes maišu trenkti... Eikit va ten...

.....

– Ar tai jūs gyvenate?

– Kaip drįstume? Norint gyventi, tiek visko reik...

– O ką jūs darote?

– Mes nieko negalim padaryti.

– Ar gyvenimas pro šalį praėjo?

– Kur tau! Nė nepastebėjo, kad esam. Užlėkė ir prispaudė...

Ten viskas kitaip... Teka vyno
Upeliai, gražiai išgalvoti.
Tenai anei vienas nežino
To, ko nereikia žinoti.

Tenai – iš sapnų mėlynųjų
Mergaitės sparneliais karpytais.
Ir visas gyvenimas jų –
Nelyg Rafaelio tapytas.

Albumų auksiniuose rėmuos...
Knygų takeliuos dulkėtuos...
Ir leidžias dangus ten ant žemės...
Tik man nebebūna vietos...

1.

Kaip dažnai neatsargiai paprašom: „Būk tu žmogus.“

Bet juk to paprašęs, gali nežinia ko sulaukt.

O va jei pageidautume: „Būk tu kiaulė (asilas, šuo)...“

Ir patys žinotume, ko tikėtis, ir kitas suprastų, kaip elgtis.

2.

O gal teko girdėt: „Užsičiaupk, asile!“

Ir, ko gero, net užsičiaupėt? Vadinas, nutuokiat, kas esąs.

Galit didžiuotis: ne visi asilai tokie gudrūs.

3.

Pastebėjau, kad žmogui patinka, jei į akis, o juolab prie kitų, pavadini jį kvailiu.

– Ką tu pasakei? – susidomėjęs klausia. – Pakartok.

– Tu kvailys, – kartoju.

Ir, būna, žmogus meta reikalus, palieka draugiją ir kviečia pasikalbėt vienudu.

Manau, taip yra todėl, kad, nors ir esam apsimelavę iki ausų, sielos gelmėse vis dar jaučiam poreikį tiesos žodžiui.

1.

Kažkokie apsiseilėję tipai vis virkauja:

– Neužkraukim naštos vaikams!

O mes tyčia užkraukim! Vaikai gi vos gimę krauna...

Mūsų protėviai tai nėmaž apie mus negalvojo. Antraip ne piliakalnius, o ugnikalnius čia būtų supylę. Bent pasišildytume veltui...

2.

Būna, kad išeini gatvėn ir atrodo, jog visi žmonės – ne vilkai, o broliai.

Vaikšto atsargiai, tarsi bijodami kits kitą užgaut, tiesia rankas, lyg norėdami apsikabint, o kartais ir ant kelių puola sakytum trokšdami atsiprašyt.

O, kad taip kasdien būtų plikledis!

Įsigijau žemės sklypą su sniegu.
Kai nutirps – pareikalausiu kompensacijos.
(Antanas Tveriaga. „Išmanūs žmonės", p. 613)

Pavasaris – neblogas metlaikis. Bet dar nesutvarkytas taip, kad žmogui būtų patogu.

Pavasario pradžioj nuolat grįžinėja žiema. To neturi būt! Todėl žieminis dangus, kaip ir padangos, turi būti keičiamas vasariniu bent jau nuo balandžio pirmos. Deja, net gegužio pradžioj kartais regim žieminį.

Girdėt, kažkokios žąsys, grįždamos iš pietų, nutupia mūsų pajūry, suryja, ką ten radusios, ir skrenda vasarot į Rusiją. Nežinau, ar tai Kremliaus intrigos, bet akivaizdu: toleruot tokius dalykus – nevalia.

Pavasarį pagauna ilgesys ir norisi eit...

Tik – pas ką? Visi jaunesni – išmanieji, o vyresni – neišmanėliai. Vieniems vidurio, o kitiems pabaigos kryzė.

Gal verčiau ką nors padirbt?

Dirbdamas pabėgi nuo gyvenimo. Bet aš nenoriu bėgt, nes gyvenimas ir taip manęs nesiveja. Aš kaip tik norėčiau susitikti su gyvenimu akis į akį ir tiesiai paklaust:

– Kodėl tu šitaip?..

Einu į stotį. Kitados traukiniai žadėjo mane kažkur nuvežt... Išsirenku bukiausią...

Miestas bėga pro šalį... Man nepatinka bėgantys miestai. Aš manau, kad miestas privalo stovėti, stūksoti... Juolab nepritinka bėgti sostinei.

Išlipu laukuose... Maniau, sulėks žvėreliai, paukščiukai... Kur tau! Visi užsiėmę savais kvailais reikalais.

– Nevalos! – šaukiu.

Jei turėčiau kulkosvaidį, visi suprastų, kas yra kas.

Laukai driekiasi... Ko čia driektis?

Anava horizonto linija... Stvėręs pagalį užbrėžiu naują. Nuo šiol horizonto linija bus čia.

Nusivylęs grįžtu į miestą, ir mane pasitinka priemiesčiai, nors priemiesčių aš nemėgstu, ir jie tą žino. Bet visi visados elgiasi taip, kad mane paerzintų. Todėl, kad aš geras. Padegt, ar ką?..

Priemiesčiai tęsiasi... Visi tęsiasi, kas nemoka laiku pasibaigt.

Bet aš ne toks. Todėl baigiu.

Nebegelbsti niekas –
Nei gamta, nei menas...
Saujoj gniūžtė sniego –
Tirpstantis gyvenimas.

Kurgi narsiai žengti
Ir už ką kovoti?..
Krinta sniegas – lengvas
Baltas idiotas...

Sykį patekau tarp besisukančių durų ir sukausi ten kiaurą dieną.
Papuolęs į žiedą, sukuosi ligi nakties.
O sykį mane susuko į kilimą ir išnešė. Išsisukau miške.
Bet pinigų kaip nėr, taip nėr...

(Antanas Tveriaga. „Sūkio mįslės", p. 612)

Gegužės pirmosios išvakarėse mes visi – tiek pradedantys, tiek ir baigiantys kadenciją bedarbiai – rinkomės komplekso griuvėsiuose...

– Galėtų gi dirbantieji nors Darbo dieną leisti bedarbiams padirbt, – pasvajojo Morkus. – Rytą atsikeliam, išeinam į darbą...

– Tik pagadintume ten viską, – vyptelėjo Lukas.

– Aš tai nė nemokėčiau į darbą išeit, – atsiduso Jonas, dar geltonsnapis, nė senjoro laipsnio nepelnęs vyriokas. – Nenumanau net pro kokias duris...

– Pro savo, – mokė Matas. – Tik nesustoji tarpuvartėj, neužsuki parduotuvėn...

– Juokiatės! – su ašarom šaukė Jonas. – Pro mano duris neįmanoma taip išeit!

Ir mums atrodė, kad tai turėtų būti besisukančios durys ar bent jau tokios, kur savaime išsiskleidžia.

– Lengviau išeit iš darbo, – sakė Morkus. – O kartais iš ten net išmeta.

– Išmeta, manding, darboholikus, – svarstė Lukas. – Bet mes gi ne tokie.

– O bene žinai, kuom patapsi, dirbti pradėjęs...

Matas ramino:

– Tie, kas už minimalią dirba, netampa darboholikais.

– Jei darbe reikia dirbt... – susimąstė Morkus. – Kažin ar man patiktų.

– Kad darbas dabar iškreiptai suprantamas! – karščiavosi Lukas. – O va prie ruso, girdėjau, visi darbą turėję, o tam darbe dirbt nereikėję.

Net atsidusom... Paskui Jonas vėl klausė:

– Kažin, ar darbą tik darbe galima dirbt, ar taip pat ir kitose vietose?

– Kokiose gi? – dairėmės.

– Ministerijose, – baugiai ištarė Jonas. – Tarnauti žmogui.

Net suūžėm iš pasipiktinimo.

– Jei žmogus bent malonus būtų, jei tarną pagirtų!.. Betgi tik niurna ir priekabių ieško.

– Ponas mat! Nei algos, nei pensijos nemoka pasididint. Šiuos nemalonius reikalus tarnui reik tvarkyt.

– Šimtąsyk geriau pas darbdavį darbą dirbt, nei pas žmogų vargą vargt, – nustatė Matas.

– Bet kodėl darbdavys vienam duoda, o kitam – ne?

– O kodėl moterys taip pat elgias? – Matas gūžtelėjo pečiais. – Logika...

Susižvelgėm. Visi buvom susidūrę su paranormaliais reiškiniais.

– Jei tu iškart pulsi prie darbdavio: „Duok man!..“, aišku, neduos, – tęsė Matas. – Bet jei mokėsi elgtis, anas pats pakvies į

darbo vietą. Darbdavys tik atrodo neprieinamas, o iš tikrųjų... Ir jis nori tavęs.

– Negali būti!

– O kaip be darbuotojo darbo vaisiai atsiras?

Visi paraudonavom, o Morkus net suprunkštė į saują. Darbas dabar mums dar paslaptingesnis vaidenos.

Po kiek laiko Jonas vėl klausė:

– O kažin ką pats darbdavys dirba?

– Jachtom plaukioja šiltuose vandenyse, – išaiškino Matas.

– Irgi, manding, nusigaluoja...

– O ką tu manai! Ten gi pilna barakudų.

– Galima ir be darbo gyvent, – priminė Morkus. – Vis tiek kažkaip atsiranda litų alui.

– Bet užkandai pritrūksta.

Šmėstelėjo suvokimas, kad harmonijos šiam pasauly nėra.

– Dirbama ne dėl tų dalykų, – mokė Matas. – Dirbdamas žmogus atsiskleidžia.

– O kam to reik?

Matas krapštė pakaušį.

– Atsiskleidęs patiri pasitenkinimą... Bet ką jūs išmanot! Ar esat bent darbo vietoj buvę?

Nudūrėm galvas...

Ir tuomet nutiko stebuklas. Ūmai pakilo kertėj snaudusi Morkienė ir sušuko:

– Aš – esu!

Pagarbiai ir net su baime nužvelgėm tą džiūsną.

– Tai buvo darbas su žmonėmis, – ėmė pasakoti Morkienė. – Jie šliaužė pro mane po vieną... Iš aš turėjau kiekvienam sakyti: „Labą dieną." Deja, santykiams užsimezgus, kai jau

norisi kalbėt apie svarbiausius dalykus, buvau priversta teirautis to, kas man nėmaž nerūpi: „Maišelio reikės?“ Santykiams nutrūkus – o po tokio akibrokšto jie negali nenutrūkt! – kai, regis, širdis plyšta, dar privalėjau surasti jėgų ir palinkėt: „Geros dienos.“

Apstulbę dairėmės į kits kitą.

– O dar man reikėjo šypsotis žmonėms, – pravirko Morkienė.

– Per Velykas?

– Kasdien. Po aštuonias valandas.

Visi žado netekom.

– Ir kas iš to išeina? – mirtinoj tyloj suvapėjo Jonas.

– Ar bent atsiskleidei? – traukėsi Matas.

Morkienė tik skėstelėjo skvernais ir gailiai sukudakavo:

– Kad tas draudžiama. Juk atsiskleidusi visus ten būčiau iškoliojus.

Tapo aišku: tik iškrypėlis gali pajust pasitenkinimą dirbdamas.

Bet staigmenos tąnakt dar nesibaigė. Pakilo Morkus.

– Sykį mūrijau, – prisiminė. – Oi man liūdna buvo... Bet va kai namas griuvo... Gražu pažiūrėt!

– Taigi, – lengviau atsikvėpė Matas. – Po mūsų lieka mūsų darbai.

GELBĖJIMO RATAS

Geriau gyvensim, kai geriau dirbsim. Bet vasarą tai netraukia prie darbo.

Rudenį reikia po vasaros atsipūst.

Žiemą jau galėtum ką lengvo dirbt. Betgi žinai – tuoj pavasaris.

O pavasarį negi tūnosi dirbtuvėj?

Vakarais, išėjęs į trylikto aukšto balkoną, vis mąstau: o kas būtų, jei ištiesčiau rankas delnais žemyn viršum miesto?

Palaikyčiau minutę... O jei pusvalandį?

Gal visi taptų riebūs, turtingi, išmintingi?

O gal visi nugaruotų?

Verkdamas bėgu iš balkono.

Nežinau, kokios galios slypi mano delnuose, bet žinau, kokios kumščiuose, ir einu gatvėn su tautiečiais individualiai padirbėt.

Visi skundžiasi, kad trūksta pinigų,
bet niekas – kad proto.
Visi žino: tie dalykai kažkaip susiję...
Bet gal ne pas mus.

(Antanas Tveriaga. „Egzotika", p. 265)

1.

Einu, žiūriu – ogi autoritetas A. gatvėj bestovįs. Ramus it policininkas. Priėjęs pasisveikinu, prisistatau ir mandagiai, bet griežtokai pareikalauju:

– Daugiau nebežudyk.

– A kodiel? – klausia jis.

– Todėl, kad kiti irgi nori gyvent, – paaiškinu. – Be to, žmogui skauda, jei nenužudai jo iš karto. Būna, sprogdini automobilį, nuplėši partneriui pusę pasturgalio... Kaip anam tada jaustis?

– Jeigu be pusės... – jis krapšto pakaušį. – Gal ir ne kažin kas...

– Ir už grotų gali pakliūt, – pastebiu. – Įsivaizduok, pavasaris... Paukšteliai čiulba, gėlytės kvepia... O tu mėšlyne tarp visokių pasmirdėlių, nepraustaburnių sėdi kaip grybas... Mėnesį... Metus... O kad ir dešimt! Ką ten išsėdėsi?

– Gerai sakai, – pritaria jis. – Nebuvau pagalvojęs.

– O didesnis tai ir nudaužt gali, – pasakoju. – O va ramiai

gyvendamas gal iki šimto patrauktum, tarp vaikučių gėlyne sėdėtum, patirtį perteiktum... Aišku, neįdomu taip gyvent. Bet kai pripranti – galima stumt dieneles. Žinau, ką šneku, nes mano paties gyvenimėlis toks...

Jis susijaudinęs spaudžia man ranką.

– Dėkui, kad pasakei. Dabar tai jau ir aš taip pagyvensiu.

Pralinksmėjęs nueina, skubiai traukdamas iš kišenių ir mėtydamas vaikams žudymo priemones.

O juk aš nebe pirmą dieną baudžiaus su juo pasišnekėt. Vis nesiryžtavau, maniau, rėš akmeniu galvon. O ne tokie jie, žudytojai, buki. Kur ten! Bene bukas vairuotų mašinikę už pusę milijono...

Susimąstęs lendu į savo geldą ir riedu namolio.

2.

Anava kelių policininkai tyko naivių, nerūpestingų piligrimų. Sustojęs atokiau, prisėlinu krūmais ir kad riktelsiu:

– Jūsų dokumentai!

Tie net krūpteli. Aš juokiuos.

– Nepatinka, ane? Tai žinokit: ir keleiviui nesmagu, kai va šitaip išlendat iš griovio. Nes vairuodamas taigi vis mąstai ką gražaus... Tikies, pakrūmių laumė rankutę kilstels... O čia jūs...

Pareigūnai tik raudonuoja ir suka šalin akis.

– Tikrai nepadoriai elgiamės... Daugiau nieko nebestabdysma.

– Šitaip irgi negerai, – subaru. – Tuos, kur visai jau vingiais laksto, stabdykit. Tik, šiukštu, pinigėlių netykokit.

Jie susižvalgo, gūžčioja pečiais.

– O tai kam tada stabdyt?

– Ogi baudos kvitą galima išrašyt, – pamokau.

– Ot tai nepagalvojom! – vienu balsu šaukia aniedu. – Ėgi tikrai galima.

Paploju per pečius. Šaunūs vyrai. Pasakai ir supranta. Gal todėl sušvelnėju ir nebekeliu tokių griežtų reikalavimų.

– Jeigu taip nutiktų, kad labai prispirtų, – sakau, – jei net kišenė sudrėktų, tai ką gi... Nereikia kankintis. Imkit. Immkyt. Ymkiet! Tik tuomet jau neraudonuokit ir nesimaivykit, nešnekėkit užuominom. Nes yra vairuotojų, kurie nesupranta... Ir paduot nemoka...

Pasipiktinę pareigūnai skėsčioja rankom.

– Ir kaip tie debilai įsigudrina teises gaut...

– Tokiam stuobriui tiesiai šviesiai paaiškinkit: tiek ir tiek. Ir – sudievu. Ir jokių ten pabarimų, pamokymų... Kas jums iš to, jei anas niekad greičio nebeviršys? Reikia, kaip yr, sakyt. Žmonės tą vertina.

– Taip ir darysma.

Pareigūnai dėkoja man ir bando šimtą litų įbrukt.

– Už mokslą...

Paimu tik devyniasdešimt, o dešimt grąžinu. Ir vėl pamokau:

– Jūs irgi imkit su sąžine. Grąža, kad ir nedidelė, vairuotoją maloniai nuteikia.

Jie parodo man, kuris kelias labiau pagrindinis, ir aš nuvažiuoju. Be reikalo pirma taip baiminaus policininkų. Jie paprasti žmonės ir nori mums tik gero, nors mes to nėmaž nenusipelnę. Ar dažnai randam gerą žodį policininkui?

Kaipgi...

3.

Seniai svajojau pasišnekėt su didžiuoju Prekybos ordino magistru M. Parduotuvėse nepavyko jo rast, tad ryžaus eit į namus. Ten nebuvo lengva pakliūt: teko apsimest istoriku, rašančiu studiją apie prašmatniausius Lietuvos valdovų rūmus...

– Tai štai kaip jūs gyvenat! – žvalgiaus. – Gražū-ū!.. Bet ar žinot, kad jūsų pardavėjos gauna vos po kelis šimtelius?

Jis tik rankom skėsčiojo.

– Girdėjau... Bet kad ir neišgalim daugiau mokėt. Mat plečiam parduotuvių tinklą Baltijos šalyse ir visam pasauly.

Priėjęs arčiau labai rimtai pažvelgiau anam į akis.

– O jūs neplėskit, – tariau. – Gana!

Magistras sumišo, paraudo. O čia dar įėjus magistrienė kad riktels:

– Girdi, ką protingi žmonės kalba? Nesiplėsk kaip pusprotis! Pusę Europos užkėtei savo krautuvėm, – atsigręžus į mane, moteris guodės: – Kalu, kalu jam galvon, bet kaip į sieną... Gėda jau ir pas popiežių pavažiuot, vargeliais pasiskųst...

Išgirdę klegesį, menėn įžengė du sūnūs, magistrantai, ir griežtai pareiškė:

– Liaukis, tata.

– Aš gi dėl jūsų, vaikeliai, – vapėjo šis.

– O mes liežuviais sau duoną užsidirbsim, – atkirto tie šaunūs vaikinai. – Politikon aisma!

– O aš – į gatvę! – paskelbė motina. – Ten per vieną naktį galima tūkstantį pasidaryt.

Ir pasigręžus į vyrą priekaištingai kalbėjo:

– Nėr mat iš ko vargšėms pardavėjoms padoriai mokėt... O kam mums tas namas didumo sulig bažnyčia! O dar vila Ispa-

nijoj! O keturi visureigiai, kiekvienas po ketvirtį milijono!.. – pagrobusi pagalį moteris liuobė vyrui į kaktą, šis net žagtelėjo. – Kultūros reikia turėt!

Sūnūs, nusijuosę diržus, taip pat ėmė tėvą kult.

– Plečiasi, pučiasi kaip erkė, o įsivaizduoja didžiavyris esąs... Šiukšlių gamintojas ir skrandžių gadintojas – štai kas tu! – aiškino vienas.

– Užuot darbo vietas kūręs, uždarbio vietas žmonėms sukurk! – mokino antras.

Tyliai užvėriau vartus. Dabar jau patys susitvarkys. Svarbu, kad postūmis duotas. Anksčiau to negalėjau padaryt, nes laukiau, kol ant laukinio kapitalizmo pūzrų naujo, europinio, elito daigai sudygs.

Savaime nebūtų sudygę. Betgi visus metus naktimis barsčiau palei jų dvarą radioaktyvaus grybo sporas...

Senio tai nieks nebepaveiks. Bet moteriški, paaugliški organizmai glebesni – jau ir stiepias į spindulį...

4.

Įėjęs į kabinetą, pašaipiai nužvelgiau gydytoją, bet iš pradžių dar nieko nesakiau.

– Kuom skundžiamės? – suniurzgė šis.

Nemėgstu tokių apsimestinio mandagumo frazių, todėl gal kiek grubokai atšoviau:

– Niekuom!

O tada jau paaiškinau:

– Tai jūs skundžiatės. Tai jums vis mažai. Liaukitės! Iš kurgi valdžiai paimt? Gal iš valdininkų atimt? O kai tie susinervinę pas jus ateis – visos ligos taigi nuo nervų! – manding, vėl prašysit...

Išsitraukęs šimtą litų drebiau ant stalo.

– Šekit.

Jis tebesėdėjo vis toks pat, lyg nėmaž nebūtų pagerėję.

– Imkit! – riktelėjau. – Ir kuo greičiau, kol aš sveikas.

Išsitraukiau legaliai laikomą dvivamzdį, prirėmiau jį prie sienos. Tada paėmė.

– Įsikiškit į vidinę kišenę ir užgerkit mikstūra, – pamokiau. – Nėr ko čia nervintis. A pirmas kartas...

O išeidamas dar taip pasakiau:

– Imt iš ligonio – tai tas pats kaip iš mažo vaiko. Net patiltės plėšikas ne kiekvienas taip elgiasi. Užtat sakau jums: imkit iš sveikųjų. Stovėkit prie smuklių, bažnyčių, prie krautuvių... O poliklinika, ligoninė – tebūnie tai šventos vietos...

Išėjęs ir kiemsargiui įbrukau šimtinę. Šį kone stabas ištiko.

– Už ką? – suvapėjo.

Numojau ranka. Į kvailus klausimus neatsakinėju.

Jei kiemsargis nekiša žmonių po sniegu – argi to maža? Jei kiekvieną, kuris mūsų nepastebi, užmušam tik mintyse – argi tai ne žygdarbis?

Aš manau, kad kiekvienas turi teisę bent sykį gyvenime gaut. Nė už ką. Arba už visą gyvenimą...

5.

Einu pro ministeriją. Žiūriu, valdininkas V. ant palangės betupįs, praeiviams ant skrybėlių bespjaudąs. Pašaukiau jį.

– Ar tiesa, kad jūsiškių skaičius vėl padidintas?

– *Yes!* – patvirtino.

– Bet kam to reik? Ką jūs ten veikiat?

– Skaičiuojam kits kitą, – paaiškino. – O kad mūsų labai

daug, tai vis pametam skaičių ir iš naujo pradedam. – Čia jis vėl nusispjovė, šįsyk taikydamas ant manęs. – Kartais aš ir su žmonėmis dirbu...

– Ak, išdykėliai! Ak, neklaužados! – šūkaliojau. – Galėtumėt juk ir doro darbo imtis...

Jis maloniai, bet kiek iš aukšto, žvelgė į mane:

– Galėtume, – sakė. – Bet nenorime.

Čia jau aš susigėdau ir nudūlinau į raštinę. Bene aš norėčiau tokio imtis? Net nežinia, kas tatai yr...

6.

O štai ir autorius A. ant kelmelio betupįs, plunksnele skrebenąs. Priėjęs sakau:

– Noriu patarti, kad neberašytumėt. Vis tiek niekas neskaito, išskyrus keletą jūsų artimųjų, o ir šie – tik dėl ramybės šeimoj. Ir pačiam gi – nei garbės, nei pinigų... Negi negalit ką naudingo veikt! Kad ir šiukšles rankiot...

– Gerai, kad pasakėt, – pradžiugęs žmogelis teškia šalin plunksną. – Daugiau neberašysiu.

Ir aš džiaugiuos pagelbėjęs žmogui. O kaip ilgai vengiau prieit, pasakyt, ką galvoju. Mat ir pats rašinėju. Ir tai tęsiasi jau kažin kiek metų... Ir nesyk esu gerų žmonių įspėtas...

Bet gudresnis paklauso patarimo ir liaujasi. O kvailys vis tą pat daro...

Jau greitai viskas bus padaryta ir nieko daugiau daryti nebereiks.

Jei koks žmogus – iš dyko buvimo ar paiko įpročio – vis dėlto užsigeis ką nors daryti, jis privalės gauti leidimą ir daryti prižiūrimas, idant nepridarytų. Daryti bus galima tik specialiuose poligonuose ir dykvietėse. Ogi siekiant, kad žmonės greičiau atsikratytų žalingo įpročio, už teisę daryti teks pakloti nemenką sumą.

Daryti bus galima tik sulaukus 65-erių ir tik savo malonumui. Jokiu būdu nebus galima nieko daryti vardan žmogaus ir žmonijos, vardan ateities ir visko, kas šventa.

Daryti bus galima tik tiek, kad pakenktum sau. Padarius būtina tuoj pat išvalyti ir palikti tą vietą tokią, kad niekam nė mintis nekiltų, neva kažkas čia daryta.

Todėl pradedančiam patartina daryti po savim arba – kiek gali pasiekt skuduru.

Tiesa, kad joks Lietuvos žmogus negali būti vertesnis už kitą daugiau nei šimtą kartų. Todėl ir niekieno alga negali viršyti minimumo šimteriopai.

Bet netiesa, kad tai, ką jūs gaunate kitais būdais, irgi negali viršyti minimumo šimteriopai. Tačiau tokiu atveju privalote savo gimtinėje pastatyti bažnyčią.

Tiesa, kad vogti galima tik šešias dienas, o septintą – atgailauti.

VIENA MOTIEJAUS FIODOROVIČIAUS PAMPERSO DARBO SAVAITĖ

Pirmadienis

Kad šiandien pirmadienis, jis pajuto iš kvapo: dvelkė lelijomis ir kojinėmis.

Ponas Motiejus Fiodorovičius Pampersas buvo Ministrų Kabineto narys, tačiau kuriai ministerijai vadovauja, – neprisiminė. „Tikriausiai Ryšių arba Kyšių, – ramino save. – Negi aš koks pusprotis, kad žemės ūkį imčiau?“

Dirstelėjo į žadintuvą. Rodyklės buvo sustingusios ką tik aprėkto pavaldinio poza, o tai reiškė, jog metas tarnybon. Ponas Pampersas susinervino. „Keista, – pamanė, – kai po sekmadienio ateina pirmadienis, – niekas nesiskundžia. O kai pakyla kainos, – visi nepatenkinti. Bet argi tai ne tas pats?“

Ponas Pampersas nemokėjo džiaugtis gyvenimu. Amžinai kas nors trukdė. Jei nevarvėdavo iš nosies – skaudėdavo dantį, jei neskaudėdavo danties – prapuldavo akiniai. Visi tie ženklai bylojo, kad nors ir koks didis Valstybės vyras būtum – tikros laimės šiame pasaulyje nėra.

Ponui Pampersui dar nė sykio nebuvo pasitaikę numirti, bet jis žinojo, kad į Kitą pasaulį reikia išlėkti tuneliu. Tačiau kiekvieną sykį, kai traukinys ties Kaunu pasinerdavo į tamsą, klaikiai rėkdamas jis imdavo bėgti vagonais atgal. „Matyt, taip yra dėl to, kad mankštos nedarau?“ – gūžčiodavo pečiais išlipęs stotyje.

„Šiąnakt mėnulio pilnatis, vadinasi, bus Ministrų Kabineto

posėdis, – prisiminė. – Neisiu. Kad ir kiek svarstytum – nei laiko, nei Lietuvos nesustabdysi."

Tuo metu gatvėje kažin kas nusijuokė, ir ponas Pampersas susinervino. „Pasitaiko dar, vadinas, ir patenkintų žmonių. Kodėl? Kuom?"

Apsivertė aukštielninkas, spjovė į lubas. „Nieko nepadarysi. Laisvės yra – proto nereikia. Šitaip sako seni žmonės. O vis dėlto būtų gerai spūstelėjus kai kuriuos svertus... Gal pakelti kainas už elektros energiją? Bet neįdomu. O ir nepadeda. Kiek sykių jau kilnota! Reikia imtis radikalių sprendimų. Sumažinti bilietų kainas. Tada visi sėstų į traukinius ir išlėktų tuneliais..."

Šita mintis jam pasirodė verta dėmesio. Dėl to jis atsuko Seimui užpakalį ir užknarkė.

Antradienis

Vos tik pabudęs, ponas Pampersas tarė sau: „Šiandien į darbą neisiu. Eisiu į mišką."

Nuėjęs į mišką, jis pagalvojo: „Kaip gražu miške!" O daugiau nežinojo, ką begalvoti, ir supyko. „Metų metais svajoji, kad nueisi miškan, o nueini – ir še tau! Nei kėdutės, nei baro... Tik šakų pilna. Dar pasikarsi netyčia..."

Supykęs apsisuko ir traiškydamas vabalus patraukė atgal.

Išėjęs iš miško, atsigręžė, pasižiūrėjo. „Kiti moka džiaugtis gamta, o aš... Bet ką padarysi. Ar aš kaltas? Užaugau Lietuvoj... Tėveliams nebuvo kada tokių dalykų mokinti... O paskui... Paskui mane iškėlė dainuojančios revoliucijos bangos... O ką tu iš aukštybių pamatysi? Lietuva – kaip gelda. Namai, fabrikai – kaip degtukų dėžutės. Įsimeti į kišenę... O žmonės... Žmonių

visai nesimato. Tiktai kažin koks nemalonus zirzimas girdėti, nelyginant pjūklais būtų miškas...“

Žmonių ponas Pampersas nemėgo. Buvo įsitikinęs, kad jie kenkia valstybės prestižui.

Paskendęs mintyse, jis paslydo ant karvašūdžio, o kažin koks nepritrėkštas vabalas skaudžiai įkando į užpakalį. „Ne. Nepatinka man Lietuvoj, – įsižeidė ponas Pampersas. – Eisiu rytoj į ministeriją ir pro langą pasižiūrėsiu. Iš ten viskas kitaip atrodo. Iš ten ir mylėti galima...“

Trečiadienis

Atėjęs ministerijon, ponas Pampersas tučtuojau pasigyrė:

– Vakar buvau miške.

– Ir kas iš to? – paklausė Žagandrija.

– Nieko, – atsakė ponas Pampersas.

Daugiau nebežinojo, ką sakyti, ir supykęs ilgai žiūrėjo pro langą.

– Trečiadienis – tai darbo savaitės vidurys, – paaiškino Žagandrija, ir ponas Pampersas suprato, kad nekenčia visų trečiadienių.

– Keista, kad trečiadieniai būna kiekvieną savaitę, – tulžingai pasakė jis. – Argi tai nereiškia, kad atgavus Nepriklausomybę niekas iš esmės nepasikeitė?

– Anuomet trečiadieniai buvo kitokie, – atsakė Žagandrija. – Dabar geresni.

– Nė kiek ne geresni! – atrėžė ponas Pampersas. – Blogesni. Arba tokie pat.

– Tu, Motiejau Fiodorovičiau, konservatorius.

– O tu – silkė.

Žagandrija verkdama nubėgo pas Premjerą. Po penkių minučių Premjeras įžengė į kabinetą ir rūsčiai blykčiodamas akimis paklausė:

– Pažiūras turi?

Ponas Pampersas parodė šaukštą.

Tada Premjeras apvertė stalą ir išvarė poną Pampersą iš ministerijos. Tačiau ponas Pampersas per daug nenusiminė. Ėjo gatve ir mintijo: „Davė Dievas užpakalį, duos ir kėdę...“

Ketvirtadienis

Visą dieną ponas Pampersas stovėjo prie sankryžos, graibstė praeivius už sagų ir klausinėjo:

– Gal žinote, kam reikalingas ministras?

Praeiviai atsakydavo, kad niekam nereikalingas.

– Tai ką man daryti? – klausė ponas Pampersas.

Vyrai gūžčiojo pečiais, moterys braukė ašaras, tačiau niekas nieko negalėjo patarti. Ponas Pampersas grįžo namo ir ėmė lipdyti iš plastilino.

– Ką gi tujen, Motiejau Fiodorovičiau, čia veiki? – pasiteiravo žmona, kuri sykiu buvo ir Motiejaus Fiodorovičiaus sugyventinė. – Bene jau nebe ministras?

Ponas Pampersas buvo toks užsiėmęs, kad išsyk net nepastebėjo žmonos.

– Čia bus tautos namai, – burbėjo sau po nosim. – O muitinė čionai. Pačius muitininkus perkelsim atokiau nuo muitinės... O šitas... Ne, iš šito jau nebebus žmogaus, – ir jis nutraukė vienam muitininkui galvutę.

– Sakiau, – tarė žmona, – Lietuvą tvarkyk, o ne miegok. Ir še tau!

– Ką ten tvarkysi, – numojo ponas Pampersas. – Aš juk ir traukiniu važiuoti nemoku.

– Ministrui tas ir nebūtina, – atsakė žmona. – O Lietuvą tikrai būtum sutvarkęs. Aš juk žinau tamstos potenciją. Bet kad vis pro langą žiūrėdavai...

– Yra kam ir be manęs, – tarė ponas Pampersas. – Jauni, energingi... O jinai, vargšelė, viena. Nežinau kaip ir atlaikys...

Pažvelgė pro langą. „Kokia graži... Tos mėlynos ežerėlių akys... Tie švelnūs kalvų iškilumai... Tie geltoni javų plaukai...“

Staiga jis krūptelėjo ir skubiai palinko prie lipdinio.

– Vilnių patrauksim į šiaurę, – tarė. – Kad lenkams būtų mažiau pagundų. Šimtą. Gal užteks. Seimo rūmus, manyčiau, reiktų iškelti už Tėvynės ribų... Lengviau jai bus... Tokia mano vizija...

– Eik gulti! – suriko žmona.

– Ne! – griežtai atsakė ponas Pampersas. – Turi kas nors ir budėti, kai visi miega.

Pabučiavo slenkstį ir išėjo į krautuvę.

Penktadienis

Tą naktį poną Pampersą tris kartus užpuolė banditai: atėmė skrybėlę, batus ir piniginę, išmušė septynis dantis ir sulaužė keturis šonkaulius. Bėgantį neapšviestomis gatvėmis jį vijosi šunys, kulkos ir prostitutės, du sykius jis įkrito į kanalizacijos šulinį, o vienąsyk įstrigo lifte. Pametė raktus, akinius, pažiūras ir pasitikėjimą. Namo grįžo pražilęs ir praplikęs, išbadėjęs ir išėjęs iš proto (2 km).

„Štai kaip gyvena lietuviai artojai, – niūriai mąstė. – O aš nieko iki šiol nežinojau...“

Nusprendė tapti gelbėtoju, atsistojo ant tilto ir žiūrėjo į vandenį.

– Kvaily! – barėsi žmona. – Lietuviai dabar tik paviršiumi plaukioja.

– Visokių yra! – atkirto ponas Pampersas. – Kai kurie net labai giliai nardo.

– Šitų gelbėti nereikia.

– Šiandien visus reikia gelbėti, – rūsčiai atsakė ponas Pampersas.

Bet buvo tąsyk Lietuvoje tas ypatingas metas, kai plūduriuoja vien kamščiai ir kaliošai.

Ilgai jis dūsaudamas stovėjo ant tilto. Galų gale pamatė atkėblinantį liesą žmogeliuką su maišeliu ant peties. Apsidžiaugė ir sušuko:

– Norėčiau tamstą išgelbėti!

– Visi mane gelbėja, – verkė žmogeliukas. – Ir štai kas beliko, – rodė kaulus. – Argi šitaip galima gyventi?

– Negalima, – tvirtai atsakė ponas Pampersas.

– Ir niekas man jau nebepadės...

– Aš padėsiu.

Ponas Pampersas kilstelėjo žmogeliuką ir išmetė per turėklus. Tas pūkštelėjo nespėjęs net padėkoti. Nevalyti Tėvynės vandenys bematant užsivėrė viršum pliko pakaušio.

„Vieną išgelbėjau, – atsiduso ponas Pampersas. – Bet kiek jų dar liko!.. Tačiau jei kiekvienas po vieną... kas dieną... Netrukus ir pasitaisytų Lietuvos reikalai...“

Šitaip pagalvojus, sieloje tapo ramiau, ir tą vakarą namo jis parėjo tiesiai.

Reikia dirbt!

Teisinga mintis. Bet kas iš to? Gyvenimą judina, pažangą skatina klaidingos. O yra tokių minčių, kuriomis galima net žmones judint...

Dėl visa ko paeinu į kertę ir mintimis įsakau pačiai: „Greičiau judinkis iš namų!“

Jokių rezultatų. Siųstuvas prastas ar imtuvas iškleręs? Atsigulu į lovą ir apsimetu augintiniu. Kaip lėtai slenka valandos...

Kartais girdėt: suveikė žmogiškasis faktorius... Kad maniškis bent ką suveiktų!

Sulauksi! Koks žmogus, toks ir jo faktorius...

Todėl pats sau paskambinu telefonu ir namiškiams pranešu:

– Gauta žinių, kad šiam bute paslėpta bomba. Prašau tučtuojau apleisti patalpas.

Pagaliau aš laisvas! Vaikštinėju, kur noriu, iš kertės į kertę... Bet ir laisvė greit įgrysta. Senam modeliui būtina, kad kas nors išmintingai vadovautų...

Ir staiga topteli: „Išgerk šimtą!“

Kokia mintis! Iš kur tokios ateina? Pats taip nesugalvosi...

Aišku, iš kosmoso. Kiemsargis aiškino: Žemę gaubia informacinis laukas – ten gali rast visas visų žmonių mintis. Vadinas, protingas protėvis kažkada pagalvojo, ir aš, paikas provaikis, sugebėjau prie to galvočiaus minčių sistemos prisijungt...

Nedelsdamas padarau, kas liepta, atsidrebiu prie televizoriaus. Ir viskas, ką regiu ekrane, man gražu: laidos pilkos, vedėjai nykūs, dalyviai lyg iš beprotnamio... Aišku, specialiai mūsų labui taip daroma. Kaip jaustumės, jei ekrane vis rodytų protingus, talentingus? Į veidrodį nebedrįstume pažvelgt...

Ir vėl kad šaus galvon: „Išgerk dar vieną!“

Kartų sąšauka! Epochų sąsajos! Kaip niekad jaučiuos vienyje su visais...

„Išgerk trečią!“

Kokie tempai! Šaunuolis tas nepažįstamas senis!

Paskui – tamsa. O toj tamsoj girdėt pačios balsas: „Kątusaugalvoji!..“

– Aš galvoju: yra gyvybė Marse ar aš visai vienišas? – atsakau pro ašaras.

Šaltis slenka į sielą. Kokie taurūs balsai iš anapus ir kokie nykūs iš virtuvės! Užtat kilnesnės sielos žmogui taip norisi pasikelt viršum buities...

Iš paskutiniųjų siunčiu silpnus signalus į kosmosą: „Ge-e-rkt-e bro-ol...“

Gal po daugelio amžių koks vargeta pagaus tą signalą, pasišvies sau kelią...

Ir mane geru žodžiu paminės.

Pastebėjau, kad pirmadienis visados ateina po sekmadienio.

– O jei sekmadienio nebūtų? – paklausiau.

– Tai neįmanoma! – sakė man žmonės.

Šeštadienio vakare atsisveikinau su artimaisiais ir išlenkiau du litrus.

Išnyko sekmadienis, išnyko ir pirmadienis.

Tiesa, dar išnyko antradienis, trečiadienis, ketvirtadienis...

Bandymas ne visai pavykęs, bet aš nenuleidžiu rankų. Tokiam Edisonui, kol jis išrado elektros lemputę, prireikė devynių šimtų devyniasdešimt devynių bandymų.

Tai lemputė! O mano tikslas gal šimtąsyk aukštesnis.

– Dėl ko aš gyvenu? – sušuko Šys.

– Dėl to, kad nieko daugiau nemoki, – atsišaukė Šė.

Vyras atsiduso ir nurijo nuoskaudą. Bet apsigalvojo ir išspjovė. O kai vėl sušuko, tai tas šauksmas apskriejo visą žemę, ir jį dar ilgai ilgesingai kartojo visų nematytų kalnų aidai.

– Tai ką man daryt?.. ryt... ryt... ryt...

Su viltim pažvelgė į žmoną, bet ši atsakė taip, kad aidas bemat nuslopo.

– Dirbkrbk.

Vyras nusilenkė ir ėmė dirbt...

Vakare pašaukė pačią.

– Va, padirbau!

– A kas tas yr?

– A kad pats nežinau.

Moteris ilgai stebeilijo į vyro darbą... Lyg ir dėžė, tik be dugno. Ant viršaus kaminas, šone – durelės, prie jų prisuktas nesisukantis vežimo ratas...

– Štai tu visą dieną plūkies, tik rezultatų nematyt, – aiškino Šys. – O mano darbą gali iš visų pusių apžiūrėt.

– Bet kur jį dėt?

– Ne mano reikalas! – įsižeidė vyras. – Svarbiausia, kad darbas – padirbtas. Dabar svarbu jį parduot.

Kaip sykis pro šalį kaimynas dūlino.

– Pirk, – siūlė Šys. – Geras daiktas.

– Kaip anas veikia?

– Neveikia! Dėl to ir geras.

Kaimynas nusipirko ir parsinešęs padėjo neveikiantį daiktą matomoj vietoj. O kadangi ir pats nebeveikė, tai puikiai derėjo prie kits kito.

1.

– Kai aš išeisiu... – pradėjo senelis Rėmelis.

– Toli nenueisi, – guodėm.

Nurimęs Rėmelis sėdėjo kertėj ir gadino orą.

– Vaikams reikalingas geras oras, – perspėjom.

– O kam vaikai reikalingi?

– Vaikai – mūsų ateitis...

– Kur ten! – juokės senelis. – Tai mes esam vaikų ateitis, nes visi jie ateis į mūsų vietą.

– Neikit į priekį, vaikai! – šaukėm.

Tie vis tiek ėjo. Buvom labai nusivylę.

2.

Kaliau į sieną vinį, ir siena nugriuvo. Ponai, sėdėję anapus, kalbėjo:

– Rytoj sekmadienis!

– O poryt? – pasidomėjau.

Tie atsakė:

– Eik lauk, kvaily!

Išėjau ir laukiau prie durų.

NEATSITIKTINIAI ATSITIKIMAI, ŽENKLAI, PRANAŠYSTĖS

1.

Sykį viena moteris tarė: „Paimk mane!“ Aišku, kad neėmiau. Kur būčiau padėjęs? Namie nėra vietos, nes mano žmona labai didelė.

Kiti ima viską. Net žemę. Aš neturiu žemės, todėl stoviu ant grindų arba einu šaligatviu. Niekad nebuvau išėjęs už miesto ribų. Neįsivaizduoju, kas ten yra.

2.

Vyrai sukasi apie moteris 966 km/h greičiu.

Pačios moterys irgi sukasi. Sunkesnės – virtuvėj, lengvesnės – salonuose.

Visos moterys sukasi apie vaikus. Iš blogesnių vaikų išsivysto vyrai ir tuoj ima suktis apie moteris. Kai kurie vyrai dėl protinių-gravitacinių įtrūkimų atitrūksta nuo moterų, pakliūva į politikos erdves ir, pavirtę juodosiom skylėm, susiurbia visa, kas aplinkui.

Tokių vis daugėja, todėl jau greit Visata ims trauktis, ir viskas išnyks.

3.

Daugelis vyrų naršo po internetą. Galėčiau ir aš naršyti, bet nežinau, ko ieškot. Visa, kas būtiniausia – butelis, silkė, agurkai, – visados ant stalo.

Moterys labiau linkusios naršyti po vyrų kišenes. Jei kuriai pavyksta prisijungti prie plačios kišenės – internetas tokiai jau nebūtinas.

4.

Vis pasiskundžiam, kad Lietuva mus skriaudžia...

Bet prisiminkim: kai mūsiškiai pradėjo Lietuvą tvirkint, ta visai dar vaikas buvo...

O kas vaikystėj patyrė prievartą, vėliau pats ima kitus prievartaut.

5.

Darbdavys turi tiek daug darbo, kad gali jo duoti net kitiems. Taigi darbo yra, ir darbdaviai norėdami galėtų visus juo apdalint. Tik – už ką? Ir kodėl darbdavys turėtų būti toks geras?

Kodėl vienas gali kitiems sukurti šimtus ir net tūkstančius darbo vietų, o kitas nė sau pačiam vienos vienintelės negali susikurt?

Pasileidimas!

6.

Darbdavys neprivalo mokėti darbuotojui, nes darbuotojas gali ir po darbo užsidirbt. Nebūtina gi sėdėt namie ir spoksot į televizorių. Tokio daikto darbuotojo namuose nė neturi būt. Darbuotojui gana pavalgyt ir apsirengt. Valgyt – liesai, rengtis – striukai. Tik toks darbuotojas suksis sparčiai.

7.

Dirbdamas fizinį darbą, prarandi jėgas, o dirbdamas protinį – protą.

Todėl vieni bejėgiai ką nors pakeist, o kitų, suprantama, niekas nepaiso.

8.

Kad ir kiek keltum atlyginimus, darbuotojas niekada nepasakys: „Stop! Jau gana! Ką jūs darot?“

Tai reiškia, kad darbuotojas nėra sąmoningas. Kažin ar tokiam išvis galima leisti ką nors dirbt.

9.

Yra darbuotojų, dirbančių dėl to, kad Lietuvai būtų geriau.

Bet Lietuvoj tokių dar nėra.

10.

Yra tipų, kurie skundžiasi: „Visą gyvenimą sunkiai dirbau, o anava kokią pensiją man teduoda!..“

O kodėl tau išvis reikia duot? Akmens amžiuje niekas niekam nemokėjo pensijų!

Bet gal dabar žmonės kitokie? Gal geresni?

Deja, seniai žinoma, kad žmogus nesikeičia, o jei keičiasi, tai į bloga. Bene jūs mokėtumėt iš akmens pasidirbti visokių daikčiukų, kaip jūsų protėviai?

Kur ten! Tik akmenim į langus...

Tai ir būkim kuklesni.

11.

Gyvuliai, beje, išvis negauna pensijų.

Sako: žmonės – ne gyvuliai.

Sakyti galima daug ką...

12.

Dirbdamas dar niekas nepraturtėjo. Visiems turtuoliams jų turtai nukrito iš dangaus.

Tai įrodymas, kad Visatoje mes ne vieniši. Kažkokios būtybės rūpinasi žmonėmis.

Dirbantys protinį darbą toms būtybėms neįdomūs, nes jos pačios labai protingos. Todėl mūsiškiams mokslinčiams niekad niekas nenukrenta.

13.

Jūs sutrikęs: su žmona miegate, o su kaimyne permiegate.

Gripo komplikacijos? Paranormalūs reiškiniai? Ką daryt?

Išbandykite atvirkštinį variantą: permiegokite su žmona, o tada jau eikite miegoti pas kaimynę. Pakartokit tai dar kartą...

Gal ir baigsis tas košmaras.

14.

Jeigu aš gyvenu su televizorium – tai ne iškrypimas, ne liga. Tai – orientacija. Tokie asmenys neturi būt diskriminuojami.

Tad jei, savaime aišku, mūsų namuose atsirado ir mažas televizoriukas, mums priklauso pašalpa.

15.

Daugelis laukia Kalėdų, nes tądien jie būna geresni.

Geram žmogui tai nėr ko laukt.

O nuolat bloga darydamas, žinia, pavargsti. Noris atsipūst. Pagaliau, sykį per metus geru pabūt – nuotykis, egzotika...

16.

Kaip aš sutiksiu Naujus metus? Taip, kaip sutinku kiekvieną dieną. Su naujom viltim!

Viltys visados su manimi. Viltys mėgsta kvailių kompaniją.

Iš tokių vilčių, aišku, nėr ko tikėtis.

17.

Tau atrodo, kad viskas blogai, viskas krenta iš rankų...

Bet gal krenta tik tai, kas nebūtina? Kada paskutinįsyk pabiro brangakmeniai? O kada išslydo lagaminas su pinigais? Neprisimeni...

Vadinasi, viskas gerai.

18.

Lėktuvas krenta tada, kai daugiau nei pusė keleivių laikosi nuomonės, kad jis nukris. Tai žmonės, nepasitikintys savimi, širdies gelmėj įsitikinę esą neverti skrydžio.

Kiti nepasitikintys savimi vairuoja didelius visureigius, mat galvoja, kad mažos mašinos, kurios yra daugsyk protingesnės už didžiąsias, niekur nenuveš.

Labiausiai nepasitikintys net lifto nekviečia. Neatvažiuos...

19.

Žodis gali labai daug...

Bet tai ne mūsų žodis.

Šikna... Ir šitas žodis panoro būt mano knygoj.

Jūs sakot: tai negražus žodis. Bet ir žmonės ne visi gražuoliai. Gal ir tiems nevalia būti viešumoj?

Man tai visi žodžiai gražūs. Ir žodis „šikna“ man gražus. Ir pati šikna. Jūs pagal savąją nespręskit. Pagaliau, ne apie jūsiškę rašau. Išvis šitas kūrinys – ne apie tai.

Tiesiog vieną rytą atskrido žodis, lyg žvirblis – nušiuręs, pasišiaušęs... Nutūpė ant balto lapo. Aišku, vijau šalin.

– Čia tau ne vieta. Yra va net kelios sėdynės.

– Tai mano tolimos giminaitės. O kai kurios išvis ne giminės. Vežimo sėdynė...

– Yra užpakalis.

– Bet aš... – žodis pasipūtė, suplazdėjo sparneliais, kirto snapeliu į naują pastraipą.

– Šikna!

Aš net pritūpiau.

Jeigu tokio narsaus, tiesaus žodžio neleisti knygon... Kokius gi ten palikt?

Tebūnie.

Mes, ligoniai, drybsom namuose, o už durų
rikiuojasi daktarų eilės. Su tomografais,
rentgeno aparatais...
– Šiemet nebepriimsiu, – skelbiu. – Užsirašykit
po Naujųjų...
Daktarai raukosi it nesveiki, ir man visai pagerėja.

(Antanas Tveriaga. „Reformų vainikas", p. 101)

Vakarop pasitaiso oras, ir nuotaika subjūra. Man geriau, kai šalta. Aš norėčiau, kad užslinktų ledynai ir viską čia sutraiškytų.

Dūlinu pas daktarą.

– Gyvenimas praėjo, o aš vis dar čia, – skundžiuos. – Kažin, ar tai liga, ar gamtos reiškinys?

Daktaras pataria mažiau valgyt, daugiau judėt.

Juokai! Tiek ir aš, savamokslis, žinau. Bet iš specialisto kitko tikies: kaip pagerint sveikatą mažai judant ir daug valgant, kaip išsaugot kūno linijas valgant riebiai ir saldžiai, galų gale, kaip išsaugot kūną kad ir be linijų...

Tegu kiti išlieka knygose, dainose, atminty... Man geriau savo troboj.

Nusivylęs traukiuos iš kabineto. Laimė, gatvėj policininkas! Skundžiuos ir tam:

– Vidaus organai atsisako perdirbt alkoholį, o jis man būtinas, kad jausčiaus normaliai. Turiu valgyt varškę ir manų

košę. Bet nuo košės ir varškės aš durnėju. Mėsos ir degtinės! Štai ko man reik! O blaivas tu vienišas ir svetimas kaip urologo pirštas...

Policininkas sudrožia lazdele per kuprą.

– Dirbkit, kepenys!

Ir šios tyliai dirba savo juodą darbą, nukreiptą prieš mane. Vidaus organai visur ir visada kenkė žmogui. Širdis, net ir ta plaka, kol išplaka dalgį giltinei.

Kitados maniau, vidaus organai siautėja tik prie ruso, o demokratinėj šaly jų nusikalstama veikla bus pažabota. Deja... Smegenys, ir tos eina išvien su organais, o gal net jiems vadovauja.

Tokių smegenų man nereik.

1.

– Kas yra žmogus? – klausė prociesorius B.

– Mokytojau! – šaukėm. – Bene mes piemenys? Pradėkim nuo rimtų dalykų.

– Tebūnie, – nusileido anas.

Išvyniojęs parodė mums tam tikrą daiktą.

– Išmanusis grėblys „Philips“, – paaiškino. – Gali smogt žmogui į kaktą iš didelio atstumo. Nebereiks ant jo lipt.

– Tai patogumas! – stebėjomės.

– Privalomas politikams, bet subalansuotas kiekvienam lietuviui.

Pasitepėm kaktas taukais, o prociesorius klausė:

– Kodėl grėblys vis puola ant žmogaus?

– Šiaip sau, – juokėmės. – Smagu.

– Neteisingas atsakymas. Grėblys nori įspėti žmogų, kad reikia būti kukliam, nes kad ir koks būtum gudruolis, vis tiek kartosi tas pačias klaidas. Jei nebūtų grėblio, žmogus visai pasileistų.

Prociesorius atsargiai paguldė grėblį į futliarą.

– Šiam kartui gana, – tarė. – O kitąsyk pakalbėsim apie išmanųjį šaukštą „Sony Ericson“ ir išmaniąją guminę lazdą „Nokia“.

Ilgai nenorėjom skirstytis iš auditorijos. Dabar jau visi džiaugėmės, kad studijuojame Riomerio universitete. O kiek andai spyriotasi: „Kam mums tie mokslai? Viską mes mokam!..“

Paikas, tingus lietuvis! Išmanioji lazda pravers...

2.

Prociesorius B. aiškino:

– Kitados gimstamumas buvo didesnis todėl, kad vaikai buvo paprastesni. O šiuolaikiniai gimsta su teisėm. Vos kiek sutrenksi – baisiausias triukšmas! Koks sveiko proto suaugėlis norės užsikraut tokią naštą?

Visus net šiurpas nukrėtė. O prociesorius tęsė:

– Jeigu vaikas turi plačiausias teises, jis privalo turėt ir kokybės sertifikatą, kuriuo tėvams būtų garantuojama, kad vaikas bus techniškai tvarkingas: neterš aplinkos, neskleis triukšmo ir neturės apsigimėliškos jungties su kompiuteriu. Tokių modelių tėvai įsigytų net keletą. Aišku, sulaukęs pauglystės vaikas vis tiek suges. Tada jis kišamas į mėgintuvėlį ir ten brandinamas, nes laikyt paauglį namie tikrai niekas nenori.

Labai stebėjomės tokiais išmaniais sprendimais.

3.

Prociesorius B. vėl aiškino:

– Yra vargingų žmonių, kurie neišgali nusipirkti net padoraus drabužio. Betgi mokslininkai jau yra sukūrę išmaniąją pakabą. Tokią gana pakabinti spintoj, tarp vyriškų ir moteriškų rūbų, ir po devynių mėnesių ant jos užaugs naujas rūbelis.

– Tai kodėl tiek daug skurdžiai apsirengusių?

– Todėl, kad pakabos apvaisinimui spintoje priešinasi Prekybos Tinklai. Prekijai pripažįsta tik neva natūralų drabužio atsiradimą iš dirbtinio pluošto.

– Spintoj kaip tik natūraliau, – sakėm.

– Jiems mat keista, kad drabužis gali iš nieko užaugt.

– Gal jie nėra matę, kokios pilys šitaip užauga?! – šaukėm. – Kodėl niekas neprieštarauja pilių atsiradimui iš nieko?

Prociesorius tik barzdą kraipė tatai girdėdamas. Ir kantriai aiškino:

– Pilių atsiradimas iš nieko yra laikomas natūraliu, o iš darbo – nenatūraliu ar net neįmanomu. Todėl...

Bet nuo žinių pertekliaus mums apsisuko galvos, ir mes išėjome atbulom.

4.

– Ateity viskas šiam pasauly bus išmanu, – aiškina prociesorius B. – Visut viskas!

Riomerio universiteto Teisių fakulteto Aktų salėj neįprastai tylu, niekas nesimėto bandelėm. Būsimas išmanusis pasaulis visus baugina...

– O sriuba? – pagaliau išdrįsta paklaust Morkus. – Sriuba tai jau nebus išmani...

– Būtinai bus, – tyliai, bet tvirtai atsako prociesorius. – Net šaltibarščiai.

Nuliūdę susiveržiam diržus.

– O va kai medžiai bus išmanūs, jie iškart augs reikalingų daiktų pavidalais: stalais, spintom, lovom...

– Visi medžiai norės lovom užaugt... – prunkščia Lukas.

Prociesorius stveria išilginę liniuotę ir apskaldo anam ausis.

– Medžiai nėra tiek iškrypę.

– O moterys? – kelia ranką Jonas. – Ar moterys ateity bus su liečiamaisiais paviršiais?

– Aišku, su.

– Vyresniems vyrams bus didelis vargas, – visų rūpestį garsiai išsako Matas. – Kažin ar bemokėsim paliest...

– Jūs net išmaniuoju telefonu nemokat naudotis! – šaukia prociesorius. – Tai kodėl Lietuvai tokiais rūpintis? Kodėl Europai tokius remt?

Panarinam galvas, neišmanydami, ką atsakyt.

– O kodėl senas klėtis restauruoja? – įsidrąsinęs klausia Morkus. – Aš gal dar pats galiu tapti išmaniuoju ir net skaitmeniniu!.. Jei kokį priedėlį prijungt...

Tikrai! Su viltim žvelgiam į prociesorių. Bet šis tik atsidūsta:

– Pats tu priedėlis.

– Prie Lietuvos, – oriai linkteli Morkus. – Ir kaži kaip skersas persisukęs ima skanduot: – O Lietuva! Kas tu be manęs?..

Žvelgiam sužavėti: matyt, anam trombas arterijoj, ir kraujas į smegenis nebeprateka.

– Tu priedėlis prie grabo, – išaiškina prociesorius.

Surimtėjam, užsisvajojam...

– Ateity turbūt ir grabai bus išmanūs? – domisi Jonas.

– Aišku, bus, – patvirtina prociesorius.

Visų galvose šmėsteli ta pati mintis, bet garsiai tik Matas ryžtasi tart:

– Kažin ar mokėsim tokiuose gulėt...

Ir visus tuomet nelyg koks šiurpis nukrečia...

Paprastam žmogui gali niekur nebebūt vietos.

Yra niurzgiančių: ko čia plėšytis? Į kapus vis tiek nenusineši.

O va mūsų protėviai taip nemąstė. Jie nusinešdavo ten ginklus ir papuošalus, žirgus ir net žmonas...

Ir mes taip elgtumės. Bet nepasitikim artimaisiais.

Įkišu galvą į miltų maišą ir papučiu.
Namiškiai klaidžioja rūke.
Imu juos už rankų ir išvedu pro duris.

Pagaliau likau namuose vienas! Bet dar ilgai slankiojau po kambarius, nesiryždamas ko nors griebtis...

Bandžiau galvot apie viršukalnes, kurias kada nors įveiksiu, apie tolimas šalis, kurias pamatysiu... Betgi vėl pagalvojau tą pat: „Kažin kas ten, po rūbais?“

Nesyk ir anksčiau buvo šmėstelėjusi ta mintis. Bet kai sukies kasdienybės rate... O dar tas su amžiumi vis stiprėjantis skepsis, kai į viską, kuom žavisi jaunesni, tik ranka numoji: „O kas jau ten gali būt...“

Betgi vakar iškilmingam priėmime vienas solidus ponas pašnibždom ištarė tą frazę, kiti susižvalgė, šyptelėjo, ir aš ūmai suvokiau: kažkas ten tikrai yra, ir jie tai žino.

Bet paklaust neišdrįsau.

Naktį nesumerkiau akių, o rytą apsiliejau kava ir vietoj sumuštinio atsikandau kreidos.

– Kas tau yr? – klausė žmona.

– Yra kitur, – vyptelėjau.

– Bene vėl savaitgaliui prapulsi!

– Tai yra visur, – atsakiau. – Tai gali būti ir čia.

Ji gi atsakė kaip visuomet: nesutampa charakteriai, reikia skirtis.

Vengdamas ginčo, pasislėpiau tupykloj. Mano nuomonę ji žino: charakteris šeimoj išvis nereikalingas. O jei turi tokią bėdą – būk malonus, nerodyk kitam.

Kur kas svarbiau yra tai, kas...

Susijaudinęs žengiau iš slėptuvės ir atvėriau spintą. Stvėriau rūbus ir vieną po kito bloškiau ant grindų. Plūkiaus gal valandą, o kai viskas buvo baigta, mane sakytum stabas ištiko.

Ilgai negalėjau atplėšti akių nuo tuščių lentynų.

Kas to nepatyrė, nesupras.

Štai kurmis. Išlenda, apžvelgia Lietuvą ir – atgal.
Gyvas į žemę!
Sakau tau: koksai menkas padaras, o jaučia, kad kažkas negerai.

(Antanas Tveriaga. „Lietuviai", p. 600)

Visur durys užrakintos ir tai nuteikia nemaloniai. Pats aš nemėgstu dirbt, bet man gražu pažiūrėt, kaip darbuojasi kiti. Tada gyvenimas atrodo kažkoks prasmingesnis.

Šūktelėjęs pulką abiturientų, perteikiu patirtį:

– Štai jūs žengiate į gyvenimą, ane? Gyvenimas – tai...

Toliau nebežinau, ką sakyt. Žinau, kad gyvenimas eina, bet nežinau, kur. Girdėjau šnekant: „Aš matęs gyvenimo." Bet labiau pasitikiu rėkiančiais: „Nėr gyvenimo!" Šie tikrai atrodo šio to matę. Ir nuolat pridygsta drąsuolių, bandančių gyvenimą pagerint, tik viskas baigiasi ašarom.

– Nuo gyvenimo geriau laikytis atokiau, – reziumuoju patirtį. – Taip pat ir nuo gyventojų. Ypač nuo gyvenančių visavertį gyvenimą. Tokie visa verčia, kas jų kely.

Apverstas ir paridentas į šalį, susimąstau: o jei niekam niekada nereiktų dirbt, bet visi visko turėtų... Ir tiek daug, kad niekam nė mintis nekiltų atimt iš kito. Jei visi tik ramiai vartotų ir atrajotų...

Pirmieji nukentėtų valstybės veikėjai, nes jų tikslas – rūpintis žmogumi. Netekus šio tikslo imtų džiūti jų rūpybos padargai, atrofuotis apytakos indai – nesugebėdami savarankiškai maitintis jie greit išnyktų.

Gyvenime išnyktų įtampa tarp turtuolių ir vargšų. O be įtampos nebūtų srovės – gyvenimas liautųsi tekėjęs. Liktų dvokianti bala, kurioj plūduriuotų vartojimo atliekos. Ten tupėtų sotūs vartotojai ir žiūrėtų nuobodžius filmus apie vartojimo kultūrą.

Nukrečia šiurpas. Akivaizdu, kad gyvenimą galima gerinti tik iki tam tikros ribos.

Gerai, kad ta riba dar toli, bet būkime budrūs.

Daugelio valstybininkų veikla rodo, kad jie suvokia savo atsakomybę.

1.

Reikia ne minimalią algą didint, o maksimalią mažint.

Jei maksimali bus minimali... Kiek darbdavys vien iš savęs sutaupys!

Sakot: geras specialistas už tiek nedirbs.

Jei nedirbs, vadinas, nėra geras.

2.

Jeigu jūs mėgstate savo darbą, kaip galit už tai pinigų prašyt? Pats turėtumėte mokėt darbdaviui už suteiktą malonumą.

O jei nemėgstat, negi padirbsit gerai? Vėlgi nėr už ką jums mokėt.

3.

Jei kyšis būtų legalizuotas, korupcijos mastai sumažėtų, mat tarp kyšininkų atsirastų konkurencija, žmonės kreiptųsi tik į tuos, kurie ima mažiau, o padaro daugiau.

Jei visi gautų, ilgainiui niekas ir nebeimtų.

4.

Visi žino, kad iš minimalios algos nepragyvensi, o mes pragyvenam. Iš pensijos irgi nepragyvensi. O mūsų pensininkai gyvi.

– Kaip jums tai pavyksta? – pavydi švedai.

– Ot nesakysiu! – vaipaus. – O tai ir jūs užsimanysit taip gyvent.

Nepratusiems, išlepusiems net pirmas bandymas gali būt paskutinis.

5.

Renovuoti reikia ne iš išorės, o iš vidaus. Jei valdžia skirtų lėšų tam, kad žmogus galėtų naujus dantis ar sąnarius susidėti – visi tokią iniciatyvą paremtų. O renovuotas žmogus jau pats užsimanys ir namą renovuot, ir visa kita, nes tai bus sveikas ir sąmoningas pilietis.

Bet valdžiai, žinia, tik fasadas terūp...

6.

Kartais padūsaujam: „Ant kaktos tai neparašyta, kas anas toks...“

Tikrai būtų geriau, jei kiekvienas užsirašytų: „Aš durnius.“

Tada žinotume: tie, kurie nesugeba užsirašyt, yra daugsyk durnesni už mus. Bendrautume su šitais itin jautriai.

7.

Prisimenu: šokau prie darbo...

Pašokęs, padainavęs vėl lovon atsiguliau.

Geri buvo metai...

Sykį man prireikė pinigų. Būna taip...

– Pinigų yra, – sakė vakar kaimynas. – Tik reikia juos paimt.

Šiandien sėdžiu pas jį ir galvoju: o kurioj vietoj ano pinigai? Paklausi – neatsakys. Ne tokie mes artimi.

Bet ne tiek ir svetimi, kad pačiam ieškot...

Pasėdėjau ir išėjau.

Sustojau prie banko. Siekiau rankenos, bet durys pačios klastingai išsiskėtė. Ir aš ūmai prisiminiau... Sykį vienas vargingas žmogus keliavęs iš Jeruzalės į Tilžę ir pakliuvęs į banką. Tai jį iškart privėrę durimis, o paskui ant galvos dar geležinę konstrukciją užmetę...

Ne, nekelsiu ten kojos. Tie dideli pastatai, manding, dideliems žmonėms, darantiems didelius pinigus. Mažiukams yra būdelės...

Anava pasienyje tokia... Narsiai žengiau tenai, atsistojau prie aparato ir surinkau savo asmens kodą. Žinojau, kad aparatai protingi ir nešališki. Savo kanalais patikrins mano asmenybę, nustatys, kad rimtas, ir išmes krūvą pinigų...

Laukiau valandą, dvi, o pinigai vis nekrito. Buvau jau kaip reik nusigandęs. Nejau ir aparatai perėmė valstybės klerkų manieras?

Paėjau kiek į šalį, kad neapspjautų...

Bet gal manęs nėra sąrašuose?

To negali būt! Kai reikia rinkti geriausius, mokėti už šildymą ir kitas paslaugas teikt – labai net esu! Manding, geram žmogui išskyrė tokią didelę krūvą, kad ji pro skylę nepratelpa. Radęs kišenėj vinį, ėmiau ten krapštytis...

Už manęs susirinkę valkatos ėmė reikšt nepasitenkinimą. Aš ir pats nebuvau patenkintas. Kitoj kišenėj radęs plaktuką, įkaliau vinį į tą skylę ir nuėjau. Pasiuskit...

Ėjau, pro ašaras kelio nebematydamas, todėl ir atsidūriau prie policijos būstinės.

– Duokite man lazdelę, – paprašiau. – Eisiu į kelią, pasirinkt...

Po trumpų diskusijų ilgai nesuvokiau, kur esąs...

Atsitokėjau prie ligoninės mūrų. Labai nusigandau, bet prisiminiau girdėjęs, neva ir ligonis turįs teises.

Tik kaip anas gaut? Manding, ilgai tektų ligos istoriją studijuot ir egzaminus išlaikyt? Paskui praktiniai užsiėmimai palatose...

Aišku, būtinas ir ligonio techninės apžiūros talonas. Prastos išvaizdos, avarinės būklės – tokio į ligoninę taigi nepriims!

O draudimo polisas! Daktarų rankose tiek pavojingos technikos...

O vaistinėlė ir gesintuvas? Ligoniai juk gydosi... karščiuoja...

O avarinio sustojimo ženklas?

Stovėjau prie vartų. Žinojau, kad ligonis, judantis šalutiniais keliais – į procedūrinį, operacinę, – privalo praleisti kolegas, judančius pagrindiniu keliu: į morgą. Daugiau tai nieko...

Bet gal žinios būtinos tik Briuselio ekspertams? O jei ligonio teisės tautiškos – su Kudirkos atvaizdu – tokiam nieko nereikia žinot?

Apsigraibiau po kišenes. Vienoj radau dešimt litų, bet metastazės nebuvo išplitusios. Tai gal aš net ne ligonis? Kaipgi atsidūriau tokioj vietoj?

„Atsitiktinumų nebūna! – toptelėjo mintis. – Tai ženklas!"

Seniai svajoju daktaras būt. Juk tik daktaras turi teisę vidury dienos išrengt nepažįstamą gražuolę. Daktaras net Sveikatos ministrą gali išrengt, paguldyt aukštielninką ant stalo ir jam į užpakalį įgrūst granatą. Atseit prostatos profilaktika. O iš tikro – už visas reformas...

Bet man dabar ne pramogos galvoj. Už operacijas gerai moka. Ir ne algų dieną.

Drąsiai žengiau vidun.

– Noriu operuot, – tiesiai pareiškiau žmonėms baltais – ir ne itin – chalatais.

Tie susižvalgė... Vienas tarė seselei:

– Palydėkite poną į šeštą palatą.

Sudrebėjau iš jaudulio. Prapjaut gyvą žmogų ir vėl užsiūt! Ko gero, net policininkui tas draudžiama.

Paprašiau, kad skirtų širdininką, mat nenorėjau po vidurius knaisiotis. Vis dėlto pirma operacija. Telieka šviesus įspūdis.

Žengdamas apytamsiais koridoriais keliskart gnybtelėjau seselei – ne tiek iš noro, kiek iš pareigos: daktaras privalo taip elgtis, – tačiau ta susijaudinusi tuoj atvėrė kažkokias duris.

– Štai lova!

– Aš ne toks! – sušukau pasipiktinęs. – Ten žmogus gal mirtim vaduojasi, o mudu mat lovoj voliosimės... Ne jau! Tik po operacijos!

Didžiavaus savimi: pašaukimas man svarbiau už prigimimą.

Pro ligoninės langus krito ligoniai...

– Jūs beviltiški? – domėjaus.

– Ne...

– Tai kodėl?

– Ruduo...

Ašaros trykštelėjo man iš akių. Nereik tų pinigų! Yra ir kitoks – grožio ir gedulo sklidinas gyvenimas.

Sėdžiu skulptoriaus Jakavonio dirbtuvėj, o skulptorius nuo ankstaus ryto krapšto nosį ir žiovauja. Ir staiga įeina seneliukas: su vėliava, lazdele, akiniais... Kad ir sudžiūvęs, o iškart pažinau: mano antrasis mokytojas, antrasis Lietuvos sąjūdininkas Aimaironis.

– Tik nesinervink, – perspėju skulptorių.

– Jokiu būdu, – atsako šis.

Bet aš prisimenu, kaip buvo su pirmuoju, todėl iškart apsirišu burną skarele, kad nesijuokčiau.

– Jūs skulptorius? – klausia Aimaironis.

– Aš skulptorius, – atsako Jakavonis.

Aimaironis pasideda daiktus: knygnešio maišelį, vainiką ir kryžių – pasirengia ilgam pokalbiui.

– Mūsų miestas švenčia garbingą šimto, penkių šimtų ir tūkstančio metų jubiliejų. Ta proga centrinėj aikštėj norėtume pastatyti paminklą. Šviesuomenės įgaliotas aš...

– A kam šviesuomenei paminklas? – klausia Jakavonis.

– A paminklas? – Aimaironis net persižegnoja. – Paminklas tai!..

– Aš nesuprantu paminklų, – sako Jakavonis.

– Prie paminklo žmogus susikaupia, – aiškina Aimaironis.

– Aš nesusikaupiu.

– Jūs skulptorius! – griežtai pareiškia Aimaironis.

– Aš skulptorius! – taip pat griežtai atsako Jakavonis.

– Aš atvykau dėl paminklo.

– Kokio paminklo?

– Mūsų didžiajam kunigaikščiui.

– Jūs girtas!

Senelis net kojelėm pasispiria.

– Aš niekados negeriu!

– Tai kam jums paminklas? – ima nervintis Jakavonis. – Į paminklą girtuoklis atsiremia ir nusišlapina.

– Aš niekados nesišlapinu! – šaukia Aimaironis.

– Bus blogai, – pastebi Jakavonis. – Jau šiandien.

– Jūs skul...

– Ne jūsų reik...

– Aš dėl pam...

– Pam param! – atsako Jakavonis.

Ir paėmęs akmenį užmuša Aimaironį.

Ten pat, po grindimis, jį ir pakišom. Užvertėm senais griozdais, kokių pilna skulptorių dirbtuvėse. Ko gero, po šiai dienai tebetrūnija...

Gal toj kavinėj,
Gal tam kieme
Gėrėme vyną
Taip kaip kine.

Kaip girtos gryčios
Sukosi mergos
Smuklėj, bažnyčioj
Ir univerkoj.

Jaunas mėnulis
Šildė ir švietė,
Šiandien trys nuliai
Riogso toj vietoj.

It panaktinis
Stoviu prie durų –
Toks nusiminęs,
Toks *moriturus*.

Tartum iš kortų
Namą pastatęs –
Nei pagal Morkų,
Nei pagal Matą...

1.

Girdėt: blogybė ne tai, kad mažai uždirbam, o kad paprastas žmogus čia nėra gerbiamas.

Ką daryti?

Aš įsivaizduoju taip: kolonos paprastųjų žygiuoja nuo Katedros aikštės į Žvėryną, o būrys nepaprastųjų iš Nepriklausomybės aikštėj pastatytos tribūnos atiduoda jiems pagarbą.

Įgaliotasis nepaprastasis šūkteli:

– Tegyvuoja mūsų šaunieji bedarbiai!.. elgetos!.. valkatos!..

– Valio-o!.. – šaukiate jūs.

Tada kolonos žygiuoja priešinga kryptimi, o anie vėl atiduoda pagarbą.

Šitaip – kiekvieną sekmadienį. Bet esant reikalui – ir per amžių amžius.

2.

Emigrantai pasakoja: svetur jie esą labiau gerbiami nei Lietuvoj. Kodėl jiems taip atrodo?

Ogi daugelis emigrantų nemoka angliškai ir nesupranta, ką vietiniai apie juos šneka.

Kai pamiršit lietuviškai – grįžkit. Tuomet ir čia jums bus gerai.

3.

Žmonės skundžiasi, neva Lietuvos valstybė negalinti parodyti savo piliečiams didelio tikslo, nes tokio tiesiog neturinti.

Tai netiesa. Lietuvos valstybės tikslas yra kenkti Lietuvos žmonėms.

Atvirai pasipriešinti mes negalim, todėl traukiamės į užsienius, o kas nemoka angliškai – į kapus.

Traukiantis reiktų padegti Lietuvą. Likusios be maisto išteklių priešų grupuotės nusilps ir mirs iš bado. Tada mes sugrįšim ir gyvensim ilgai ir laimingai.

GERAI IR KĄ NEGERAI DARAI. SVARBU TIK GERAI PADARYT

1.

Tikrai nėra taip, kad mes sustotume ties tuo. Jei sustojome, tai tik todėl, kad...

Ką čia aiškint... Anie nesustojo, ir kas po to juos bematė?

Nors aš manau: visi sustoja ties tuo. Tik gal – ne šituo.

Ar eisim toliau? Būtinai. Bet gal ir neisim. Jeigu tas labai geras, kam beit? Kur garantijos, kad kitas bus geresnis? Beje, galėjom ir ties anuo sustot.

Mes einame todėl, kad stovėti yra sunkiau. Bet nepagalvojom, kad galima gulėti ties tuo.

Betgi dabar jau pagalvojom! Dabar viskas bus kitaip.

2.

Tai bus įveikta! Aš tikiu!

Bet gal tegu tai lieka neįveikta. Kuom mums tai užkliuvo?

O kas, jeigu tai mus pačius vadina – tai... Ir net grūmoja: tai bus įveikta!

Verčiau palikime tai ramybėj.

3.

Jūs taip išdidžiai pareiškiat: mes nežiūrim televizoriaus!

Tai į ką jūs žiūrit? Ak taip, į ateitį.

Visi, kas nemoka susitvarkyt dabarty, žiūri į ateitį. Betgi to-

kie ir ateitį pagadins! Reiktų uždrausti jums ten žiūrėt, o tuo labiau – eiti ton pusėn.

Verčiau jūs ramiai kertėj tupėtumėt, televizorių žiūrėtumėt.

4.

O mes nežiūrim į gamtą ir į moteris. Mes einam toliau.

Mums nerūpi jaunimas, švietimas, kryptis, ateitis... Visa tai mes jau praėję.

Šeima, Tėvynė, Europa – irgi praeitas etapas.

Ir laimė – toli. Bet ne priekyje. Mes jau buvom laimingi.

Nieko nebeatimsit.

5.

Jūs sakot: mes nepastebim to, kas svarbiausia.

Aš manau: jei tai būtų svarbu, tai būtų padėta gerai matomoj vietoj, ir mes tikrai pastebėtume.

O gal jūs tyčiom slepiat tai nuo mūsų?

Pagaliau, jeigu mes net nepastebim, kad nepastebim – gal tai ir nesvarbu?

O jei sykį mes tai, kas svarbiausia, pastebėtume? Kas toliau? Toliau stebėti?

Baikit juokus! Mes tai atimtume ir paslėptume. Ir tuomet jau jūs nebepastebėtumėt.

Tik džiaukitės, kad mes nepastebim.

1.

Savaitę gulėjau lovoj ir sutaupiau tūkstantį žingsnių, kuriuos išdalinsiu vargšams.

Aišku, tai nėra nauji žingsniai. Bet kaip tik dėl to jie dar vertingesni. Tokius kiekvienas mokės panaudot.

2.

Nustačiau žadintuvą septintai, o pabudau šeštą.

Sutaupytą blerbiantį garsą panaudosiu muzikoj, artilerijoj ir diskusijose.

3.

Peržiūrėdamas, ką parašęs, matau, kad ne viskas gerai, ir dalį teksto išbraukiu.

Anksčiau tai išmesdavau į šiukšlių dėžę.

Dabar gi išbrauktas vietas išsiuntinėju kaip labdarą kitiems rašytojams.

1.

Štai jūs žengiate į JT tribūną ir skelbiate:

– Kryzė likviduota! Kaltieji surasti ir sušaudyti. Nuo šiol visi pasaulio žmonės gyvens ilgai ir turtingai.

Pasaulio lyderiai lenkiasi jums ir ploja. O kai kurie net atsiprašinėja: atseit mes irgi žinojome, ką daryti... Bet vis ta politinės valios stoka...

Šiems dėkojate už atvirumą ir siunčiate Rusijon vadovauti kolūkiams.

2.

Pasaulio lyderiai klausia:

– Ką daryti su Graikija?

Problema jums aiški: graikų griuvėsius visi jau matę. O kuo mažiau žiūrovų, tuo mažiau pinigų.

Dirbt graikų nepriversi.

Todėl priimate vienintelį teisingą sprendimą: Pakso vadovaujami aviacijos daliniai bombarduoja Atėnus.

Ir štai graikai turi naujų gražių griuvėsių, ten vėl plūsta minios turistų – visos įkyrėjusios problemos baigėsi.

3.

Vėl įžengęs į JT tribūną, klausiat:

– Ar yra tokia valstybė – Nepalas?

– Yra! – šaukia nepaliečiai.

– A kam tokios reik?

Tyla.

– Ar jūs, nepaliečiai, įdomūs pasauliui?

Jie nežiną.

– Ar bent žinote, kur gyvenate?

– Kažkur kalnuose... – aiškina.

– Tai riskitės kūliais nuo kalnų, o nusiritę įkurkite neprikausomą valstybę pakalnėj, – nurodote.

Nepaliečiai dėkoja, europiečiai ploja, o kitų valstybių lyderiai susimąsto.

4.

Štai prie jūsų pristoja kažkokie į rusus panašūs tipai ir rėkauja:

– O ką mums daryti?

– O kas jūs tokie?

– Bulgarai.

– Ak, bulgarai! Šaunuoliai!..

Jūs seniai pamiršęs, kad Europoj yra ir tokia šalis... Bet apsimetate išmaniuoju ir skelbiate:

– Jūs, bulgarai, per amžius gyvenkit bulgariškai! Jūsų nuostabi šalis – tai rožinis lopinėlis prie...

Neprisimenate prie ko, bet tai jau nesvarbu, nes bulgarai džiūgauja, ploja, laistosi rožių aliejum...

Mąstote, kad būtų neblogai, jei kai kurios šalys – kaip kitados Lietuva – išnyktų iš Europos žemėlapio. Nebūtinai – Bulgarija. Būtų juokingiau, jei išnyktų Vokietija, Prancūzija ir Anglija.

5.

Lietuvos tikslas galėtų būt – siekti, kad lietuvių kalba taptų tarptautine.

Tai įmanoma, jei visus lietuviškus žodžius pakeistume angliškais.

Sakot: neprabėgs nė tūkstantmetis, o būsim lygūs net prieš įstatymą.

Aš sakau: tiek neužtruks. Jau ir šiandien pasitaiko situacijų, kai tampam lygūs.

...Skridom tada virš Amsterdamo. Staiga atsivėrė slaptosios durys ir įėjo lėktuvo vadas. Buvo susijaudinęs, grąžė rankas ir žvelgdamas į mėnulį tarė:

– Jei norėsiu, padarysiu taip, kad lėktuvas tėkšis į žemę.

– Nedaryk! – šaukėm.

– O kas man už tai bus?

– Pinigų duosim!

– O man gal ne pinigai svarbu.

Moterys siūlė ką turinčios brangiausio. Vyrai – įstatymų paketą ir teisę dusyk per metus pasakyti kalbą JT asamblėjoje.

O vadas purtė galvą ir atkakliai kartojo: ne! ne! ne!

– Tai sakyk, ko nori?

Jis paraudo ir tarė:

– Norėčiau, kad papūstumėt man į subinę.

Ėjom vorele ir pūtėm. O skrido ten generolai ir pėstininkai, ministrai ir menestreliai, ambasadoriai ir net senelis Ambraziejus...

Po valandos laineris laimingai nutūpė Briuselyje.

Gatvėj prisigretinu prie kažkokio pono ir einu sykiu.

– Ar greit nueisim? – teiraujuos.

Ponas dėbteli, bet neatsako.

– Jau greit septynios, – perspėju.

Anas ūmai stabteli ir pasuka atgal.

Aš stveriu už sprando ir atsuku į priekį.

– Ko nori? – šaukia.

– Aš noriu, kad eitumėt, kaip reikia, – paaiškinu.

– A kas ten bus?

– Jums geriau žinot.

Dabar jis eina ankstesne kryptimi, tik kažkaip be ugnelės. Kaip lengvai žmonės išsižada savo tikslo! Man tai nepatinka. Paraginu lazda...

Ateinam į tokius namus. Aš įsitaisau prie televizoriaus. Pakviečiu ir tą poną.

– Viskas gerai, – raminu.

Aišku, nieko ten ypatingo. Bet visi daiktai savo vietose, šaldytuve net mėsos yra...

Tikrai nesuprantu, ko reikėjo taip nervintis.

TOLESNI SĖKMINGI BANDYMAI VISKĄ SUTVARKYTI

Smulkios paslaugos

Skambina iš ministerijos:

– Atvažiuokit. Nebegalim susitvarkyt.

Atvažiuoju ir viską sutvarkau. Vienus pridaužau geležiniu strypu, kitiems ir diržo gana. Bet dažniausiai tenka keletą nušaut.

Jei ne aš – viskas čia būtų dar blogiau.

Darykite tai, kas naudinga

Jums sako: nesikiškite ne į savo reikalus! O jūs vis tiek kiškitės. Bene kas išmano savo reikalus geriau? Jūs, vien tik jūs, galite viską sutvarkyt. Bet netvarkykite. Tegu anie tvarkosi patys. Jūs tik įsikiškite ir pakreipkite įvykius sau naudinga linkme. Bet galite nė nekreipt. Pakanka vien kištis.

Sielai tai teikia didelę atgaivą.

Lygis jau pasiektas

Štai jūs tapote Premjeru, bet vaidindamas, kad esate toks pat paprastas kaip kiti, sėdate ant dviračio, važiuojate ir nugriūvate po Lietuvos žmonių langais.

Aišku, tie pribėgę spardo jus kojom...

Kitą vakarą jūs sėdite televizoriuj ir aiškinate:

– Mėgstu pabendrauti su paprastais žmonėmis...

Tai reiškia, kad esat jau tikrai nepaprastas.

Kiti jūsų darbai

Štai jūs įžengiate į auditoriją, palaukiate, kol nutils plojimai, ir skelbiate:

– Gyventi reikia taip, kad...

Tiek pasakęs protingas žmogus užsičiaupia ir pasišalina, nes žino, kad visa, ką pasakytų toliau, būtų neprotinga.

Aišku, jei į susitikimą su jumis yra prigužėjus pilna auditorija, tarkim, dešimt tūkstančių bakalaurų, taip sau nueiti netinka. Todėl dar valandą šokate, dainuojate arba atliekate numerius su dresuotais žvėreliais.

Tvarkytis galima dar paprasčiau

Sykį jūs nubundate ir kaip niekad aiškiai suvokiate: išaušo nuostabiausia diena, kaupina visokiausių galimybių!

Nedelsdamas sėdate į roges ir pro Žarėnus miškais nuo Šiaulių skriejate į pasakų miestą. Netoli Katedros sustabdote elnius ir žengiate į prašmatnius Rūmus.

– Ar čia priėmimas? – garsiai riktelit.

Visi linkčioja ir prašo netriukšmaut. Tada jūs dar garsiau rėkiat:

– Ak, melagiai! Kas gi jus tokius – niekšus ir sukčius – galėtų priimt?!

Stveriate botagą ir visus išvejate.

Nieko niekados nebepriimate ir griežtai, bet protingai vadovaujate užkeiktam kraštui.

Kantrybės vaisiai

– Tarnauk! – rikteliu.

Valdininkas pritupia ant užpakalinių kojelių ir laukia.

– Į vietą!

Jis dūlina prie varstoto ir padirba man popierius.

Šimtąsyk gavus, susiformavo refleksas, ir duoti jam jau nebūtina.

Verslo klasė

Darbdavys D. vis kėlė ir kėlė savo darbuotojams atlyginimus.

– Daugiau nebekelk, – prašė tie.

– O kas man už tai bus?

– Pinigų duosim.

– Turiu aš tų pinigų! – juokiasi D.

Ir vėl kelia.

Viskas baigėsi tuom, kad sprogo bendrovės ir ištaškė ten visus.

Prisimenu, kai buvau Ūkio ministras, tai visų klausinėjau:

– Kažin ūkis ar kyla?

– Kas tau rūp? – juokėsi žmonės.

Ir man tikrai nerūpėjo. Bet aš maniau, kad Ūkio ministras privalo tuom domėtis.

Dabar jau žinau, kad yra ne taip. Todėl visiems, kurie nežinia ko prisigalvoja, sakau:

– Liaukitės!

Kas tau klausys... Kas ir kada paisė protingo žmogaus nuomonės?

Girdžiu: reikia mesti sau iššūkį.

Užuot išėjęs pro duris, išlipu pro langą. Kaimynė spokso į mane – atrodau jai įdomus.

Bet aš tai žinau, kad esu toks pat kaip vakar. Aš tik apsimetu, kad metu iššūkį. O pro langą išlipau dėl to, kad...

Pergulėti su kaimyne... Gal jums ir tai būtų iššūkis?

Deja, vos užėjęs vidun, girdžiu – lovoj tebeknarkia kaimynas. Galėčiau su kaimyne perstovėti... Yra ir toks būdas.

O gal į krosnį įlįst?

Bet kas iš to? Kam tie iššūkiai?

Jei norėčiau, galėčiau užkopti net į Everestą. Bet nenoriu! Ko man tupėt apledėjusioj viršūnėj, jeigu aš ir šiltam kambary, žiūrėdamas pro langą, viską matau taip, kaip yra, viską žinau ir viską suprantu!

Aš žinau, kad iššūkius reikia mesti iš galvos arba pamesti juos kitiems.

Dar geriau – apmėtyti kitus akmenimis.

Reikia išmušti idėjas. Kuo daugiau galvose idėjų, tuo mažiau ten vietos protui.

Mirti už idėją... Tegu visi, turintys idėjų, numiršta. Tai turėtų būti privaloma. Tada likusiems būtų daug lengviau gyventi.

Problemos būna dviejų rūšių: vienas jums sukuria kiti, kitas susikuriate patys.

Kaip problemų išvengt?

Ogi nebekurkite jų sau.

Tada liks daugybė laiko ir galėsite pats prikurti kitiems tiek problemų, kad aniems nebeliks laiko problemas kurti jums.

1.

Jūs sakot: neklysta tas, kas nieko nedaro.

Taigi, ne tokie jau jūs buki. Viską jūs suprantat.

Ir vis tiek darot. Vadinas – tyčiom.

Tokius stveriam žnyplėm už sprando ir pakeliam nuo Lietuvos – tegu mataruoja ore kojikėm.

2.

Aš būčiau pilietiškai aktyvus, jei nuo to kas nors pasikeistų. Bet jei riktelsiu:

– Nevok!

Jūs gi vis tiek vogsit.

Ir pensininkus žudysit, ir svetimo geisit, ir Lietuvos vardą be reikalo minėsit...

Aš palauksiu, kol jūs nebebūsit tokie aktyvūs.

3.

Mes, vyresnieji, išsitiesiam ir skardžiai skelbiam:

– Visko būta, bet mes dėl nieko nesigailim!

Tegu kiti gailisi, kad buvo šalia mūsų.

Gal kitiems ir būtų geriau, jei mūsų nebūtų. Bet kodėl jiems turi būti geriau?

Todėl mes dar pabūsim.

4.

Jei mano sūnus būtų vadybininkas, aš klausčiau:

– Jūs vadybininkas, o sūnau?

– Taip, sere, – atsakytų. – Vadybininkas.

Aš – paukšt! – pagaliu jam į kaktą.

O jei mano sūnus būtų policininkas, tai galėtų eiti mano pėdom, kol rastų mane begulintį krūmuos. Tegu atneša degtinės.

Kiti mano vaikai tegu eina agurkų skint.

Viena žmona tegu namie sėdi.

Kita – grožio salonui vadovauja, gražuolių mudviem su policininku atsiunčia.

Tiesa, dar kaimynui paskambint, papasakot, kaip aš susitvarkęs. Tegu niršta.

1.

Aš manau: jei pradėjai daryti, tai jokiu būdu nedaryk iki galo. Vos pradėjęs, stabtelk ir pamąstyk: o gal tai galėtų kitas padaryt? O gal išvis to nereikia daryt? Jei iki šiol tai nebuvo padaryta – gal nėra taip jau būtina?

O jeigu tai sprogs?

Verčiau eik šalin.

2.

Yra darbų, kurių net neįmanoma pradėt.

Tau sakys: grindis pašluostyk! Bet jei grindys su liečiamuoju paviršium, tokių gi neimsi liest skuduru.

3.

Aš manau, kad devynis kartus pamatuoti reikia ne tik prieš kerpant, bet ir prieš kiekvieną darbą. Kol tu matuosi, kitas gal ir padirbs. Jeigu ne – rytoj galėsi iš naujo permatuot.

Matuojant kartais prireikia iš toliau pažvelgt, tad gali ir išeit iš tos nemalonios vietos.

4.

Aš manau: jei tau kas nors aiškins, kad ne viskas matuojama pinigais, – nesiginčyk. Bet paprašyk, kad šįsyk dar pinigais pamatuotų. Gavęs – išeik. Tegu jie vieni kitaip matuoja.

O naktį grįžk ir sukarpyk, ką jie ten bus išmatavę. Gal atsipeikės.

5.

Jei pradėjęs daryti matai, kad darosi į viršų – daryk toliau, nes yra didelė tikimybė, kad tai nugrius.

Jei darosi tiesiai arba į šalis – tai nežinia, kiek tęsis. Geriau baigt.

Bet jei pradėjęs daryti matai, kad nieko nepadarysi – gali daryt iki galo.

6.

Netikėk, kad baltieji pradeda ir laimi. Tegu pradeda juodieji. Ir tegu tęsia.

Tu ateik tada, kai jie bus jau beveik viską padarę. Ir pabaik.

7.

Gal tau aiškins, kad yra tokių darbų, kuriuos padaryti gali tik tu vienas...

Jokiu būdu nepradėk. Sėdėk ir lauk, kas čia bus, kai tie darbai vis dėlto nebus padaryti. Gal visos žmonijos raida kitaip pakryps?

Bet nebūtinai gi į blogąją pusę.

LAIKO RATAS

Rezultatai

Prabėgo daugybė laiko.
Ir dabar dar bėga.

Vertybės

Jūs manot, kad šitas kūrinys nieko vertas?
O aš manau: laikas parodys.
Todėl ir palieku čia.

Bėga dienos tolyn, aš vejuosi, pavyt negaliu
Ir sustoju... Ten vėjas... Ir vėjo malūnas toli ant kalvos...
Nebelaukiu jau nieko ir iš milijono kelių
Renkuosi tą vieną, kurs veda mane iš galvos.

1.

– Jūs turite laiko? – stabdau gatvėj poną.

Ne, jis neturįs.

– Gal žinote, kas galėtų turėt? Aš ne vietinis...

Ponas eina šalin.

Neturtėliai nervingi. Bet kaip jie sugeba laiką iššvaistyt?

2.

Skundies: bėgu šen, bėgu ten... Diena praėjo, o aš niekur nespėjau...

O tu bėk tiesia linija. Iš Kauno į Babtus.

Nespėsi?.. Na ir kas! Ko tau ten reik?

Ponas V. B. yra labai vikrus ir žvalus lietuvis. Jis visą laiką skuba ir turi be galo daug reikalų.

O kartais jis išgeria ir nustoja skubėjęs. Net ir namo nebeina. Randu jį vidurnaktį prie paminklo ir sakau: važiuojam.

– Ū, – atsako V. B.

– Ū-ū, – švilpauja pasiklydęs vėjas.

– Ū-ū-ū, – pritaria vėluojantis traukinys.

Ir šitokie jie man daug gražesni už skubančius.

Aš ir pats neskubu. Žinau, kad suspėsiu.

KITOKIE GYVENIMAI. NERIBOTOS PROTINĖS PERSPEKTYVOS

Molis Valentinas gyveno spintų pasaulyje.

Iš pradžių taip vadinosi paprasta krautuvė, prekiavusi baldais. Molis Valentinas ten tarnavo liokajum ir tik retsykiais, pagautas kažkokio nerimo, įlipdavo į spintą. Vėliau tai tapo įpročiu, ir spintose jis net nakvodavo.

O spintų vis daugėjo, spintos platėjo, susikūrė ištisos spintų sistemos – iš vienos lengvai galėjai pereit į kitą, į trečią... Kai kurios spintos stovėjo lauke, bet vėliau laukas buvo uždarytas į spintas ir toks vidinis laukas Moliui Valentinui atrodė gražesnis.

Spintų pasauliui plečiantis tapo įmanoma, įlipus į spintą Šiaurės miestelyje, išlipti iš spintos, kuri stovėjo Šnipiškėse, Molio Valentino miegamajame. Tai buvo pažangus reiškinys. Juk iš šeimos spintos būtent šeimos galva ir privalo išlipt...

Bet jis retai išlipdavo. O keliaudamas spintų pasaulio labirintais, nesyk ten aptikdavo išsigandusių pusnuogių vyrų – šie tiesė rankas melsdami pagalbos...

– Nuotykių ieškotojai! – vaipėsi Molis Valentinas. – Kaip sekasi?

– Jau dešimt metų saulės nebmatau...

– O ko lindai į svetimą miegamąjį? Dabar kentėk už nuodėmes.

– Daugiau taip nedarysiu...

– Net ir norėdamas negalėčiau tavęs grąžint į vietą, – aiškino Molis Valentinas. – Namas tas seniai sugriuvo... Miegamojo nėr...

– Tai gal pro kokią nors kitą spintą galėčiau išlipt?

– Stačiai į kitos ponios miegamąjį? – Molis Valentinas pagrūmojo lazda. – Ką pagalvos ten gulintis vyras? O kaip jaustis padoriai moteriai?

Neatsigręždamas nuėjo pelėsiais ir kerpėm apaugusiais plotais... Aidų aidais jį vijosi šiurpus klyksmas...

Kartais aptikdavo spintose ir moterų. Šios ten pakliūdavo per neatsargumą: rengdavosi Vienos baliui, matuodavosi vieną suknią po kitos ir, klaidžiodamos begalinėj savo rūbų galerijoj, nuklysdavo į tokias tolumas, kad neberasdavo kelio atgal, o jų riksmų artimieji nebegalėdavo išgirst.

Ir šitų paklydėlių Molis Valentinas negailėjo, bet padėdavo rasti duris. Aišku, balius seniai pasibaigęs, miegamajame kita moteris. Kartais net be rūbų...

– Jei vyras kultūringas, jam ne rūbai svarbiausia, – aiškino Molis Valentinas. – Be reikalo kaupėt kolekciją...

Pasitaikydavo ir valdininkų, kurie pakliūdavo į spintų labirintus, ieškodami kokios nors pažymos. Į šitų maldas Molis Valentinas tik ranka numodavo.

– Jūsų tokia daugybė! Nemanau, kad kas būtų pastebėjęs, jog prapuolėt.

O geriau nusiteikęs dar pamokindavo:

– Nesuprantu, ko jūs taip veržiatės atgal? Juk būtent spintoj yra tikrasis, o ne paradinis gyvenimas. Ką matom už spintos durų? Tai, ką trokštam pademonstruoti kitiems. O spintoj – ką iš tikrųjų turim, bet norim nuslėpt.

Kultūros veikėjai spintose atsidurdavo ieškodami retų knygų, senų laikraščių, pernykščio sniego... To gero čia buvo tiek, kad anie visai pamiršdavo namus.

– Grįžkit pažiūrėt, kaip gyvena jūsų broliai, – ragino Molis Valentinas. – Parodykit ir jiems duris.

Deja, šitų žmonių jau niekas namie nebelaukė. Per daugel metų gyvenimas buvo taip pasikeitęs, kad su apdulkėjusiu knygų pundu iš spintos išlipęs tipelis, be to, dar aiškinantis tikrąsias vertybes, atrodė lyg nukritęs iš didoko medžio. Pasiklausę jų šnekų, artimieji, ilgai nelaukę, išgabendavo juos į beprotnamius.

Bet Molis Valentinas tikėjo, kad spintų pasaulis – vienintelė rimta atsvara internetui, vienintelė reali ateities vizija. Ir tas tikėjimas teikė jėgų.

1.

– Esu politikas, – prisipažino P.

– Vaje! – sušuko Pienė. – Tai dėl to, kad grybų užvalgei. Pagulėsi ir praeis.

– Bet aš jau dvidešimt metų!

Šitiek laiko P. neišdrįso pasisakyti, kas jam yra. Bet šįryt pamanė, kad mirs.

– Tai gal dar antra tiek trauksi.

– Vadinas... Tu man ne specialiai tų grybų?..

Pienė priėjo, pabučiavo jį į kaktą, kaip bučiuojami numirėliai.

– Kad ir paralitikas būtum... Aš myliu tave!

Sukrėstas P. žvelgė į žmoną, lyg pirmąsyk ją regėdamas. Jautė sieloj ir palengvėjimą, ir kartėlį. „Kokios tos moterys... Politikas, banditas, bankininkas... Visokie joms tinka. Užtat ir priviso!.. O va jei moterys būtų išrankios, jei tartų: „Ne, mano mielas! Kol būsi politikas, neįžengsi į miegamąjį. Kur politikuoji, ten ir nakvok.“ Viskas tada būtų kitaip.“

– Ir kokiose vietose tujen, vargšeli, politikuoji? – smalsavo moteris.

– Aš narys!

Taip taręs užsimerkė, palenkė galvą...

Bet prabėgo minutė... Gal pusvalandis?.. Nieko! O kai atsimerkė, žmona, laikydama jį už rankų, švelniai žvelgė į akis.

– Būna blogiau. Jokūbas ėjo į krautuvę – bimpt! – ir gatavas. O nei narys, nei ką...

– Mane per televizorių rodo! – pro ašaras šūktelėjo P. – Supranti, ką tai reiškia?

– Sveikų ten nerodo! – aiktelėjo Pienė. – Bet kas tave galėjo išrinkt? Už ką?

Vyras tik rankom skėsčiojo.

– Kas per žmonės!.. – dūsavo moteris.

– Pats kaltas. Galėjau pabėgt...

...Vakare jie ilgai žiūrėjo televizorių, kuris rodė P.

– Tik paklausyk, kų ans šnek! – šūkčiojo Pienė. – Argi tai tu?

– Gal ir ne aš... – kraipė galvą P.

Ir kuo ilgiau jie žiūrėjo, tuo stiprėjo viltis, kad tai kažkokia klaida, kad dar viskas susitvarkys...

2.

Šįryt veidrodis vėl parodė mane. Stovėjau išsižiojęs. Žinojau, kad dėl prasto vaizdo visados kaltas veidrodis, bet vis tiek susinervinau.

Ir žmona skundžiasi:

– Šitas veidrodis nuolat užskuba!

– Senas daiktas, – skėsčioju rankom. – Gal viskas ten užrūdiję. Reiks meistrą kviest.

– Girdėjau, yra skystų kristalų veidrodžiai, reguliuojami iš palydovų. Tie visados rodo gražų skaitmeninį vaizdą.

– Bet ir kainuoja...

Tuo metu įėjo kaimynų senelis.

– Gal leistumėt į jūsų veidrodį pažiūrėt? – paprašė. – Maniš-

kis kažkodėl neberodo. Bet ko norėt! – kūkteli. – Juk aš viena kojele jau politikoj...

– Še tau! – aš net už galvos stveriuos. – Kaip tai galėjo nutikt? Jūs gi visados atrodėte bemaž sveiko proto...

– Atrodžiau... – dūsauja senelis. – O iš vidaus, matyt, seniai graužė...

– Viskas bus gerai, – guodžia maniškė.

– Niekas iš ten nebegrįžta...

Senelis stojasi priešais mūsų veidrodį. Krato barzdelę, mostaguoja kumštukais... Man tai nepatinka. Veidrodyje, į kurį dirsčioja svetimi, visados lieka svetimi atvaizdai ir paskui slapčiom dirsčioja į tavo gyvenimą...

– Tuščia vieta... – senelis atsigręžia su ašarom. – Ar jūs matot mane bent šitam kambary? Kur aš?

– Va, kertėj, – rodau. – Vaizdas neryškus, betgi jūs niekad nebuvot ryški asmenybė.

– Gal po to, kai pasikeitė jūsų statusas, senam veidrodžiui tiesiog trūksta galingumo tokį vyrą parodyt? – sumąsto maniškė.

Senelio nepaguodžia mūsų žodžiai.

– Ak, ir kas dabar bus?.. – vaitoja.

– Televizoriuj vaidensies... – pro ašaras šypso moteris. – Žvaigždele mums žibėsi...

Senelis priėjęs matuojasi televizoriaus rėmus.

Man ir gaila senio, ir džiaugsmas: mane vis dar parodo net balos po lietaus...

Veidrodis... Vėjas iš Prūsų...
Laikrodis... Dvidešimt su...
Veidrodi... Tėve mūsų,
Kur aš esu?

Laikrodi, kur tu eini?
Veskis kartu ir mane...
Veidrodi, kaip gyveni?
Stovi kaip laikrodis... Ne!

Laikrodis eina. Jis Turkų kely,
Bet neišeina iš proto.
Veidrodi, senas kvaily, –
Kokį gyvenimą rodai?

Kelią parodyk, – manęs
Nerodyk – pažįstu.
Laikrodį reikia pavyti man, nes
Bijau aš paklysti...

Kurgi jūs skubat, rodyklės? –
Jėgų netenku...
Vinį į laikrodį įkalu –
Pusė penkių.

Daugel kas gerėja su amžium. Štai išgeriu taurelę,
o jaučiuos – lyg taurę išgėręs.
Nekantriai laukiu kitų gerų permainų: gausiu
algelę – jausiuos lyg algą gavęs...
Svarbu ne ką turi, o kaip jauties.

(Antanas Tveriaga. „Gerėjimo ženklai", p. 273)

Būna – gal iš vakaro ką nors ne taip suvalgius? – patenki į kitą laiko liniją... „Dėde..." – keistai kreipiasi į tave gražuolė. Ir jos žvilgsnis ne toks kaip vakar, ir tu šneki su ja ne apie tai, kas vakar buvo svarbu...

– Jie vėl didina mokesčius... Visai nebėr gyvenimo...

Dar ilgai norėtum aiškinti, skųstis... Bet ana mosteli sparnais ir nuskrenda. Tu lydi akimis ir šmėsteli mintis, kad ten – kažkur – gyvenimas yra.

Net pašliauži porą žingsnių ton pusėn... Oro trūksta! Negi ir tą taupo?

Bet va kaimynas šnekasi su savim. Tas tavo linijoj! Pralinksmėjęs pritupi šalia...

...O kai grįžti namo, ten klykauja kažkoks apskretęs, apsiseilėjęs padaras. Aplink jį tupinėja ne ką geresnė senikė.

– Kas jūs tokia? Eikit lauk! Ir tą išneškit.

– Vaiką išnešt?!

– Jei tai mūsų vaikas, dėl ko jis taip sutrumpėjęs?

– Tai mūsų anūkas!

– Brlrlblrū-ū... – patvirtina padaras.

Sugniaužęs kumščius žengi artyn, bet anas taip skeryčiojasi, kad visa drąsa išgaruoja. Priėjęs tik įtaikiai vebleni: te-te-te...

– Te-te-te... – atsiliepia padaras.

Ko gero, judu suprantat vienas kitą!

– Brlrlrblrū-ū... – išputi snarglį.

Anas atsako tuo pačiu. Ir jau nebe taip baisu tuos baisiuos namuos...

Bet vakare ateina kažkoks žvitrus tipas, susivynioja vaiką ir ketina išsinešt.

– Skambink į policiją, – kuždi senei.

– Tai mūsų sūnus, – aiškina ta. – Verslinykas.

– Sūneli! – šauki. – Paimk mane ant rankų. Papasakok apie verslrlblrlrū-ū...

– Laikas tau miegot, tėte.

– Te-te-te... – skeryčiojies. – Nenoliu miego! Buteliuko noliu!..

Nutempia į lovą, apkamšo, užgesina šviesą...

Tau būtų labai baisu, betgi šmėsteli mintis, kad tai tik sapnas, kad ryte nubusi – ir vėl viskas bus taip, kaip turi būt...

1.

Maži vaikai yra kaip žaislai.

Bet jei žaislus draudžiama tampyt ir mėtyt, voliot ir valkiot – tai kam jie mums?

Dar keisčiau, kai namuose laikomas jau ūgtelėjęs, didumo sulig ožiu, vaikas, nuolat rėkiantis: „Nupirk man tą ir aną!..“

O raudonas, bjaurus! Ir jis drįsta, žiūrėk, net kojikėm trypt!

O kas gali būti sunkiau už sunkųjį paauglį?

Nebent sunkus ligonis. Užtat mokytojai ir medikai vis minimi greta...

Todėl, kai pilat iš vonelės vandenį, sykiu išpilkit ir kūdikį – iškart pajusite palengvėjimą.

Jeigu jūsų vaikas jau didelis, dėl to kaltas esate tiktai jūs.

2.

Įsivaizduokim, kad koks naivus tėvas siūlo vaikui:

– Pažaiskim!

Vaikas, jeigu jam daugiau nei devyni mėnesiai, įrašys tai į savo mobilųjį. Už tokį pasiūlymą gali daugel metų laisvės neberegėt.

O kaip vaiką į vežimėlį įkelt? Kaip išmaudyt?

Jeigu jūsų mieste dar nėra automatinių plovyklių, jei neturite specialių keltuvų, nieko nedarykite. Viskas bus nufilmuota mobiliuoju ir panaudota prieš jus.

O jei nusijuosi diržą...

Tada jau ir pasikark tuo diržu.

Aišku, jei šersi vaiką ledais ir saldainiais, jis pataupys įrašus blogesniems laikams.

Nuolatinė baimės ir įtarumo atmosfera! O juk vaiko galva dar net nesiekia stalo viršaus.

Postalinis terorizmas.

Geriausia, ką galite padaryti: pakišt po stalu kompiuterį. Vaikas pamirš jus visiems laikams.

3.

Jums atrodo, kad geriausia dovana – knyga, o jūsų sūnui – kad mašina...

Keletą žaislinių mašinėlių užkaskite savo darže, o vaikui paaiškinkite, kad rudenį čia išaugs automobilių parkas.

Ir gal, prižiūrėdamas daržą, vaikas pamils žemę ir sodininku bus.

O jei niekas neišaugs, paaiškinsite vaikui, kad blogi žmonės sodinukus pavogė.

Ir gal vaikas, pasipiktinęs neteisybe, teisėju taps.

4.

Vaikas zuja po namus, keldamas pragarišką triukšmą. Keliskart partrenktas senas tėvas galuojasi ant lovos... Kažkur matyta moteriškė – gal žmona? – aiškina, kad vaikas turi teisę... Ir netgi – čia jūs ir išgąsdintas, ir prajuokintas – teises.

Vaikas su teisėm – kaip kiaulė su ragais!

Bet pasinaudokit tuom, nedelsdamas sustabdykite vaiką ir pareikalaukite, kad parodytų tas teises.

Aišku, jis neturės ką parodyt. Sprendžiant iš to beždžionžmogio elgesio, kažin ar jis išlaikytų egzaminą net traktoristo teisėms gaut.

Todėl, nekreipdamas dėmesio į protestus, panaudojate kovinius veiksmus, suimate pažeidėją už sprando ir uždarot tamsiam kambarėly – teprisimena bent elementarias Namų eismo taisykles.

Pats gi atsidarote barą: atlikus pareigą, valia ramia sąžine pailsėt.

5.

Jūsų draugų vaikas iškrėtė pokštą – apvertė jūsų taurę, apdergė smokingą... Tėvai juokiasi ir vis dirsčioja į jus – atseit ir jums turi būt linksma.

Jūs norėtumėt atsistot ir pasakyt:

– Mieli mano bičiuliai. Niekada ir niekam nerodykit savo vaiko. Niekas į jį nenori žiūrėt. Niekam jis neįdomus. Atsipeikėkit! Ten, kur yra vaikų, visados pasireiškia jūros ligos simptomai: pykina ir norisi vemt. Aš kvatosiu iš jūsų vaiko išdaigų tik tada, kai apsivertęs triratuku jis sprandą nusisuks.

Bet ar įvertins jūsų iškalbos grožį ir naudą? Verčiau išeikit iš tų namų ir niekad nebegrįžkit.

Jūsų priešų draugai negali būt jūsų draugai.

6.

Būna, žmogus rodo savo vaiką ir vis aiškina, koks anas gražus. Ką daryti?

Padedat aštrius, sunkius daiktus į šalį, susikaupiat ir atsakot: „Taip, šitas vaikas yra daugsyk geresnis už kitus."

Jei žmogus vėl aiškina tą patį, atsakote jau kitaip: „Liauki-

tės! Šis vaikas toks pat kaip visi, o gal net prastesnis. Atneškite man kitą."

Jei tai kartojasi trečiąsyk, mandagiai paprašote, kad vaiką suvyniotų į popierių ir išneštų į nuošalią vietą.

Jei ne, už tolesnius veiksmus neatsakote. Joks rimtas teisėjas jūsų nenuteis.

7.

Netikėkit, esą vaikui reikalingi abu tėvai.

Jei namuose yra pakankamai maisto ir žaidimų – nė vieno jam nereik.

Aišku, jeigu vaikas įpratęs jus naudot kaip arklį ar bokso kriaušę ir dėl to jūs atsidūrėt beprotnamyje, kurį laiką vaikas gali jūsų pasigest.

Bet didelis vaikas jūsų mažame bute nori gyventi vienas.

– Išėjai, tėvai, į pensiją, išeik ir iš namų, – siūlo jis.

Jūs kvailai šypsotės, atseit tai tikrai labai sąmojinga.

Ir tik vidinis balsas – o tik su juo šiuose namuose ir begalit normaliai pasišnekėt – kužda, kad nelabai. Nuo tada, kai vaikas padidėja, jūs gyvenate padidintos rizikos zonoje.

8.

Kodėl jauni vyrai vis dažniau perka visureigius?

Todėl, kad nūnai ne madoj senus tėvus į mišką rogutėm išvežt.

9.

Vis prisimenu tą atsitikimą, kaip vienas žmogus neapsikentęs išvežė savo seną tėvą rogutėm į mišką...

Šiandien sakytume: puikus sprendimas!

Deja, to žmogaus sūnus jam taręs: „Kai tu, tėveli, pasenėsi, aš ir tave išvešiu!“ Tada žmogui prašvitusios akys...

Nūnai sakytume: aptemusios. Mat jis parsivežęs tėvą iš miško ir toliau vargęs.

Šis liūdnai pagarsėjęs atsitikimas mus moko, kad pensinykus geriau išvežti tokiu metu, kai mažamečiai miega.

O galima ir paaiškint vaikui: „Kol tu, suskiau, užaugsi, gyvenimas bus tiek pagerėjęs, kad net ir pensinykas...“

Tiesa, norint įtaigiai pliurpt tokius vėjus, reikia nemenko aktorinio meistriškumo.

Bet galima ir tą pernelyg akylą vaiką sykiu išvežt.

Tik negalima paskubom keist ir taisyt to, kas atlikta širdžiai paliepus. Širdies įsakymai – teisingiausi.

10.

Jūsų sūnų jau triskart parodė per televiziją ir jūsų širdin plūsta pasididžiavimas.

Bet prisiminkit televizijos specifiką: kuo tipas durnesnis, tuo jį dažniau ten rodo.

11.

Protu suvokiate, kad jūsų vaikas nėmaž ne geresnis už kitus. Bet širdimi jaučiat, kad jis pats geriausias.

Vadinas, proto šiek tiek dar yra.

Bet su širdim tai visai prastai.

12.

Paskambina kažkoks tipas ir sako:

– Jūsų sūnus sukėlė avariją, sumušė policininką ir šiuo metu sėdi areštinėj. Atneškit dešimt tūkstančių – viską sutvarkysim.

Jūs daugsyk girdėjote, kad šitaip sukčiai išvilioja pinigus. Be to, puikiai matote, kad jūsų vienturtis dabar sėdi kitoj stalo pusėj ir srebia barščius. Bet vis tiek surenkate pinigus ir skubate į sutartą vietą.

Tai ir yra tikra tėviška meilė. Akla.

Todėl nesistebėkit, jeigu jūsų sūnus bus kurčias, kai maldausit nemušti per galvą.

13.

Jeigu jūsų vaikai jau patys gamina vaikus...

Atsiminkite: jūsų priešo priešas yra jūsų draugas. Dabar tie naujieji vaikai kankins jūsų senus vaikus taip, kaip šie andai kankino jus, ir tuom suteiks bent lašą paguodos.

Aišku, tik tokiu atveju, jei gyvenat toli. Antraip pirmuoju taikiniu tapsite jūs.

Bet gal mėgstate perteikt patirtį?

Vaikas iki vienerių metų amžiaus, kol dar neturi jėgų pabėgt ir bemaž nekalba, tam idealiai tinka. Galit drąsiai jam aiškint gyvenimą, pasakot prisiminimus ar net rūsčiai politikuot. Beprasmis vaiko burblenimas ne tik netrukdo sportiškam senelio kalbėsenos stiliui – dar harmoningai jį papildo.

14.

– Kodėl, tėvai, nesukaupei turto? – rėkauja sūnus.

Jūs šypsot: kaip tai nesukaupiau? Štai imsiu ir parodysiu tau nesuskaičiuojamus dvasinius lobius...

Tik kurgi jie?

Viską tas valkata Alzheimeris išsinešė...

15.

Jūsų dideli vaikai Svečių kambary diskutuoja su dideliais žmonėmis – ministrais, ambasadoriais, – o jūs išlendat iš sandėliuko ir seilėdamasis lendat jiems į akis, vis bandydamas kažką pašvapsėt.

Ak, norėtumėt, kad jus pasodintų ant kelių ir pasūpuotų. Ir duotų iš degtinės buteliuko patraukt...

Arba – kad kaukšteltų kirvapente per galvą ir baigtųs vargai.

Sulauksi! Kultūringas, Harvardą baigęs sūnus niekad nesigriebs kirvio. Žodis yra jo ginklas.

Deja, daugelis senelių apykurčiai, tad procesas užtrunka.

16.

– Kiek čia man bereik... – sako senelis.

Bet randa kieme tuščią skardinę, seną laikraštį ar surūdijusį gelžgalį – žiūrėk, ir tempia į namus. Jau ir vietos namuos nebėr.

Visko seneliui reik! Viskas jam įdomu! Gyvenimas gražus!

17.

Beldžiuos į pirmas papuolusias duris.

– Jūs laukiat kūdikio?

Ne, jie nelaukia.

Apdaliju šiuos šaunius žmones garbės raštais, vertingom dovanom ir, palinkėjęs laimės, pasišalinu. Nors mielai ir pabūčiau. Tokiuose namuose jauku, švaru, tylu. Bet reikia man kitur belstis...

Ir štai pakliūvu į namus, kur laukia. Moteris gan rami, o vyras pastiręs, pajuodęs, nors ir stengiasi atrodyt niekuo dėtas... Bet namuose tvyro įtampa. Nemalonu.

Ten pat glaudžiasi ir nusigandę vyresnieji, nujausdami savo baisią lemtį. Netrukus jie bus perkelti į žemesnę klasę: iš vadovų į pavaduotojus, padėjėjus, net patarnautojus... Nustumti į dugną, bjauriais žodžiais išvadinti.

Kaip pavadinsi – nepagadinsi? Kvailių šnekos! Šimtąsyk pavadintas seneliu, dar sveikas, apyjaunis vyras ima krenkšti, stenėti, žaisti šaškėm ar net domino – stačiai akyse virsta kriošena.

Šių namų duris pažymiu kreida. Tai mirusių drugelių tvirtovė, smėlio ir rūko namai, zona, kurią okupuos ir išniekins svetimi. Trisdešimt ar net penkiasdešimt metų vergijos! Štai kas laukia čiabuvių.

Einu toliau, nes privalau perspėti kitus. Pro kažkurį daugiaaukščio langą staugdamas išlekia pliušinis meškinas nuplėštom ausim ir tekšteli ant grindinio.

Aplenkiu tuos namus. Ten jau karaliauja įsisiautėjęs kūdikis. Vieną dieną šitaip išlėks jo tėvai. Ir tai bus laimingiausia jų gyvenimo diena, nes pagaliau baigsis kančios.

Pasimeldęs sustiprinu dvasią ir beldžiuos į kitas duris...

Senelis Rėmelis aiškino:

– Kai liausiuos santykiauti su moterimis, tai visai nutrūks mano santykiai su žmonėmis, nesgi su vyrais ir anksčiau nesantykiaudavau. Užtat nepatyriau smurto šeimoje.

Senelis Dūmelis pritarė:

– Net jauni ir narsūs vyrai privengia vyrų. Retam patinka chuliganai, plėšikai... Moterims gi – atvirkščiai. Didžiausi banditai visados dailiausių moterų apsupty. O va ramaus būdo mokslininkai ar net kunigai dažnai lieka vieniši.

Senelis Katelis apibendrino:

– Geriausia būtų, jeigu jaunos moterys tekėtų už senų vyrų ir stumdytų juos vežimėliuose.

Išgėręs vaistų, apibendrino dar labiau:

– Su metais vis daugėja patirties, kurios niekur nebepanaudosi.

O darsyk išgėręs, apibendrino trečiąsyk:

– Mano metai yra mano turtas, nes niekam daugiau to nereik.

1.

Pavasaris atsiranda dėl to, kad įvairūs paukščiai, plasnodami sparneliais, sušildo orą.

Paukščiams paliekant mūsų kraštus orai vėsta.

Bet kai paukščiai išskrenda itin dideliais būriais, jų plazdėjimas vėl prišildo orą – tai bobų vasara.

2.

Vasara išeina todėl, kad mes jai įgrystame: šlapinamės į jūrą, šiukšlinam paežeres, o kartais net miškus padegam.

Kada nors čia plytės dykumos – viskas tada bus kitaip.

3.

Rūkas – senų garvežių atodūsiai.

Paukščiai – neatpažinti skraidantys objektai.

Vėjas – gimtoji medžių kalba.

Sniegas Lietuvoj

„Ko jis čia krinta?“ – stebiuos.

Tik bene suprasi, kas sniegui šauna į galvą... Kai kas net abejoja, ar sniegas turi galvą. Bet iš sniego nulipdytas besmegenis tikrai turi! Vadinas, krintančiam sniege jau slypi galva, tik mes jos nematom.

Prisimenu, gruodis buvo šiltas, sausas, ir aš galvojau: „Ėgi net sniegas nebenori už Lietuvą krist! Prisidirbom...“ Gerbiau pernykštį sniegą.

Šiuolaikinis gi – be principų. Speigas, net ir tas spaudžia žmogų...

Jeigu aš būčiau speigas, atėjęs Lietuvon tikrai nespausčiau varguolio, o spausčiau tą, kurio niekas kitas nedrįsta prispaust. Arba spausčiau aliejų.

Tuščios viltys

Praėjo žiema... Ir pavasaris praeis...
Ateis ir praeis vasara... Paskui – ruduo...
Galvoju: ir ko jie čia valkiojasi?

Kai pabudau, buvo šešios. „Dėl ko tiek daug?“ – pagalvojau ir pasukau laikrodį dvylika valandų atgal.

Nūnai visi paisto: spartus gyvenimo tempas! Betgi Žemė sukasi tokiu pat tempu kaip prieš Atgimimą ir net prieš Kristaus gimimą! Ir tik žmogeliai, užuot ramiai rėplioję ta žeme, vis bėga, lekia... Ak, sakau, jei būtų regėti aukštesnis tikslas nei Europa ir smėlio kalnelis kažkur tos Europos centre... Tada gal ir būtų reikalingi kokie ypatingi, nežmogiški tempai. Bet kurgi dabar skubėt? Paskutinis dėmesio vertas išradimas, mano galva, arklys ir vežėčios.

Kai koks tipas pareiškia: neturiu laiko! – tik juokas ima. Kaip galima laiką turėt arba jo neturėt? O jeigu jums atrodo, kad laikas – pinigai, vadinas, jūs didis nusidėjėlis, o gal net Antikristo išpera. Laikas yra Dievo dovana ir jo nevalia grūst į dvokiančias kišenes.

Kitas, žiūrėk, klaidžioja su mobiliuoju kompasu rankoj po daugiaaukštį savo dvarą ir įsivaizduoja nepaprastus žygius atliekąs.

Aš leidžiu laiką vėjais ir tai kur kas geriau, nei leist laiką steriliam ofise, kur vėją sukelia nebent melodingai pirstelėjusi šefo sekretorė.

Taip bemąstydamas užsnūdau, o kai pabudau, vėl buvo šešios, ir aš vėl pasukau rodykles atgal.

Po laiko visados manoma, kad laikas viską sustatė į vietas. Bet iš tikrųjų...

Prisimenu Steigiamąjį susirinkimą...

– Vyras yra vyras, – aiškino krikščionys ir demokratai.

– Bet kai kurie vyrai vyresni už kitus, – prieštaravo daktaras Basanavičius.

– Taip neturi būt! – šaukėm.

Daktaras tik šypsojo ir guodė mus:

– Laikas parodys...

Tada užsimanėm fotografuotis. Daktaras Basanavičius, kaip buvo papratęs, išstumdė ten visus ir atsidrėbė centre.

Ir vėliau paaiškėjo, kaip labai anas buvo teisus.

– Na, vaikinai! – Europos komisaras majoras Jeromanas atsisagstė odinę striukę ir išsitraukęs mauzerį kaukštelėjo rankena į stalą. – Katras?

Pirmas pakilo Algirdas Mykolas, dar jaunas, bet jau smailas prie valdžios vyras.

– Kas yra šaukštas? – klausė komisaras majoras.

Algirdas Mykolas pabalo, apžvelgė čia susirinkusius.

– Prašyčiau salės pagalbos.

Nudelbėm akis. Nė vienas nežinojom teisingo atsakymo.

– Tada aš paskambinsiu draugams į Maskvą, – Algirdas Mykolas išsitraukė modernų ragelį ir surinko senovišką numerį.

– Kaip gerai, kad yra tokių daikčiukų! – džiūgavom. – Žiūrėk, ir nebereiks maskvėnų pasiuntiniui tris mėnesius šuoliuoti pro Smolenską, Minską, idant paskelbtų Lietuvai gerąją žinią, kuri per tiek laiko triskart pablogėt spėtų. Kažin, kas tasai prometėjas, padovanojęs šį nuostabų išradimą vargstančiai žmonijai?

Juk dar taip neseniai žmogus, atsitolinęs nuo minios, tegu ir per tris žingsnius, imdavo nervintis, šnekėtis su savim arba dar blogiau – protaut, kol prisiprotaudavo tiek, kad atsipeikėdavo beprotnamyje. Dabar toks pavojus nebegresia. Žmogui nebereikia protaut. Jis gali kalbėt! Ir kas svarbiausia: ne tik su artimaisiais, bet ir su tolimaisiais, kuriems gali pasakyt ir tai, ko artimiems neišdrįstum. O automatiniai atsakovai! O paslap-

tingi balso pašto tarnautojai, galintys klausytis tavęs nepertraukdami...

– Mobilaus ryšio telefoną išrado Leonardas da Vinčis, – maloniai paaiškino Jeromanas, šiaip jau simpatiškas, tik komisariškų manierų tipelis. – Kaip, beje, ir visa kita, išskyrus silkę.

– O šią? – klausėm.

– Silkė – žuvis, ją išrado norvegų jūrininkai. Tai vienas didžiausių žmonijos išradimų, prilygstantis ratui.

– Dviračio ar automobilio? – domėjosi Kundrotas Vaišvila, žalias, bet jau Leonardo keliu žengiantis gamtininkas, šį rudenį savarankiškai atradęs musmires.

Komisaras majoras šyptelėjo ir ėmė aiškint uždaro valdžios rato principą. Bet čia pakilo Algirdas Mykolas.

– Šaukštas – tai plieno žirgas! – žvaliai paskelbė.

– O traktorius?

– Žemės ūkio liekana, labai nesveikas daiktas. Vieną traktorių padaliję iš trijų brolių gauname keturis litrus kraujo ir pirmos grupės invalidumą.

– Šaunuolis! – pagyrė komisaras majoras. – Bet grįžkim prie šaukšto, tiksliau – nutolkim. Mat pastebėta, kad šimtmečius naudojamas šaukštas visiems baisiausiai įgrisęs, nėmaž nepatobulėjęs daiktas ir kilmingam žmogui stačiai nepadoru juo naudotis. Šaukštas nebeatitinka Europos standartų. Todėl išrasti specialūs simfoniniai graibytuvai. Valgis tas pats, o skonis kitoks. Savijauta kita ir gyvenimas gražesnis.

Nudūrėm galvas. Nė vienas iš mūsų netikėjo galįs išmokt naujoviškų manierų.

– Ar ne gana, kad aš moku lietuviškai šnekėt? – karščiavosi Jeronimas Kūjelis, liesas, prie žemės linkęs seniukas.

– Tas ir yr, kad nemoki, – atkirto komisaras. – Tavo netaisyklingi kirčiai labai sužaloja žodžius. Dėl to daugelis gražių lietuviškų žodžių jau išnykę, o ton vieton atsiradę angliški. Be abejo, Lietuvon skverbiasi tik tie angliški žodžiai, kurių patiems anglams nereikia. Tai daugsyk vartoti, apgadinti ir nebeteisingi žodžiai. Ir dar! – čia jis surūstėjo, dūrė vamzdžiu į dangų. – Atminkite, broliai: žodžiui geriau žodynuose, o ne burnoj! Todėl visados nešiokimės žodyną ir parodykim žmogui tą žodį, kurį norėtume pasakyt. Šitaip bus išvengta didelių nesusipratimų ir net aukų. Ar bent kuris turite naujus, šiuolaikiškus kalbos padargus? Taigi kad ne! Mūsų kasdienis žodis kaip prieš tūkstančius metų – primityvių balso stygų skleidžiamas blerbiantis garsas, kurį dar labiau subjauroja burnos ertmėj kvailai makaluojantis liežuvis. Nepasikliaukim juo ir imkim žodyną, kur visi žodžiai tvarkingai išrikiuoti, moksliškai patikrinti ir neturi įtartinų ryšių su esančiais greta.

Pasipūtęs ištraukiau iš kelnių brošiūrą.

– Pats parašiau. Kas yra kas Lietuvoje.

Anas nepalankiai nužvelgė mane.

– Ir kas iš to?

– Čia visi mūs didžiavyriai, – vepėjau. – Iš jų, kaip gyvent, mokomės...

Komisaras majoras pavartė knygą ir sviedė į krosnį.

– Pienburni! – sušuko. – Ar galima išmokt vėjo gūsį? Gyvenimas nėra mokslas. Barsukai ir kiti aukštesni gyvūnai prieš tūkstančius metų tą suvokė.

Porąsyk pykštelėjo į lubas ir jau nurimęs klausė:

– Ar negana tau žinot, kas yra sniegas, bangos, banglentės? O keptuvė?

– Keptuvė! – aš krūptelėjau. – Kas gi tai galėtų būt, Mokytojau?

Komisaras majoras ištraukė iš stalčiaus daiktą su rankena.

– Keptuvė – tai įgaubta metalinė plokštelė, atsirandanti skrudinant bulves. Beje, tuščių keptuvių gamtoje nebūna: keptuvė nemėgsta tuštumos. Kone kiekvienoj keptuvėj randame cholesterolio, kuris prarytas kaupiasi organizme ir užkemša kraujagysles. Todėl cholesterolio valgyti negalima. Geriausia valgyti lašinius, taukus ir kitus senoviškus produktus.

– O geležį? – klausė Juozapas Alkoholeka, rimtas, amžinai sveikatos problemom susirūpinęs vyras. – Sako, mums geležies trūksta.

Jeromanas pakratė barzdą.

– Tai daktarų išmislai, naudingi tik patiems daktarams ir jiems prilygstantiems aštrių daikčiukų mėgėjams.

Užsirašėm ir pasibraukėm.

– Lietus turbūt nuplauna cholesterolį? – teiravosi Gryboravičius, pusamžis, iš prigimties nusigandęs vyras.

Komisaras majoras purtė galvą.

– Lietus dar Egipto laikais buvo sumanytas kaip akmenų tašymo prietaisas. Kaipgi būtų pastatytos piramidės? Tačiau patobulėjus technologijoms lietus prarado svarbą ir nūnai vietomis išlikęs tik kaip abejotina dekoratyvinė puošmena.

Vėl pakilo Algirdas Mykolas.

– Mane jaudina štai kas: kol valgau, jaučiu, kad gyvenu. Bet vos tik pavalgau, prarandu tą jausmą, imu nervintis ir nuobodžiaut: o kas toliau?

Komisaras majoras uždėjo ranką jam ant peties.

– Sūnau, – tarė. – Metas išmokti džiaugtis smulkmenom.

Štai aš vakar nusipirkau langą. Suprantat, ką tai reiškia? Juk dabar galėsiu žiūrėti kiek panorėjęs. O juk akylas žmogus visur įžvelgs grožį ir paslaptį... Ar atkreipėt dėmesį, kad dažnas puodukas turi ąselę, bet nė viena ąselė neturi puoduko?

– Neįtikėtina! – šaukėm.

– Bet akivaizdu, – juokėsi Jeromanas. – O gal kas ir iš jūsų yra pastebėjęs reiškinį, kuris kvailiui atrodytų nieko vertas, o išminčiui – stebuklų šaltinis?

Aš kilstelėjau ranką.

– Pastebėjau, kad su žmona visados kalbuos lietuviškai, o ta kartais supranta, kartais – ne.

Komisaras pagyrė už pastabumą ir paaiškino, jog taip nutinka dėl nevienodo tų pačių žodžių svorio skirtinguose sakiniuose.

– Bet jau artimiausiom dienom visų tautų žodžiai bus išlyginti ir svers lygiai tiek, kiek ir prancūziški etalonai Elzaso provincijoj, – pažadėjo ir pamąstęs pridūrė: – Tačiau egzistuoja ir vietinės kliūtys, kurias teks šalint savarankiškai. Siūlyčiau atkreipti dėmesį į tai, kad žmona itin prastas laidininkas.

Prisiminęs, kiek naktų praleista už durų, didžiai stebėjaus komisaro nuovoka ir džiūgavau numanydamas, jog mano teisės bus išplėstos bei įtvirtintos Europos konstitucijoj.

Pakilo Juozapas Alkoholeka.

– Aš pastebėjau tokį reiškinį: kai sąžinė prabyla, protas užsičiaupia. Ką daryt?

– Niekai, – tarė komisaras majoras. – Laikas išgydys.

– Bet laikas – didžiausias mūsų priešas!

Komisaras majoras pamosavo anam po nosim rūkstančiu vamzdžiu, gainiodamas piktąsias dvasias.

– Nusiramink ir apsidairyk, – tarė. – Anava kiek narsių vyrų,

laiką užmušinėjančių ne tik tarpuvartėse, bet ir ministerijose. Baimintis tikrai nėra ko.

Ir jau kreipdamasis į visus pridūrė:

– Sakau jums: jei problemos nesprendi, ji išnyksta savaime. Šitaip jau beveik išnyko rašalinės. O va kantrybė subrandina neįtikėtinų vaisių. Ar pastebėjot, kad molis, atneštas į kambarį, ilgainiui sužmogėja ir tampa krosnimi? O jei neturėtume kantrybės ir atneštą molį išmestume lauk? Suprantate, ką noriu pasakyt?

Nesupratome, tačiau atsakėme puikiai suprantą.

– Tada pakartosim, ko mokėmės vakar, – komisaras majoras dūrė vamzdžiu į Jeronimą Kūjelį. – Kas yra sausis?

– Tai pirmas mėnuo, sovietmečiu apsilankęs Vakarų Europoj, todėl ir šiandien vertinamas, – žvaliai atsakė seniukas.

– Šaka?

– Archajinis prietaisas, skirtas pasikarti. Tarp asmenų, išsaugojusių lietuvybę, populiarus ir šiandien.

Mokytojas ilgai krapštinėjo nosį, ieškodamas dar sunkesnės užduoties.

– O kas yra snarglys? – paklausė.

Čia jau ir Kūjeliui teko pakrapštyt.

– Ėgi smegenų sutankėjimas nosies srityje, – atsakė.

Šitaip buvo patikrintas visų, norinčių gauti žydrąją kortą – teisę gyvent euro zonoje, – mentalitetas. Paskui komisaras majoras tarė:

– Šiąnakt pastebėjau, kad žmonės išeina iš mados. Norėčiau šį nepaprastą reiškinį apmąstyt vienumoj.

Nusilenkėm ir išėjom drąsiai statydami kojas į priekį.

Kaip gerai, kad yra tokių žmonių! Antraip visai nebesuvoktume procesų.

Jau ruduo... Na ir kas? Tepaspringsta
Su rugpjūčiu gerklėj.
Kas gerai – kaip garai – pradingsta,
Užgęsta ir suanglėja,

Kaip anglėja lietuviai brangūs
Londono kazematuos...
Suanglėtų ir patys anglai
Į krosnį juos įmetus...

Naktį šalna nubalina žolę. Rytą išeinu iš namų ir dažau žolę žaliai. Esu ir prieš vėją pūtęs... Tik nereikia pasiduot!

Faktai liudija: malonių iš gamtos nesulauksim, laukinio jos būdo nepakeisim. Tad stenkimės patys gamtai nemalonumų pridaryt.

– Tuščias reikalas! – įvertina mano pastangas kaimynas.

Naktį nudažau jo langus baltai. Todėl, kad esu geras. Blogas juodai nuteptų.

Betgi reiktų pačius žmones dažyt!

Balti nebeturi perspektyvos. Greitai jų ir nebeliks. Mat spalvotieji viską daro vikriau. Juodieji šoka ir bėga, o geltonieji pridirba kalnus nereikalingų daiktų – dėl to net naftos kainos pakyla. Europa nebeišmano, kaip gelbėtis. Vieni sako: reikia išnaikint pačius kinus, tada ir kiniškos prekės išnyks. Tai būtų teisinga. Bet ne visi tiek supranta.

Kitų manymu, problemos sprendimo būdas yra: praplatinti kinams akis. Atseit tada jie ir patys pamatytų, kiek daro žalos pasauliui. Tačiau tai ilgas procesas.

Todėl, aš manau, paprasčiausia būtų visus kinus nudažyti ramia žalia spalva. Tuomet jie nebebus tokie aktyvūs, galėsim net į Europos Bendriją priimt, jų gamybos bei dauginimosi būdus kontroliuot.

Tik jau neturėkim iliuzijų. Savo noru kinai nedarys nieko, kad išnyktų.

Paklydimai

Kas ieško prasmės, tas ir leidžia laiką beprasmiškai.

Kas ieško tikrųjų vertybių, tas jau nebetikras dėl rytojaus.

Kas mato gyvenimo tikslą – nieko daugiau nebemato.

Patogumai

Kai aš pamatysiu gyvenimo tikslą, parodysiu jį ir kitiems. Kiti galės siekti, o aš gulėsiu lovoj ir lauksiu, kol pasiekę atneš man.

Ir man bus geriau gulėti, nes jau žinosiu, kodėl guliu.

Drybsau ant lovos, žiūriu į lubas... Tas pats daugsyk regėtas peizažas...

Ūmai sugriaudžia trimitai ir pro duris įžengia Brazilijos pasiuntinys.

– Maloniai kviečiame į karnavalą Rio...

Šliūkšteliu šalto vandens jam į snukį.

Bet nespėju sumerkt akių – prisistato kažkokie tipai iš Vatikano, prašo atstovauti kurijai gražuolių konkurse Šri Lankoj.

– Nieko nebus! – nutraukiu. – Rytoj išvykstu į Varėną. Svarbus susitikimas su grybų rinkėjais.

Bet vos išsinešdina šitie, įlenda maskvėnų delegacija: esu kviečiamas šokti Didžiajame teatre.

Teiraujuos, kokio dydžio Didysis. Tada parodau špygą.

– Pastatysit priestatą – žiūrėsim...

Vakare priskrenda būriai korėjiečių, ilgai, rimtai čiauška plonais balseliais. Įjungiu ventiliatorių ir visus ištraukia pro langą.

Numanau, kad kvietė į branduolinės bombos bandymus. Bet man ir tai neįdomu.

Įėjau tada pro šonines duris. Svečiai jau buvo susirinkę. Nežinojau, ką jiems pasakyt, ir išėjau pro paradines.

– Jūs klausotės? – pasiteiravo Riomerio universiteto Teisių fakulteto profesorius daktaras K.

– O ką? – įsižeidė privatdocentas P.

– Jei maestro būtų žinojęs, kad ir jūs klausysit, tikriausiai būtų paprasčiau sukūręs.

– Aš viską suprantu!

– Jūs nesinervinkit.

– Paprastai man nereikia. Aš mėgstu rimtąją muziką. Pasiklausęs labai surimtėju ir nebesidairau į moteris.

– Moterys nemėgsta, kai į jas dairosi, – pritarė K.

– Todėl, kad vyrai akimis nurenginėja, ir moterys peršąla.

– Vargšės moterys... Tiek vargsta, kol gražiai apsirengia. O kas iš to?

– Vyrai galėtų akimis svogūnus lupt. Čiagi panašu kaip moteris nurenginėt.

– Dar galėtų saulėgrąžas lukštent.

– Pupas aižyt.

– Tiek prikurta rimtosios muzikos, o kai kurie tipai nėmaž nesurimtėjo.

– Kažin ką Čiurlionis pasakytų?

– Čiurlionis pats dairėsi į moteris.

– Nesąmonė! To negali būt...

– Yra išlikę laiškai Sofijai.

– Esu tikras, kad tuose laiškuose nekalbama apie tą dalyką.

– Kurį dalyką?

– Simfoninį.

Abu susimąstė.

– Bent jau akimis maestro Sofijos tikrai nenurenginėjo, – tarė profesorius.

– Tik todėl, kad anuomet moterys būdavo labiau susiveržusios, – atsakė privatdocentas.

– O aš manau, gudrūs vyrai anuomet mokėjo rankom nurengt.

– O gudresnės moterys net šiais laikais moka pačios nusirengt.

– Eik tu sau!..

Vėl abu susimąstė.

– O tu ar tu moki akimis nurengt? – klausė K.

– Moku, bet tingiu, – atsakė P. – Ir kam to reik? Va, kad mokėčiau akimis aprengt... Tada tai maniškė prašmatniai atrodytų. Ir kiek sutaupytume!

Nuliūdę apmąstė žmogaus galimybių ribas.

– Kažin ar Čiurlionis klausėsi rimtosios muzikos?

– Turbūt klausėsi. Juk lengvosios tuomet nebuvo.

– Galėjo pats sukurt ir būtų turėjęs ką klausyt.

– Jam reikėjo preliudus kurt.

– Bet kodėl?

– Negalėjo nekurt.

– Atseit Sofija liepė?

– Taigi. Sukurk man preliudą, o jei ne...

– O jūs mėgstate preliudą?

– Aišku, mėgstu!

– O noktiurną?

– O tavo snukis mėlynas!

– Ką jūs darot?.. Policija!..

– Nesijaudinkit. Čia įprasta plot.

– Jūs plojate man per ausį!..

Bet kaip sykis baigėsi koncertas ir visi ėmė plot. O paskui išsiskirstė.

Skaitydamas šį sakinį jūs laukiate, kas bus toliau.
Ties šituo pajuntate, kad nieko nebus.
O dabar susimąstote: kam visa tai?
Jūs – laukianti permainų, jautri ir mąstanti būtybė.
Tokiems dar ilgai teks laukt.

Anapus kelio – Patriūbavičiaus trobesiai. Paimu kirvį...

Grįžęs nuplaunu ašmenis, įkertu kaladėn ir ilgai stoviu kieme žiūrėdamas į žvaigždes. Ir toksai pagauna liūdesys... Štai jau ir Patriūbavičiaus nebėr... Ramus, niekam neužkliūvantis vyras... Už ką jį? Svajojo... Bet ar daug tu pas mus prisvajosi? Kažin kiek dar galėjo gyvent... Deja, mirties valandos nepasirinksi.

Ir vaidenasi man, kad gyvenimas – tik piktas pokštas.

1.

Paksas priartėja prie Lietuvos ir vėl nutolsta. Paksas – tai kometa, nes turi uodegą.

Priartėjęs Paksas veikia žmones. Bet nemaža dalis žmonių jokio Pakso poveikio nejaučia.

Iš tiesų Paksas nėra toks didelis, kad galėtų veikt. Todėl daugelis mokslininkų laikosi nuomonės, kad Paksas veikia tik tuos žmones, kurie tiki, kad Paksas veikia. Placebo efektas.

Briuselio ekspertai gi tvirtina: apie 2003-iuosius, kai Lietuvoj buvo aiškiai matoma Pakso pilnatis, Paksas tikrai veikęs žmones, net sukeldavęs jų galvose potvynius.

Vieni mano, kad Pakso pilnatis kartojasi kas 15 metų. Kiti – kad tai tik miražas.

2.

Kražiuose vykusiame Remtinų sąskrydyje danguje vėl pasirodė Paksas, todėl visi ėmė tvarkytis ir kalbėt apie geras permainas. Vienas gyrės: aš lioviaus gert. Kitas – aš rūkyt...

Tada pakilo Morkus ir tarė:

– O aš lioviaus šikt. Paskutinį sykį šikau užpernai. Tiesa, šiemet per Velykas dar pabandžiau, bet nepatiko. O dabar, net jei norėčiau, jau nieko nebeišeitų. Bet aš ir nenoriu!

Visi ten stebėjosi ir pavydėjo.

Yra vietų, į kurias pažvelgę tik ranka numojam: ten sustojęs laikas...

Pralekiam pro šalį...

O juk tai vienintelės vietos, tinkamos žmogui gyvent.

Galva pramušiau sieną. Kaimynai spokso pro skylę...

Galima ir galva dirbt. Bet kas iš to?

Sykį paklausiau savęs:

– Kodėl kaimynų televizorius rodo geras programas, o mūsiškis?..

– Koks žmogus, toks ir jo televizorius, – paaiškinau sau.

– O kodėl blogos dienos ilgos, o geros trumpos?

– Kad žmogus nepriprastų prie gero, – vėl aiškinau. – Pripratęs norės vis didesnių dozių.

Kitąsyk sapnavau, kad vejasi traukinys. „Tai gyvenimas nori mane sutraiškyt, – sumečiau. – Pasąmonė žino ir bando įspėti. Būk atsargus...“

Pažvelgiau pro langą... Visur galėjo būti gyvenimas. Praėjo žmona... Ir ta – gyvenimo dalis. Ką daryti? Ar policija galėtų gyvenimą sulaikyt?

– Kur aš esu? – paklausiau.

– Namie, – atsakė žmona.

Krūptelėjau... Taip tik atrodo, kad kiti akli. O jie viską mato!

Saulė pasislėpė debesy. „Tai ženklas, – toptelėjo. – Reikia ir man slėptis.“

Palindau po lova... Pavakare atėjo kaimynas. Lova kad ims siūbuot!..

Bet kai susikaupiau ir keletą minučių sau tvirtinau: „Aš drąsus! Aš drąsus!“, tai liovėsi.

– Kur Juozapas? – teiravosi kaimynas.

– Turbūt po lova, – juokėsi žmona.

Ir aš kikenau. Vyras po lova – tai visados juokinga.

Pozicijos

Ant mano sienos jau kelinti metai stovi laikrodis.

Kartais aš prieinu prie sienos ir kurį laiką stoviu drauge su juo.

Širdin smelkiasi tylus džiaugsmas.

Gamtos išdaigos

Dar visai neseniai gyveno toks senelis, kuris nesuprato Lietuvoj vykstančių procesų.

Europoj vykstančių procesų jis taip pat nesuprato.

Aišku, jis nesuprato ir procesų Filipinuose.

O numirė jis dėl to, kad paspringo bulvėm.

Pozityvus mąstymas

Viskas yra gerai! Bet jei nuolat tai kartosi, gali beprotnamin išvežt.

Viskas bus gerai! Bet ar sulauksim?

Viskas buvo gerai... Va, tai jau panašu į tiesą, tai gali suteikt jėgų.

Ritasi kaip keturi laikai,
Ritasi kaip riksmas – niekados!..
O pakalnėj juodos avys – tai,
Ką ganei tiek metų be naudos.

Ak, ir kam statai tu kelio ženklus? –
Ritasi be kelio – nepastvert...
Kas gi pasakys – sunkus ar lengvas? –
Aš gyvenimo nemoku svert.

Kas gi žino, kur jis nusiris
Kažkada paspirtas Dievo kojos...
Kažin kas jau beldžias į duris...
. . . . . .
Vedamas mūsų name hemorojus,
Abonentinis mokestis – 30 Lt.

Toks žmogus manęs paklausė:

– O ką tu darytum, jei žinotum, kad gyventi liko valanda?

– Duočiau tau į snukį, – atsakiau.

Jis nuskubėjo savais keliais, vildamasis, kad aš dar ilgai gyvensiu.

Ir man smagu, kad kitas tuom suinteresuotas.

Anąsyk užėjo lietus...

– Na! – pakilau.

Bet tas lietus kažkoks... Lyg prostata jam būtų išvešėjusi.

Dienos eina... Bet irgi kažkaip sunkiai.

O laikas bėga dėl to, kad jam nepatinka žmonės. Jei žmonės būtų geresni, laikas sustotų ir pabūtų su jais.

Anava, ir lietus praėjo... Išlenda saulė, vypso į mane žiūrėdama.

– Liaukis! – baruos.

Saulė užlenda už debesies. Bet neiškentusi ir vėl kyšteli išsiviepusią vepelę. Vėjas lekia laukais...

– Kur leki? – klausiu.

– Šiaip lakstau.

– Darbo imtumeis!..

Vėjas nulekia už kiaulių fermos ir papučia mano pusėn.

Kažin kodėl kitus gamta paguodžia, o manęs – ne?

Prisimenu: prieš dvidešimt metų lietus irgi buvo užėjęs. Sykiu su sniegu. Nuėjom trise laukais... Visi traukėsi į šalį.

Dabar nebe taip...

Kitados, vaikeli, ir mes taip gyvenom – baltos buvo mintys, balti mūs darbai...

Pralėkė juodvarniai metai, sulesė baltus gyvenimus...

Kartais dar prisimenam save baltus ir nuliūdę siekiam baltos.

Anei pilies, anei pylimo,
Nei cigaretės ugnelės.
Kur jūs, o moterys mylimos? –
Visos po knygų lapeliais.

Kartais kartojasi kartai –
Snaigės kaip Viešpaties gaidos...
Anei Aušros – vien tik vartai.
Anei Marčėno – tik aidas.

Vietos palikit istorijoj!
Kur aš? Kokioj geografijoj?
Pastumia siena „Astorijos" –
Lieka sniege fotografija.

Koks čia rajonas? Koks laikas?
Kur čia ryšys? Kur Antanas?..
Tartum vidurnaktį vaikas
Verkia sukniubęs fontanas.

Ponai, aš sniegą parduodu –
Raidės mus skiria, snaigės mus riša...
Paskambink gyvenimą juodą
Vien tik baltais klavišais...

AR TIESA, KAD DIDELĖS MŪSŲ PERMAINOS

Pastovumas

Prisimenu: sėdėjom Lenino aikštėj.

– Užsimerk ir išsižiok, – pasakiau.

Tu užsimerkei ir išsižiojai. Aš nuėjau.

Vakar išvydau tave Lukiškių aikštėj.

Dvidešimt metų praėjo... O nėmaž nepasikeitei.

Nudvasėjimai

Skaitau garsaus poeto eiles: „Gimiau nei per anksti, nei per vėlai. Gimiau pačiu laiku...“

O juk buvo gūdus sovietmetis...

Galvoju: kodėl šiandien niekas taip nebeparašo?

AR LAPKRITIS REIKALINGAS, JEIGU TRUKDO KALĖDOMS

Atodūsis

Kaip chuliganai – apiplėšę jausmus ir protą – prabėga metai...

Nusigandę stovim ant slenksčio, laukdami kitų, geresnių...

O ką jie išmano Lietuvoj! Bene žino, kokie čia įpročiai, papročiai, puspročiai?.. Prikrės eibių ir išeis nė nestabtelėję ties mūsų gyvenimais.

Ir mes vėl stovėsim ant slenksčio. Tik dar labiau nusigandę...

Paguoda

Vėl atėjo gražiausia metų šventė...

Bet praeis. Ir tada vėl bus gražu.

Šįsyk rimtai rengiaus pasaulio pabaigai – prikaupiau kruopų, aliejaus, muilo...

Sakysit: kam po viskam tos kruopos?

Ogi pasibaigs kiti, bet aš tai – ne! Aš ir po pabaigos pabūsiu! Kaip čia be manęs?

Padangėmis raitosi dūmai... O aš tupiu ant griuvėsių krūvos ir kemšu kruopas. Aliejum užsigeriu. Pasimuilinu...

Daugel kas taip mąstė.

Ir, aišku, daugelis laukė pasaulio pabaigos todėl, kad namai nerenovuoti. Styrai sustiręs, o moki kaip už šiltą... Bet štai viskas pasibaigia ir keliaujam tiesiai pragaran. O ten jau kaip reik pasikaitinsim. Ir svarbiausia – veltui!

Tačiau dabar, kai jau paviešinti slaptieji protokolai, žinau: ne viskas taip paprasta. Iš tiesų tik džiaugtis reik, kad pabaigos nebuvo. Mat po to dar būtų buvęs Paskutinis Teismas. O jei visi kartu pasibaigiam – kokios eilės prie Teismo nusidriektų.

Sveikesni apsirgs, gudresni liudininkus papirks, aiškins, kad jų bylos politizuotos... Neeiliniai be eilės ims lįst.

Eiliniam žmogeliui, kuris tik sugyventinę priplojęs, metų metais eilėj reiktų laukt. Vieni iš nuobodulio visokias eibes ims krėst. Kiti gal darbo ieškos... Bet dangaus vartų sargo vieta seniai užimta, o pragaro katilinėj vietiniai triūsia.

Vėl vargas... Vėl viskas kaip žemėj.

Vasara išeina laukais.
Ruduo ateina miškais.
Žiema – plaukais.
Pavasaris pereina per širdį...
O geresnių laikų čia beveik nebūna.

Tai buvo prieš daugelį metų... Atsidūriau padėty, iš kurios nebuvo išeities.

Toj padėty likau. Ir šiandien ten esu.

Ir jau galiu kitam patart: jei atsidūrei padėty be išeities, svarbiausia – neieškot išeities, kurios nėra. Tada liks marios laiko, ir galėsi daug nuveikti, gerindamas padėtį.

Ir kai vėliau atsiras išeitis – jau nebesinorės išeit.

AR RUDUO BŪDINGAS TIK ATSILIKUSIEMS KRAŠTAMS

Stoviu ant kalno. Toli matau. Ir atrodo man,
kad visados taip bus.
Sėdžiu pakalnėj. Nieko nematau. Ir prisimenu,
kad visados taip buvo.

(Antanas Tveriaga. „Apie bėgantį laiką", p. 485)

1.

Rudenį pagauna ilgesys... Norisi kažkur eit... Daugsyk nuėjau ne ten.

Tačiau dabar, būdamas gudresnis, jau pats pagaunu ilgesį ir patrumpinu. Aš manau, natūraliai surūgusiam lietuviui labiausiai ir kenkia visokie ilgesiai, liūdesiai... Neapsileiskim šitais dalykais.

– Ką daryti? Ką daryti? – klykia praskrisdamos gervės.

– Skriskit na... – nurodau.

Horizonte dunda traukinys, keldamas ilgesį. Reiks bėgius išardyt.

Plentu lekiantys dideli autobusai taip pat kelia ilgesį. O va trumpi, buki mikroautobusai – ne. Šiuos gerbiu.

Mat ilgesio aš pats prisigaminu tiek, kad galėčiau net amžinai išsišiepusiems amerikonams pardavinėt.

– Natūralus lietuviškas! Kiek jums reik? Dienai, dviem? Ak, pageidaujat trumpesnio ilgesio? Trumpesnis – brangesnis.

Jiems tai – egzotika.

Galėčiau ir laiką pardavinėt. Daugelis skundžiasi, kad trūksta.

Tik kam jūs panaudotumėt mano gryną, gražų laiką? Pinigams kalt?

Verčiau išdalinsiu jį kaip labdarą sunkiems ligoniams...

2.

Rymau prie horizonto linijos.

Kvailesni peržengia liniją ir dingsta už horizonto. Paskui nori grįžt, bet neberanda kelio. Tai gerai. Kvailių čia ir taip daug likę.

Kada nors, kai visi gyvensim labai gerai, horizonto linija nebebus reikalinga. Tada aš nutrinsiu ją nuo žemės paviršiaus.

3.

Gelstantys medžiai bando kelt liūdesį...

– Liaukitės! – rikteliu.

Medžiai piktai sušniokščia ir numeta šūsnį lapų. Šie lekia netaisyklingai lyg gyvenimai ir tekšteli į purvyną.

Kai kurie medžiai bent jau parausta prieš nusirengdami. Deja, tokių nebedaug.

Eisiu verčiau namo...

4.

Laikrodis rodo be penkių dvylika. Po to, kai laikrodį išardžiau, sudėjau visas detales atgal ir priveržiau, jis visados rodo tiek pat. Toks laikrodis man patinka. Moterys tai turi veidrodėlius, rodančius specialų moterišką laiką. O rimtas vyras privalo savo laiką tvarkyti pats.

Langan ima įkyriai belstis rudeninis lietus. Šis man visados

kėlė nykumą, it prisiminimus pasakojantis veteranas. Man patinka trumpi, žvitrūs vasariniai lietūs.

– Iškrypėli! – šaukiu sau. – Nedrįsk nė galvot apie tokius.

Susinervinęs lipu į vonią, paleidžiu šaltą dušą ir išskleidęs skėtį gal tris minutes stoviu po srove.

Lietus trumpas, bet aš prie jo net neprisiliečiu.

5.

Paskui, jau aprimęs, snaudžiu prie televizoriaus. Mano senas televizorius kvailiausias būna vidurdienį – tada su juo išvis neįmanoma bendraut. Vakare, maždaug apie šeštą, jam prašviesėja protas, bet po devynių vėl aptemsta.

Yra priedėliai. Bet aš netikiu, kad tokiam ką bepridėtų... Naują įsitaisyt? Ar sutaps charakteriai? Ir negundo manęs tie plokšti ekranai...

Liūdna, bet vyras prie televizoriaus šiais laikais jau laikomas beveik tokiu pat iškrypėliu kaip vyras su knyga ar net vyras su žmona. Mat jaunesni sau į poras renkasi kompiuterį.

Sykį paklausiau kiemsargio:

– Kas yra naršyklė?

– Žmona, – atsakė šis.

Kam man namuos dvi naršyklės!..

Manau, mes, tradicinės orientacijos žiūrovai, turėtume rengt eitynes, paradus ir nuolat aiškint televizijos vertybes. Apie kompiuterių klastą gi byloja paprastas faktas: kitados, pasirodžius pirmiesiems kompiuteriams, pasklido šnekos, neva vienas toks daikčiukas galįs atlikt dešimties ar net šimto žmonių darbą. O kokioj įstaigoj sumažėjo valdininkų? O popierių? Aišku, tokį protų aptemimą sukėlė virusas.

Po teisybei, kompiuteriui rūpi tik vienas dalykas: pažaiskim! Darbas anam nė motais. O va išvydus naivų žaidėją kaipmat sustandėja diskas.

6.

Aišku, ir televizorius, jeigu nemoki juo naudotis, gali kelti liūdesį ar net pyktį. Anava kaip gyvena žmonės!.. Bet patyręs žiūrovas perjungs kanalą ir pateks į žvaigždžių kalvę. Ėgi ne aš pats durniausias!

Liūdesį kvailiui gali sukelti net varvantis čiaupas. Atseit nesustabdomai bėga laikas... Protingas gi išsikvies santechniką, ir tas kaipmat sulaikys tėkmę.

Tvarkinguose namuose laikas nejuda, nes laiką itin sutvirtina tos pačios kaip pernai ir užpernai televizijų programos. Televizorius neturi viruso, todėl nesukelia priklausomybės, žadina apetitą, o vyrą net pririša prie namų. Privalumai akivaizdūs.

7.

Deja, po orų prognozės mano televizoriui visai pakrinka protas.

– Geriau yra duoti, o ne imti, – aiškina.

Pasakyk tai valdininkui!

Žmogui, kuris daugel metų ėmė, tai būtų didžiulė trauma: „Nejau mano gyvenimas praėjo pro šalį?“

Juk kyšininkas yra toks pat žmogus kaip mes, tik kitokios orientacijos. Minimali alga jo tiesiog netraukia.

8.

Užmigdau televizorių, užkloju drobule ir atsiduodu vaizduotės šėlsmui.

Kitados, būdavo, vaizduojuos, kad įeina gražuolė... Ir niekad neįėjo!

Bet aš nenuleidau sparnų, aš tebetikiu: reikia vaizduotis, ko trokšti, – ir tai būtinai įvyks. Tik vaizduotė turi būti protinga. Todėl dabar vaizduojuos, kad įeina vyras... Aišku, su buteliu. Kitokio vyro negaliu įsivaizduot, kitoks manęs nesužadins. Vyro išvaizda man ne svarbiausias dalykas. Orientacija – irgi. Nors, aišku, geriau jei mano vyras bent šiek tiek orientuosis ir nesupainios pianino su pisuaru...

Gatve sliūkina vyras. Prošal...

Jaučiu – geriausių rezultatų pasiekčiau ėmęs vaizduotis, kad įeina žmona.

9.

Jei pažinočiau save, gal man patiktų ir su savim pabūti? Deja, aš sau esu tik iš matymo veidrodyje pažįstamas vyras. Toks gali ir iššag...

Taip jis ir daro. Kiek esu maldavęs: nep... sau proto!

O kaip artimiau susipažint? Vieni eina pas psichiatrą, kitiems į namus policininką iškviečia... Dar kažin ar patikčiau sau? Nors galiu ir geras būti, jei niekas neerzina.

Bet dažniausiai aš sugebu sukelti sau liūdesį iš nieko. O va džiaugsmą – tik susivertęs butelį. Su savim paistau visokius niekus, bet nesvarstau nei terminalo statybos, nei kitų projektų.

Gal aš tik savimi susirūpinęs? Tuom, kurio nepažįstu.

Vadinas – ne savanaudis.

10.

O va kiti taip nekenčia savęs, kad su savimi išvis nesikalba, stengiasi būti būry, o kad visai negirdėtų savęs, užsikemša ausis garsiniais kištukais.

Yra tipų, kuriems sunku net vieną dieną namie išsėdėt. O yra tokių, kurie metų metais kalėjimuos sėdi.

Kokie tai skirtingi žmonės!

O ne! Kalėjimuos sėdi būtent tie, kuriems sunku namie nusėdėt.

Dėl visa ko užsirašau šitą mintį ant slenksčio.

11.

Vėl beldžias lietus...

– Manęs čia nėra! – šūkteliu.

Ir ūmai kad nudiegs širdį... O jeigu tai tiesa?

Yra politinis gyvenimas, yra kultūrinis, lytinis. Bet jeigu aš nedalyvauju nė vienam šių gyvenimų – tai ar esu?

Yra dar kažkokie visuomeniniai judėjimai. Bet jeigu aš tik retsykiais išjudu iki krautuvės...

Kaži kaip neramu tampa.

12.

„Mąstau, vadinasi, esu", – tvirtino vienas gudruolis. O jeigu aš nemąstau?

Bet gal taip net geriau? Nemąstantys šiandien užima daugiau vietos, jie labiau pastebimi, jie tikrai yra.

Mąstytojus gi pravardžiuojam „kalbančiom galvom", juos išmetam net iš televizoriaus ir jie žūsta bibliotekų dulkėse.

13.

Einu pasitikrint...

– Ar čia Lietuvos televizija? – klausiu.

– Čia Ėlėrtė, – atsako.

– O kurgi toji, kurią mūs bočiai andai apgy?..

„Ša!“ – tildau save. Bene žinai, ko iš ėlėrtisto laukt? Trenks šautuvo buože kupron, įstums į gyvulinę studiją, privers bliauti, straksėti...

– Ar jūs galite mane parodyt per televizorių?

Susiriečiu, prisidengiu galvą rankom.

Bet ėlėrtistai tik susižvalgo, pasivaipo ir aš suvokiu: negali. Toks pagauna graudulys, net apsiverkiu. Tada vienas klausia:

– O kam tau reik?

– Noriu sužinot, ar aš esu, ar ne?

– Ką moki daryt?

Susikaupiu, išsitiesiu. Tuomet ramiai, bet su išdidumo gaidele atsakau:

– Aš moku būti.

– Kaip tai daroma?

– Vos tik pabundu, tai ir pradedu būti, – pasakoju. – Būnu be jokios pertraukos iki pat nakties. Tada kiek pasnaudžiu ir vėl būnu. Paprastai būnu namie...

Ėlėrtistai tolsta koridoriais. Ar tokiems suprast...

– Okupantai! – šaukiu. – Grąžinkit mums Lietuvos televiziją ir atlyginkit žalą!..

Užtrenkiu pramogų pasaulio duris. Krinta lapai, liekamieji rudens reiškiniai...

Greičiau apsnigtų!

Snaigės – tai Viešpaties laiškai lietuviams. Ten parašyta, ką daryti, kiek turėti ir net kokia turi būti minimali alga.

Tik kas perskaitys...

Sėdžiu prie rašomojo stalo... Aišku, galiu ir gulėt ant stalo. Tik ką tai pakeis?..

Taip, mudu netradicinės orientacijos. Normalus stalas orientuotųsi į virtuvę, o normalus vyras – į apvalų staliuką su pūpsančiais šiltais balandėliais.

Įkalu į stalą vinį.

O vakar pratęsiau vasarą – pritvirtinau vasaros kraštus prie horizonto linijos...

Visi man sako, kad... Bet aš nesiklausau ir nueinu, todėl nežinau, kas po „kad". Nežinojimas – išlaisvina. O protingas žmogus išvis vengia „kad". Vietoj „kad" aš vartoju „bac", o po kitų žodžių – dar kitesnius.

– Ryt sekmadienis, – sako Trolė.

– Umgėbė, – atsakau.

Nesvarbu, ką sakai, svarbu – kaip.

– Nebyliu dėl bela tiur, – tęsiu pokalbį.

– Jūs prancūzas?

Linkteliu. Nors iš tikrųjų aš belgas. Tačiau tik porinėm dienom. Kitom galiu būti kitoks. Bet rytoj ir tai praeis. Manęs klaus: „Koks?" Aš atsakysiu: „Joks." Jokiu būdu nebūsiu anoks.

– Kodėl tu toks? – klausia Trolė.

– No čyn gūt abgemūt, – aiškinu.

– Ką jūs sakot...

– Nereikia visur ieškoti prasmės, – išverčiu.

Aš – be prasmės, be lyties, be tautybės... Ateity visi bus tokie.

Aš jau dabar tiek pažengęs, kad dvi valandas per parą galiu būti niekuom, o po valandą – bet kuom. Penktadieniais po pietų būnu arabų moteris ir vaikštau juodais rūbais. Vyrai žvilgčioja ir galvoja: „O kas ten, po rūbais?" Aš vylingai praskleidžiu kraštelį... Po rūbais – trotilo briketai.

Gera žinot, kad visi jūs šią minutę turit begales reikalų, o kitą minutę galit be jokio reikalo išlėkt į orą. Patys taip nesugalvotumėt. Tokios patirtys praturtina.

Dar pastebėjau: kai būni arabas ar rusas, tau nebūtina stengtis atrodyti įdomiam nei Europai, nei Amerikai. Tu savaime įdomus.

O kai buvau lietuvis, tai kartais pasiversdavau žalčiu ir palįsdavau po kokios ponios marškiniais. Ta nešasi mane į lovą, o aš pavirstu į sniegą ir ištirpstu.

Seni laikai... Gyvenau tuomet su rašomąja mašinėle. Vėliau – su plejeriu, printeriu... Šiedu – mano klaidos. Betgi buvau keturiasdešimties, o vyrui tai sunkus amžius...

Nūnai aš gyvenu su staline lempa. Ši nušvinta mane išvydusi net vidurnaktį, o kai gyvenau su moterim – visaip būdavo. Apie lempas gali sakyt: visos jos tokios. Ir tai – pagyrimas.

O kaip su mažom lemputėm?

Ogi niekaip. Palauksiu, kol jos užaugs.

Šiandien aš galėčiau gyventi net su jūrų pėstininkais. Manęs jau niekas nebegali įskaudint.

O mano raktas orientuojasi į spyną. Suplojau plaktuku ir maišau arbatą.

Jūs tik būkit tolerantiški, ir aš viską čia pakeisiu.

Nežinau, kada baigsis kelionė
Į gyvenimą naują ir gražų.
Taip senoviškai dunda vagonai,
O už lango toks liūdnas peizažas –

Per lietuvišką molį ir žvyrą,
Nudraskytais ženklais skiriamaisiais,
Bėga medžiai, nelyg dezertyrai,
Iš dutūkstančiai pirmojo gaisro...

LAIMĖS RATAS

Kartą gyveno žmogelis –
Paprastas, nepasiryžęs,
Suodinas voro švarkelis,
Dulkių bateliai suplyšę.

Pelkėj turėjo trobelę,
Vieškely – keturis vėjus,
Žilą barzdotą ožkelę –
Ta jo visai nemylėjo.

Klausės, ką vėjai dainuoja,
Kur lekia paukščiai, žiūrėjo...
Nieko jisai nežinojo,
Niekur jis vieškeliais ėjo...

Brolis aukštajam kalnely,
Sesė už mėlynų marių...
Vienas bičiulis tik – kelias
Vedas kartu, neišvaro...

Gimęs netyčia už girių,
Taip sau ir šiaip sau pasenęs,
Kartą – lyg tyčia! – netyčia jis mirė
Ir jau daugiau negyveno...

Bukelis atsiranda iš naujo

Bukelis kalbėjo čiabuviams:

– Rytą, vos pramerkęs akis, laukiu: tuoj ims griūti visokios nelaimės. Smagu, kai yra ko laukt! Ir vis tiek kartais kyla paikas noras gyvenimą pakeist...

– Eisiu laimės ieškot, – tariau.

– Eik, – atsiliepė žmona. – Bet žinok: visokie perėjūnai, išmaišę pasaulį, supranta, kad laimė – namuose.

– Oho! – stebėjaus. – Gal ir man taip nutiks... Bet kaip laimė galėtų namie atsirast? Kas tai turėtų būt?

– Mylimas žmogus, – tyliai tarė žmona.

– Tu man visados draudei į namus moteris vedžiotis! – sušukau. – O kai manęs čia nebus, anos tikrai baiminsis užsukt.

Trenkiau durim...

...O už durų plytėjo išorė: į vakarus driekėsi ilgumos, į šiaurę – platumos. Pasigailėjau nepaėmęs televizoriaus – galėčiau orientuotis pagal žvaigždes ir tiksliai žinočiau, kur esu. Dabar gi teko orientuotis pagal savo trobą, nuo kurios buvau nutolęs kiek mažiau nei per akmens metimą. Taip sprendžiau iš to, kad namiškiai slėpėsi už durų.

Negalėdamas paleist iš akių trobos, į priekį ėjau atbulas.

– Taip ir atsiradau čia, – pabaigė Bukelis.

Visi labai stebėjosi.

1.

Žinau, ko reikia, kad žmonės būtų laimingi. Bet niekam nesakau, nes, ištiktas laimės, žmogus labai susinervina: „Kas čia darosi? Kodėl aš toks? Ne, tai ilgai netruks...“

Ir nuliūdęs laukia visokių baisybių.

O va nelaimingas turi viltį: „Kada nors reikalai pasitaisys. Viskas man bus gerai.“

Ir tai pakelia nuotaiką.

2.

Tark sau: „Aš laimingas!“ Ir gal net būsi. Tik kitiems neprasitark.

– Kodėl tu toks? – kabinėsis. – Jau pridirbai ką nors...

Teisinsies, bet kas patikės...

Mūsiškiai tvirtai įsitikinę: laimingas čia tik tas, kas visokias šunybes krečia.

3.

Jei būtų nelaimės mokestis... Kuo labiau skundies – tuo daugiau moki.

Gal ir taptume laimingi?

AR GERVĖS KLYKIA TODĖL, KAD IŠGIRSTŲ STRASBŪRAS

– Kasmet bandau pakeisti savo gyvenimą, o nepavyksta, – skundėsi daktaras kunigas K.

– Ir nepavyks, – atsakė privatdocentas P. – Va, kitų gyvenimus tai gali šiek tiek pakeisti, nuolat šunybes jiems krėsdamas.

Kiek pamąstęs, K. pritarė kolegos nuomonei. Bet patikslino:

– Teisingiau būtų sakyt: žmogybes. Taip pat ne kiaulystes, o žmogystes... Gyvūnai čia niekuo dėti. Nebent vietoj žmoniškumo sakytume: parodė šuniškumą...

– Retas žmogus tai beparodo...

– Medžiai geresni, – tarė K. – Jie rodo didelį savaiminį mediškumą. Ypač rudenį.

P. nepritarė.

– Jei nebūtų žmonių ir niekas nematytų medžių, kažin ar jie išvis norėtų čia būti.

Abu susimąstė.

– Jei nebūtų žmonių, gal nė batų nebūtų? – klausė K.

– Batai – būtų. Batai kvailesni už medžius.

– O basutės?

– Tai itin lengvo elgesio avalynė.

– Dabar jas vadina salamander...

P. nustebęs nužvelgė draugą.

– Ir mus dabar gėjais vadina, – švelniai tarė. – Bet esmė juk nesikeičia.

Abu padūsavo, pasiklausė gervių... Paskui K. vėl klausė:

– Kažin kas atsirado pirmiau: žmonės ar batai?

– Lietuvoj – batai, – nėmaž nedvejodamas atsakė P.

– Tai jūs, kolega, laikotės nuomonės, kad mūsų žmogus ant batų užaugo?

– O kaipgi? Pirma atsirado kojos, paskui pilvas, liemuo... Galva išdygo vėliausiai, užtat ir liko silpniausia grandimi.

– Tai kodėl lietuviai taip pučiasi? – klausė K.

– Todėl, kad vis cepelinus ryja, – išaiškino P.

– Vadinas, jei pakeistume mitybos įpročius...

– Eksperimentuojama. Gal pavyks išmokyti pensinykus ir atliekas ėst...

– Maisto atliekas?

– Tą jie seniai moka. Yra kitokių...

– Didelė problema būtų išspręsta, – džiaugėsi K. – O kad seniukai dar šilumą išskirtų patys iš savęs... – pasvajojo. – Bet šitaip jau, manding, sunku juos patobulint...

– Sunku, – pritarė P. – Bet yra kitų variantų. Pastebėta, kad net šaltas radiatorius gali skleisti šilumą, jei nešiosi jį po kambarius. Jaunas, stiprus vyras įšils lėtai. Užtat seniukas...

Kolegos susimąstė apie ateitį, kuri žadėjo gražių permainų. Paskui K. tarė:

– Yra pasakyta: tegu tavo vaikai eina...

– O seniukai – kaip vaikai, – pritarė P.

– Tai tegu ir eina su radiatoriais ant pečių, užuot prie radijo murksoję...

Bet ėmė lyti ir profesoriai grįžo į šiltas Riomerio universiteto auditorijas.

Jei mano žmona pjauna mane be peilio
trisdešimt metų...
Ar aš turiu teisę trims sekundėms peilį paimt?
(Antanas Tveriaga. „Kreipimasis į visus Lietuvos žmones")

– Šiandien aš būsiu laimingas, kad ir kas bebūtų! – rikteléjau.

Mano riksmas sukėlė sniego laviną, ant galvos krito varveklis, atsidūriau ligoninėj. Seselė pakvietė į lovą.

– Žmogus gali jaustis gerai, kad ir kur jis būtų! – juokiaus.

Bet vos atsigulę ėmėm ieškoti vienas kito, įėjo mano žmona, tardytoja.

– Jūs su kita? – paklausė.

Laimė, seselė spėjo paslėpt savyje mano daiktinius įrodymus, tad sušukau:

– Aš nieko neturiu!

Bet kaip sykis pro duris įžengė daktaras, ir žmona nurodė jam:

– Užmigdykite šitą vyrą.

– Tai jūsų vyras? – traukdamas instrumentus pasitikslino daktaras.

– Aš vyras savaime! – rėkiau.

Žmona padavė daktarui mano kilmės dokumentus. Šis tarė:

– Su savo vyru galit elgtis kaip tinkama. Bet geriau atiduot į prieglaudą.

– Nenoriu, kad jis kankintųsi, – melavo ta.

– Gal kas nors paimtų...

Su viltim pažvelgiau į seselę. Ta purtė galvą.

– Aš vieną jau laikau namuose. Dviese nesugyventų.

– Šitas dresuotas, – sakė žmona. – Moka ramiai tupėt prie televizoriaus.

– Bet anas koks pikčiurna, – rodė į daktarą seselė.

Kol jie tarėsi, aš spėjau paskambint teisėjui ir, žengdamas pro duris, šis skelbė:

– Yra gyvūnų teisės...

– Kasparai! – sušuko žmona. – Į vietą!

Teisėjas pabruko mantiją ir susirangė ant kilimėlio.

Neįsivaizduoju, kaip tai galėtų baigtis, todėl baigiu...

Jūs įeinate į Rūmus, kuriuose trys šimtai šešiasdešimt šeši kambariai, atsisėdate ant aukso puodo ir sušunkate:

– Ei! Ar yra čia kas nors?

Jums atsako:

– Nieko nėra. Viskas čia jūsų.

Jūs pabąlate, paraustate ir išbėgate.

Ir parbėgęs savo lūšnelėn rašote prašymą pašalpai gaut.

Gyveno du broliai... Sykį jie sumanė apvogti savo namus. Pardavę daiktus, pragėrė, o grįžę namo skėsčiojo rankom ir kalbėjosi:

– Kažką reikia daryt.

– Tai darom...

Padarė... Kažkas ir klausia:

– Kodėl mane padarėt?

Broliai apsimetė nebyliais. Kažkas kad riktels:

– Eikit lauk, kvailiai!

Tie išėjo ir tarėsi:

– Kažką ne taip padarėm.

– Grįžtam ir kitaip darom.

Kažkas – neleist. Ir kaip tik tuo metu kur buvęs, kur nebuvęs dūlino policininkas. Išvydęs brolius laužiant duris, klausė:

– Kažkas ten yra?

– Nieko nėra, – išsigandę aiškino tie.

– Kažko nesuprantu, – sakė policininkas.

– Kažko ir mes nesuprantam, – pritarė broliai.

Policininkas specialiais įrankiais atvėrė duris, dairėsi po kambarius.

– Kažką slepiat?

– Ne, ne! – šaukė broliai.

– O kur jūsų daiktai?

– Kažkas išnešė.

Kažkas gi labai įsižeidė ir nurodė:

– Tai jie! O mane jau po to padarė.

– Ak! – šaukė broliai. – Kas dabar bus?

– Kažko aš galiu ir nematyt, – pasigyrė policininkas. – Ir negirdėt...

Broliai tučtuojau atidavė jam paskutinius marškinius.

– Kažkas privalės už viską atsakyt, – pažadėjo policininkas.

Paskui broliai dažnai užsukdavo į nuovadą pasiteiraut, kaip vyksta tyrimas.

– Kažką darom, – atsakydavo policininkas.

Broliai džiaugėsi ir kalbėjosi terpu savęs:

– Ilgai daro. Bus geresnis už mūsiškį!

– Kažką valdiškose vietose visuomet padaro.

– O paprastam žmogui geriau nė nedaryt...

Drybsojau kieme... Staiga iš dangaus tekšt šimtas litų.

O sykį šlumštelėjo skalbyklė, viryklė, duslintuvas ir maišytuvas su kriaukle.

Bet kai stambūs daiktai krenta, nėra malonu.

Užtat valdžia vis primena: nelaukim, kol viskas nukris iš dangaus.

Pasakų herojai visados leisdavosi į kelionę laimės ieškot.

Ir niekas niekados – darbo.

Prisiminkim, ar bent vienas – net paskutinis brolis! – išjodavo į svetimą šalį tam, kad įsidarbintų ten šlavėju, braškių skynėju?.. Kur tau! Senovės žmonės mokėjo svajot! Laimė jiems – mažų mažiausiai pusė karalystės ir dar gražuolė karalaitė ant krosnies.

Matau, mojat ranka: tai pasakos...

O juk pasakose sukaupta amžių išmintis!

Manding, anų laikų žmonės žinojo, kad laimė nėra darbas. Ką dirbantis žmogus mato? Mūrą, armatūrą... Sąskaitą faktūrą... O darboholiko gyvenimas – tai išvis pro šalį praėjęs gyvenimas.

Netekai darbo ir – sudiev, darbdavužėliai! Iškeliauju laimės ieškot... Štai kaip šiandien elgtųsi mūsų bočiai.

Pasakose visados laimi kvailys. Tiek ir belikę bendro tarp mūsų ir anų laikų gyvenimo. Kvailys ir šiandien laimi – įveikia dešimt protingesnių ir sėdi patenkintas. Ne pusę, o visą valstybę gauna pavaldyt.

O prisivaldęs – ilgai ir laimingai gyvena...

JEI BLINKEVIČIUS BŪTŲ MINISTERIS

Jeigu sermėga pilka apsivilkus
Vaikščioja tikroji išmintis,
Blinkevičius – ne išimtis.
(Juozas Erlickas. „Raštai", p. 43)

Jei Blinkevičius būtų ministeris
Tai jis nešiotų dailų sakvojažą brangiai girgždantį
Prikimšęs ikrų vėdarų eršketų irgi mandarinų
Mūvėtų jis krakmolytomis kelnėmis moleskino ir
apatiniais išvaškuotais
Švarkelis būtų iš krimplino pamuštas brangiais avikailiais
O kailinukai iš avijaučių tauriausių siuvinėti auksu bei
topazais
Susagstymai iš perlamutrų beigi perlų kiaukutų ir straigių
Bateliai iš vadinamosios juchtos pagal kinų receptą
senovinį
O iš vidaus jie būtų išmušti kailiukais ūdrų beigi
šermuonėlių
Ir nusagstyti rubinais smaragdais sagčiais bei safyrais
Jo kūnas būtų išmankštintas ir ištrintas dar kvapniais
aliejais ir ambrozija
Trintais muskato riešutais kokoso pienu ir kengūrų
liaukomis

Gyventų jis mansardose parketuose klozetuose bei vilose
Tarp alksnių kiparisų eukaliptų palmių ir akacijų
Rūsy laikytų p. Zinovjevą Sprindytę ir Helen
Blinkevičienę
Katros jam skambintų tyliaisiais vakarais cimbolais
liutnėmis bei arfomis
Ir mosikuotų smilkytuvais prikimštais kvapnios tabokos...
Tataigi štai kaip viskas būtų dailiai reikalingai ir patogiai
Jei Blinkevičius būtų ministeris.

Mėgstu sėdėti laukiamuosiuose ir laukti.

Man patinka pats laukimas. Lauki ir nežinai, ko sulauksi. Gal nepriims? O jei priims, tai neišspręs... O gal antspaudu priplos?

Kai nėr ko laukt, tai ir gyvenimo tarsi nėr...

– Prašom užeiti.

Dairaus, įvertinu padėtį. Pas daktarą vienaip jaučiuos, pas valdininką visai kitaip...

– Klausau jūsų.

Ponas juodu kostiumu. Vadinas, ne daktaras.

Susikaupiu ir išdėstau reikalą:

– Aš norėčiau, kad jūs man pašoktumėt.

Žinau, kad šis prašymas beveik neįvykdomas, daugsyk įvairiose instancijose atmestas. Beveik... Vilties vis dėlto yra.

– Man tai būtų didelis džiaugsmas, – aiškinu. – Prisimenčiau tą šokį visą gyvenimą ir vaikaičiams turėčiau ką papasakot... Netikiu, kad jums tai per sunku.

Matau, kaip jis pasitempia, ištiesina pečius.

– Jūs viską galit! – aš dar labiau stiprinu jo dvasią. – Ne tokias problemas teko spręst... Beje, užsirašiau pas jus prieš Kalėdas...

Kiekvienas pareigūnas reaguoja skirtingai. Todėl įdomu. Yra buvę, kad ima rėkt ir net grasint...

Bet šitas ramus, dalykiškas.

– Ką norėtumėt, kad pašokčiau? Kokiu stilium? Ant stalo ar aplink stulpą?

– Ant skiedryno, – lenkiuos. – Gaidį...

Išsitraukiu lūpinę armonikėlę...

Yra dar pareigūnų, kurie prisimena, kad jų pareiga – tarnauti žmogui. Bet nedaug.

AR LAIMĖ VISADOS VĖLUOJA TRIS DIENAS

1.

Gyvenime visko būna.

Tad būna ir žmonių, kurių gyvenime nieko nebūna.

Ir jie niekad nepateks ten, kur visko yra.

2.

Atsivertę laikraštį, įsijungę televizorių, žmonės ieško nelaimių, katastrofų... Kažkur kitur toks spalvingas gyvenimas!

Todėl aš kasdien pasistengiu bent vienam žmogui ką nors blogo padaryt.

Laimė nebūtinai už horizonto.

3.

Kieme sukaliau iš lentų skliaustus ir užsidariau. Pro šalį dūlino kaimynas.

– Keliu save kubu, – pasigyriau.

Anas žvelgia su pavydu.

Ir aš jau truputį pasikėlęs.

Gavęs Europos pinigus, susidėjau dantis,
nusipirkau batus ir nuėjau į kiną.
(Antanas Tveriaga. „Mano kelias", p. 267)

Anądien buvau pasiimt Europos pinigų. Nuėjęs taip ir pasakiau: „Duok man, Europa."

Ir davė. Kodėl turėtų neduot? Aišku, ten buvę kažkokie, matyt, lietuvių kilmės paloviniai purkštavo: „Neduot jam! Neduot..."

– Ar šitas durnesnis už kitus? – paklausė Europa.

– Toks pat, – atsakė paloviniai.

– Še tau pinigai, – tarė Europa. – Neškis ir džiaukis.

Gavęs pinigus, tapau laimingas. Netiesa, kad laimė ne piniguos. Taip kalba tie, kurie turi daug pinigų ir bijo, kad kitas neatimtų. Arba – visai praradę viltį jų turėt.

Aš ilgai neturėjau, todėl žinau: be pinigų laimės – nier. Net meilė su pinigais trunka trejus metus, o be – tris mėnesius. Tad jeigu jus aplankė laimė be pinigų, būkite budrūs. Neprošal ir sveikatą pasitikrint...

Jūs sakot: pinigai gadina žmogų. O aš sakau: tas žmogus jau yra pagedęs, tik be pinigų jam sunku atsiskleist. Į veidrodį pažvelkit!

Jūs nuolat tarškat apie dvasines vertybes. Bet – nekalbant apie tai, kad veltui anų nė negausi, – visos tokios vertybės itin

gražiai dera su pinigais. Štai sėdžiu jachtoj, supamoj lengvo Adrijos brizo, skaitau „Nusikaltimą ir bausmę“, ir ašaros man byra – taip aš užjaučiu vargšę auką. O va kitados, kai skaičiau tą pačią knygą priplėkusioj palėpėj, tai vos susivaldžiau pats negriebęs kirvio, nebėgęs užmušinėt taukais aptekusių senių... Tai kas geriau?

Dar jūs kalbat apie dvasinę tuštumą, kurion įkritęs gailiai rėkia turtuolis...

Aišku, jei tu visą gyvenimą tik ir galvojai, kaip prasimaitint, susimokėt už būstą... Ir staiga po kojom šlumštelėjo maišas pinigų – tau atsivers tuštuma galvoj, nes kitų minčių ten seniai nebėr. Todėl pinigų maišo negalima duoti tiems, kam jau per penkiasdešimt.

Kas ten dar cypauja: misija... misija...

Ak taip!.. Daugelį lietuvių sutvėrė Dievas, todėl jie privalo atlikti misiją.

Aš tai esu kilęs iš beždžionių, be to, dar neišsivystęs. Taigi misijos neatlieku, gyvenimo tikslo neturiu, gyvenimo prasmės nematau.

Bet būtent todėl, lyginant su anais, gyvenu gan prasmingai: nemeluoju, kad matau prasmę, nežudau vardan tikslo, o būdamas baikštaus beždžioniško būdo, vagiu retai ir po nedaug.

Aš norėčiau pūsti obojų. Pūsdamas galėčiau išsakyti viską, kas jaudina, išreikšti save ir padėti kitiems. Kai pūsčiau, sunyktų visokios blogybės, o žmonės taptų geresni. Geriems pūsčiau daugiau, ir jie dar labiau gerėtų. O blogieji patys stengtųsi tapti geri, nes norėtų, kad ir jiems papūsčiau. Aš pūsčiau žmonėms į ausis, o padangų nepūsčiau. Pūsčiau naktimis, nes tada geriau girdėti. Žinau, kiti sakytų: „Papūsk man į...“ Bet aš ten nepūsčiau. Arba pūsčiau tik ypatingais atvejais, kai negalėčiau nepūsti. Vidinis poreikis pūst – tai svarbiausia. Nes pūsti reikia tik tada, kai yra įkvėpimas. Nors pats pūtimas – iškvėpimas. Tuos dalykus sunku suderint. Todėl nedaug pučiančių, o dar mažiau – klausančių.

Pūtikai yra geriausi, nes jie viską išpučia kitiems. Įtraukia tylą, o išpučia triukšmą. Šį suskaido į smulkius skirtingo ilgio gabalėlius ir kiekvienam padalija pagal nuopelnus.

Nėra žodžių, kuriais apsakytum obojaus garso grožį. Vieniems girdisi: „Tūūū!“, o kitiems: „Kvar kvar!“ Tai liudija, koks obojus daugiareikšmis: klausydamas obojaus, kiekvienas gali išgirsti tai, ką seniai norėjo sužinoti, bet nedrįso paklausti. Laimė, protingesni jau ima suvokti, kad vėjas pučia be prasmės, tad pašaipiai nusigręžia ir klausosi obojaus...

1.

Būna, žmogui viskas krinta iš rankų.

Todėl aš visuomet budrus. Pastebėjęs tokį žmogų, prisigretinu ir susirenku iškritusius daiktus.

Aš suinteresuotas, kad žmonės gyventų vis geriau ir turėtų kuo daugiau daiktų.

2.

Mano verslas sekasi gerai, namuose vis daugėja daiktų ir staiga žiūrim – uošviui nebėr vietos. Nenoriu senelio išvežti miškan – pasodinu tarp dvigubų plastikinių langų. Vietos nedaug, bet kiek senam žmogui reik?

Ir svečiui pramoga, ir namiškiams nauda – senelis drėgmę sugeria, langai neaprasoja.

Tėvas ardė lubas, motina grindis lygino, o sūnus lovoj snaudė.

– Pastebėjau, kad mūsų lubos kaimynui iš viršaus yra grindys, – aiškino tėvas.

– Daugel kas dabar netradicinės orientacijos, – dūsavo sūnus.

– Ot išardysiu ir pažiūrėsiu, kas bus! Mes ir be lubų galim į priekį žengt. O va kaimynas tai kažin kaip atsispirs.

– Bet į ką tuomet aš žiūrėsiu?

– Eitum laimės ieškot, – siūlė tėvas. – Pasaulio pažiūrėt...

– Aš pasakau sau, kad esu laimingas, ir būnu toks, – aiškino sūnus. – O iš visų pasaulio dalių svarbiausias yra vidinis...

Tėvas kūjeliu pataisė anam galvą, o motina, kuri visados norėjo, kad visi ir be laimės būtų laimingi, linkėjo aniems net žirgų lenktynėse laimėt.

– Sakei gi, kad asilas... – abejojo tėvas.

O tuo metu pro skylę įkrito kaimynas ir šaukė:

– Ar tai jūs mūsų name žengiat į priekį? Ar čia priekis?

– Ką jūs!.. – vietiniai kaipmat išsižadėjo idealų ir traukėsi atbulom.

O traukdamiesi dar ilgai kalbėjo apie priekį, nors ir neturėjo ko pasakyti, mat nė vienas tokio daikto nebuvo regėjęs.

Betgi visi mes kalbame ne dėl to, kad pasakytume.

1.

Toks solistas aiškino, kad išėjęs į sceną jis nori žmonėms kažką pasakyt.

Tai pasakyk:

– Vakar valgiau blynų su grybais.

Ir eik sau.

O jei negali gyventi be scenos, tai būk scenoje. Bet tik tom dienom, kai nebūna koncertų.

2.

Menotyrininkė daktarė Olė Pupytė aiškino:

– Muzikantas groja, norėdamas pasakyt... Šokėjas šoka, norėdamas išreikšt...

– O kodėl jie negalėtų pasakyt ir išreikšt kaip žmonės, – piktinaus. – Aš gi nepučiu triūbos, norėdamas pasakyt: „Labą dieną." Atėjęs pas daktarą, nebandau išreikšt skausmo šokdamas...

– Kultūra toks dalykas, – atsiduso Olė. – Tu nesuprasi...

Daugiau man paaiškino kiemsargis:

– Kultūros kiekvienam galima įkrėst rykštėm. Išgirdai besikeikiantį – čiaukšt! Pamatei bešiukšlinantį – šmaukšt! Kitokiais būdais kurt kultūros nė nereik.

Bet remti kultūros kūrėjus – būtina. Jei kūrėjas nebegali pats išeit iš baro, jį išvedam į aikštę ir paremiam specialiais strypais.

Jei kiekvienoj aikštėj vietoj Kultūros ministerijos pinigais paremtos skulptūros stovės strypais paremtas skulptorius...

Pigiau. Protingiau. Prasmingiau.

3.

Kada nors aš imsiu kurti šiuolaikinį meną. Pardavinėsiu jį Vilniaus miestui ir krausiuos milijonus.

Pilna skardinė su skumbrės konservais – dar ne šiuolaikinis menas. Pirma reikia skardinę atidaryt ir skumbrę išvalgyt.

Bet ir tuščia skardinė – tik kūrybos pradžia. Reikia net kelių skardinių, ir jos turi būti išdėstytos tam tikra tvarka. Į skardines priberiam sliekų.

Kairiajam kompozicijos kampe statau suplyšusį batą. Atseit kažkas valgė, svajojo... O kur jis dabar?

Kiekvienas parodos lankytojas galės įkišt į batą koją. O bate – pelėkautai! Kur eini, žmogau!

Batas – aulinis. Kvailiui – šiaip gražu. O išminčius susimąstys: „Gal aš durnas kaip bato aulas?“

APIE LABAI SVARBIUS, NET YPATINGUS, DALYKUS

Sunku būt dviese. Gal net neįmanoma...
Bet juk visados yra trečias!
Va, kai nebuvo televizoriaus... Kaip tuomet
žmonėms buvo sunku! O jie ištvėrė...

(Vydūnas. „Milžinų dvasia", p. 279)

Visi žino, kad televizija bukina. Bet visi žiūri. Vadinasi, mūsų žmonės nori būti buki.

Tik reiktų žinoti, kad ne visos laidos veikia vienodai. Geriau žiūrėti tas, kurios bukina iš lėto. Taip įdomiau. Ir, aišku, žiūrėti porom ir atbukti kartu. Nes jei vyras atbuks greičiau nei žmona, natūralu, kad ims dairytis į bukesnes. Taip išyra šeimos.

Deja, vyrai žiūri dažniau. Supratinga žmona turėtų neleist vyro vieno prie televizoriaus. Tik ar sulaikysi? Todėl reikia sėsti ir žiūrėti kartu, kad ir ką rodytų.

Bėda, kad skirtingos laidos vyrus ir moteris bukina skirtingu greičiu. Vyrus itin sparčiai bukina koviniai fimai ir politiniai debatai. Moterys gi, matydamos tą pat, bunka lėčiau, mat spoksodamos mažiau įsijaučia.

Moteris stipriai veikia serialai ir gyvenimo būdo laidos. Sakysit, vyro tuomet galima nė nesodint šalia, o skirti kokį ūkinį darbelį. Arba tegu jis kitam kambary žiūri kovinį...

Bet juk kiekvienas pats sau atbuks tiek, kad antras jo niekad nebepavys.

Pagaliau, daug gražiau, kai bunkama drauge. Tas pasiaukojimas, kai vyras murkso šalia moters, žiūrėdamas tai, kas jį silpnai teveikia... Ir atvirkščiai... Taip išsaugomos šeimos.

Kai kas klausia: ar vaikus būtina bukint prie televizoriaus? Ne! Vaikai turi geresnius bukintuvus. Tėvai gali tik pavydėti vaikams, mat patys jau yra tiek atbukę, kad šių nuostabių, bet šiek tiek sudėtingesnių nei televizorius, prietaisų, nebesugeba suvaldyt.

Kai kurie tėvai didelėm valios pastangom atsiplėšia nuo televizoriaus ir bando bendraut su vaikais. Bet jei vaikas jau ūgtelėjęs tiek, kad gali pats prirėpliot prie kompiuterio, ryšio nebebus.

Vienas – šiaip bukas, kitas – fėis bukas...

Tėvai tą supranta ir grįžta prie televizoriaus.

Tačiau kodėl gi mes taip trokštam atbukti?

Todėl, kad bukam viskas kitaip atrodo.

Bet ne bukam gal irgi kaip nors atrodytų? Gal net geriau?

Gal... Tik mes taip greit atbunkam, kad nė nespėjam pamatyti, kaip iš tikro čia viskas yra.

Bukelis žinojo, kad yra bukas, ir labai krimtosi. Kaimynas patarė skaityti protingas knygas. Bukelis ėmė skaityti, bet nejautė, kad proto daugėtų. Vienoj perskaitė: kas daug kentėjo, tas daug supranta. Ėmė kentėti kasdien po tris valandas prieš valgį. Jokių rezultatų. Įsižeidęs tarė sau:

– Eik tu na...

Išėjo...

– Aū-ū, Bukeli, kur tu? – skambino pati.

– Ogi pasiunčiau save...

...Ten, kur dabar jis buvo, minias regėjo. Daugelis buvo pasiųsti kitų, bet buvo ir tokių, kurie, kaip ir jis, pasiuntė save patys. Šie laikėsi atokiau ir atrodė išdidūs.

– Pagaliau atėjai į protą, – gyrė moteris. – Kada grįši?

Vyras nieko neatsakė. Pirmąsyk gyvenime jautėsi laimingas.

1.

Skaitau senuosius raštus: gyventi reikia šiandien, ne laukti stebuklų, o džiaugtis smulkmenom.

Kilsteliu stiklelį... Šimtgramis – tikrai smulkmena. Džiaugsmas plūsta į kūną...

Staiga sudunda žemė ir mano celėn įsiveržia žmona. Visas drebėdamas slepiuos po lapais.

Žmona – tai ne smulkmena. Čia jau nėr kuom džiaugtis.

2.

– ...suskystintų dujų terminalą, – tariau.

– Ką čia paistai? – riktelėjo pati.

– ...privalės atlyginti žalą...

– Baik!

Nužvelgiau tą moterėlę. Kokia ji laiminga!

Jei būčiau politikas, taigi kasdien šitaip paistaliočiau.

Užmegzti romaną... Daug apie tai girdėjau, spaudoj skaičiau...

Įdėmiai nužvelgiu žmoną... Iš visų pažįstamų jinai man labiausiai patinka. Tai gal pasiūlyt susitikt mieste, į teatrą nueit... Paskui parsivesčiau tą ponią čionai, pasiklausytume muzikos, pakeltume šampano taures... Ir tada...

O jei sušuks: aš ne tokia!..

Na ir kas! Gal dar labiau gerbčiau? Gal net iškviesčiau jai taksi...

O jei neprieštaraus? Jei panorės ir kitądien čia pasilikt?

Būtų negerai. Po tokios nakties norėsis vienam padrybsot, ramiai pagalvot apie tai, kas nutiko... O vėl susitikt galėtume po savaitės... Išsiskyrimas patikrintų jausmus. Šiaip jau man patiktų neįpareigojantis romanas be jokių priesaikų...

Darsyk įdėmiai nužvelgiu žmoną. Paskui užsimerkiu ir bandau susivokt savyje. Ne, tikrai nėra taip, kad be šitos moters neįstengčiau nė dienos ištvert.

Tad vieną rytą įsidrąsinęs tariau:

– Gal susitinkam po darbo prie varpinės? Nueitume į teatrą... Pavakarieniaut į restoraną...

Ir žiū – moteriškė, apsirengusi kažkokiais neregėtais rūbais, jau staiposi priešais veidrodį. Kaipgi! Pasimatymas, matj!..

Bet ko man nervintis? Pasimatymas tai su manim!

Vis tiek apmaudu. Taip iškart sutiko, net apsidžiaugė. Negi ji nesupranta, kur iš tikrųjų suka vyras, kviesdamas į restoraną?

Neisiu! Tegu pasėdi viena, pasikankina... Gal supras, kad vyrais negalima pasitikėt. O aš tuo metu su kaimynu pasėdėsiu...

Ir vis dėlto nuėjau. Taip staiga nutraukt santykius... Bet ir maivytis, teatre vaidint, kad patinka, – ne mano stilius.

– Eisim kitur, – tariau.

– O tai kur?

– Į lovą.

Ta kad ims rėkt:

– Puošiaus! Laukiau... O tau tik lovoj parpt... O man vis valgį taisyt... Na jau ne!

Žiūriu – net paraudonavus. Ir tokia šilta banga plūstelėjo krūtinėn. Anava kokia neprieinama! Užu rankos baugu paimt...

– Tebūnie į teatrą, – suniurnėjau.

Paskui bus matyt...

APIE KVAILĄ PAPRATIMĄ VISUR IEŠKOTI PRASMĖS

Aš mėgstu nešti žmoną per tiltus. Privažiuojam kokį tiltą, imu ją ant rankų ir pernešu. O jei niekur nevažiuojam, tai šiaip veduos prie upės.

Nešu ne dėl to, kad turėčiau mintį numest ją nuo tilto. Ir ne dėl to, kad iš didelės meilės norėčiau ant rankų nešiot. Ir tikrai ne dėl rezultatų.

Ir ne dėl to, kad kažką įrodyčiau sau.

Ir tai nėra jokia simbolika – atseit nešu savo kryželį...

Ir ne mankšta.

Bet nemanau, kad turėčiau kažką kažkam aiškinti, teisintis...

Ką apie tai galvoja mano žmona?

Prisitaikė. Priima mane tokį, koks esu, ir nebando pakeist. Po teisybei, aš nė neklausiau, ką ji galvoja. Nereikia įkyrėt.

Sykį žmona priekaištingai man tarė:

– Skaičiau žurnale, kad visi vyrai gali pasiekt orgazmą.

– Tegu siekia, – gūžtelėjau pečiais.

Norėjau dar pridurt, kad aš ir taip nemažai pasiekęs, kad aš ne toks kaip visi...

Bet argi supras? Jei nori vaidytis – keisčiausių priekabių gali išgalvot...

– Ir daugelis moterų gali! – tęsė jinai. – O prieš karą tokių buvę mažiau nei pusė...

– Tai prieš Pirmą pasaulinį gal nė vienos nebuvo? – sumečiau. – Vadinasi, tai nėr svarbu. Tikrai nemanau, kad mums to reik. Jeigu žodis toks bjaurus – ir tas dalykas negali būt geras... Bet kad nori, tai siek.

– Dalis moterų net suvaidinančios orgazmą...

– Tu ne artistė, – raminau. – Ir ačiū Dievui...

– Nors iš tikrųjų tai visos galinčios pasiekt... Svarbu partnerio veiksmai...

– O aš mėgstu veikt vienas! – pareiškiau. – Niekuom negali pasitikėt.

Trenkiau durim ir išėjau iš namų.

Gyveno trys broliai. Du mokėjo prisijungti
prie interneto, o trečias – ne.
Kada nors šitaip prasidės visos pasakos...
Atspėkit, kuris brolis laimės?

(Antanas Tveriaga. „Paslėptas protas", p. 4[illegible])

Vienam pavojinga namie – sienos stumdosi, durys trankosi, o lubos neužgula tik dėl to, kad yra netradicinės orientacijos: man – lubos, o kaimynams – grindys.

Todėl išėjau į pasimatymą, mat „Feisbuke" susipažinau su jauna dailia blondine. Pasiėmiau šakes, ryšulį granatų... Ne su gėlėm gi eit! Vis dėlto pirmas pasimatymas...

Bet ne pirmas atvejis. Anąsyk vietoj blondinės atėjo pusamžis bjaurus vyras...

Apie save blondinei rašiau, kad esu juodaodis, trijų metrų ūgio, žaidžiu NBA, o laisvalaikiu studijuoju Berklyje. Aš neapsimetinėju, nes žmogus yra toks, kokios jo mintys, o mintyse aš įsivaizduoju save būtent tokį.

Bet gal šįsyk ateis bevaikė turtingų amerikiečių pora...

Neprieštaraučiau, kad mane įsivaikintų. Kas, kad man jau per penkiasdešimt! Vis tiek jie su manim turėtų elgtis kaip su vaiku: išmokyti kalbėti, nes aš nemoku nė žodžio angliškai, už rankos vedžioti po Ameriką, nes vienas bemat pasiklysčiau. Nemoku aš nei kultūringai valgyt, nei gert, tad naujoji mama

turėtų daug malonaus vargo, pakol atpratintų mane nuo buteliuko, o jeigu ji dar jauna, graži – ir nuo krūties... O mano naujajam tėčiui būtų smagus užsiėmimas, kol išmokytų mane amerikoniškų žaidimų – lošti biržoje, golfo aikštyne... O kadangi stryktelėjęs aš jau pasiekiu lempą – gal užrašytų net į krepšinio klubą...

„Feisbukas“ teikia visokių galimybių. Žinau, kad vienąsyk man pasiseks.

Pas mus atėjo moteris!

Na, ne visai moteris – žmonos giminaitė. Bet aš vis tiek pagyvėjau. Tik va maniškė... Kaip tą iš namų išgrūst?

– Gaisras! – rikteliu.

– Nekreipk dėmesio, – aiškina viešniai pati. – Jam dabar toks amžius...

Paraudęs lendu po stalu ir žaidžiu su dirbtiniais kiškučiais. Žinau, kad tiems atrodau labai gudrus.

O jos gurkšnoja iš mažų taurelių, plepa apie vyrus... Man taip nuobodu!

Pagaliau žmona šūkteli:

– Eik šen, Juozuk! Padeklamuok tetai eilėraštį.

Išraustu it burokas, bet deklamuoju, nes labai noriu tai poniai patikt.

– Oho, kaip jis sugeba! – stebisi ši.

Patenkinta žmona pašiaušia man plaukus.

– Juozukas pats ir parašė!

– O mano stuobrys tik skaityt temoka, – vypteli viešnia. – Ir tik žurnalą...

Čia ji sukužda maniškei į ausį. Bet aš nugirstu: „...su plikom bobom.“ Kad suspurdės širdelė!

– O dabar Juozukas dar padainuos! – skelbia pati.

Aš dainuoju, mušu būgnelį ir net kojytėm patrepsiu.

– Gerai tokį namie laikyt, – pavydi ponia.

– Bet ir vargo kiek!.. – atsidūsta žmona. – Šuniukas būtų geriau...

– Kad ir tie dabar turi teises. Aš į savo kiemsargį jau kreipiuosi: „Jūs...“

– Sunku su augintiniais...

Aš pabaigiu dainelę ir nusilenkiu. Viešnia ploja, o maniškė tik per užpakalį pliaukšteli.

– Dabar bėk sau.

Ir jos vėl ima plepėt. O man taip norisi, kad ponia žiūrėtų į mane savo žydrom akim... Lendu prie stalo, net bandau taurelę pasiekt.

– Tu jau didelis, Jūzap, – subara žmona. – Pasėdėk vienas kampe.

Sėdžiu, ašaros tvenkiasi akyse. Gal pavartyt kokį žurnalą? Aš skaityčiau net filosofines knygas, jei tos būtų su plikom bobom. Bet ten vis vyrai su barzdom... Todėl nieko nesuprantu. Keletą suplėšiau ir prisidirbau lėktuvėlių...

Sunku man čia būt. Kad nors ta ponia pamyluotų...

Įlipu į vonią ir imu rėkt:

– Gelbėkit!

Žmona tikrai neateis. Bet svetimas žmogus gali pagalbos ranką ištiest...

– Kad ir kaip žiūrėtum, o pripučiamos moterys geriausios, – tarė Konstantinas.

– Jūs geriau žinot, rektoriau, – pritarė Mikalojus. – Tik kaip su anom susipažint?

– Anzelmute! – pašaukė Konstantinas.

Įėjo apvalaina moteris. Mikalojų net šiurpas nukrėtė – tokia ta buvo graži!

„Bet Konstantinas mano draugas!.. Kad jis galą gautų... Negerai, oi negerai...“

Anzelmutė pabučiavo Konstantiną, ir ant kaktos šiam liko raudona širdukė. „Tai ženklas...“ – sumetė Mikalojus.

Nedelsdamas stvėrė žarsteklį ir kirto bičiuliui į kaktą.

– Išmesime kūną pro langą, – tarė. – Jūs imkit už kojų... Bet kodėl gi taip šnypščiat? Gal aš ką nors ne taip?..

– Ak ne... Tai oras veržiasi... Diktas, bestija... – Anzelmutė pametė kūną.

Išgąsdintas Mikalojus žvelgė į moterį – ši atrodė subliuškus ir nebe tokia daili.

– Brangioji! Ar aš mokėsiu pripūst?.. Gal yra instrukcija?

– Sudraskė... Tas kvailys keldavo scenas.

„Ką daryt? – blaškėsi Mikalojus. – Aš ir su paprastom nemokėdavau apsieit...“

Kai vėl pažvelgė į Anzelmutę, išvydo raukšlėtą, vos klibančią senę. „Grožis... Kaip greit jis nuvysta...“ – šmėstelėjo liūdna mintis.

Ir jis ūmai suprato, kad svarbiausia – vidinis grožis, kurio nestokojo Konstantinas. Deja, šis drybsojo kertėj ir atrodė viskuom nusivylęs... „Manding, nutrūko draugystė, – karčiai mintijo Mikalojus. – Ir meilė baigės... O laimė... Kur jinai?“

Trinktelėjo durim ir paliko universitetą, neišbuvęs nė metų.

Parsinešiau į namus pripučiamą vyrą, pasodinau kertėj prie televizoriaus, kur paprastai drybsau pats. Nemanau, kad mano pati pastebės skirtumą...

Laisvas! Išėjęs atsiremiu baro sienon... Tas nuostabus vyrų pasaulis! Alus, moterys, mašinos, politika... Bet kartais vyrai namus prisimena.

– Bijau žmonos, – sverdėja vienas.

– O manęs? – klausiu.

– Tavęs – ne! – jis apkabina, apseilėja skruostą.

O kaip vyriškai kvepia – vėmalais, tepalais, kojinėm, laiptinėm... Pasikviesčiau į savo namus, bet ten – žmona...

Vyras griūva po krūmu ir užknarkia. „Mano pirmasis“, – meiliai mąstau. Šiluma plūsta krūtinėn. Kaip gera turėt vyrą!

Anava policininkas... Net karštis išmuša. Nes žinau, kad policininkas gali nusivest mane ten, kur daug vyrų. Įgrūst kameron, kur vieni vyrai. Vieni! Štai kodėl jie, vos išėję, grįžta atgalios ir sėdi, sėdi... O jei reiktų ankštoj patalpoj dešimt metų su moterim... Kaip smuktų nusikalstamumas!

– Tai mano vyras, – sakau.

– Papūsk, – atsako policininkas.

Aš sumišęs. Prie gyvo vyro! Bet jis jau grūda man burnon savo daiktą. Liečiu lūpom plastmasę... Policininkas, manding, neįgalus, o vis tiek... Papūsk mat jam!

Ak, tie vyrai! Juokingi, mieli iškrypėliai...

1.

Vytenis kalbėjo:

– Mane kitados prižadindavo trimitai. Dabar – prostata. Pigiau ir patogiau.

Vytautas pritarė:

– Aš kitados vesdavau minias. Dabar – mane patį Alzheimeris išsiveda.

– O aš anąsyk pamiršau, kad einu į valdžią, tai namo parėjau, – pasigyrė Gediminas.

Visi pagalvojom tą pat: gyvenimas gerėja!

2.

– O aš nelaikau šlapimo! – pareiškė senelis Rėmelis. – Jei laikyčiau... Kas iš to būtų?

– Kas ten bus!.. – juokėmės.

– Aš ir pinigų nelaikau, – tęsė Rėmelis. – Nei tarnų, nei gyvulių... Ničnieko!

Visi prisiekėm taip gyvent.

ŽENKLAI, PRANAŠAUJANTYS VISUOTINĮ PAKILIMĄ

– Girdėjau, gyvenimo tempas vėl padidėjęs, – tarė K. – Kažin kodėl? Ar Žemė greičiau sukasi?

– Tai žmonės labiau suka, – išaiškino P.

– Ar žmonės blogesni nei prieš karą?

– Tokie pat. Technologijos keičiasi.

– Atseit per tą patį laiką jie gali daugiau nusukt?

– O ateity – dar daugiau galės.

Tai kodėl jie skundžiasi?

– Tik tie, kurie nesuka, – patikslino P. – Bet jei suktų visi – koks tada būtų tempas! Tie skundų maišai pirmieji neištvertų...

Abu pasidžiaugė, kad tik išrinktiesiems leidžiama sukt.

– O vis dėlto būtų gerai tiksliai žinot, koks tas gyvenimo tempas, – pasvajojo K.

– A kam tau reik?

– Jei pareigūnas sustabdys... Juk jei gyvenu per lėtai – gal trukdau kitiems gyvenimo dalyviams? O jei itin greitai – keliu grėsmę? Esu doras pilietis ir noriu gyventi leistinu greičiu. Yra teorija, kad žmogus gimęs laimei kaip paukštis skrydžiui.

– Nusiramink, – P. uždėjo ranką bičiuliui ant peties. – Šitas žmogus dar negimęs.

K. lengviau atsiduso. Nors ir pats taip manė, bet vis nusmelkdavo širdį: o jeigu?..

Išėjau laimės ieškot...
Grįžtu nešinas laime...
Žmona paslepia laimę juodai dienai.
Ir vėl viskas po senovei.

NAUJI EKSPERIMENTAI SU GYVAIS ŽMONĖMIS

1.

Laikrodis rodo aštuonias. Vadinas, reikia ieškoti moters. Aštuonios kažkaip susijusios su moterimis.

Deja, namie visados randu tik žmoną.

– Kodėl aš negalėčiau gyventi su moterim, kaip kiti vyrai? – skundžiuos.

Ta – pliaukšt per užpakalį. Aš – rėkt.

Nėra laimės šiam pasauly!

Ūmai prisimenu: kai aptirps ledynai, tai net keletas valstybių, esančių Ramiajam vandenyne, išnyks nuo žemės paviršiaus.

Manding, laimė yra. Bet – visados su kitais.

Toks pagauna pavydas! Sekasi kvailiams...

2.

Jei vyras išvykęs, o pas jo žmoną ateina kitas... Nebūtinai kažkas įvyks! Įrodžiau bandymais.

Grįžęs iš kelionės, beldžiuos į savo duris. Atidaro pati.

– Ar Juozas namie? – klausiu. – Norėjau pjūklą pasiskolint.

– Juozas komandiruotėj.

– Ak, šitaip!.. Tai einam į lovą.

– Ką jūs kalbat!..

– Maloningoji ponia, – aš lenkiuos ligi žemės. – Būtent tokio atsakymo ir tikėjaus.

Patenkintas nusiimu avino kaukę.

Paskui visą vakarą sėdim prie televizoriaus ir žiūrim filmus, kur kiekvienoj serijoj žmonės apgaudinėja kits kitą...

Tai filmai mus ir išdurnina, mat filmuose privalu rodyt, ko nėra gyvenime. Kas gi žiūrės serialą, kuriame vyras ir moteris ramiai sėdi ant sofos ir visą vakarą žiūri serialą?

Nors būtent tai ir reiktų rodyt.

3.

Jei vyras namie, o jo žmona išeina pas kitą... Sunku numatyt tolesnius įvykius. Todėl renkamės atvirkštinį variantą.

Štai laikrodis rodo aštuonias, ir žmona jau staiposi priešais veidrodį.

– Išeinu į pasimatymą.

– Pasikviesk savo brangiausiąjį į namus, – siūlau. – Paruošiu vakarienę...

...Vakare sėdim trise prie stalo.

– Iškepiau pyragą su sprogstamuoju įdaru, – šypteliu.

Aniedu irgi vypso. Aš paeinu į kertę ir sakau:

– Papjaustykit, gerbiamasai.

Jaunikis baksteli į keptą rožę.

Pyragas sprogsta ir ištaško jam snukį.

4.

– Vėl tas pats! – guodžiuos policininkui.

– Jei niekas nesikeičia į gera, kalta pasąmonė, – išaiškina pareigūnas. – Ir su sąmone darom nesąmones. O pasąmonė – išvis be sąmonės.

Aš tik rankom skėsčioju.

– Nesuprantu šitų dalykų. Parodykit verčiau man savo pystalietą.

Jis išsitraukia iš kelnių kažkokį vamzdį.

– Jį reikia išvalyt, – sako. – Apžiokite.

Aš apžioju. Tuo metu įeina žmona.

– Atrodot kaip gėjai, – pagiria.

Man tiek džiaugsmo!..

5.

Sykį tariau pačiai:

– Vyras irgi žmogus!

Apsimetė neišgirdusi.

Betgi svarbiausia: nešoko prieštaraut! O juk tai taip nelengva! Nesikabinėt prie žodžių, praleist pro ausis lepteltą nesąmonę... Kiek reik supratimo!

Jei pasakiau kvailai, tai dar nereiškia, kad noriu paerzint. Gal aš tiesiog kvailas.

Tik šiek tiek geros valios ir sugyvent – įmanoma.

Po vedybų svarbu dėt abipuses pastangas, kad kuo greičiau praeitų meilė. Tada lieka pagarba. O gerbdamas žmogų, neimsi priekabiaut, įžeidinėt... Gerbiamą norisi net išklausyt. Prieš gerbiamą ir pats stengies geresnis atrodyt.

Prasideda normalus šeimyninis gyvenimas.

6.

Miegančią žmoną pririšu prie lovos...

Man gražu, nors dar nė pats nesuprantu, ką noriu šiuo bandymu įrodyt. Yra tokių siekso žaidimų... Bet ką toliau daryt? O gal aš jau didelis ir man nebetinka žaist? Pasekmes, beje, nesunku numatyt... Gal verčiau atrišt?

Protu suvokiu, kad tai būtų teisingas sprendimas, tik širdis priešinasi.

Palikt pririštą ir išeit trim dienom? Irgi geras sprendimas. Bet pavojingas.

Saugesnis – apsimest, kad virtuvėj aš ir pats pririštas. Ir ramiai ten maukt degtinę.

Arba – užsimovus bandito kaukę, padus jai padegint. Paskui įsiveržt su Juozapo rūbais ir išvaduot. Šitas variantas itin įdomus.

Dar galima pritaisyt prie lovos ratukus ir stumdyt gatve... Bet kas iš to?

O gal man stovėt prie lovos ir cinamoną barstyt?

Anava jau dunda miegamajame... Gal granatą įmest?

Linkstančiom kojom sliūkinu prie lovos ir atrišu.

– Kodėl taip padarei?!

Ką aš žinau? Gal tikėjaus: padėkos...

Stoviu kojūgaly ir skėsčioju rankom.

7.

O jeigu išvežt žmoną į mišką?..

Gera mintis! Miške jai gal net patiktų. Sakė, kad aš gyvulys. O ten – žvėrys. Aukštesnis lygis!

Kažin, rogutėm išvežt ar su lova? Man gražiau rogutėm...

...Praradimų nuojauta pakeičia charakterį: jau kuris laikas elgiuos kitaip. Netekus artimo, visados atrodo, kad tai, kas svarbiausia, liko nepasakyta, todėl skubu pasakyt:

– Dvidešimt metų be peilio pjovei! Bet jau nebeilgai man liko kentėt...

Žmona įdėmiai nužvelgia mane.

– Tikrai nekaip atrodai...

...Pastaruoju metu maniškė itin pagyvėjo, pralinksmėjo ir

vis kambarius blizgina, lyg pulko svečių lauktų. O sykį šypsodama paklausė:

– Infarktas gal geriau nei insultas? Kaip manai?

– Turbūt geriau... – vyptelėjau ir aš. – Bet insultas nuo nervų, o infarktas nuo didelio susijaudinimo.

– O tu susijaudink! – juokėsi.

– Kaip aš susijaudinsiu? – kikenau. – Kaip?..

Taip mudu vis dažniau pasišnekučiuodavom ir nejučiom tapom artimesni. Žmona žvelgė su užuojauta, maloniau kalbėjo, o, būdavo, ir skanesnį kąsnelį kyštels. Dėl to aš kartais net susijaudindavau. O tada stengdavaus pats jai ką nors malonaus pasakyt:

– Yra dar toks gaubtinės žarnos vėžys!

– Tu matai! – susijaudindavo ir ji.

– O streptodermija!.. Dizūrija!..

– Eik tu sau!

Iš didelio susijaudinimo pašokus, imdavo ką nors plakt, maišyt, ir aš vėl gaudavau gardaus valgio.

Bus matyti, kaip čia toliau...

8.

– Jau greit aš pasikeisiu lytį, – pranešiau pačiai. – Būsim abidvi moterys. Galėsim apie vyrus paplepėt!..

Žmona pagyrė mano sprendimą. O aš kalbėjau:

– Papasakosiu tau tokių dalykėlių... Ot pasijuoksim! O kartais atsivesim vyrų į namus. Aišku, tik lemputę pakeist, vinį įkalt... Rimtesnio ryšio su jais užmegzt neįmanoma. Po teisybei, net sukdamas lemputę vyras kažin ką įsivaizduoja... Bjaurybės! Sukaposim juos į gabalus ir išmesim į konteinerį.

Žmona pritarė ir prisipažino jau nesyk ketinusi mane sukapot. Aš apibendrinau:

– Jei vyrą traukia moterys, vyras būtinai privalo pasikeist lytį. Tada jis galės pats save traukt.

Kvailys! Seniai galėjau taip sugalvot!

9.

Bet nejau, kai būsiu moteris, kitaip matysiu? Netašytas stuobrys berželiu pavirs, kelmas – rožių krūmu... O butelį baltos apsižergęs – princu ant balto žirgo...

Bijau tokių permainų. Todėl pasiūliau pačiai:

– Tu irgi pasikeisk lytį. Su tavim aš gal įstengsiu gyvent, net kai tu vyras būsi. Vis dėlto šitiek metų kartu...

Ta pamąstė ir pritarė. Dabar man ramiau.

Nors abejonių lieka... O jeigu ims keršyt už visą gyvenimą?

Vyro protas! Juk kai pasikeisiu ir mane muš, man atrodys – myli.

Tik žmona vis dar svarsto:

– Kažin, kada geriau sutaptų charakteriai? Ar kai abidvi būtume moterys, ar kai pasikeistume?

– Kam mums tie charakteriai! – sušukau.

Aš manau: pasipūtimą, norą pirmaut – kitiems demonstruok. O namie – sėdėk ir tylėk. Pagaliau kiekvienuos namuos yra televizorius – charakterio garų surinktuvas...

O jei vis dėlto ir čia kyla nebesuvaldomas noras save išreikšt – grindis iššluostyk, dulkes nuvalyk, indus suplauk... Retas vyras tai sugeba. Ir vis tiek įsivaizduoja turįs charakterį, kuris – tik pamanykit! – gali net nesutapt.

Su laikraščiu sutampa. Su televizorium... Net su „Yahoo“ ir „Google“...

O su paprasta lietuve moterim – ne.

Pasileidimas!

10.

Grįžęs namo, tyliai palendu po lova. Įdomu, kaip elgsis mano žmona?

Ilgai ten tūnau... Moteris tai išeina iš kambario, tai vėl pareina... „Vietos sau neranda, – šypteliu. – Pasiilgo mat... Nagi, pasikankink dar valandžiukę, meilesnė būsi...“

Man irgi ne pyragai. Kaip lėtai slenka valandos! Bet štai vidurnaktis... Jau neramu: kodėl neskambina į ligonines? Į policiją? Ar maža kas man galėjo nutikt!

O ji atsigula į lovą ir sklaido knygą. Po lova šalta, sopa šonus, pasisukt nėra kur... Sukaupęs visas psichines galias, siunčiu signalą: „Man bloga!.. Bloga!..“

Gal po šimtojo signalo atsliūkina šuo, apuosto ir vėlek nudyrina. Girdžiu, kaip įsiropščia į lovą...

To jau per daug! Užsirūstinęs lendu lauk.

– Vadinas, tau nė motais, kad manęs nėr, kad man gal kas baisaus nutikę!..

– Kas ten nutiks! – aiškina pati. – Mačiau, kad tu po lova.

– Matei! – iš piktumo net rankos ima drebėt. – O ar pagalvojai: gera man ten tūnot? O gal trūksta... – ašaros užspaudžia gerklę, – šilumos...

– Rytą būčiau pakišus dubenėlį šiltos košės.

Tik rytą! Žiauri moteris. Nebežinau, kaip toliau man čia būt... Lipt į lovą, lyg nieko nebūtų įvykę?

Įlipu į vonią ir skardžiai rėkiu:

– Žmogus už borto!

Paskui rėkiu tyliau, o galop ir visai užsičiaupiu. Gal aš visą amželį – už borto?..

Visgi tyla – geras ženklas. Durys prasiveria... Vėl užsiveria... Manding, pamanė, kad priburbuliavau.

Bet jeigu taip – dar anksti džiaugtis...

Miegamajame šviesa jau užgesinta, žalsva mėnesiena liejas pro langą...

– Ū-ū-ū!.. – apsisiautęs balta paklode, skenduolis plasnoja per kambarį. – Žinau, ką tu padarei aną vakarą!..

– Eitum gult... – žmona apsiverčia ant kito šono.

Skenduolis – capt už kojos. Ana – spirt... Blyksteli šviesa, ir aš nykstu iš kambario. Paralelinių pasaulių susidūrimai gero neatneš...

Valgau šaltą košę – ir taip liūdna... Ak, nebūčiau eksperimentavęs, nebūčiau ir pasitikėjimo artimu praradęs. Tai ne žaidimai... Pagaliau – ko norėt iš silpnos moters?

Nors kojos tai stiprios – anava net pora dantų kliba...

Pasisotinęs jau kitaip mąstau: o juk žmona irgi nežino, ar gali manimi pasikliaut. Mudviejų gyvenimas ramus. O draugą bėdoj pažinsi...

Riaumodamas įsiveržiu į miegamąjį...

Po kurio laiko grįžtu ten apsimetęs policininku. Viskas sujaukta!..

– Naktį jus užpuolė lokys, – aiškinu pačiai. – Laimė, kad Juozapas, jūsų vyras, rizikuodamas gyvybe... Dabar jis ligoninėj, bet yra vilties...

.....

Šiuo metu aš tikrai ligoninėj. Bet yra vilties...

Kai chirurgas parodė man peilį, susimąsčiau: „Ką gi aš, paliegęs inteligentas, galėčiau anam parodyt?“

Išsitraukiau iš kelnių brošiūrą.

– Pats parašiau!

– Įsikišk ją į subinę, – patarė daktaras.

Padariau, kas specialisto liepta, ir tartum lengviau tapo.

Į mane bežiūrėdami ir kiti ligoniai pralinksmėjo.

Gal ir gana tų reformų.

Rudenį būna pasimatymų, kurie sukrečia ligi ašarų.

– Bulvių reik? – beldžia į duris toks žmogelis.

Ilgai stebiu jį pro skylę. Žmogus man visai nepažįstamas, o valgyt siūlo! O gal nori tik pabendraut, bet nedrįsta apie tai pasakyt, užtat ir valkioja maišelį?

O ką aš jam galėčiau pasiūlyt? Gal smuiku pagriežt?

Kol ryžtuos atidaryt, jis jau prapuolęs.

Šitaip ir laimė...

Sėdėjau prie plastikinio staliuko ir lošiau su Patriūbavičium kortom.

Šis Patriūbavičius buvo ne tas, kurį kadaise pažinojau. Anas buvo iš internato, o šis – iš interneto. Jis su sidabro juostelėm ir skiriamaisiais ženklais. Aš pasakojau:

– Jei žiemos naktį išeitum iš namų, rastum daug sušalusių lietuvių. O va rytą jų nebėr. Specialios tarnybos surenka ir išgabena į specialias dirbtuves, ten iš sušalusių lietuvių gaminami varvekliai ir eksportuojami į Afrikos šalis. Vietiniai kabina juos ant stogų ir supranta: pavasaris!

Patriūbavičius neatsakė, nes nemokėjo kalbėti.

Jis nemokėjo badauti, vaitoti, streikuoti.

Jam nusispjaut ant Lietuvos. Bet spjaudytis – nemoka.

Taigi visais atžvilgiais šis Patriūbavičius geresnis už aną.

1.

Prisimenu: sėdėjau savo kambary. Ūmai kažkas pabeldė į duris.

– Aš nieko nelaukiu! – sušukau ir apsiverkiau.

Bet įėjo „Stiklių“ virėjas, ėmė kloti ant mano stalo prašmatnius valgius bei gėrimus.

– Už ką? – klausiau.

– Kiekvienas turi teisę pavalgyt, – atsakė jis. – O gal jūs kitaip manote?

Valgiau, gėriau ir vis galvojau: kažin kodėl, kai būna, kaip turi būt, taip nustebina?

2.

Vėl sėdėjau kambary. Ir vėl kažkas pasibeldė.

– Prašom! – sušukau. – Labai malonu!

Įėjo komisaras Grigaravičius. Aš smukau po lova ir pasislėpiau.

Bet jis kaipmat mane surado.

– Aš nieko nepadariau! – teisinaus.

– O reikėjo padaryt!

Ir kad ims mane lazda kult. Aš – rėkt. Niekas neatėjo, niekas nenorėjo mirti.

Ir visiems – net man pačiam – atrodė: taip ir turi būt.

3.

Vėl sėdėjau kambary ir vėl kažkas pabeldė...

Padegiau duris. Išsprogdinau ten viską. Išvažiavau į Keną.

Čia pasiliksiu.

Ir ko aš taip dažnai savo kambary būdavau?..

Ak taip, slapsčiaus nuo vienatvės.

Bet Kenoj tokie reiškiniai dar nežinomi. Čia – barokas.

Yra veikėjų, kurie giriasi jaučią laiko dvasią ir užčiuopią visuomenės pulsą. Užtat įsivaizduoja didžius darbus atlieką.

Bet ar ne geriau, užuot uostinėjus ir čiupinėjus, pasirūpinti ta visuomene?

Prisimenu, atvykęs su delegacija į Žemaičių Kalvariją, tariau vietiniams:

– Toks puikus miestas! O įsikūręs taip toli nuo didžiojo kelio! Reikia ištaisyt klaidą.

Ėmėme griauti trobesius ir nešti juos dalimis prie magistralės...

Bet dar gražiau – pasirūpint atskiru visuomenės sraigteliu.

Anava toks ponėkas viena koja grabe bestovįs. Priėjęs aiškinu:

– Aš tai moku gyventi! Atsikeliu iš ryto, pasispiriu kojom ir gyvenu į priekį. Ir šitaip iki vakaro. Pamiegu, ir vėl iš naujo. Pavargsti, kas be ko, tačiau ką gi daugiau veikt?

Jis pagarbiai žiūri į mane.

– Kur mokėtės?

– Niekur, – atsakau. – Bet, kiek pamenu, visados mokėjau. Kalbėt – dar ne, o gyvent – jau kuo puikiausiai. Geriau nei dabar. O ko vėliau specialiai mokiaus, tai bemaž nieko neprireikė. Nei šaknį traukt, nei kablelius dėliot. Runkelių aš neraunu, o kai šneki su žmogum... Tarei „bledj" – še tau ir kablelis.

– Gerai jums, – pavydi tas vargšas. – O man, va, žmona kaip tik ir prikaišioja, kad aš nemokąs gyvent.

– Pati ji nemoka, jei su tavim gyvena, – raminu.

– Kiti turi sielą ir sąžinę... Garbę, orumą... O aš nieko...

– Ir neduok Dieve, kad visa tai į kūną įsimestų! Pažįstu porą... Vienam sielą skauda, kitą sąžinė graužia... Orumą teismuose reikia gint... Tai labai nelaimingi žmonės. Deja, ne kiekvienas įvertina, ko neturįs.

Ir žmogelis aprimsta, akys prašvinta. Štai jau lipa iš grabo ir pats ima girtis:

– Aš ir pinigų neturiu!

– Tai tvirtos asmenybės bruožas ir sveikos gyvensenos laidas, – pritariu. – Šiais laikais tik nedaugelis tam ryžtasi. Manoma, jau greitai, kai pensininkai išeis iš šių dykumų į Viešpaties sodus, visi čia gyvens turtingai ir laimingai. O kas iš tos laimės?

Jis gūžteli pečiais.

– Gal ir nebūtinas daiktas. Jei šitiek metų pragyvenau, o neregėjau...

– Ir neregėsi, – guodžiu.

– O kiti siekia... – jis sukikena. – Laimės viršūnės...

– Ir pasiekia! – kvatoju. – O kaip atgal nulipt? Tai ir tupėk sau, kvaily, ant kraigo. Apsvaigs galva ir nudardėsi...

Vėjas perbėga lapų klavišais. Susikimbam už rankų ir šokam aplink erškėtį.

– Taip jiems ir reik! – leipsta iš juoko žmogelis.

– Kiti taip dešimtmečiais tupi! – kone dūstu aš. – Ir vis dreba iš siaubo, žemyn pažvelgę... Bene tai laimė?

Vėjas rimsta ir mudu aprimstam.

– O žinot ką... – paslaptingai pradeda jis. – Aš ir nesuprantu nieko!

– Nieko? – pavydas smigteli man į širdį. – Būtent kokio nieko?

– Ničnieko! Nei realybės, nei krepšinio... Kai rodo per televizorių kultūrą, tuoj pat užmiegu... Arba štai, sako, visuomenėj vyksta sudėtingi procesai...

– O tegu sau vyksta! – drąsinu. – Mums tai kas! Čia kaip perkūnija vasarą... Griaudi nuolat, o ar dažnai pataiko?

Jis vis dar susirūpinęs.

– O procesai sistemoje... Vienas dangaus kūnas prapuolė. O taip įdomiai sukosi...

– Ar apie Europos pinigus?

– Apie Saulę!

– Vadinas, netradicinės orientacijos. Bet jei priklausė sistemai – neprapuls. Jie tik laikinai tampa nematomi. Tai mes, kurie už sistemos ribų, amžiams prapuolę...

Žmogelis kad ims suktis.

– Atrask save Europos parke! Atrask!..

Paskui stabteli ir pasišokėjęs spiria sau į užpakalį.

– O vis dėlto jis čia! – pareiškia nustebęs, bet išdidus.

Ir man smagiau. Išsiskyrėm sutarę vėl susitikt.

1.

– Kai aš pasenėsiu, tai aš sudurnėsiu... – giedojo senelis Rėmelis.

– O aš jau dabar durnas, – gyrėsi Dūmelis.

– Ir kaip durnam čia viskas atrodo?

– Puikiai! Nieko nebesuprantu.

– Sako: su amžium ateina išmintis, – juokėsi Rėmelis.

– O jeigu ir man ateis? – krūptelėjo Dūmelis.

– Neateis, – ramino Rėmelis. – Tas šnekas varinėja senelių priešai, pikti jauni žmonės, kurie nori senelius pagąsdint. Atseit viską suvoksi, o nieko nebegalėsi... Tai būtų kankynė. O va kai nieko nebegali suvokt – laimė.

Abu džiaugėsi: gamta pati pasirūpina, kad pensinykui būtų geriau.

2.

Senelis Rėmelis sušaukė visus į auditoriją ir pareiškė:

– Noriu šį tą palikt po savęs.

Visiems toptelėjo ta pati mintis.

– Žinau, ką jūs pagalvojot, – šyptelėjo Rėmelis.

– Ne, ne! – šaukėm. – Kaip mes galėtume taip pagalvot? Jūs tikrai to nepadarysit!

– Ot ir padarysiu!

– Jokiu būdu!

– Ak šitaip!.. – įsižeidė Rėmelis.

Ir padarė...

3.

– Kas yra šiuolaikinis žmogus? – klausė Dūmelis.

– Nežinau, – sakė Rėmelis. – Dažnas iš tolo – šiuolaikinis, o prieini arčiau – mulkis.

– Gal visi, kurie gyvena šiais laikais – šiuolaikiniai?

– Kad ne visi gyvena šiais laikais.

– Manding, šiuolaikinis – kuris moka prie intarnieto prisijungt?

– Tuos debilais vadina.

– Aš tai norėčiau būt šiuolaikinis, – pasvajojo Dūmelis.

– Tu savimi būk, – siūlė Rėmelis.

– Kad nemoku, – teisinosi Dūmelis. – Kuo labiau stengiuos savimi būt, tuo labiau ne savim būnu.

– O aš ketinu būti savimi... – Rėmelis pakilo. – Kažin koks tada būčiau?..

Susirinkom daiktus ir pabėgom.

Jaunimas bėga į užsienius... Puiku! Pirmyn! Kam čia tas jaunimas? Mažiau jaunimo – mažiau triukšmo.

Sykiu su jaunimu teprasmenga londonuos ir vidurinė karta. Tie dar įkyresni.

Ir lieka Lietuvoj vieni seniukai.

O seniukų Lietuva – tai nieko panašaus į nusenusią Europą, kur tiesiog daug karšinčių. Lietuvoj jų bus nedaug ir ne dauguma. Visi!

Sakysit, tai išnykstanti valstybė. Anaiptol! Kiekvienas lietuvis, sulaukęs tam tikro amžiaus, taps senelių Lietuvos piliečiu ir turės teisę nuolat ten gyvent. Tad gyventojų skaičius visados bus maždaug milijonas, o mūsų teritorijai tai optimalu. Jaunesni giminės galės apsilankyt tik su vizomis, o pilietybės negaus.

Kas uždirbs pensijas? Liaukitės! Seniukai pensijas seniai yra užsidirbę. Tik parodykit, kur jos sukrautos.

Kuom garsės seniukų Lietuva? Tikrai ne nusikalstamumu ar prostitucija. Tai bus itin aukštų technologijų šalis. Seniukams, ypač vyresniems, sunku judėt, tad modernios technologijos bus kiekvienam žingsny. Prie stalo robotai seniukui šaukštą prineš prie burnos ir pražiodins, o lovoj pavartys ir pašildys, nušlapins ir nusausins.

Iš kokių lėšų visa tai atsiras?

Seniukų valstybė bus vienintelė pasauly – tai kiek prigužės turistų šitokio stebuklo pasižiūrėt! Kiek pinigų paliks!

Aišku, parems Europa. Seniukų valstybė – įdomus darinys. Europa ir durnesnius projektus remia.

Neabejotina, kad parems ir ateiviai, nuolat zujantys aplink Žemę ir nenutupiantys tik todėl, kad neranda ramios valstybės.

Ar daug seneliui reik?

Daug. Labai daug.

Betgi tiek ir bus, nes lėšos nebebus švaistomos švietimui (jaunimas tai svetur!), krašto apsaugai (kas išdrįs užpulti senelių šalį?), kultūrai (seneliai jau kultūringi), mokslui (šis nebelenda į galvą), policijai (seneliai itin retai plėšikauja), aplinkosaugai (jau nebėr jėgų niokot aplinką). Nebus išlaidų nei sportui, nei kitoms kvailoms pramogoms.

Aišku, vyks gražiausių senučių rinkimai. Bene dirbtinis senolės klubas prastesnis už silikoninę jauniklės krūtį?

Bus renkamas ir misteris Alzheimeris.

O gal seniukai dalyvaus net Olimpinėse žaidynėse. Sužinoti, kokį aukštį įveikė šimtametis, tai reiškia – sužinoti tikrąsias žmogaus galimybių ribas.

Tarp kurčiųjų ir aklųjų vyks vaisingos diskusijos apie tai, kas girdėt Lietuvoj ir kaip ta Lietuva atrodo. O kurčias, aklas ir trenktas kolega apibendrins: Lietuvos išvis nėra. Tai tik vaizdinys, o ir tas pats jau išnykęs.

Taps ramu ir gera.

1.

Palikęs Tėvynę, apsistojau Ciuricho sūrių fabrike. Čia vadovavau laikrodžių linijai. Šveicarai gamina laikrodžius su sūriu. Šiuos perka nežinantys kur dėt pinigus naujieji lietuviai.

Tai – Europos saulėlydis.

2.

Nebegalėdamas to ištvert, palikau šį puikiai apmokamą darbą, išvažiavau į Briuselį ir įsidarbinau ekspertu. Mes, Briuselio ekspertai, nuolat trainiojamės po besivystančius kraštus, ten kažką tikrinam ir aiškinam vietiniams, kaip gyvent. Suprantama, tie mūsų nekenčia, bet stengiasi visaip įsiteikt. Vynas, moterys, austrės... Aš tiek prisiliuobdavau, kad nieko nebetikrindavau. Bet aiškinau daug.

Žmonės šneka, neva keliskart buvau ir Lietuvoj... Neprisimenu, nes darbą dirbt pradėdavau dar lėktuve.

Atsisakiau svaiginančios karjeros tik dėl sveikatos problemų.

3.

Europos taksistai kvailesni nei mūsiškiai. Pasakai lietuvis esąs, o taksistas:

– Sabonis!

– Maironis! – atkertu.

– Sabonis!

– Strakalonis ir Makalonis!

– Sabonis! Sabonis!

Paprašau, kad pasuktų į nuošalų kelią...

Policija vis tiek Sabonio ieškos.

4.

Ispanijoj skyniau mandarinus ir plūdau ispanus:

– Tinginiai! Girtuokliai! Jau tiek išpindėję – patys negalit nusiskint. Mes taigi nelaukiam, kol jūs atklišinsit į mūsų medelynus. Savo obuoliukus patys susirenkam.

Ispanai maukė vyną ir raudonavo, neišmanydami, ką atsakyt.

– O jeigu visi mes, Trečiojo pasaulio elgetos, staiga – žybt, ir atsisakom skint, kas tada? – klausiau. – Manding, supūdytumėt derlių, pragertumėt dvarus ir badu dvėstumėt? O gal vis dėlto paklibintumėt subines?

Tie dar daugiau gėrė, stengdamiesi baisias, ūmai prieš jų akis stojusias Ispanijos ateities vizijas nuplaut.

Ką tokiems išaiškinsi... Geri žmonės, bet nemoka susitvarkyt.

Tai ir skyniau ten ne tiek iš reikalo, kiek iš gailesčio.

5.

Graikai jau daugel amžių gyvena ant kultūros griuvėsių. Ir nieko! Tad ko gi mes rėkaujam?

Graikai, užuot rėkavę, šoka sirtakį. Baleto ant griuvėsių nepašoksi, o sirtakis paprastas – reikia tik bėgti iš vieno griuvėsių krašto į kitą. Tačiau to visiškai pakanka.

6.

Vėliau Atėnuose vedžiojau lietuvius po griuvėsius.

– Akripuolis... – mojavau lazdele. – Nežinau, kas jus čia atvarė, bet nėra blogo, kuris neišeitų į gera. Tai puiki proga palygint graikų gyvenimą su mūsiškiu ir pasidžiaugt, kad lietuviais esame gimę.

Visi mintimis nuklysdavo į gimtąjį Akropolį, regėdavo save šviesiose, plačiose salėse, ilguose, kvapniuose koridoriuose...

– Ten tai tikrai yra į ką pasižiūrėt! – dūsavo.

– Kam mums tos graikijos!..

Ir dažno širdy būtent čia užgimdavo meilė Tėvynei.

Įsimylėję, susijaudinę tautiečiai man daug pinigėlių pažerdavo.

7.

Prisimenu, Albanijos kalnuose avis ganiau...

Sykį, kai sėdėjau ant uolos gurkšnodamas vyną, viena avelė kažkur nuklydo ir prapuolė. Bet aš nekreipiau dėmesio, nes tų avių ten gal šimtas dar liko.

Taip man besriūbčiojant, prisistatė kažkur matytas vyriokas ir tarė:

– Kaip jums atrodo, jeigu kas turėtų šimtą avių ir viena nuklystų, argi jis nepaliktų devyniasdešimt devynių likusių ir neitų ieškoti nuklydusios? Ir jei rastų – ar nesidžiaugtų dėl jos labiau nei dėl tų, kurios nebuvo paklydusios?

Pažvelgęs į jį, pakraipiau galvą ir savo ruožtu paklausiau:

– O kaip tau atrodo, jei tas žmogus eitų ieškoti paklydusios, tai ar kitas žmogus nenusivarytų be priežiūros likusių devyniasdešimt devynių? Ir jei anas piemuo grįžtų gyvas iš pavojingų tarpeklių su prapuolusiąja ant pečių, tai ar neraudotų dėl nuvarytųjų labiau nei andai dėl vienos žioplės paklydėlės?

Tas vyriokas tik dėbtelėjo į mane iš padilbų, nusispjovė ir nudyrino sau.

O ta avis netrukus pati parsirado.

8.

Tai nutiko vienoj Rytų šaly...

Mes, grupė lietuvių, prie kažkokios šventyklos prekiavom panaudotom detalėm. Staiga įsiveržė tas pats matytas vyriokas, išvartė stalus ir, pykštelėjęs iš savadarbio šauninko, suriko:

– Ar nesakiau, kad šie maldos namai yra mano namai? O jūs!.. Aš jums!..

Ir panašiai. Ilgokai ten skeryčiojosi. Būrelis luošų lietuvių iš Sveikatos sistemos skystai paplojo. O toks Jokūbas, šalimais prekiavęs padirbtais doleriais, klausė manęs:

– Ar girdi, ką jis kalba?

– Girdžiu, – atsakiau. – Bet nesijaudink. Kitiems yra duota daugiau, negu šitam kažkas davė.

Ir tikrai! Netrukus prisistatė trys augaloti vyrukai iš Panevėžio, užlaužė rėksniui rankas, užklijavo burną ir išsivedė.

O mes toliau prekiavom.

9.

Turkai savo svečius sodina ant kuolų. Puikus poilsis judriems naujiesiems lietuviams, nuolat besiskundžiantiems laiko stoka.

10.

Rumunai tupi ant stulpų ir skambindami varpeliais bando išvaikyt iš savo žemių piktąsias dvasias. O be reikalo! Nieko daugiau ten nėra.

11.

Švedams net Švedijoj gražu. O juk šviesiam žmogui niekad nebus gražu ten, kur tamsu ir šalta.

Kitados ir Švedijoj būta šviesuolių, skelbusių, jog šiluma kaulų nelaužo. Visi jie krito prie Poltavos.

12.

Vokiečiai geria alų ir mušasi. Kuo daugiau jie išgeria alaus, tuo didesnius darbus tariasi atlieką. Vynas vokiečiams – kaip ir lietuviams – pernelyg prašmatnu. Išgėrę vyno kai kurie vokiečiai net išmoksta važiuot dviračiu. O tai ten – labai nepadoru.

13.

Lenkams garbė svarbiau nei pinigai. Todėl šviesiu paros metu jie kovoja už teisingą Europą, o pinigus iš pravažiuojančių lietuvių atiminėja naktimis.

14.

Andoroje mėgstu žmones gąsdint. Juokdamasis sakau:

– Ogi ateisim ir užmėtysim jus kepurėm!

Bet tuoj surimtėju ir draugiškai priduriu:

– Gyvenkit!

Čia visados jaučiuos vyresniuoju broliu. Tai įpareigoja.

15.

Olandai gyvena žemiau jūros lygio, o lietuviai – tik žemiau skurdo ribos. Dažnai pasakoju olandams apie mūsų gyvenimo būdą. Šie labai pavydi.

16.

Airija bene labiausiai panaši į Lietuvą. Kur žvelgsi – visur pilna avinų.

17.

Bulgarams niekas nepranešė, kad ir jie gali būti Europai įdomūs. Net daktaras Basanavičius andai nerado Bulgarijos vizijos.

Užtat dabar pačių bulgarų niekas neberanda.

18.

Portugalai niekuom nepasižymi. Bet tai nereiškia, kad jie nieko negali. Yra net knyga „Mirtis Lisabonoje". Vadinas, kažkas kažkada ten numirė.

19.

Vengrai, kaip ir lietuviai, dainuoja: „Anoj pusėj Dunojėlio..." Man tai kelia didelį rūpestį.

– Jūsų Dunojus – mūsų Dunojus! – aiškinu.

Bet vengrai negreiti aukštus dalykus suvokt.

Aš tai žinau, kad visa, kas geriausia, turi lietuviškas šaknis. Tokie gamtos dėsniai.

20.

Slovėnai labai išdidūs.

Bet ne labiau kaip slovakai.

O slovakai labai slovėnai.

O juodkalniečiai nelabai makedoniečiai.

O Bosnijoj kaip Hercegovinoj, bet Hercegovinoj – priešingai...

Tautų katilas. Kartais ateina rusai ir viską sutvarko.

21.

Rusijoj visados jaučiuos europietis, todėl šneku su ryškiu akcentu:

– Žinau jūsų kraštas. Sostinė Ryga.

Įdomiausia čia tai, kad rusams, kaip ir lietuviams, labai nepatinka, jeigu jų sostinę pavadini Ryga.

Dėl ko tas miestas toks nemalonus? Nežinia.

Bet gerai, kad esam ne latviais gimę.

22.

Latviai irgi Europoj. Kvailiui tai didelis juokas. O išmančiui – rūpestis: kaipgi taip galėjo atsitikt?

Ir kaip Latvijoj elgtis? Šiaip jau mes, lietuviai, linkę užsieniečiams pataikaut, stengiamės atrodyt jiems įdomūs... Bet ar latvis – užsienietis?

Jeigu taip, tai kas tada – *zirga galva*?

23.

Suomiai valgo medieną. Todėl visados tiesūs, rimti, o jų kalba dvelkia drožlėm.

Turtingi suomiai valgo popierių. Šie labai pasipūtę – važiuoja tik traukiniu. „Lėktuve nejaučiu žemės po kojom!“ – tvirtina suomis. Nors pačioj Suomijoj taip pat nėra žemės. Tik sniegas.

24.

Estai valgo arklieną, kaip ir lietuviai. Tik estų arkliai ne tokie skanūs: kietesni ir kvailesni.

25.

Rusai garsėja rusiška muzika, o kai kurie lietuviai, ypač šviesieji, negali tos muzikos pakęst. Tuom naudojasi gudrūs europiečiai. Kai šviesieji savo tamsiais darbeliais ten įgrysta, europietis paleidžia rusišką muziką. Šviesuoliai bimpt aukštielninki ir stirena kojelėm.

Kitaip visuos paeuropiuos jie šliaužiotų su beisbolo lazdom dantyse.

26.

Ukrainiečiai garsėja barščiais, užtat jų nenorima Europos Sąjungon priimt. Mat valgant barščius kyla noras dainuoti rusiškai, o neprivalgius – eiti su šakėm.

Kiviai, avokadai, brendis veikia priešingai. Bet ukrainiečiui sunku prie tų dalykų priprast. O brendis su kava ten galėtų būti įvestas tik įvedus NATO dalinius.

27.

Kroatai mums labai artimi. Sėdim bare, staiga toks džindžičius klausia:

– Kur buvai prapuolęs?

– Visados čia sėdėjau, – paaiškinu.

Pakeliu taurę – tada jis prapuola man iš akių.

Paskui abu atsirandam. Tik jau kitoj vietoj ir kitokie.

Mes nesistebim. Kieksyk Europoje atsirasdavo ir vėl prapuldavo mūsų tautos! Aišku, prancūzas to niekad nesupras.

28.

Prisimenu, Paryžiuje dirbau žmogum voru...

Būdavo, įlendu kur į dulkėtą, prišnerkštą kertę ir tūnau. Dieną, dvi... O kartais – savaitę. Išbadėjęs, sustiręs imu gailiai lietuviškai rėkt. Atvažiuoja gaisrininkai su kobiniais ir iškrapšto mane iš tos vietos. Tada aš persikeliu į kitą panašią... Bet ir ten tas pats.

Todėl manau, kad gandai, neva žmogaus voro gyvenimas sklidinas spindesio ir visokiausių nuotykių, gerokai perdėti.

Išėjau iš palėpių ir tapau žmogumi šunimi. Atsiklaupęs keturpėsčias aplodavau ponus, o ponioms vis taikydavaus į šlaunį įkąst. Kartais gaudavau kaulų, bet dažniau – į kaulus.

Paskui ten dirbau žmogumi žuvimi. Prancūzai stovi prie vandens meškeres sumerkę, o aš, apsirengęs ufonauto rūbais, po vandeniu sėdžiu. Nurenku nuo kabliukų žuvims viliot skirtą maistą – sliekus, lervas, varles – ir suvalgau. Ne restoranas, bet ieškantiems savo vietos Europoje drįstu atsakingai pareikšt: gyvenimas gražus!

Atvėsus orams, dirbau žmogum avinu, žmogum blusa ir žmogum niekuom.

Būdamas šiaip žmogum, svetur, kaip ir namuose, nieko nenustebinsi. Be to, tai gerokai sunkiau.

29.

Prancūzai šneka prancūziškai, bet patys prancūzų kalbos nesupranta.

– Kva kva? – šnekinu vietos moteris.

Šios neatsiliepia. O juk išvertus į lietuvių kalbą tai būtų: „Gal norėtumėt su manim pavakarieniaut?“

Įsižeidęs palieku Versalį. Triskart nugriūvu ir pastebiu, kad prancūziška žemė kietesnė. Panašiai kaip prancūziška bulka.

Viskas čia netikra.

30.

Anglai mušasi tiek girti, tiek blaivūs. Bet vietoj šiltų rusiškų keiksmų čia tariamos šaltos mandagumo frazės.

– Jūsų moterys labai gražios, – sako man anglas.

– Jūsiškės irgi būtų gražios, jei nešnekėtų angliškai, – paaiškinu. – Anglų kalba labai iškreivina žiaunas.

Anglas mąsto kažką angliško.

– Pusę pasaulio užteršėt savo kalba, – pastebiu. – Ar ne metas būtų atsiklaupt ir atsiprašyt?

Anglas sėdi. Anksčiau anglus išveždavo Amerikon. O ką dabar daryt? Mosteliu patikėtiniams. Šie išveda anglą ir paridena laiptais Lietuvos pusėn.

Tai angliškas humoras. Kitaip čia visados liksi svetimas.

31.

Aš kalbėjau:

– Sykį vienas žmogus įgrūdo kitą žmogų į krosnį ir padegė. Tretysis čiupo aną už sprando ir išmetė pro langą. O ketvirtas...

– Kodėl jūs man visa tai pasakojat? – paklausė Anglijos karalienė.

Susirinkau daiktus ir išėjau į Gvinėją.

Kai visą Lietuvos žemę supirks užsieniečiai, tai visi ir gyvensim užsienyje.

Nebereiks klajoti, laimės ieškoti.

Uždirbsim padoriai, pasensime oriai.

Viziją turėsim – laisvą Lietuvą regėsim.

Vytenis Traidenis pranešė pačiai:

– Būsiu visos Europos pirminykas!

Moteriškei net kruopos pabiro.

– Tai kur link dabartės eis Europa?

– Vokiečiai tegu eina į Maskvą, – nurodė vyras. – O mes nesikišim. Mums naudinga, kad abi pusės pasilptų.

– O lenkai?

Vytenis Traidenis žengė į priekį.

– Gal vokiečius pirmiau Lenkijon nukreipt? – svarstė. – Vokiečiai irgi turi dvigubą W. Tegu galynėjasi. O į Maskvą gali prancūzai eit.

– O kitos šalys?

Vyras tik ranka numojo.

– Kitos ne tokios svarbios. Ir aš dar nespėjau suskaičiuot, kiek jų ten yr...

– Girdėjau, yra tokia šalis – Olandija.

– A kam tokios reik?

– A nežinau. Gal sūriui spaust. O gal krantui sutvirtint, kad rimtų šalių vandenys neužlietų.

– Ką dar girdėjai?

– Yra Slovėnija... Slovakija...

– Tai Slovėnija ar Slovakija?

– Abi.

– Čia jau netvarka! – piktinosi vyras. – Išmokas skirdamas tik susipainiosi... Kodėl slovakai slovėnais negali būt?

– Suprasi...

– Rusus paleist! – rūstavo Vytenis Traidenis. – Kur rusas praeina, ten visados mažiau valstybių lieka. Natūrali reguliacija! O va demokratinis sprogimas... Jei valstybės ir toliau dauginsis kaip triušiai... Kas čia bus? Ne, to nevalia palikt savieigai.

Žmona dar bandė priešgyniaut:

– Ir mes neseniai atsiradom, Pirminyke...

– O gal ir be reikalo!

– Pasaulį pamatėm... Save parodėm...

– Po tokio pasirodymo padori valstybė vėl išnyktų! – atšovė Vytenis Traidenis.

Bet ūmai žengė atgal.

– O gal natūraliau būtų, jei iš Europos žemėlapio pirmiau išnyktų senosios valstybės. Kai senės nebetrukdys, tai ir mes parodysim, ką galim. Net futbole! Nors, jei ir ten galva reikia dirbt, tai kažin...

– Tegu pirma žvyrkelį iki sodybos išasfaltuoja, – nurodė žmona. – O po to jau išnyksta.

– Kto? – kažkaip prorusiškai žioptelėjo vyras.

– Vokiečiai. Mat jei mūsiškiai dirbs, tai duobėm išeis.

Vyras įdėmiai nužvelgė žmoną.

– Jūs europietė? – pasidomėjo.

Ta kaukštelėjo prancūzišku batonu anam per pakaušį.

Vyras linktelėjo ir atsakė jau su europietišku akcentu:

– Twarka bius.

Pradėjo nuo žvyrkelio.

– Ar darbas puošia žmogų? – paklausė K.

– Puošia, – atsakė P. – Tačiau ne tą, kuris dirba, o tą, kuriam dirbama.

– Ar pensinykas gali džiaugtis gyvenimu?

– Gali, jeigu moka džiaugtis, žiūrėdamas, kaip kiti gyvena.

– O ką daryt, jei gyvenimas praėjo pro šalį?

– Irgi džiaugtis. Kiek tokių, kuriuos gyvenimas sutraiškė!

– Vadinasi, viskuom reikia džiaugtis?

– Viskuom.

– Užmigdysiu tave, – atsiduso K.

Užmigdė, nudyręs kailį, pardavė švedams ir džiaugėsi.

1.

Sykį visam krašte įsigalėjo tvarka ir teisingumas.

Žmonės ėmė žiovauti, skųstis, minėti laikus, kai kitaip gyvenom...

2.

O kitą sykį Lietuvoj atsirado tiek darbo, kad reikėjo dirbt ir dirbt.

Žmonės ėmė bruzdėti, reikšti savo nuomonę...

Laimė, valdžia veikė ryžtingai ir priežastys, sukėlusios darbo vietų išplitimą, buvo greitai pašalintos.

3.

O dar sykį nutiko taip, kad visi čia tapo laimingi.

Visur regėjai liūdnus, paniurusius veidus.

Aišku, žmonės žinojo, kad yra laimingi... Betgi visi jautė, kad trūksta kažko labai svarbaus.

Žvalus pakilau iš lovos ir atlapojau langus, idant išskristų naktinės plaštakės.

Visi dvylika mano vaikų murksojo prijungti prie kompiuterių, mat buvo debilai.

Žmona triūsė virtuvėj, barakuda gi turškėsi sūkurinėj vonioj.

Padėkojau už viską Aukščiausiajam ir vėl atsiguliau.

Šiemet pagaliau radau paparčio žiedą.
Bet kur jį kišt?
Ilgai svarstęs, prikaliau žiedą prie lubų ir virvę prakišau...

TYLOS RATAS

Visą dieną, visą naktį lyja –
Nebegrįš čia vasara daugiau...
Tu paklok man lovą šalavijų –
Pavargau aš, mama, pavargau...

Pavargau aš eit ir nenueiti,
Pavargau aš grįžt ir nesugrįžt...
Pasakyki, mama, ar tu leidi
Man kelius nuo kojų nusirišt?..

Lyja lietūs... Nieko nesakai man,
Kloji lovą ir paglostai plaukus...
Tik sapne – kažkas – tykus, kaip aimana:
Kol turi dar kelią, tol keliauk...

Man sako, kad aš maišu trenktas.

Taip nėra. Niekas specialiai manęs maišu netranko.

Tiesa, kartą paprašiau, kad žmona trenktų. Bet kas iš to...

Vis tiek aš kas rytą užsidarau savo kambary, o namiškius perspėju:

– Netrukdykite man, aš dirbu!

O iš tikrųjų įlipu į maišą, užsirišu ir sėdžiu.

Kodėl aš taip darau?

O ką man daryt?

Negi turėčiau sėdėti prie stalo ir vis rašyti... rašyti...

Tąsyk, kaip ir kiekvieną vakarą, išsivaliau dantis, išsitryniau žibalu ir apsiklijavęs kvepiantį kūną atšvaitais atsiguliau į lovą.

Ūmai toptelėjo: o jei žmona įeis be šviesų, tai vis tiek gali manęs nepastebėt!

Susiradau kalėdinę girliandą, apsivyniojau ir įsijungiau į tinklą. Truputį erzino, kad lemputės blykčioja ir keičia spalvas, kita vertus, tai buvo pliusas: žinojau, kad neužmigsiu.

Žmona su Alexandru pasirodė prieš vidurnaktį. Jie atsigulė į mūsų plačią lovą ir ėmė diskutuoti. Iš pradžių – kūnų kalba, vėliau – tekstais.

– Kas tas toks? – klausė Alex.

– Tai mano vyras, – sakė žmona.

– Kam čia tas vyras?

Alexandro vietoj ir pats to paties būčiau klausęs. Pagaliau šituos tekstus prieš keletą metų pats ir parašiau. Mintys materializuojasi! Tiesa, Alexandro vietoj anuomet veikiau aš. Bet ir teisingos mintys su metais iškrypsta iš teisingų trajektorijų...

– Važiuojam į televiziją, – siūlė žmonai Alex. – Pasirodysim Lietuvos žmonėms.

– Kaip jūs drįstat palikti mane lovoje vieną? – sušukau. – Aš sužeistas! Į širdį!

Jie patylom apsirengė, o Alex dar apkraustė mano pižamos kišenes.

– Jūs sprunkat iš įvykio vietos! – įspėjau.

Trinktelėjo durys...

„Dabar pasirodys policininkas, – liūdnai šyptelėjau. – Jie visados pasirodo po įvykio."

Tikrai! Įsiveržė policininkas ir net uniformos nenusivilkęs atsigulė šalia manęs. „Pirmąsyk su vyru – ir iškart su policininku!.." Šitą atvejį irgi buvau kažkada pats sugalvojęs.

Policininkas išsitraukė guminę lazdą.

– Aš negaliu šitaip! – prisidengiau. – Tu pirma pasikalbėk, kaip su žmogum...

– Jūsų dokumentai... – suvapėjo policininkas.

Susijaudinau, bet nepasidaviau.

– Papratot su lengvo elgesio merginom!.. – šūktelėjau. – Bet mes, vyrai, sunkaus būdo...

– Tu pats saugiausias visam pasauly, – kuždėjo policininkas, čiupinėdamas mano apvalius atšvaitus.

Išbėgau iš Miegamojo ir, užsidaręs Tualeto kambariuose, įsijungiau Televizorių. Kaip sykis rodė Alex su mano žmona. Jie dainavo žvaigždžių duetuose.

– Tu – prologas, aš – epilogas... – žiūrėdamas į žmoną, įtikinėjo Alex.

– Kai žiūriu į tave, man bloga... – atsiliepė žmona, žiūrėdama į mane.

Buvau labai pasipiktinęs: jie nesidrovi prieš visą Lietuvą aiškintis santykius mano žodžiais!

Paskambinęs ugniagesiams gelbėtojams pranešiau, kad dvi žvaigždės įstrigo televizijoj ir trukdo informacijos srautui.

O už durų aistringai rėkė policininkas:

– Atidarykite! Policija!

– Jus domina vien tik kūnas su durtinėm žaizdom! – atšoviau. – Jūs net mano vardo nežinot... – sukūkčiojau.

Girdėjau, kaip jis keikdamasis skambina į duomenų bazę. O paskui ima švelniai šaukt:

– Juozas... Juozas... Prijom...

Netekęs oficialumo balsas atrodė pažįstamas. „Ėgi tai policininkas Kontrimas, – prisiminiau. – Aš parašiau jį bene prieš dvidešimt metų...“

Apsigrabaliojęs radau pieštuką ir ant tualetinio popieriaus skubiai brūkštelėjau: „Policininkas Kontrimas su specialia užduotim išbėgo į gatvę...“

Pokštelėjo laukujės durys.

„...ir jį partrenkė policijos automobilis.“

Sužviegė stabdžiai. Dunkstelėjo kūnas.

Gaila žmogaus.

Bet nereikia manęs nervint.

Gyvenimas – tai sapnas...

Naktį aš dažnai atsitokėju iš sapno. Vėjas beldžia į duris it kapinių sargas... Žvaigždės mirksi kaip žvakės... Lango kryžius krenta ant krūtinės...

Krūpteli širdis: kodėl viskas taip?

O dieną beveik niekad nepabundu. Ir jaučiuos kuo puikiausiai.

1.

Duryse brakšteli raktas. Tai žmona grįžo iš kelionės...

Puolu iš lovos ir slepiuos spintoj. Širdis daužosi! Pats nežinau, kas man yr...

Betgi žinau: vyras, paliktas vienas ilgiau nei parą, negali nekaltas būt...

2.

– Man didžiausia vertybė – šeima, – tariau.

– O jeigu aš išeisiu? – paklausė pati.

– Išeik, – atsakiau.

Ji išeis ir sukurs kitą šeimą. Aš – irgi.

Smagu, kad galim kurti vertybes.

*Butovė – butas per du aukštus su dviem arba daugiau WC (*red.*).

Ateity žmonės jau bus atpratę vartoti, o daugelis net sąmoningai apsisprendę nebevartot. Radę ant kelio kokį vartojimo reikmenį, paspirs koja... Rūpės tuomet tikros vertybės. Išvydę tokią, susės ratu, rodys kits kitam ir grožėsis.

– O kitokių mums nebereik, – sakys. – Eikit šalin, gamintojai!

Ir tie dūlins į savo nykias gamyklas, gamins tai, ko niekam nebereikia, užvers sandėlius prekėm ir žus ten nuo deguonies bado.

Bankininkai ir jiems prilygstantys tipai vėl bandys pūsti savo burbulus, bet žmonės jau nebesižavės anų spalvom. Susodins pūtikus į geldas, tie pakils burbulais, nuskris, nukris kur į jūras ir priburbuliuos.

O niekieno nebetrukdomi buvę vartotojai valandų valandom sėdės soduose ir kalbėsis apie meilę, draugystę, gerumą... Šviesiuoju paros metu gėrėsis gamta, tamsiuoju – eis į koncertus, o daugelis net patys grieš violončelėm.

Kai buvau smuikininkas, tai griežiau pirmu smuiku, nes muzikos nekenčiau nuo vaikystės, todėl visą ją ir išgriežd avau ant klausytojų, kurių nekenčiau antra tiek. Niekaip nesupratau, kaip sveikas žmogus gali dvi valandas sėdėti salėj ir spoksoti į pulką nykių tipų scenoj. Aš pats muzikos klausaus tik sėdėdamas prie stalo ir tik klasikos: šaukštų tarškėjimo, taurių skambėjimo...

Žinojau, kad daugelį vyrų į koncertą atsitempia moterys, supratau, kaip tie vargšai jaučiasi, tad, norėdamas palengvinti jų dalią, mosuodavau smičiumi pora centimetrų viršum stygų. Deja, mano kolegos nebuvo tiek sąmoningi. Ko norėt! Metų metais brūžinant, sugrumba siela.

Moterys... Tos viską suvokia savotiškai... Matau, kaip žiūri į mane, kai griežiu solo, žinau, ką jos galvoja: kokie miklūs piršteliai! Kiek su tokiais būtų galima prisivogt!

Būtų... O ką aš darau? Vėjais leidžiu gyvenimėlį.

Taip jau išėjo... Dar blogiau dirigentams, kurie visi yra neišsipildę policininkai, svajoję diriguoti sankryžoj. Deja, ne visiems lemta pasiekt aukštumų. Stebėdamas dirigentą, mintimis kartais perkeliu jį į sankryžą... Ir tuoj pamatau ten krūvas sulamdytų mašinų, išgirstu kaulų tratėjimą...

Gerai, kad jie netapo, kuo norėjo.

O įsivaizduokim policininką dirigento vietoj. Kokie tiks-

lūs lazdelės mostai! Kokia rami, atsargi muzika! Bet kam ta muzika?

Išeina dirigentas ir mosteli koncertmeisteriui per snukį. Visi nusilenkia ir skirstosi.

Štai man koncerto idealas! Tik kad dabar visur saviveikla.

1.

Sėdžiu simfoniniam koncerte, kumšteliu poną iš kairės.

– Kada ten pradės dainuot?

Tas dėbteli iš padilbų. Dirigentas skėsčioja rankom.

– Solistas, matyt, voliojasi kur nors girtas, – juokiuos. – Pažįstu vieną...

– Tyliau! – šnypščia ponas.

Spoksau nustebęs. Scenoje – triukšmas neapsakomas. Tyliau čia nesusišnekėsi. Išsitraukęs rodau jam butelį.

Apsimeta nematąs. Nusispjaunu ir išeinu. Vakar skaičiau laikrašty, kad muzika suartina žmones.

Gal. Bet ne pas mus.

2.

Sėdžiu kažkokioj salėj, aplinkui pilna žmonių, visi tykūs... Ir tik atokiau toks tipelis nerimsta – skeryčiojasi, barškina klavišais...

Darsyk nužvelgiau tuos žmones. Bemaž pusė – vyrai, bet visi apsimetę kurčnebyliais, o kai kurie net užsimerkę. Moterys pastėrusios...

Liūdnai galvojau: o juk vienas terorizuoja būrį! Pakilęs iš vietos, žengiau į sceną...

Tada jau ir kiti suklego...

Netrukus išsiveržėm pro duris. Laisvė!..

AR MOKSLAI IR MENAI PADEDA GERINTI PAPROČIUS

Dažnas politikas vis pasigiria: klausausi
tik rimtosios muzikos.
Sunkiai dirbantys tai klausosi lengvosios,
mat reikia pailsėt, atsipalaiduot.
Bet kai niekais užsiimi...

(Antanas Tveriaga. „Iškrypimai". p. 114)

1.

„Kas turi ausis, teklauso!" – yra pasakęs Jėzus. Tačiau jei kas tvirtintų, neva jis turėjęs galvoj simfoninę muziką, į tą aš pirmas galiu mest akmenį.

Apie simfoninę muziką daug pasako vien tas faktas, kad ją gali kurt net būdamas kurčias.

Aišku, jos ir klausytis geriausia kurčiam.

Tas įkyrus it pensininkų skundai smuikų zirzimas...

Tas nykus it nugaravusių politikų balsai valtornų bliovimas...

Tas kvailokas atrajojančio obojaus mekenimas, nelyg savo atsistatydinimo priežastis aiškintų koks veikėjas...

Ne! Į gera pakreipt visa tai tikrai negali.

Teko skaityt, neva karvės, klausydamos simfoninės muzikos, duoda kur kas daugiau pieno, nei klausydamos kitokios muzikos, pavyzdžiui, elektrinio grąžto. Tai buvo pateikta kaip simfoninės muzikos pranašumo įrodymas.

Deja, taip jau yra: žmonės nūnai prilyginti gyvuliams.

Kita vertus, karvė, duodanti daug pieno, kelia grėsmę Lietuvos valstybingumui.

Esant tokiai padėčiai tik iškrypėlis arba tautos priešas gali pasodint tvarte simfoninį orkestrą.

2.

Muzika įkvepia dideliems darbams. Deja, nėra tokios muzikos, kuri įkvėptų indus suplaut, grindis pašluot...

Gal tokios neįmanoma sukurt?

O gal didieji kompozitoriai pernelyg gerai gyveno? Pagaliau muziką anuomet užsakydavo didžiūnai, kurie mosavo kardais, o ne škurliais...

Sunkiau suvokti, kodėl šiuolaikiniai meistrai nekuria muzikos, įkvepiančios didiesiems buities žygiams.

3.

Lengvoji muzika gal šiek tiek ir palengvintų sunkų lietuvio kelią Europon, bet jos yra daug daugiau, negu reikia. Nuolat kuriamos naujos dainos, nors po dešimties ar dvidešimties metų paaiškėja: senos buvo geresnės.

Yra pasakyta: iš dainos žodžio neišmesi.

Bet apie muziką nieko nepasakyta.

Todėl mes paimam žnyples, stveriam muziką už sparnelio ir švystelim pro langelį.

Išmetę muziką pamatom, kokie kvaili žodžiai – pavyzdžiui, *Žemėj Lietuvos ąžuolai žaliuos,* – tada išmetam ir juos.

Kas lieka?

Tyla.

Iš pradžių gali būti šiek tiek nejauku, bet neprabėgs nė savaitė ir pajusim: taip gyventi šimtąsyk patogiau.

Sveikam žmogui pakanka tiek garsų, kiek jų yra gamtoje.

1.

Ką spūstelt, kad pritildytum paukščių klegesį? Ką užsukt, kad lietus liautųs?

O va mašinoj galybės išmaniųjų mygtukų, rankenėlių...

Kai gamta bus išmani, aš ir ten sėdėsiu.

2.

Vasarą žmonės specialiai traukia į gamtą, kad galėtų ten šiukšlių pribarstyt. Tas instinktas toks stiprus, kad jei kas nors sukliudo šiukšlint, jie gali net ginklo griebtis.

Regis, radę kitų paliktas šiukšles, žmonės turėtų tik džiaugtis. O yra priešingai: labai įsižeidžia, mat norėtų vieni visur šiukšlint.

Naivūs norai! Kiekvienas žmogus gimęs šiukšlinimui, kaip paukštis skrydžiui.

3.

Gamtoje būtų gerai, jei visa gamta būtų išasfaltuota, visur stovėtų dirbtiniai medžiai, o po medžiais – marmuriniai staliukai. Elniais persirengę padavėjai nešiotų valgius ir gėrimus. Ir viskas būtų veltui, nes gamtoj taip privalo būt.

DIDIEJI ANTROJO LIETUVOS TŪKSTANTMEČIO DARBAI IR ŽYGIAI

Mėgstu puodus daužyt. Šukes išvežu
Kernavėn ir užkasu.
Ateity čia bus daugiau praeities.
(Antanas Tveriaga. „Istorinis gerumas". p. 925)

1.

Sykį Filipinuose nukrito lėktuvas. Žuvo visi, išskyrus lėktuvo vadą, kuris tuo lėktuvu neskrido, nes dar išvakarėse jam ant galvos buvo užkritęs kitas lėktuvas.

(Tose platumose lėktuvai krenta kaip lapai.)

Tada aš supratau, kaip svarbu tinkamu laiku atsidurti tinkamoj vietoj. Laikrodžiams mušant vidurnaktį, sustojau prie Seimo vartų. Pats piktųjų dvasių siautėjimas!

Ir štai kur buvęs, kur nebuvęs prisistato striukas bukas patriotas. Dėbteli geltonom akim, vypteli kreiva burna.

– Nori tarnaut Lietuvai?

Ore padvelkė siera. Nukrėtė šiurpas... Bėgti, kur akys veda!..

Bet ne! Dabar arba niekad.

– Noliu, – suvapėjau.

Jis ištraukė meduolį. Pats nepajutau, kaip pritūpiau ant užpakalinių kojelių. Ponėkas davė atsikąst, ir aš supratau, kad seksiu paskui, kur tik anas ves.

Kraupiai girgždėdami atsivėrė vartai... Leidomės į kažkokius požemius. Kartais šmėsteldavo išbalę veidai – pensininkai, pedagogai tiesė kaulėtas rankas.

– Gelbėtojau!.. – vepėjo.

Galų gale atsidūrėm lyg tvarte, lyg televizijoj. Ten regėjau daug tūpsinčių kaip ir aš. Visi nepalankiai dėbčiojo į kits kitą ir tyliai urzgė. O tas ponėkas, šniodamas bizūnu, kiekvienam nurodė jo vietą. Sutūpėm ratu...

Netrukus pasigirdo kauksmai – į rato vidurį išlėkė dikta maliavota pana ir kad ims ten aplink stulpą suktis... Net pazvimbdama!

– Kas ana tokia? – pastėręs klausiau tupinčio šalimais.

– Lietuva, kvaily.

Krūptelėjau. Lietuvą aš kitaip vaizdavaus... Ogi ta visiems ten buvusiems leido čiupinėt. Neprisimenu, kaip išbėgau, kaip namie atsidūriau...

Bet dabar jau žinau: man tinkamas laikas yra nuo saulėtekio iki saulėlydžio. Tinkama vieta – mano lova. Ten ir guliu.

2.

Nieko nuostabaus, kad sykį man prireikė naujos lovos. Nuėjau parduotuvėn – margos ir minkštos, siauros ir plačios!.. Kaip išsirinkt tą vienintelę?

– Ar jūs į šitą lovą gultumėt su manim? – paklausiau pardavėjos.

Ta purtė galvą.

– O į aną?

Ir į aną nesigultų.

Išėjau tuščiom. „Nejaugi visur tik daili išorė? – stebėjaus. – O tikrai gerų lovų nebėr...“

Bet gerai, kad nors gerų pardavėjų yra! O tai įbruktų niekam tikusį daiktą... Vartykis ten per dienas naktis vienas...

3.

Kitą sykį man prireikė batų.

– Duokit pačius geriausius, – tariau pardavėjai.

Ta padavė blizgančius. Aš apsiaviau, net patrepsėjau.

– Vyras su tokiais batais tai jau šio to vertas, ane? – vyptelėjau.

– O taip! – sušuko pardavėja.

Aš kaukštelėjau kulnais.

– Norėčiau pakviesti jus į aną kabiną...

Ji susimąstė. O man tai nebuvo ko mąstyt. Kai grįšim iš kabinos, šveisiu šituos branginykus atgal į lentyną ir išeisiu su savais purvabridžiais.

– Aš turiu vyrą, – staiga pasakė ji.

Aptemo lempos... Ir tapo taip tylu, kad net buvo girdėti, kaip buhalterijoj kompiuteris kraunas. Tik po kurio laiko tylą nutraukė liūdnas garsas, lyg kažkur toli būtų nutrūkęs batų raištelis. Ore padvelkė neplautom kojinėm.

– O aš neturiu vyro, – prisipažinau.

Ir taip man graudu pasidarė, net apsiašarojau.

Turėčiau gerą vyrą, tai ant rankų mane nešiotų – jokių batų nereiktų...

Atsiduseęs paskleidžiau šimtines ir žengiau į naktį be žvaigždžių. Su dviem batais, bet vienišas. Kaip vakar... Kaip visados.

4.

Užėjęs drabužių parduotuvėn, suku ratais, nedrįsdamas pasakyti, ko man reik. Juk išgirdus žodį „kelnės“, kiekvienam galvoj: „O kas ten, po kelnėm?..“

Nenutuokiu, kas ten turėtų būt. Užtat ir piktumas...

Vis dėlto sykį stvėriau pirmas papuolusias ir apsimoviau. Bet kai išlindau iš kabinos, ten jau lūkuriavo pardavėja.

– Pavaikščiokit, – vyptelėjo. – Aš pažiūrėsiu.

Nukrėtė šiurpas. Bet ką man padarys viešoj vietoj!..

Stengiaus eit paprastu žingsniu, bet kuo labiau stengiaus, tuo labiau nesisekė. Pritūpdavau ir atsilošdavau, stačiau kojas kreivai – visai to nenorėdamas elgiausi taip, lyg kelnėse kažin ką būčiau slėpęs.

– Gerai, – tarė. – Galit nusimaut.

– Ak, taip... – išraudau. – Bet čia tiek pašalinių... O žinot ką! Atneškit man skrybėlę...

Išeinu iš parduotuvės nėmaž nesusikaustęs. Žingsnis lengvas. Nugara tiesi. Nesgi žinau: niekas į mane nežiūri, niekam nerūpi, kas po skrybėle.

O namie tų skrybėlių jau gal šimtas. Kartais mėtau jas pro langą. Jei pataikau praeiviui ant galvos, tai užsirašau: 1:0 mano naudai.

5.

Sykį man prireikė... Bet kaip pasakyt?

Namie žengiau prie veidrodžio. Linktelėjau savo atvaizdui.

– Norėčiau ū-ū-ū...

Pravirkau ir pabėgau iš namų.

Daugsyk tai kartojau ir vis būdavo tas pat.

Bet aš nepasidaviau. Po savaitės pratybų tą žodį jau įstengiau pasakyti ne tik sklandžiai – net ir žaismingai: pirmą skiemenį ištardavau su umliautu. (Kas moka vokiškai, supras, kodėl tai svarbu.)

Į tą krautuvės skyrių įėjau tikrai atsipalaidavęs ir net šiek

tiek krypčiodamas, kaip eina laisvi žmonės. Ir tuomet staiga apleido jėgos... Ilgai stovėjau dūsaudamas, skėsčiodamas rankom. O kartais stverdavaus už galvos ir iš pačių sielos gelmių išsiveržDavo nevilties riksmas.

Priėjusi pardavėja pasiteiravo: „Gal jums bloga?“

O man buvo taip bloga, kad blogiau, atrodė, nebus. Todėl ryžaus.

– A triusikų yr?

– Jūs apie kelnaites?

– Ne, aš apie triusikus.

– Kelnaitės va ten...

– O triū-ū-ū...

Apsipyliau ašarom ir išbėgau. Jaučiau, kad taip bus.

Bet nejau visi kiti vyrai – su kelnaitėm? Kaip moterys!

Svetimi laikai. Svetimas kraštas. Svetimas aš čia visiems.

6.

Ėjau į vakarus vienišyn... Po kurio laiko su manim sveikinosi tik šunys ir stulpai. Kitiems aš atrodžiau per prastas. Paukščiai, namai, automobiliai... Buvo laikai – tikėjau prilygsiąs aniems.

Už posūkio išvydau gaisrą. Ilgai spoksojau susižavėjęs... Tik ar mane gaisras bent pastebėjo? Kur ten!.. Aplink gaisrą zujo gražios raudonos mašinikės, o anas, apglėbęs drūtą medinį namą, spragsėjo sau patenkintas. Kuom aš galėčiau atkreipti tokios prašmatnybės dėmesį?

Perkūnija, ir ta praeina pro šalį. Žaibas dusyk netrenkia į tą patį... O į mane trenkė dar jaunystėj, užtat žmonės ir sako: trenktas. Tik kas man iš to? Buvau tuomet žalias, neįvertinau... Tikėjau: kasdien trankys...

Deja, po to jau nieko įdomaus nebenutiko.

7.

Jei aš būčiau Coelho, tai parašyčiau knygą „Nugalėtojas lieka vienas“. Visi žmonės pirktų, skaitytų ir sakytų: „Oho knyga! Gera knyga!“ Tik aš vienas žinočiau, kad – bloga, bet niekam nesakyčiau.

Tiesa, žmona... Ta mane gerai pažįsta...

– Tai vėl, Coelhau, durnysčių prirašei? Marš į kampą!..

– Ša, motin! – raminčiau. – Skaitytojai išgirs...

– Tegu girdi. Gal ateis į protą.

– Aš privalau pasaulio žmonėms kalėdinį pamokslą pasiųst, – priešinčiaus.

Ta – kaukšt man keptuve per pakaušį.

– Durniau tu durniau!..

Aišku, aš įsižeisčiau, imčiau rėkt:

– Mano knygos net Lietuvoj populiariausiųjų dešimtukuose!..

– Durnos visados pirmos.

Trenkus durim, išlėktų pas kaimynus...

Ir aš, nugalėtojas, vėl likčiau vienas.

8.

Todėl apsisprendžiau ir gyventi vienas, urve. „Kaip kurmis!“ – šypsojau. Labai jau tai atrodė gražu.

Bet rudenį taip nyku po žemėm...

„Pasileidimas! – bariau save. – Ko gi man trūksta? Ir kodėl žmogui vis negana to, ką turi? Kas atsakys? Vėjas?..“

Supykęs užsikimšau ausis ir dar giliau įsirausiau žemėn. Bet vis tiek kažko trūko. „Širdies nerimas, – vaipiaus. – Amžinas kvailio troškimas siekti kažko daugiau... Gana tų nesąmonių!“

Trenkiau kastuvu sau per galvą.

Ir vis tiek nepagerėjo. Sėdėjau tamsoj ir skėsčiojau rankom. Turėjau atrodyt labai rūstus.

9.

Kada nors žmonės supras, kas aš toks... Tada vyrai lenksis man ligi žemės, o moterys belsis į mano namų duris: „Kur Juozapo lova? Greičiau!..“ Išėjusi žmona pavaišins moteris žolelių arbata, apaus baltom šlepetėm ir palydės į sporto salę, kur bus sustatytos lovos. O kai visos moterys atsiguls, į salės vidurį išeisiu aš – apsisiautęs drobule, su lazda rankoj – ir rūsčiai sušuksiu: „Ko čia atsigulėt? Eikit sau!..“ Ir moterų kolonos pro dviem eilėm susilenkusius vyrus keliaus į Tėvynę, kiekviena ims už parankės saviškį ir parsivedusi namo pasodins prie televizoriaus. Kaip visados.

Bet tos moterys jau bus kitokios. Ir jų vyrai kitokie. Ir televizoriai rodys kitaip.

SĖKMINGI BANDYMAI KONTROLIUOTI KULTŪROS ERDVĘ

– Ką privalo žinoti kiekvienas kultūringas žmogus? – klausiau.

– Jis privalo žinoti savo pavardę ir adresą, – atsakė ministras. – O jei žino, kas toks Maironis, tai gali net Kultūros ministru būt.

Išeidamas brūkštelėjau ant Kultūros ministerijos durų trijų raidžių rusišką kombinaciją.

Nepatikėjau, kad tiek daug reikia žinot.

Juk Maironis nė „Pavasario balsų" nebuvo skaitęs, kol pats jų neparašė.

Ir savo pavardės neprisiminė...

Bet gal nors daugybos lentelę reiktų žinot?

O ką kultūringas žmogus padaugins?

Nuolat esu kviečiamas į priėmimus, į aukštuomenės vakarėlius... Kai salonų liūtams ir jų patelėms ten viskas įgrysta, kai visi ima nuobodžiaut, renginio vedėjas skelbia:

– Dabar pasirodys bibliotekininkas Bė Bė!

Žengiu į areną sulopytais, bet švariais kultūrininko drabužiais, seniai tobulai išmoktu judesiu išsitraukiu storą tomą, strykteliu, rikteliu ir perplėšiu jį pusiau.

Damos spiegia ir kaišioja man už kelnaičių obligacijas su išsiuvinėtom pasimatymų datom. O man liūdna. Kad bent viena pamiltų ne kaip bibliotekininką, o kaip žmogų...

– Ar jūs ryjate knygas? – domisi apkūnesnės.

– O kaipgi!

– Prancūziškas?

– Visokias.

– O ką dar su knygom galima veikt?

Susuku brošiūrą vamzdeliu, įkišu kiaušinį ir papučiu. Kiaušinis tekšt į sieną.

Visi ploja ir prašo pakartot.

– Jūs dirbat su ugnele! – giria ponai.

Man akyse šmėsteli begalinės sausų knygų stirtos. Jei ir toliau kils naftos kainos...

– Kol kas tik pasvajoju apie tai, – atsidūstu.

– Kaip tapti bibliotekininku? – teiraujasi ponvaikiai.

– Reikia būti labai drąsiam...

– Ar tiesa, kad jūsų rūšį paleis į kosmosą?

– Yra tokia programa...

Pavargau nuo dėmesio, norisi prigult, o žmona rodo pirštais ir visiems giriasi: „Mano augintinis!“ Kaip tai erzina, kiek esu aiškinęs, kad būti bibliotekininku – talentas, to neišmokysi, tai duota iš aukščiau...

Bet štai mane jau keičia neūžaugų cirkas. Į areną išbėga būrys jauniklių ir pagyvenęs dresuotas mokytojas. Neūžaugos švilpia, angliškai keikiasi ir apmėto mokytoją prancūziškom bandelėm. Šis gaudo, ryja ir tuo pat metu vikriai perteikinėja gimtąjį žodį. Irgi talentas! Bet kokios liūdnos akelės... Talentas – našta.

Grįžtu namo išsekęs, bet vis tiek pasislėpęs dar paskaitau keletą sakinių iš senos knygos. Šito triuko niekam nerodau.

– Girdėjau, yra žmonių, priklausomų nuo interneto. Ot silpnavaliai! Ot pasileidėliai! – vaipiaus. – O aš va ramiausiai galiu praeiti pro bet kokią interneto skylę.

– Tu nemoki kompiuterio įsijungt, – priminė žmona.

– Jei reiktų, tai ir išmokčiau! – atkirtau.

Tik kad jokio reikalo nėr!

Štai pernai išmokau telefonu siųsti SMS žinutes. Ir tuoj iškilo klausimas: o kokias ir kam? Keliolikai pažįstamų nusiunčiau: „Tu durnas!“ Niekas nepasikeitė.

Bet, aišku, turiu nešiojamą kompiuterį ir visur jį nešiojuos, mat pastebėjau, kad į vyrą su kompiuteriu moterys kitaip žiūri. Būna, pritykinęs prie kokios ant suoliuko besiilsinčios ponios, atvožiu dangtį ir kiek pakreipęs, kad nepastebėtų, jog anas neįjungtas, imu tarškinti klavišais.

Jei išsitraukčiau knygą, pamanytų – iškrypėlis... Dabar gi ramiai tupi šalia. Ant ekrano esu priklijavęs popieriaus lapą su užrašu: „Einam į Jūsų tūbus. Padarysim com com...“ Bet kol kas dar nė vienai nerodžiau. Ne iš drovumo, o kad abejoju, ar moterys tokios jau išmanios...

Bet sykį viena pati pradėjo:

– Norėčiau pagūglint...

Taip netikėtai užkluptas, išsigandau ir ėmiau rėkt:

– Ya-a!.. Ho-o!..

Parbėgęs namo, visą vakarą laikiausi arčiau žmonos. Ana klausia:

– Ir kam tą kompiuterį visur valkioji?

– Tu nesuprasi... – dūsauju.

Išmani maniškė! Bet ne tiek...

Eidamas gatve su žmona aš visados dairaus į kitas.
Bet eidamas su kita irgi dairaus, bene pamatysiu žmoną.

Sykį nešuos tualetinio popieriaus rinkes... O prie kasos – jauna, graži ponia...

– Jūs turbūt kažin ką pagalvojot, – tariau išraudęs. – Bet viskas ne taip!..

– Jūs perkat tualetinį popierių?

– Tas popierius man reikalingas... Gal teko skaityt?.. Mano vardas...

– Mokėkit pinigus!

– Aš paskui tą popierių atnešiu jums su autografu...

– Pakviesiu apsaugą.

– Visiems atnešiu!..

Apsauga mane išnešė...

Vėl nukentėjau už teisybę. Aišku, tos patirtys užgrūdina. Bet nemalonu...

Juozapas ieško žmonos

Yra nemalonios išvaizdos, bet gero būdo žmonių.

O mano ir išvaizda nemaloni, ir būdas toks pat.

Visi laukia, kada atsiskleis vidinis grožis.

O mano vidinis dar baisesnis!

Būna gi: vyras atrodo pobaisiai. Bet koks patrauklus tampa, kai nusišypso! O va kai aš išsiviepiu...

Vėlgi būna – ir kitas kvailai viepias. Užtat kai prabyla... Bemat pakeri visus savo išmintim ir iškalba! O kai aš prasižioju...

Ir dar būna: toks neišvaizdus, neiškalbus, toks visai niekam tikęs, kaip aš, pasirodo besąs garsus mokslo vyras.

Bet aš tai nieko nemoku, ir jokie mokslai į galvą man nelenda.

O jau kaip tingiu dirbt!

Tai gal aš labai turtingas?

Eikit jūs...

Aš manau: žmogų reikia mylėti tokį, koks jis yra. Antraip – negi tai meilė?

1.

Retai pamatysi vyrą vaikštant su žmona.

Su šunim – taip. Mat šuniui viskas įdomu, jis bėga šen, bėga ten – lyg pirmąsyk pasaulį regėtų.

Žmona gi nesidairydama tursena iki parduotuvės.

Su šunim – atjaunėji.

2.

Užėjau pas kaimynę.

– Ar turite priedėlį prie televizoriaus? – pasidomėjau.

– Taigi va! – parodė savo vyrą.

Paskui pakvietė mane į lovą.

– Kai kurie vyrai geriau atrodo vertikaliai, – teisinaus.

Ėmiau pasakoti savo gyvenimo istoriją.

– Eik tu... – žiovavo ponia.

– Tik nesirūpinkit, – šypsojau.

Tai anksčiau, vakarojant su poniom, man tekdavo atsiprašyt ir išeit.

O dabar aš su sauskelnėm!

Tąsyk, kaip ir kasdien, ketinau eit į parduotuvę...

Ūmai toptelėjo mintis: jei nenusipirksiu duonos, numirsiu iš bado.

Ir toks pagavo nerimas! Ar sugebėsiu nusipirkt? O jei pasiklysiu kely? O jeigu net pro duris nesugebėsiu išeit? Taip susijaudinau, kad tikrai pamiršau, kur durys. Ak, štai jos! Bet kaip atidaryti? Kur mano artimieji? Kodėl aš čia paliktas vienas?

Ir staiga prisiminiau: jei randamas lavonas, žudiko pirmiausia ieškoma tarp artimųjų...

Bet marinti badu... Nebent tikisi, kad pasikarsiu.

Pusvalandį tampęs duris, supratau, kad reikia jas stumt... Bet kas ten, lauke? Iki krautuvės dar šimtas žingsnių! Gali nutrenkt žaibas, užkristi lėktuvas, pagrobti ateiviai...

Netekęs jėgų susmukau prie durų ir mintimis nuklydau į tuos keistus laikus, kai be vargo nueidavau į parduotuvę. Tiesiog negalvojau, kad tai – gyvybės ir mirties klausimas. Juk ir siaura grindų lenta vaikštau be baimės. O jei tokia lenta reiktų pereiti viršum bedugnės?

Užsimoviau ant galvos kibirą – niekas manęs nematys ir aš nieko nematysiu – ir žengiau pro duris. Teko eit apgraibom, bet guodė mintis, kad į priekį visi apgraibom žygiuoja.

Staiga išgirdau beldžiant į kibirą.

– Manęs čia nėra! – sušukau.

Tai buvo klaida, nes kibirą tučtuojau kažkas pavogė. Likęs be apsaugos, nejučiom stvėriau už rankos praeivį.

– Gal palydėtumėt į parduotuvę...

Tuoj pasigailėjau taip pasakęs. Apie savo tikslą – juolab žūtbūtinį – niekam nevalia prasitarti, nes bemat įsijungs galingos, paslaptingos jėgos, jos visaip stengsis, kad tikslo tu niekad nepasiektum.

– Va parduotuvė, – rodė praeivis.

Bet aš privalėjau suklaidinti man priešiškas jėgas ir pasukau kiton pusėn. Netrukus įkritau į kanalizacijos šulinį, ir geri žmonės užstūmė dangtį.

Tapo geriau, nes nebegalėjo būti blogiau.

Jei niekas nepūstų arabų, tai arabų ir nebūtų.
Deja, per daugelį metų žmonės tiek jų pripūtė,
kad dabar – problemos. Išpūsti arabai sproginėja
it muilo burbulai. Triukšmas visam pasauly...
Tai rimtas įrodymas, kad pirma reikia pagalvoti,
o tik paskui pasakyti.

(Antanas Tveriaga. „Iškrypimai", p. 277)

– ...neatsakingai pūtė burbulus... Daugiau to nebus...

Taip kalbėjo Televizorius.

Nušluosčiau aprasojusį ekraną. „Paseno mano Televizorius ir nušneka. Reiks naują pirkt. Su skystais kristalais. Tokiam turbūt neužkalkėja mikroschemos, toks ir parodys teisingai, ir pašnekės su protu..."

Pridengiau tą vargšą skuduru ir išėjau iš namų. „Burbulų mat nebereik! – stebėjaus. – Kas tada liktų? Juk viskas yra burbulai. Politika, menas... Gyvenimo prasmė – burbulas. O visi tik pučia, pučia... Ir tai gerai! Jei nepūstų, gyvenime nebūtų vėjo, viskas sustingtų. O jei neišpūstų burbulų, nebūtų grožio..."

Pro šalį aktyviai burbuliuodami žengė vyrai ir moterys. Visados pavydėjau žmonėms, kurie daug kalba, o nepavargsta. Priešingai! Išpylę žodžius kitam į ausis, pasijunta dar energingesni. Užpiltieji gi ilgai apduję kapanojasi... Manding, vieni yra

siųstuvai, o kiti imtuvai. Įdomu, kad net seni siųstuvai dirba kaip nauji, o visi imtuvai išklerę...

Man patiktų, jei kalbėti būtų draudžiama nuo šešių vakaro iki aštuonių ryto. Aišku, dideliuose miestuose galėtų veikti specialios kalbyklos, nes yra ligonių, kurie negali nekalbėt... O kai priprastume prie tylos, tai išsižiotume tik norėdami nusižiovaut. Ar gyvenimas netaptų gražesnis?..

– Kaip gyveni?

Pakėliau galvą – ėgi tai pūtikas Pūtys!

Iš papratimo krustelėjo smegenys ir burnoj uždarytus žodžius ėmė rikiuoti įvairiais galimų atsakymų desantais. Bet šįsyk tokia kariška tvarka man pasirodė kaip žmogaus teisių pažeidimas. Todėl tik prasižiojau ir leidau žodžiams tekėti natūralia vaga:

– Aklblml... .

– O kas naujo?

– Ob.

Šitaip mikliai vos ištartą b įtraukęs atgal į burną, maniau aiškiai parodęs pašnekovui, kad pokalbis baigtas. Buvau labai patenkintas savimi: nėmaž negalvodamas, ką pasakyti, pasakiau būtent tai, ką galvoju.

Pūtys pasidėjo prie kojų skrybėlę, išsitraukė birbynę ir ėmė pūst. Skystas garsas priminė būseną po sočios vakarienės, todėl nuėjau pas Pūtienę ir atsisėdau kertėj.

– Jūs vis tylit, – skundėsi Pūtienė. – Sunku tokį suprast.

„O man ir nereik, kad mane suprastų, – mintijau. – Kai supranta, tampi nebeįdomus. Būtent todėl ir įsimylim įtartinus nepažįstamus, nes jų dar nesuprantam. Retas atvejis, kad įsimylėtum žmogų po dešimties metų pažinties."

– Nagi, pasakykite ką nors, – ragino Pūtienė.

– Aš myliu jus, – leptelėjau.

Mačiau, kaip šie nieko man nereiškiantys slidūs žodeliai vikriai šmurkštelėjo į praviras Pūtienės ausis, o jau po akimirkos išlėkė iš jos akių, pavirtę didžiuliais spindinčiais burbulais. Paskraidę po kambarį burbulai pakibo viršum lovos, ta sugirgždėjo, bet gan lengvai pasislinko mano pusėn.

– Jūs nuostabi, – vėl pasakiau nei šį, nei tą.

Lova prislinko dar arčiau. Tai nenustebino – žinojau atvejų, kai daiktai pajudinami mintimis. O jau žodžiais!.. Ir kuo kvailesni žodžiai, tuo lengviau jais gali ką nori išjudint, chaosą sukelt... Taip yra todėl, kad tušti žodžiai turi savybę pavirst tuščiaviduriais didžiulės keliamosios galios burbulais. O va prasmingus žodžius reik kaip akmenis nešiot...

Be burbulų mes greit priburbuliuotume.

Žmonės įeina į mane, šiukšlina, gadina, o išeidami dar išsineša ką nors.

Kažin ar savy jie taip pat elgiasi?

Betgi retai ten užsuka. Dažnas nė kelio nežino.

Užtat ir landžioja į kitus.

Kiek triukšmo! Tas ant vinių guli, anas ant adatos sėdi...
Aš stoviu ant žemės. Niekas dėmesio nekreipia.
(Antanas Tveriaga. „Iškrypimai". p. 323)

Tąsyk, kaip ir kiekvieną rytą, stovėjau ant dviejų kojų ir džiaugiausi, kad moku taip stovėti. Žiūrėjau pro langą ir džiaugiausi, kad moku žiūrėti. Sykiu džiaugiaus ir tuom, kad moku džiaugtis.

Paskui lėtai pakėliau koją ir likau stovėti ant vienos. Širdis tankiau suplakė. „Ne iš kelmo gi spirtas!"

Jei aš tiek daug sugebu, tai ar mano vieta – namie?

Prisiminiau, kad moku ir pro duris išeit, todėl keliskart išėjau, grįžau ir dėl visa ko užsirašiau, kaip tai daroma. Tada pasitikrinau, ar moku pasislėpt po lova. Pavyko iš pirmo sykio!

Bet jei išeisiu... Ant grindų lengviau stovėt nei ant žemės, nes žemė sukasi. Aišku, pargriūsiu. Pasitikrinau, ar moku atsikelt nuo grindų... Puikiai! Bet jei žemė tikrai apvali?..

O jei lauke nebus durų, kaip žinosiu, pro kur išeit? Būna kažkokios paradinės durys... Įeini keleivio drabužiais, o išeini jau su generolo uniforma. Ar man patiks vadovauti paradui?

Bet galima ir savo duris nešiotis...

O jei nebus lango, pro ką žiūrėsiu? Nors lauke gal nebūtina žiūrėt? Ką ten pamatysi...

Kai būsiu lauke, niekas negalės riktelt: eik lauk! Tai lauko pranašumas. Bet kai esi namie, tai niekas negali įsakinėti: marš namo! Vadinas, ir namai turi privalumų.

Gal užvis geriausia – stovėti tarpdury? Bet tada visi taip stovėtų! Nors... Ką kiti išmano...

– Nesipūsk! – subariau save. – Yra dalykų, kurių ir tu dar nemoki. Kad ir rėplioti lubom.

Bet ar bandžiau? Esu kvailai įsitikinęs: nepavyks. O taip įsitikinęs, gerų rezultatų nelauk.

Nuo stogo tai mokėčiau nukrist. Kažkodėl man taip atrodo. Nors irgi reiktų išbandyt.

O ant durų rankenos kybot?

Pasirišau virvę. Bet kaip sykis kažkas paspaudė rankeną, ir aš nuslydau.

– Vėl ant grindų! – įeidama barėsi pati. – Skuduru šluostyti patogiau...

Tie žodžiai labai užgavo man širdį.

– Aš čia svarstau visokiausius projektus, ir jau bemaž aišku, kaip toliau gyventi. Galimas daiktas, tujen generolienė būsi...

Švystelėjo skuduras... O maniau, apsidžiaugs...

...Nusivylęs žiūrėjau televizorių ir galvojau: jeigu vienam žmogui gana to, kas yra, tai kitam šalia tokio irgi sunku tobulėt.

Guodė mintis, kad net ir tokiom aplinkybėm televizorių moku žiūrėt.

Dar nepasiduosiu!

1.

Nuėjęs į vonią, pašaukiau:

– Veidrodėli, veidrodėli! Parodyk man, kas Lietuvoj gražiausias.

Veidrodis parodė vieną tipą, apie kurį niekad nebūčiau taip pagalvojęs.

Visi mes galvojam tik apie save. Iš to ir visos bėdos...

2.

– Veidrodėli, veidrodėli, – paprašiau. – Parodyk man, kas Lietuvoj durniausias.

Veidrodėlis parodė.

Bet aš tai niekam nerodysiu.

Didelė sumaištis čia kiltų.

Jautrumas

Skamba telefonas...

Mąstau: o gal kas nors kaip tik dabar šaukiasi pagalbos?

Ilgai klausaus šito liūdno garso. Mano akyse – ašaros.

Nesureguliuoti

Praeiviai yra tokie pat žmonės kaip ir mes, tūnantys ankštose patalpose ir trokštantys bendrauti su panašiais į save.

Deja, atsidūrę gatvėj, jie tampa praeiviais ir praeina pro šalį.

Faustas kasdien

Kada tik tą moteriškę sutinku, visuomet pasiteirauju:

– Ar jūsų Faustas dar gyvas?

– Visi bilietai parduoti, – atsako jinai.

Linktelim ir išsiskiriam. Aišku, aš nežinau, nei kas tas Faustas, nei kokie ten bilietai. Bet kai pagalvoji, kiek žmonių abejingai praeina vienas pro kitą nė nestabtelėję...

Įėjęs į Swedbanką, teiraujuos:

– Kuri jūsų banko pusė yra geroji, o kuri blogoji?

Bankininkas lyg nesupratęs aiškina man, kad atliekamos įvairios operacijos.

„Jei operuoja, tai jau visai riesta“, – sumetu.

– Norėčiau savo pinigėlius iš operuojamos pusės į sveikąją perkelt.

Jis pataria nieko nedaryt ir nesijaudint. Operacijos su pinigais, esą, įprastas dalykas.

– Žinau, – linkteliu. – Visur gydantis šitaip... Bet aš nesutinku, kad jūs operuotumėtės už mano pinigus.

– Jūsų pinigai patikimose rankose.

„Jau! – krūpteliu. – O maniau – seife.“

– Policija! – imu rėkt.

Šiaip taip atgavęs tas kelias šimtines, užvėręs duris, lengviau atsikvepiu. Atsigręžiu. Kaip nesveikai blizga langai...

Gerai, kad neuždelsiau. Po savaitės kažin ar bebūčiau susišnekėjęs.

Sykiu lyg ir kirminas graužia. Gal reikėjo paremt besveikatį?

Nesu aš toks geras. Ir švedai man ne giminės.

Langas... Gal kelias į šviesą...
Gatvėj nustebęs pilietis...
Stalas... Kultūros griuvėsis...
Nepribaigta cigaretė...

Sąskaitą skaito faktūrą
Vėjas prie holdingo sienos...
Vėjau, papūsk tu į rūrą! –
Kam man tos verslo naujienos...

1.

Mėgstu rutulį stumt. Dažnai išbėgu laukan ir stumiu, stumiu...

Anksčiau man patiko ir ietį mest. Nuolat pataikydavau į žmones. Treneris sakė, kad turiu talentą.

Vėliau pastebėjau, kad su šautuvu man sekasi dar geriau.

Žiemos žaidynėse ketinu leistis žemyn. Bet pirmiau nuo kalno pasakysiu pamokslą pasaulio žmonėms: „Gyvenkite, žmonės, teisingai... Ramybės jums...“ Ir t. t.

Jei nepadės, tik tada leisiuos nuo kalno. Juodais arabiškais rūbais ir labai rūstus.

2.

Kai buvau aktyvus visuomenės narys, tai buvau įsteigęs kapeliją. Mes, būrys kaimynų su armonikom ir smuikais, susiburdavom kieme, grieždavom ir trepsėdavom. Visi praeiviai manė, kad mums trūksta...

O aš manau: visi turėtume griežt ir trepsėt.

Iš pradžių trepsim prisiversdami, bet po kurio laiko tai tampa įpročiu. Tau sako: „Tu durnas!“ O tu grieži, trepsi ir šypsais.

3.

– Papasakokit apie save, – žiovauju.

– Na, aš...

– Trumpiau.

– Dabar aš...

– Gana.

Tikrai nesuprantu, kodėl mane atleido iš televizijos vedėjo pareigų.

4.

– Kawos! – šūkteliu.

Kai atneša, paragaunu ir spjaunu ant stalo.

– Aš prašiau su dviguba w!

Atėjo apsauginis su kuolu...

Dabar suprantu, kaip jaučiasi nuolat diskriminuojami lenkai.

KODĖL NEREIKIA RŪPINTIS TUOM, KUOM REIKIA

Antanas yra mano draugas. Gerai
yra turėt draugą. Aš dažnai galvoju
apie Antaną.
Negerai, kad Antanas neturi draugo.
(Juozapas. „Antano gyvenimas", p. 404)

Ėjau tikrintis proto, bet ūmai pasukau į kitą galą ir pasitikrinau prostatą. Ši buvo padidėjusi. „Vadinas, ir protas bus padidėjęs, – sumečiau. – Organizme viskas susiję."

Aišku, ir širdis išsiplėtusi!

Pasijutęs sveikas, nedelsdamas užtrenkiau gydyklos duris ir giliai įkvėpiau gaivių rytinių išmetamųjų. Pojūtis – lyg ir plaučiai išsiplėtę. Apsičiupinėjau... Kažin kas dar ten, viduj?

Kas ten bus... Kasa – verslininkams. Skydliaukė – kariškiams. O kiti vidaus organai – blužnis, tarkim – dėl gražumo.

Protas taipgi kažin ar reikalingas? Geri žmonės elgiasi, kaip liepia širdis.

Tai ar man keistis lytį, ar ne? Juk būtent dėl to ir ėjau tikrintis proto. Maniau, sykį per dvidešimt metų kiekvienas privalo pasikeisti lytį, tautybę, charakterį... Bet kai sužinojau, kad padidėjusi prostata... Kai būsiu moteris, ar ši bebus man reikalinga?

O kodėl ne? Jei vyrus prižadina...

Tik kam man tie vargai dėl keitimo!.. Kai apsivelku suknelę, aš ir taip labai sumoteriškėju. Antanas yra net štai ką pasakęs:

– Nesuprasi tų moterų!..

– Taip, – išraudau. – Mes jau tokios...

Ir, prisimenu, net kaži kaip kryptelėjau, vyptelėjau ir sušukau:

– O jums, vyrams, vien *tai* galvoj!

Ir vis dėlto net po tokių Antano žodžių man dar liko abejonių. Juk draugaujam daugybę metų, niekada nesibaram, o vis tiek kartais atrodo, kad man patinka ir moterys.

Tačiau kodėl turėtų patikt? Kad gražios? Betgi man, kaip ir kiekvienam kultūringam piliečiui, svarbiausia – dvasinis grožis. O dvasiškai gražiausias, be jokios abejonės, – Antanas.

Gal mano protas dar nepakankamai padidėjęs? Mat esu tikras, kad didelio proto žmonės apie *tai* galvoja labai mažai, o būtent – tiek, kiek *tai* ir užtrunka. O užtrunka – ypač jei vikriai sukies – vos keletą minučių. Protingas žmogus *tai* daro vos keletą sykių per mėnesį. Tad nesunku suskaičiuoti, kad per metus išeina viso labo dvi valandos dvidešimt minučių.

Bet tebūnie kad ir trys! Tiek apie *tai* galima galvot. Protingas, manding, tiek ir galvoja.

Bet protingų – saujelė. Visi kiti, panašu, tik tris valandas apie *tai* negalvoja.

Gal užsukt pas Antaną ir paklaust, ką galvoja jis?

Bet ne. Pastaruoju metu Antanas, kaip pats yra prisipažinęs, nebegalvoja nieko. O juk yra itin galvotas žmogus.

Antanas aiškina:

– Kai negalvoju, tai žinau, kad esu. O kol galvojau – viskuom abejojau.

Neišprusėliui priminsiu, kad Antanas yra išleidęs net keletą knygų, o paskutinė, septintoji, vadinasi „Neimk į galvą“. Tai ply-

telės pavidalo knyga – panašios klijuojamos ant virtuvės sienų. Tokios knygos neatsiversi, nes puslapių ten nėra. Tik autoriaus pavardė ir pavadinimas. Ant kitos pusės – apie autorių ir knygą.

Tokias lengva skaityt. Tokios – populiarios. Ateity, pasak Antano, kitokių nė nebebus.

Aš tai gal ir galvočiau, gal man netgi patiktų galvoti, jeigu žinočiau, kaip tai daroma. Kitados maniau: reikia atsisėsti prie lango, įsitempti, įremti žvilgsnį į tolumas...

– Atnešk maišą! – rikteltų žmona.

– Ką jūs! – šyptelčiau. – Aš galvoju.

Štai kodėl man patiktų galvot.

Bet vėliau vienam rimtam straipsny perskaičiau, kad per parą žmogui į galvą ateina penkiasdešimt tūkstančių minčių. Vadinas, nereikia net įsitempt. Gana išsižiot.

Sakytum – puiku!

Bet kodėl į mano galvą – suskaičiavau ir užsirašiau! – ateina tik penkiasdešimt? Ir dar kažin ar tai mintys? „Gal jau pavalgyt?“, „Oho, kokia pana!“, „O kas tas toks?..“

Iš kur tokios ateina? Kodėl į maniškę?

Betgi būna ir nesubrendusių minčių! Kai kas pašneka, neva tokios dar geresnės... Ir gal net labai gerai, kad mažai beateina? Juk kai kurios mintys baisiai įkyrios: „O gal išgert?..“

Antanas gi sako, kad jam ateina būtent penkiasdešimt tūkstančių. Net ir po to, kai išleido knygą „Neimk į galvą“. Ir tarp jo minčių nesą nė vienos tokio lygio kaip: „O kas tas toks?..“

Tą įrodo ir dar neparašyta aštuntoji Antano knyga „Išvešėjęs protas“, kurią pats autorius kol kas dar negarsiai – bet tai tik dėl įgimto kuklumo! – vadina aštuntuoju pasaulio stebuklu. Esminė šios knygos mintis: rūpinkis savo protu, kol jis dar ne-

išvešėjęs. Kitaip tariant: išvešėjęs protas – tai vyro saulėlydis. Antanas paneigia mintį, neva aukštas postas – tai antras vyro protas. „Antras gali atsirast tik po pirmo, – tvirtina autorius. – O jei tokio nėr...“

Toliau pateikiami skaičiavimai, formulės, pjūviai... Šiuos puslapius jautresniems skaitytojams autorius siūlo išplėšt.

Knygoje Antanas paneigia ir paplitusią mintį, neva moterys mylinčios vyrus ne dėl grožio, o dėl proto, ir prideda dvi savo nuotraukas bei du mylinčių moterų sąrašus. Po nuotraukа, kurioje Antanas gražus, moterų sąrašas užima šešis šimtus knygos puslapių, o po ta, kur Antanas protingas, parašyta tik vienos moters pavardė.

Ten pat paneigiama ir kita panaši mintis: moterys mylinčios vyrus dėl jų turtų. Vėlgi pateikiamos dvi nuotraukos: turtingo gražuolio ir negražaus turtuolio. Bemaž visos moterys – pridedamas šimto puslapių sąrašas su neišgalvotom pavardėm! – renkasi pirmąjį.

Piktavaliai pašneka, neva Antanas gražus buvęs dar gerokai prieš revoliuciją. O tuomet ir moterys buvusios kitokios – tarybinės. O va šiuolaikinės tai...

Tokius Antanas lengvai nutildo, įrodydamas, kad šiuolaikinių moterų išvis nesą. „Nieko nėra šiuolaikinio, – tvirtina autorius ir retoriškai šūkteli: – Šie laikai!.. Kurgi jie? Kas ir kada juos regėjo?“

Antram knygos skyriuj Antanas atsako į dažnai girdimą, dažnam rūpintį klausimą: kodėl moterys nemyli bibliotekininkų?

„Taip yra todėl, – rašo Antanas, – kad bibliotekininkai nesmurtauja, neplėšikauja ir kad jų pakaušiai ne skusti, o natūraliai praplikę.“

Kaip išimtis ir sektinas pavyzdys pateikiamas „Knyginių“ grupuotės, andai deginusios ir žaginusios bibliotekas, vadeivos portretas. Šis vaizduojamas ant balto žirgo su ietim dešinėj rankoj ir jau persmeigta kruvina knyga kairėj. Aplink jį – neužmatomi moterų spiečiai...

„Retai rasi vyrą, kuris pamiltų moterį vien už tai, kad ji mikliai vagia, šauniai mušasi ar net vadovauja kriminalinei grupuotei, – pastebi Antanas. – O štai vyrai – chuliganai, plėšikai, banditai – visados apsupti pulko susižavėjusių gražuolių.“

Taip esą todėl, kad...

Čia Antanas išdėsto žinomą teoriją, atseit vyrai myli akimis, o moterys – ausimis. Ir tuoj sukritikuoja ir net išjuokia abu šiuos meilės būdus. Jo nuomone, tiek akis, tiek ausis reiktų naudoti griežtai pagal paskirtį.

Toliau Antanas pateikia išsamų žmogaus anatomijos bei fizionomijos aprašą ir mokina, ką daryti, norint išvengti kitų meilės klaidų.

Bet nejaugi Antaną, tą pripažintą išminčių ir žmonių mokytoją, domina vien meilė?

Anaiptol! Meilė Antano išvis nedomina. Jis labai piktinasi tuom, kad bemaž visos knygos, dainos, filmai – apie meilę. Išvydęs besimylinčią porelę Antanas niekada nepraeina pro šalį, o stovi šalia ir įdėmiai stebi, bandydamas suvokti, kas vyksta.

Antanas rašo apie meilę, norėdamas, kad ši tema pagaliau būtų išspręsta, pripažinta nepakaltinama ir amžiams uždaryta archyvuos.

– Sovietmečiu mene buvo madinga vaizduoti dirbantį žmogų. Dabar – mylintį. Bet kuom tai skiriasi? – piktinasi Antanas. – Čia seniai nieko naujo!

Paklaustas, kaip turėtų atrodyti geras filmas, Antanas atsako:

– Aš įsivaizduoju taip: ekrane rodomas kambarys, panašus į jūsiškį, ant fotelio murkso tipas, panašus į jus, ir dvi valandas spokso jums į akis.

– Ar toks filmas sukrėstų žiūrovą? – teiraujasi naivuoliai.

– Jūs kyštelkit pirštus į rozetę! – pataria Antanas. – O meno tikslai...

Čia jis prisimena teoriją „menas – menui" ir nurodo, kad principas „tas – tam" turi būti taikomas visur ir visada. Tarkim: stalas – stalui.

– Jeigu jūs įsigijote stalą, ant jo turi būti statomas kitas stalas.

– Ir kas iš to bus? – vėl teiraujasi kvailesni.

– Iš to nebūtinai kas nors turi būti, – aiškina Antanas. – O gali būti, kad netgi to, ką vadiname tuom, gali nebūti.

Toliau Antanas įrodinėja, kad savo penkiais pojūčiais žmogus tiesiog negali suvokti, kas yra kas. Juolab bergždžia būtų svarstyti, kas atsirado pirmiau – stalas ar taburetė.

– Teisingai mylėti mes negalime irgi būtent dėl tos priežasties, kad penkiais pojūčiais negalime aprėpti meilės objekto, – pratęsia mintį Antanas.

Ir primena, kad vadinamieji gėjai, turintys išlavintą šeštą pojūtį, tą patį objektą suvokia, mato ir myli visai kitaip nei žemesnioji vyrų grandis.

– O ką jau šnekėt apie šikšnosparnius... – atsidūsta Antanas.

Keistuoliams, vis dar netikintiems „to – tam" nauda, jis pateikia primityvų, tačiau labai įtikinantį pavyzdį: „Alus – alui."

– Jei alaus butelis neatkimštas, prie jo sėdintis vyras gali kažin kiek sėdėt, o vis tiek nepasigers.

Nenuostabu, kad šiom dienom Antanui pavyko atsakyti ir į

„amžinuosius“ šimtmečiais žmogų jaudinusius klausimus. Tarkim: kas esu aš?

– Tu esi tas, kuris nori išmaniuoju telefonu siuntinėti SMS žinutes, – išaiškina Antanas.

Ir kukliai šyptelėjęs priduria, kad praeities mąstytojai negalėję atsakyti į šį klausimą ne todėl, kad buvę kvailesni, o todėl, kad nebuvę tokio prietaiso.

– Iš to išeina, kad jiems išvis nevertėjo mąstyti? – klausiu.

Antanas ilgai tyli, ir aš tarsi regiu, kaip į tolumas nukreiptas jo žvilgsnis skrodžia amžių klodus. Paskui liūdnai ir su užuojauta atsako:

– Nors iš to dažniausiai neišeina nieko, bet šįsyk išeina būtent tai.

Ir apibendrina:

– Būtent todėl mums ir neverta sukti galvų anei dėl jokių problemų, nes ateity tikrų tikriausiai atsiras koks nors naujas daikčiukas ir paaiškės, kad visos nūdienos problemos buvo tik dėl to, kad to daikčiuko nūdienoj nebuvo.

Manau, tai pranašo žodžiai.

KĄ REIKTŲ DARYTI, KAD NIEKO NEBEREIKTŲ DARYTI

– Žmogus tai!.. – šūkavau. – Jeigu žmogui...

– Paukšt, – atsako Antanas.

Ilgam nutyla. Anksčiau manydavau – mąsto. Bet Antanas prisipažino tokiais atvejais snūduriuojąs, mat ištaręs svarią mintį labai pavargsta.

Pasak Antano, kiti plepa neužsičiaupdami todėl, kad jų žodžiai tušti.

– Bene „paukšt" nėra tuščias? – klausiu.

– Turbūt esi girdėjęs, kad galima nužudyti žodžiu. Paukšt – vienas iš tokių.

Po to aš daugel kam sviedžiau tą žodį...

– Ir nieko! – skundžiaus.

– Kvailio ištartas net labai svarus žodis netenka svorio, – aiškina Antanas. – Būtent todėl kvailiams taip lengva tiesas skelbt.

Antanas pranašauja:

– Ateity visi žodžiai turės tik po vieną reikšmę. Todėl jokios kalbos negalės būti interpretuojamos įvairiai. Aišku, bus ir bereikšmių žodžių, kuriuos galės vartoti mėgstantys paplepėt. Tačiau plepėti bus galima tik specialiose plepyklose, panašiai, kaip dabar jau yra vietos, skirtos rūkymui. Visur bus įspėjantys užrašai: „Jūsų plepalai labai kenkia aplinkiniams", „Norėdami mesti plepėti, pagalbos kreipkitės į specialistą..."

– Sunku mest... – dūsauju.

– Svarbu, kad žmogus pats to norėtų, – mokina Antanas. – Tada jau galima įsipareigot: nuo rytdienos – nė žodžio! O silp-

navaliai galės išsiplepėt anoniminių plepių klubuose. Griežtai draudžiama plepėti vietose, kur yra lengvatikių, taigi bemaž visur. O svarbiausia – plepėti galėsim tik tam tikrais žodžiais.

– Kokie tai bus žodžiai?

– Panašūs į kūdikių, solistų ir silpnapročių. Gu-gu-gu... Te-te... Lia-lia-lia... Specialistų ištirta, kad netgi dažnas tokių žodžių vartojimas kenkia mažiau nei diskusijos apie rekonstrukciją ir plėtrą.

– Bet ar rimtas plepys pajaus pasitenkinimą?

– Prisiekusiam chroniškam plepiui nėra jokio skirtumo, ką plepėt, – sako Antanas. – O va pradedantis, aišku, jaus pykinimą, tad savaime liausis plepėjęs.

– Bet negi žmogus negalės normaliais žodžiais paplepėt net apie orą?

Antanas tik atsidūsta.

– Aišku, šie plepalai mažai kenksmingi. Betgi visi pradeda nuo lengvesnių ir, deja, nė nepajunta, kaip pereina prie herojinių...

– Suklestės kontrabanda...

Antanas purto galvą.

– Manau, kad skirtingai nei rūkalai, kontrabandiniai baltarusiški plepalai čia nebus populiarūs. Gal neišguisim plepėjimo per mėnesį, bet po metų kitų... – Antanas užsisvajoja. – Šeimoj... Seime... Televizijoj... Visur tyla. Dėl tokio tikslo verta kovot ir kentėt.

Aš dar bandau prieštaraut:

– Ginčuose gimsta tiesa.

– Plepių šnekos! – atšauna Antanas. – Tiesa gimsta tyloj. O ginčuose – išsigimsta. Politika virsta politikavimu, kultūringas žmogus – kultūrininku...

– Tai apie ką protingiems derėtų kalbėti? – klausiu.

– Protingiems derėtų tylėti, – atsako Antanas. – O žinant, kad jau pasakytų žodžių kalnai sudūlės tik per du tūkstančius metų – tylėti reiktų būtent tiek.

– Po šitokios tylos, manding, atsiras visai kiti žodžiai... Kažin koks bus pirmas?

– Be-be, – nedvejodamas ištaria Antanas.

– Bet ar dėl to nenukentės rekonstrukcija ir plėtra? – nerimauju. – Ar nekris akcijos ir nenunyks inovacijos?

Antanas tik ranka numoja.

– Gamtoj tų dalykų vis tiek nėra.

– O ką reiškia be-be?

– Reiškia viską, – atsako Antanas. – Ir nuostabą, išvydus pasaulį pirmąsyk, ir tai, ką supratom apie jį, kai atsidūstam paskutinį kartą. Kitų žodžių nė nebereiks.

Aš tikiu, kad taip bus. Jau dabar man vis dažniau norisi pasisakyti būtent šitaip...

Žmonės klausia: o kas tas Antanas?

Antanas yra tas, kuriam pavyko pasiekti tai, kas nepasiekiama. O būtent – įveikti traukos jėgą. Jau dvidešimt metų jokia moteris nebeįstengia Antano patraukt. Ir jis pats anų nebetraukia.

– Kiek galių išsilaisvino! – džiūgauja.

O svarbiausia – Antanas išmoko tas galias panaudot.

Visi žinom: idėjos sklando ore. Bet kaip jos ten atsiranda?

Ogi Antanas paskleidžia. Jei ne Antanas, gyventume kitaip, o gali būti – gyvenimas išvis sustotų.

Prisimenu, bene devyniasdešimtaisiais Antanas linksmai sušuko:

– Grobk, Jurgeli!

Sumosavo rankom, idant ši graži idėja tolygiai pasiskleistų ore.

Ir visi kad ims grobt! O prisigrobė netolygiai. Antanas liko labai nusivylęs.

– Orientavaus į paprastą žmogų, į kaimo jurgį. O mat kas išėjo...

Būtent tada Antanas ėmė kitaip žiūrėt į žodį ir žmogų. Žodžių ir žmonių jo knygose vis mažėjo, o paskutinėj, devintojoj, visai nebeliko. Nepaisant to, ši knyga jau įtraukta į populiariausių dešimtukus ir išversta į tris šimtus kalbų, nors kai kurios kalbos seniai išnykusios. Yra ženklų, kad šia proga net gali atsirasti keletas naujų kalbų.

Antano tai nestebina.

– Jei turi ką pasakyti – žmonės įvertins.

Žvelgiu į knygą... Vienas galas storesnis. Po teisybei, knyga niekuom nesiskiria nuo kuolo.

– Ką atsakytumėt besiskundžiančiam, kad šiuolaikinių autorių eksperimentai skaitytojų nejaudina, o meninės priemonės nesukrečia? – klausiu.

Antanas šypteli.

– Knyga vadinasi „Bam!" Ir tuom viskas pasakyta. Knyga sukrečia iškart. O svarbiausia – su mano knyga visuomet sąveikauja dviese. Vienatvė su knyga... – dabar jau Antanas atsidūsta. – Va šitas eksperimentas nepasiteisino.

– Knygose sukaupta išmintis... – vapalioju.

– Bet kuo daugiau žmogus skaito, tuo blogiau jis gyvena, – atsako Antanas. – Kol pagaliau ateina toks metas, kai visos senos knygos jau perskaitytos, permąstytos ir net panaudotos būstui apšiltinti. O naujos nebėr už ką nusipirkt... Tai ką skaitytojui davė ta išmintis? Kur knyga, kuri suteiktų ramybę?

– Be-be... – nulenkiu galvą.

Bam!

Aš praeisiu nelyg ditirambai,
Tau tamsiam dar pašviesiu nakčia
Iš bedugnės – chorėjais ir jambais,
Iš viršūnės – mėnulio delčia.

Mano mantiją neš Nordendvestas
Ir Amfibrachis baltas lydės...
Bėgs į šalį baikštus Anapestas
Vis ieškodamas krašto nakties.

O nakties tai nebus – ją apšviesiu
Spinduliais iš karūnos kraštų.
Ir dviem daktiliais šviesą ir tiesą
Aš prismeigsiu prie Stikso krantų.

Beldžiuos į duris...

– Ar Petras namie?

– Petras čia negyvena.

– Kodėl?

– Čia Juozas gyvena.

– O kuom jis geresnis?

– Eik tu...

Einu... Bet nesuprantu, kodėl Petras visados kitur gyvena...

Gal ir aš ne ten gyvenu?

Reiks pačios paklaust...

1.

Svarbiausia – žmogaus ryšys su žmogumi.

Sklaidau telefonų knygą ir siuntinėju žmonėms žinutes: „Jums išrašyta sąskaita...“

O buvo metas – užuojautas siuntinėjau...

Keičias laikai, keičias siuntiniai... Vis dažniau patį žmogų norisi pasiųst...

2.

Radęs skelbimą „Parduodu inkstą“, susidomėjau:

– Gal ir kepenis parduodat?

Kad ne, jis tik inkstą.

– O smegenis?

Numetė ragelį.

Kažkoks nerimtas. Daugiau nebeskambinau.

Tu žinai. Bet gal kiti nežino –
Užrašysiu plytomis ant sienos:
Kad žmogus vis geria vienišyn,
Kol galų gale jau geria vienas.

Virš galvos jau dalgis pakabintas,
Aplink galvą ne žuvėdros – musės.
Bėga bėgiais amžius dvidešimtas,
Bet – į kitą pusę.

Ir tegu! Ir kas, kad taip išėjo,
O kitam gal niekaip neišeina...
Nuo Pušų kalnelio traukia vėjas
Rudenį lyg paskutinę dainą...

– Ar gali viskas būti kitaip? – klausiau.

– Negali, – atsakė prociesorius B. – Viskas visados būna toks, koks turi būti.

– Ar viską galima daryti geriau?

– Visko geriau išvis neliesti.

– O kiti sako: viską galima pakeisti...

– Tiems jau viskas baigta.

– Kas bus po visko?

– Jei viską padarysim – nieko nebebus.

– Dabar jau man viskas atrodo geriau, – džiūgavau.

Žvelgiu į save... Žinau, kad viso pasaulio reikia ieškoti savyje. Tik nerandu.

Sako, žmogaus siela – patamsiai. Bet aš tai į šviesą veržiuos...

Vėlgi sako: reikia įsiklausyt į sielos balsą ir daryt, ko siela trokšta. Šitaip esą geriausia.

Įsiklausau... Labai jau nerišliai šneka. Bet panašu – prašo, kad nieko nedaryčiau.

Nedarau. Vėl nerimsta. Bet aš patyręs, numanau, kas anai yr...

Siela trokšta išgert.

Aš tai ne! Aš tai žinau, kad gerti – blogai.

O va siela kažkodėl nori, kad aš gulėčiau ant grindų. Su rūbais. Gal net apsivėmęs! Mano siela įsivaizduoja, kad būtent šitaip man bus geriausia.

O aš gal skrist noriu!..

Su metais gi subrendau, proto įgijau... O siela amžinai jauna. Ką ji apie mane beišmano...

Vakar parašiau sau laišką ir įmečiau į pašto dėžutę. Šiandien gavau ir perskaičiau. Deja, neradau nieko tokio, ko nebūčiau žinojęs. Galvoju: kam rašyti, jei neturi ką pasakyti?

(Zebediejus. „Laiškai". p. 933)

Pavydžiu tiems, kuriems įdomu būti su savim. O aš vis būnu su žmona, knyga, televizorium...

Gal nemyliu savęs? Su mylimu taigi džiaugsmas! Nieko daugiau nė matyt nenori...

Žinodamas, kad myliu save, norėčiau sau patikt ir gal net imčiau keistis į gera...

Tik ar aš paauglys! Taip sau negaliu savęs įsimylėt – vien už gražias akis... Juolab kad akys apsiblaususios...

O yra žmonių, kurie myli net gyvenimą...

Deja, gyvenimas eina, o aš dažniau sėdžiu, guliu... Baisu pagalvot, kaip toli anas gali būt nuėjęs. Užtat ir nematau gyvenimo.

Nebent – per televizorių. Ten jis sutvarkytas, suderintas, serijom suskirstytas...

Jei gyvenimas ir gyvenime toks būtų – man patiktų.

– Yra žmonių, kurie myli žmones, – sykį tarė pati. – Ir net visą žmoniją.

– Tai neįmanoma! – sušukau. – Ir vieną mylėdamas kaip nusigaluoji...

Išsitraukęs pystalietą, ėmiau kimšt kulkas į vamzdį.

– Tu nepataikysi! – vaipėsi ana.

Kad pirma laiko neišlėktų šoviniai, užkimšau vamzdį sūriu, mat buvau regėjęs: filmuose herojai neskuba šaut – santykius aiškinasi. Todėl ir aš pradėjau:

– Tu niekada manimi netikėjai...

Ji prisipylė puodą vandens ir šliūkštelėjo man ant galvos...

Tik filmuose lemiamu momentu įsiveržia aukos draugai, ir viskas baigiasi laimingai. O gyvenime taip nebūna.

Durys. Grindys. Langas. Lubos. Sienos.
Mėnesienos pilnas kambarys.
Vidur kambario – lietuvis vienas.
Ir tas pats išeina pro duris.

1.

Kada nors aš imsiu daryti žmonėms gera. Priėjęs riktelsiu: „Nori, kad tau gera padaryčiau?“

Gražu!

Bet ir baisoka...

2.

Kada nors aš būsiu stipri asmenybė. Yra tokių! Ką jie pasako, tą kiti ir daro – paklūsta anų valiai. Aš pasakysiu: „Atnešk man kibirą!“ Ir žmogus atneš.

Bet kam man tas kibiras?..

Daug apie tai galvoju.

3.

Kada nors aš apkeliausiu visą Žemės rutulį. Visur pyškinsiu spalvotus kadrus, viskas man bus gražu. Pamatysiu namą ir stebėsiuos: „Oho, namas!“ Pamatysiu arabą – „Oho, arabas!“

O muziejai! Man patiks ir muziejuose lankytis!

Net šiurpas nukrečia...

Visi man žmonės – svetimi,
Aš neturiu draugų.
Kalbuosi tik su savimi,
Su savimi geriu.

Su savimi aš visada,
Bet kas aš – nežinau...
Jeigu mane ištiks bėda –
Ar aš padėsiu sau?

Gal užsiversiu aš savy,
Gal bėgsiu nuo savęs?..
Ganau baltų lankų šaly
Juodąsias aveles...

Aš gyvenu nelyg sapne –
Džiaugiuosi ir liūdžiu...
Nesužinosiu niekad, ne
Su kuo tamsoj budžiu.

Gatvėj žmogus man padavė ranką...

Parsinešęs ranką namo, svarsčiau: išsivirti ir suvalgyti šiandien ar susūdyt ir pasidėt Velykoms?

Dar galvojau: o kodėl tas žmogus padavė man savo ranką? Ar aš taip prastai atrodau, ar jam galvoj negerai?

Kartą gyveno solistas...

Išėjęs į sceną, jis vis klausdavo žmonių: „O kur jūsų rankos?“ Žmonės pliaukšteldavo delnais. Solistas labai džiaugėsi, kad žmonės su rankom. Jis buvo geras.

Bet sykį solistui kažko prireikė valdžios įstaigoj. Pravėręs duris ir išvydęs būrį žmonių – o visi ten buvo tamsiais kostiumais, lyg atėję į prašmatnų koncertą, – solistas kad riktels:

– O kur jūsų rankos?

Valdininkai susižvalgė, nuščiuvo. Ir nė vienas nerodė rankų, nes tos buvo iki alkūnių sugrūstos į svetimas kišenes, iždą ir net į kažkokias tamsias skyles tolimose saulėtose šalyse.

Solistas žinojo, kad publikos reakcija turi būt džiaugsminga – žmonėms patinka, jei kas nors domisi, ar visos jų dalys vietoj. Todėl buvo labai nustebintas tylos ir dar skardžiau suriko:

– O kur jūsų rankos?

Valdininkai tylėjo. Negalėjo gi jie taip greit ištraukti rankų iš taip toli – landos siauros, o gėrybės stipriai apgniaužtos! Ir baisu – gali antrankius uždėt (taip jie matė užsieniniam filme), o ir nebuvo pratę prie nepadorių klausimų.

Ir kas gi šitas tipas? Ko jis taip rėkia? Bet jei tokioj vietoj drįsta... Nejaugi tai karjeros saulėlydis?

Solistas galvojo tą patį: „Kokia baisi tyla... Matyt, leidžias mano žvaigždė...“

Ir jau silpnu, bet todėl ypač įtaigiu balsu paklausė trečiąsyk:

– O kur jūsų rankos?

„Kur mano rankos? – karčiai šyptelėjo seniausias iš valdininkų. – Mano rankos turėtų varguoliui ašaras nušluostyt, našlaičiui galvą paglostyt... O kur aš jas laikau?“

Suspaudė jam širdį, sušuko jis: „Mama!“ ir numirė.

Jaunesni, mažiau patyrę, šaukėsi Premjero, bet nesulaukę ir tie numirė.

Solistui širdis plyšo...

Tad viskas baigėsi gerai. Juk nei valdininkai, nei solistai nėra naudingi. Kur mūsų rankos? Paplokim.

Gal šitą numerį dar kas nors pakartos.

Mūsų dienos

Norėčiau papasakot apie liepos 3-iąją:

Graži buvo diena!

Antradienis.

Pasakojimas apie du miestus

Vienas miestas vadinosi Londonas, kitas – Paryžius.

O daugiau ir neturiu ką pridurt.

ĮVYKIAI, PO KURIŲ AŠ VISAI NUSIVYLIAU KITAIS

1.

Prisimenu, tupėjau šuliny, o kažkokie žmonės spoksojo iš viršaus.

– Jūs šuliny? – teiravosi.

– Ne, – sakiau. – Ko man būti šuliny? Ar aš durnas?

Buvau nustebęs, bet stengiaus kalbėt kaip su protingais.

2.

Kaimynas parodė man duris.

– Geros durys, – pagyriau.

Jis vėl parodė.

– Puikios durys! – sušukau ir net pabeldžiau į tas duris.

Toks įspūdis, kad anksčiau lengviau buvo bendrauti su žmonėmis.

Daugel metų važinėjau limuzinu ir buvau susidaręs daugmaž aiškų pasaulėvaizdį. O va išėjau pėsčias ir pasirodė, kad ne viskas taip...

Mano mašinoj visados plius 22. O lauke būna net gerokai vėsiau ir nėra jokios rankenėlės, kuria galėtum pareguliuot. Dabar suprantu, kodėl kiti nuolat susirūpinę šildymo problemom.

Važinėjant limuzinu daug smagiau atsigręžt į paprastą žmogų. Ypač jeigu jį aptaškai.

O kai pėsčias... Žiūriu, kiūtina paprastas, tai iš papratimo aš trept kojele balon... O anas kad šoks!..

O aš tiek metų maniau: paprastam žmogui malonu, kai dėmesį parodai...

Einant neįmanoma įjungt aukštesnės pavaros, tad aš priverstas dūlint sykiu su žemaisiais luomais. Aišku, nešiojuos švyturėlį ir blykstę, bet...

Esu labai nusivylęs.

– *Jums galvoj negerai,* – *nustatė daktaras.*

– *Taip,* – *patvirtinau.* – *Aš sergu už Lietuvą.*

(Antanas Tveriaga. „Mano kelias", p. 4–6)

1.

Prisimenu, pati vis ragino:

– Eik į polikliniką! Eik!

– A kam man... – mojau ranka.

Bet prabėgo metai – kitaip ėmiau galvot. Visi eina... Ar aš prastesnis?

Išėjau į polikliniką, balotiravaus į daktarus ir buvau išrinktas terapeutu. Pirmiau atėję tapo okulistais, paskutiniai – urologais, tad vidaus reikalų daktaro postą laikiau pergale: juk vidaus sistemoj yra tokių svarbių organų kaip skrandis ir kasa. Urologas gi visados dirba su esančiais sąrašo gale.

Sako, yra urologų, kurie net savo pirštą ligoniui į sub...

Tikiu, kad taip gali būt. Žinau iki kokių nesveikų fantazijų ir iškrypimų jauną specialistą gali nuvesti patyrusių poliklinikos vilkų nuolat kartojami užkeikimai: „Fizinis aktyvumas – sveikata ir žvalumas!.."

Patys vilkai gi savo nagus visai kitur kaišioja...

Man kol kas nedera ten žvilgčiot. Mano sritis – vidaus organai. Didžiausias mano rūpestis – plaučiai. Mat daugelis organų griežtai laikosi nustatytos poliklinijos: tulžis – viršuj, širdis –

kairėj (tik išimtiniais atvejais didžiausiems užsispyrėliams – dešinėj). O va plaučiai, anot žinovų, makaluojasi centre, iš tokių nežinia, ko laukt.

O ko laukt iš nesveiko žmogaus?

Todėl kai į mano kabinetą įšliaužia ligonis, aš visados pirmas imu kojas kratyt.

– A kas yr, daktarėl? – graudinasi klientas.

– Ir ant širdies sunku... Ir galvoj negerai...

Ligonis, regėdamas mano kančias, savaime pasitaiso.

Tad nieko keisto, kad netrukus buvau paskirtas chirurgu.

– Dabar tai paregėsiu, kaip ta kasa va ir va kaip žydi! – džiūgavau.

Bet pirma reikėjo gyvą žmogų prapjaut. Žinojau, kad visi pjauna kits kitą kasdien ir net be peilio (keista, kad tai vis dar laikoma netradicine medicina!), bet kai pačiam...

– Gal man ne vieta poliklinikoj? – apniko abejonės prie ligoniais padengto stalo.

– Žvelk giliau, – ragino toks klipata, kurio specialiai nebuvau užmigdęs, vildamasis, kad jis man parodys, kur pjaut ir ko ieškot.

– O yra ten kas nors? – teiravaus, nes tas nusmurgėlis kėlė įtarimą. – Ar pats bent retsykiais pažiūrit, viduje ką turit?

– Akloji žarna...

– Pas okulistą eitum!

Jam atseit jau patikrinę dugną. Vargšas, matyt, supainiojo okulistą su urologu.

– Visa laimė, kad gerklės be dugno...

Statau buteliuką ant operacinio stalo. Iš aklosios nieko nesitikiu. Dvylikapirštė būtų kas kita...

Bet suskamba „Rekviem“ – tai Vyriausias šaukia į posėdį. Ten dar sykį išdėsto mūsų programą: sveikata – brangiausias turtas.

– Besveikačiui gydymo įstaigoj ne vieta, – pabrėžia. – Toks gal ir atiduos paskutinius centus. Bet kas toliau? Kokia mums iš gulinčio nauda? Todėl sakau: ligonį būtina pataisyt. Tik neperlenkim lazdos. Nepamirškim, kad dirbam su padėvėtais modeliais. Jokio garantinio remonto! Jei vienur pataisom, kitur turim pagadint. Bet ne taip, kad sustotų.

– Sunku... – dūsavom.

– Bet juk viskas ligonio labui, – guodė Vyriausias. – Niekas taip negadina žmogaus kaip gera sveikata, kurios didesnė dalis išeikvojama alui sriaubti, liežuviui sukti, mašinoms ir snukiams daužyti. Sveikuolis susirūpinęs tik savimi ir negalvoja apie šeimos daktarą. Bet ilgalaikė besveikatė būsena irgi žalinga. Žmogus turi būti pusiau gyvas...

Paskui, atsigręžęs į kiekvieną, teiravosi, kokios problemos.

– Pjaut nedrįstu, – kūktelėjau.

– Jūs chirurgas?

– Dabar chirurgas, – prisipažinau. – Bet chirurgijos nesimokiau. Ligoniai iškėlė terapeutu. Paskui, kaipo gerai užsirekomendavęs, buvau pakeltas į chirurgus. Bet jei yra pretenzijų... – nusigręžęs nubraukiau ašarą. – Galiu ir išeit iš poliklinikos.

– Ką jūs anksčiau veikėt?

– Raštinėj tarnavau.

Urologas prunkštelėjo ir pasukiojo ties smilkiniu nešvarų pirštą.

– Aš tai policmeisteriu!

Atsidusęs gręžiaus susirinkt instrumentus – pjūklą, oblių, peilių koplektą „Berghoff“, – bet Vyriausias kad riktels:

– Urologai – į kairę, okulistai – į dešinę.

Tie išsirikiavo pakampiais. Mes, chirurgai, suglaudėme pečius centre. Vyriausias mostelėjo peiliu.

– Pjauna le-e-enkai ligonį-į-į...

Visi, dar galintys paeit, paspartino žingsnį... Daro įspūdį nuoširdus chirurgų choras!

Paskui Vyriausias, žvelgdamas į mane, šitaip bylojo:

– Nieko baisaus, kad nesimokėt. Daugelis garbingų vyrų ir valstybės nesimokė valdyt. O juk suvaldo! Neleidžia anai įsibėgėt. Svarbu, kad būtų noras dirbt, kad neišblėstų karštis... Bet aukščiau keturiasdešimties neturėtų kilt, – nurodė.

Tie žodžiai labai sutaurino mano dvasią.

Paskui prasidėjo linksmoji dalis, seselės kvietė šokt vien chirurgus – aš visai pralinksmėjau. Priėjęs prie urologo, sukuždėjau į jo gauruotą ausį:

– Ateikite šiąnakt lygiai dvyliktą į mano operacinę.

Jis kilstelėjo pirštą.

Žinojau, kad tą mulkį tikrai sugebėsiu prapjaut. Nesitikėjau ten ką rast, bet man būtinai reikėjo praktikos. Paskui jau galėsiu ir ant kitų su peiliais eit...

Jaučiau suradęs savo vietą.

2.

Suradau ir kasą...

Po to, ką ten radau, nedelsdamas atsistatydinau iš chirurgų ir pareikalavau, kad man skirtų protolaringologo postą. Dabar pas mane lankosi kita rūšis...

– Turiu kompleksą! – giriasi pažiūrėt nusmurgęs tipelis.

Nemėgstu išpuikėlių, tad gal ir šiurkštokai atkertu:

– Jei turi, tai ir kompleksuok užsidaręs vienas, ne tarp žmonių. Juk kitas gal nieko neturi. Kaip anam jaustis?

Dėl visa ko išrašau raniberlo, nors manau, kad su tokiom problemom ligonis gali vien valios pastangom susidorot.

Pasitaiko visai tamsių tipų. Tie, vos pravėrę duris, ima rėkt:

– Ką dary-yt?

Klausimas ne toks kvailas, kaip gali atrodyt klausantis šūkaliojančių nuo scenos. Visai kitaip jis skamba operacinėj... Po teisybei, ir aš dar nesu radęs atsakymo.

– Ką artimieji pataria? – domiuos.

– Žmona sako: pasikark.

– Nebandėt?

– Kad nežinau – po valgio ar prieš...

– Visaip galima, – sakau. – Jūsų padėtis ne beviltiška. Yra vyrų, kurie skundžiasi: moterys kariasi ant sprando. Viena pasikorusi, kita užsikorusi, trečios tik ausys iš piniginės kyšo... Toks vyras atrodo itin nevalyvai.

Ligonis patikrina piniginę ir pralinksmėja.

– Patys vyrai gi dažniau kariasi ant šakų, – aiškinu. – Nepasitiki silpnąja lytim. Kas be ko, ir smagiau gamtoj! Kariamės ne kasdien, vadinas, tai neturi atrodyt kasdieniškai.

Išrašau jam kompensuojamą virvę – išeina visai prašvitęs.

O pasitaiko tokių, kurie ateina, gerai išmanydami savo problemą.

– Laimės nier.

– Ir nebus artimiausius ketverius metus, – raminu.

Jis užsispyręs nori dabar.

– Girdėjau, kad laimė – daryti gera kitiems. Atseit, darydamas ant kito, sykiu ir ant savęs padarai. Ar gali taip būt?

– Yra tokia versija Tibeto mirusiųjų knygoj.

– Tai kodėl niekas nedaro man?

Rimtas klausimas. Ir aš dėl to kamuojuos. Gal mūsiškiai net laimingi būt tingi?

– Jei man kas gera padarytų, tada jau ir aš galėčiau kitam... – niurna žmogelis.

– Gal visi to paties lūkuriuoja, – sakau. – Pradėk pirmas.

– Na jau ne!

Jis sugniaužia kumščius, sukanda dantis – pasiryžęs viskam, tik ne gero darymui.

Gal taip ir geriau. Juk darydamas gera vienam, atimi jį iš kito. Bendras vidaus gerumas čia nėra didelis.

Žinau, kad tokiu atveju padėtų elektros šokas. Bet nežinau, kaip įjungt. Todėl pasakau jam tai, kas ir be elektros turėtų sukelt šoką:

– Sveikatos sistemoj jau viskas gerai!

Deja, vos atsikratau šiuo sunkiu ligoniu, įgriūva dar labiau paliegęs.

– Kodėl iš manęs per dvidešimt metų vidurinė klasė neišsivystė? Paaiškinkit, daktare!

– Kaip iš runkelio gali išsivystyt mandarinas? Ne toks čia kraštas, – aiškinu.

– Gal vaistais galima paskatint augimą? Gal yra kokių mineralų, elito papildų?

– Kaupiasi dujos?

– O kas daugiau?

– Tai ir kaupkit, – patariu. – Kas valdo dujas, tas valdo Lietuvą.

Išrašau jam tris kubus kopūstų.

3.

Kodėl kiekvienas Sveikatos ministras atrodo nesveikas? Ogi specialiai parenkamas toks tipas, kad net didžiausias ligonis pagalvotų: jeigu jau ministrui taip prastai su sveikata – kaip aš drįstu skųstis?..

Betgi būna, koks tinginys drybso lovoj, vepezoja nei šį, nei tą:

– Sveikatos nier...

– Nesielvartaukite dėl to, ko neturite, – mokinu. – Turėdami – bene vertinote? Jūsų prasta sveikata – brangiausias turtas daktarams. Džiaukitės, darydami gera kitiems. Bet jei galite įrodyt, kad tėvai ar seneliai turėjo sveikatos, valdžia privalo ją grąžint.

Išsitraukęs parodau elektrinį grąžtą.

– Va, kai šitą panaudosiu, tai sužinosit, kas yra bloga savijauta.

Ir žiū – mirtininkas jau kyla iš lovos.

Smulkius negalavimus gydau tik tradiciniais metodais – rykštėm, lazda ir kumščiu. Daugeliui pagerėja po pirmų procedūrų...

Vis dėlto pats geriausias gydytojas – laikas. Todėl pastaruoju metu įvairias negalias gydau būtent laiku. Nuo slogos išrašau tris mėnesius, nuo inkstų – pusmetį, o nuo senatvės – savo nuožiūra. Nesu brangininkas, už išrašytą valandą imu vos dešimt litų.

Bet yra pacientų, kurie vis tiek nervina.

– Jaučiuos vienišas, – skundžiasi toks ponėkas.

– O aš su tavim jaučiuos dviešas, – atsakau.

Tiek pat sopulingai – kaip jis – perkreipiu veidą ir laukiu, kada išeis.

Ne, jis nori liežuviu malt. O man seniai ausys pridulkėjusios...

Naktį išnešu kūną ir pametu prie plento. Čia jis bus ne toks vienišas kaip šuliny.

Jaučiuos kiek susinervinęs, tai išrašau sau vieną apvalią seselę prieš miegą. Vakare užgeriu seselę šampanu – rytą žvalus jaučiuos. Ir žmona patenkinta! Ji seka specialią spaudą ir žino, kad vyrui reikalingi žmonos papildai.

4.

Man nepatinka nūnai paplitusi mada – už nugydytą reikalaut kompensacijos. Absurdas! Milijonai žmonių veltui žudomi karuose, o po karo koks kontūzytas pėstininkas staiga ima ir pareiškia: žmogus – neįkainojama vertybė!

Nesipūskim. Kaip buvo nukainota, taip ir liko.

Bet jeigu jūs tikrai jaučiatės neįkainojamas – prie tokio aš nė nemanau prisiliest. Kad bent ateitumėt sveikas. Ne! Jūs atšliaužiat vos klibantis. Sprigtelk tokiam į kaktą – kaipmat subyrės. O pagadinat save dažniausiai patys!

Paciento ir daktaro santykiai turi būt šilti. Bet apie kokią šilumą gali kalbėt, kai vienas neįkainojamas, o kitas triūsia už grašius?

Prieš rimtą operaciją pacientas privalo praryt stambų gniužulą. Tada chirurgas su malonumu griebsis skalpelio. Gydymo procese aktyviai dalyvaut turi abi pusės. To reikalauja Sveikatos reformos dėsniai. Bet ligoniui rūpi tik jo gerovė...

Stebiu priešais sėdintį klipatą ir mąstau: štai egzempliorius! Sveikas nieko nekainuoja, pagadintas bus vertas milijono. Įtariu, kad tokie specialiai čia vaikšto...

– Kiek jūs uždirbate? – klausiu.

– Tūkstantį ant popieriaus.

– O norėtumėt gaut milijoną į dantis?

Jam net seilė nudryksta.

– Aš jus nugydau, o pats pasislepiu, – dėstau verslo planą. – Jūs pareikalaujat iš administracijos dviejų milijonų ir pasidalijat su manimi.

Kad žybtels paciento akutės! Bet dar likę abejonių.

– Ar po to galėsiu judėt?

– Kam judėt su pinigais! Gulėkit sau... Ar ne apie tai visą gyvenimą svajojot?

Matau, kaip jis susimąstęs sklaido savo gyvenimo knygą... Išdidus atlošia galvą.

– Esu pasiryžęs.

Suradom nišą ir lendam, kol kiti neužėmė...

5.

Būna, kad sėkmingai išoperuotas ligonis grįžta ir skundžiasi:

– Pilve kažkas skamba.

– Ką valgėte? – šypteliu.

Jis irgi bando vypsot.

– Žadintuvo nevalgiau.

– O durų skambutį?

– Kad panašiai kaip telefonas skamba...

– Jei telefonas, tai atsiliepkite, – patariu. – Gal skubus reikalas, nelaimė...

Jis purto galvą.

– Užblokuotas numeris. Niekas negali paskambint.

– Juokus krečiat? – pykteliu.

Žmogelis atsidūsta ir dūlina lauk. Matau, kieme stveriasi už pilvo...

Tai aš jam skambinu! Mat užsiuvau naują telefoną, kurio numerį tik aš vienas ir težinau.

6.

Kai kabinete išrengiu moterį, tai ir pats nusirengiu. Antraip jai būtų nejauku.

Vis dėlto manau, kad geras daktaras privalo ne tik suprasti, bet ir savo kailiu patirti, kaip jaučiasi ligonis. Todėl vis prašau, kad seselė pastumdytų mane vežimėliu, pavartytų lovoj nuo šono ant šono ar net padėtų nusišlapint.

Ir man regis – ne toks jau prastas ligonio gyvenimėlis...

O kartais savarankiškai prašokuoju koridorium su ramentais. Tegu ligoniai pamato: aš galiu būti toks pat kaip jie! Savitarpio supratimas – labai svarbu.

O būna – sveikiau atrodančiam kaukšteliu ramentu per galvą. Čiagi ligoninė!

Arba prišokuoju prie nekaip atrodančio ir išpūtęs žandus gąsdinu:

– Tau vėžy-y-ys!..

Jei paaiškės, kad netiesa, – kiek tas gaišena teigiamų emocijų patirs!

O dažniausiai aš, apsimetęs ligoniu, namie guliu. Tik vėl problemos... Ligoninėj visi į mane su viltim žiūri, o žmona beviltišku laiko.

Niekur man laimės nėr.

1.

Būna, pabundi ir atrodo – kalnus nuverstum!

Bet kam juos verst?

Apsiverti ant kito šono ir toliau snaudi.

2.

O sykį nusprendžiau parašyti romaną...

Lyja...

Taip pradedu romaną, nes dabar lyja. Daugiau šiuo metu nieko nevyksta, todėl baigiu rašyt.

3.

Anava žmogus eina... Kur jis eina? Kas jis toks? Galima ilgiausią istoriją sugalvot. Tarkim, jis nueina... O ten...

Bet kas man rūp!..

4.

Lietus aprimo. Dabar išlįs daug žmonių. Ir apie kiekvieną galima parašyt po romaną...

Bet kol parašysi... Ir kas skaitys?

Tegu jie patys rašo ir patys skaito.

5.

Ano žmogaus jau nebematyt, turbūt nuėjo...

O gal peršlapęs susirgo ir numirė?

Gerai, kad nepradėjau apie jį rašyti.

6.

Nėra mažų temų! Romaną galima parašyti net apie puoduką...

Ant stalo gulėjo lėkštelė, o ant lėkštelės – puodukas... Štai jums ir meilė.

O jei puodukas be lėkštelės? Tai jau apie vienatvę.

Paprastas puodukas ne toks jau paprastas! Sunku apie jį gerai parašyt.

7.

Bet gal anas žmogus dar nenumirė?

Tikriausiai kad – ne. Aš čia vargstu, plūkiuos, o jis sėdi sau kambary ir kelia prie lūpų mažą, šiltą puoduką...

Suknistas puodofylas!

Susinervinęs baigiu rašyt.

PAKALNĖJ

Ten yra tos dienos,
Aš tenai nebūsiu.
Aš sėdėsiu vienas
Vakarinėj pusėj.

Sparnelius suskleidęs
Sau skaitysiu tylą:
Čia saulelė leidžias,
O tenai – pakyla.

Ten apie Tėvynę
Aš rašiau ne kartą.
Čia ant paskutinio
Žodžio pasikarsiu.

Jau kuris laikas dirbu tokį darbą, kad nori nenori tenka priiminėt namuose svečius – dažniausiai iš Italijos, Čilės ir Trečiojo pasaulio. Aptarus reikalus, visados lieka šiek tiek laiko, ir daugelis prašo parodyt Čiurlionį. Tada aš imu kreidą, kartono lapą ir piešiu „Karalių pasaką“. Visiems baisiausiai patinka.

– Ir visas Čiurlionis toks! – sakau rausdamas iš pasididžiavimo. – O gal net geresnis.

Svečiams iš Trečiojo pasaulio dar pripiešiu lapo viršuje baisų juodą paukštį ir suplasnoju skvernais.

– Kra! Kra!

Tie išvyksta kupini įspūdžių, pažadėję apie Čiurlionį papasakot giminėms bei artimiesiems.

Ir mano namų durys jau nebeužsidaro. Jau man, tiesą sakant, įgriso. Todėl kartais, užuot ėmęs kreidą, imu gitarą ir surenku tris akordus iš simfoninės poemos „Miške“.

Bet ir tai nebepadeda.

Sykį man toptelėjo: o kas ten, už durų?

Kad susijaudinau!

Prisišliejau prie durų... Mano ranka nejučiom slydo žemyn ir užčiuopė rankeną. Durys cyptelėjo. Aš spūstelėjau. Durys prasivėrė ir pasimatė plyšys. Dar labiau susijaudinęs spraudžiaus pro tą plyšį...

Nusivylęs stovėjau anapus... Ir tai – viskas?

Bet gal durys – ne tos?

Užėjau pas kaimyną...

– Kam čia tas šautuvas ant sienos? – paklausiau.

– Šiaip sau kybo, – atsakė.

– O geram spektakly... Jei ant sienos kybo šautuvas...

– Mes ne scenoj.

– Bet vaidinam...

Užkandom, išgėrėm, pašnekėjom apie orus.

– Prisimenu... – prunkštelėjau. – Vienam spektakly žmonės irgi šitaip... Gėrė, valgė, plepėjo visokius niekus... Paskui vienas kad stvers šautuvą! Ir – pykšt kitam į kaktą.

– Už ką? – paklausė kaimynas.

– Už viską...

– Tai spektaklis...

– Ir gyvenime taip būna...

Užkandom, išgėrėm...

– Kažin kam čia tas šautuvas? – paklausiau.

– Ogi štai kam!..

...Dabar aš ligoninėj. Bet jaučiuosi geriau.

Įsitikinau, kad sugebu atskleist daiktų esmę. Ir net žmogaus siela man – ne patamsiai.

Prisimenu, sėdėjom Kinų restorane...

– Štai jau ir Petro nebėr... – atsiduso ji.

„Mitrus tasai Petras!“ – pagalvojau, bet garsiai pasakiau kitką:

– Petras geras buvo.

– Pirmi išeina geriausi, – nulenkė galvą ji.

„Tai chamizmas!“ – pagalvojau, bet garsiai pasakiau:

– Visi išeisim...

Ji šypsojo pro ašaras.

– Jūs labai geras.

– Ar tikrai žinote? – pasitikslinau.

– O taip! – sušuko.

Tada aš pakilau ir išėjau, nes mačiau, kad jau atneša sąskaitą.

Dažnai atsigręžiu į paprastus žmones.
Pasižiūriu, pakraipau galvą ir vėl nusigręžiu.
(Antanas Tveriaga. „Mano kelias", p. 300)

Žmonės nuolat klausia manęs: kodėl birželį naktys ūmai liaujasi trumpėjusios ir vėl ima ilgėti? Kodėl leidžiama, kad taip nutiktų?

Matyt, kažkam tai naudinga. Juk kol niekas čia neregėjo baltųjų naktų, tol normaliu reiškiniu galima laikyti net juodas dienas.

Jei Lietuvoj būtų įvestos baltosios naktys, visokiems veikėjams būtų sunkiau veikt. Deja, vietoj to statomi žibintai, jie nuolat gauna į lempą.

Dar reiktų nusausinti vandenynus, idant vandens gyviai nebegalėtų vystytis į žmones.

Bat kas visa tai padarys?

Todėl, kaip ir kas rytą, vos pakilęs iš lovos išmaukiau litrą degtinės, įsikandau dvi cigaretes, o į kitas angas prisikimšau kvaišalų. Tada žengiau pro duris.

– Kur eini? – šūktelėjo žmona.

Atsigręžęs ramiai atsakiau:

– Nūnai nebeaišku, kur eina Lietuva, Rusija, net Europa. Tai kaip aš galiu žinot, kur einu?

– Nueik į vaistinę, – patarė.

„Išeisiu ir negrįšiu. Būna gi, kad žmonės prapuola be ži-

nios... – pasvajojau. – Pričiuožia mašinikė, iššoka du žaliūkai, stveria už sprando... Ir štai aš jau Karališkajam Londono viešnamy... Dvylika klientų per naktį...“

Ak, didybės manija! Net išraustu. Kas mane veš į tokią vietą?..

Įsižeidęs imu priekabiaut prie moterų.

– Cop cop! – šūkčioju. – Tirli tirli...

Su vyrais tai gali visokius niekus pliaukšt – apie sportą, politiką, moteris... O va su moterimis reikia mokėti kalbėt.

Kitados tokia moteris man sakė:

– Tu žiūrėk į mane kaip į žmogų.

– Nesu tiek iškrypęs, – teisinaus.

Aš į moteris žiūriu kaip į moteris, į vyrus kaip į vyrus, į traukinį kaip į traukinį. Aš manau: į viską reikia žiūrėti blaivia akimi ir matyti taip, kaip yra.

Į mane moterys, manding, žiūri kaip į vyrą, nes pereina į kitą gatvės pusę.

Betgi žiū – politikas P. beateinąs. Į politikus aš visados žiūriu kaip į politikus, todėl tučtuojau imu erzint:

– Pastatysim elektrynę!.. Renovuosime Tėvynę!..

Politikas suurzgia, bet nedrįsta kąst ir nudūlina į priekį.

Sykį ir aš ten ėjau... Gerai pamenu tą jausmą, kai visa, kas brangu, prapuolė iš akių. Laimė, nebuvau toli nuėjęs ir suradau kelią namo. Atsigulęs į lovą supratau: priekis yra čia.

Ir šiandien esu tikras – tai vienintelė teisinga kryptis. Nebent ten, priekyje, kažkas jau būtų pastatęs itin modernią išmaniąją lovą. Bet ar mokėčiau tokioj gulėt?

O prisimenu, sykį ėjau su viena ponia ir jau tolokai buvau nuėjęs, matėsi net lovos kraštas. Tik staiga...

– Juozai! – iš virtuvės pašaukė žmona.

Aišku, reikėjo nekreipt dėmesio, laikytis pasirinktos krypties. Dabar tai žinau. O tuomet stabtelėjau, susimąsčiau, sudvejojau... Taip ir likau vienas. Su žmona.

Tada įsidrąsinęs paklausiau:

– Iš kur jūs žinote mano vardą?

– Mes kartu gyvenam, – paaiškino.

– Kartu... – krūptelėjau. – Kodėl?

Ji patraukė pečiais.

Ilgai sėdėjom tylėdami. Aš žiūrėjau televizorių, jinai – pro langą, bet, tarpais nukėlusi dangtį, pažvelgdavo ir į puodą.

Buvo labai keista.

Paniręs į prisiminimus ūmai prisiminiau, kad neprisimenu, kur einąs. Užtat prisiminiau, kad visados taip buvo. Pastovumas ramino. Bet supratimas, kad nesuprantu, kodėl šitaip, kėlė nerimą. Pastaruoju metu vis mažiau sutinku pažįstamų. Arba visi jau nuėjo, arba aš pasiklydau.

Todėl apsidžiaugiau sutikęs Antaną.

– Kur eini? – klausiau.

– Einu durnyn, – atsakė Antanas.

Žvelgiau su pavydu. Draugo balse girdimas tvirtumas liudijo, kad šis vyras neabejoja nei kryptimi, nei tuom, kad nueis. Bet Antanas visados buvo gudresnis.

– Norėčiau ir aš...

– Tu jau eini ton pusėn, – ramino Antanas. – Antraip nebūtum manęs sutikęs.

„Vadinas, ne toks jau aš durnas“, – šmėstelėjo mintis.

Antanas pasislinko į šalį, nors to nė nereikėjo – kelias platus, tiesus, toli matėsi. Eiti buvo lengva, o svarbiausia – pirmąsyk po daugelio metų net ir man buvo aišku: nueisiu.

Tapo ramu.

KELEIVIO DAINA

Kai turėjau vienas keturis kelius –
Kur nuėjęs, prisiminti negaliu...
Dulkes neša vėjai – tiek ir tematai –
Gal stovėjau aš prie kelio ten tiktai?

Kai turėjau saules keturias languos –
Neregėjau savo laimės aš pro juos...
Eilės liejas, kad aš nieko neturiu –
Gal sėdėjau ten prie žvakių keturių?..

Kai turėjau vėjus keturis kalne,
Tai žadėjo palydėt visi mane...
O aš geldą vietoj eldijos renkuos...
Nemokėjau burės sau iškelt baltos...

Girdėjau, kad viskas praeina, todėl vis daugiau laiko praleidžiu lovoj. Turi gi būt nepraeinančios vertybės!

Praeinantiems namiškiams dažnai parodau save ir paaiškinu gulimosios padėties ypatumus. Niekas nenori klausyt. O juk sakau tiesą.

Bet mano tikslas toks ir yra: darsyk įsitikint, kad tiesos čia niekam nereik.

Vis dažniau pagalvoju, kad norėčiau karjerą pabaigti per lovą.

1.

Atsikeliu, nusiprausiu, sėduos prie stalo ir rašau. Ką parašęs, išmetu kibiran ir padegu. Pastebiu, kad prirašytas popierius dega taip pat kaip ir paprastas. Tai mane labai įskaudina. Pakylu ir atsigulu į lovą.

2.

Pabudęs galvoju, kad reikia keltis ir praustis. Nuotaika sugenda. Galvoju, gal nusiprausti lovoj? Jei kas atneštų vandens, niekada nesikelčiau. Šaukiu, bet niekas neatsiliepia. Artimieji išėję. Vadinas, tai ne mano artimieji.

3.

Keldamasis iš lovos triskart griūvu aukštielninkas ir dar šiek tiek paguliu. Išlipęs puolu kniūbsčias ant grindų ir lendu po lova. Čia pasislėpsiu! Bet ko man slėptis? Aš drąsus! Išlendu ir vėl atsigulu. Žinau, kad reikia keltis. Bet nežinau kodėl.

4.

Nusprendžiu nesikelt ir guliu iki pietų. Tada nusprendžiu, kad vis tiek nesikelsiu. Guliu iki vakaro. Visą laiką jaučiu kažkokį nerimą. Užsimerkiu, kad nematyčiau savęs. Aš nemėgstu neramių žmonių.

5.

Pabudęs tiek daug galvoju apie tai, kad reikia keltis, jog pamirštu, kaip tai daroma. Gal atsisėst ant lovos krašto? Bet kam sėdėt, jei galima gulėt? Ir pavojinga ant krašto... Tegu kas nors kitas išbando.

6.

Pasirėmęs žiūriu pro langą. Matau gatvėj daug žmonių. Kur jie eina? Matyt, ieško vietos, kur galėtų atsigult. Vargšai! Lovų gatvėj nerasi. Bet kodėl jie atsikėlė? Kažkas privertė? O jeigu ir čia įsiverš ginkluoti vyrai? Atsigulu ir apsimetu miręs.

7.

Galvoju apie tai, kad stovėti ant dviejų kojų – sunku. Būtų lengva – visi taip stovėtų.

8.

Girdžiu per radiją, Čerčilis pasakęs: „Visuomet, kada tik galėjau sėdėti – sėdėjau, o kada tik galėjau gulėti – gulėjau." Aš visada galiu gulėti. Sėdėti man nėra jokio reikalo. Bet kai galėsiu atsikelt, būtinai pasidomėsiu, ką Čerčilis dar yra pasakęs, kas jam drausdavo gulėt ir kaip jis su tokiais kovojo.

9.

Žmonės keliasi dėl to, kad reikia kažką dirbt. Bet nepažįstu nė vieno, ką nors padirbusio. Tiesa, kažkas padirbo lovą. Tai svarbiausias žmonijos išradimas. Visa kita – pramogų pasaulis. Todėl tik tas laimingas, kam pramoga – gulėti lovoj.

10.

Jei kas pritaisytų prie mano lovos ratukus, aš neprieštaraučiau, kad mane nuridentų Europon. Ten žmonės taip pat guli lovose, tik daug geresnėse. Geriausios lovos yra minkštos, plačios ir viengulės. Atsilikusiuose kraštuose vyrai guli su rusais. Gerai, kad mes atsiskyrėme.

11.

Jei kas atimtų iš manęs lovą, ką aš daryčiau? Gal sėdėčiau prie stalo ir valgyčiau? Bet pavalgęs vėl norėčiau atsigult. Kaip begalvosi, visi keliai veda į lovą. Šitaip irgi kažkas yra pasakęs. Čerčilis? Čiurlionis? Tie visados gerai pasakydavo, užtat ir žinomi.

12.

Net ir lovoj gulint kartais tampa nuobodu. Bet lova dėl to nekalta.

Kaltas aš.

13.

Gulint lovoje galima žiūrėti į lubas. Ten niekada nieko nevyksta. Tai didžiausias lubų privalumas. Tuom jos iš esmės skiriasi nuo grindų. Kas būtų, jei lubom nuolat rėpliotų žmonės? Kartais čia atskrenda musė ir nutupia žemyn galva. Tampa labai nejauku. Jei būčiau drąsesnis, būtinai ją užmuščiau.

14.

Atsikeliu, nusliūkinu iki šaldytuvo. Kelią, kurį dar anais laikais buvau pažymėjęs raudonom vėliavėlėm, įveikiu per dvi valandas. Kai atveriu duris, tvoksteli šaltis. Tai artimųjų darbas!

Grįžtu atgalios ir vėl atsigulu. Akyse – šnicelis baltam padaže. Iš pavasario to...

15.

Radijas praneša, kad yra žmonių, kurie stumia gyvenimą priekin. Dėl ko jie taip daro? Manau, tai negeri žmonės. Gyvenimo verčiau nejudint. O jeigu stumt – tai tik atgal. Atsikeliu, stoviu pasirėmęs į sieną. Reiktų perspėt žmones. Bet gal manęs tai neliečia? Atsigulu, bet gulėjimas jau ne toks...

16.

Yra žmonių, kurie negali užmigt ir kankinasi. Taip yra dėl to, kad jie galvoja: ogi rytą reikės keltis! Kol aš taip galvojau, irgi negalėjau užmigt. Paskui supratau: kvailas mintis būtina vyt į šalį. Tai vienintelis darbas, kurį būtina atlikt neatidėliojant rytdienai.

17.

Pagaliau supratau, dėl ko žmonės keliasi. Jiems reikia į tualetą. Man irgi. Aišku, galima daryti po savim. Vis dažniau apie tai pagalvoju. Nors... Iki tualeto galima nueit. Jei nieko daugiau neveiki, tai įmanoma. O gal ir ne. Reikės rimtai pasvarstyt. Neapgalvotų sprendimų čia neturi būt. Jei pradėsiu naują gyvenimą, bus sunku grįžt prie seno.

Toks ruduo, kaip akmuo po kaklu,
Tartum ženklas, ką reikia daryt...
Trypia trys milijonai aklų
Vis ratu... Kas parodys duris?

O už durų – vien rūkas, naktis...
O rūke tam klaidu, – bet galbūt
Ir aklam gali šviesti viltis,
Ir kurčiam – gausti aidas varpų.

Nežinau, kas toliau, mano miela,
Ką sakyčiau – ne taip ir ne tai...
Kyla rūkas... Rūke mano siela,
Mano sieloje – rūkas tiktai...

O ruduo vis arčiau prie širdies –
Su niekuom apie nieką kalbuos.
Iš toli: lyg – galbūt, lyg – sudie...
Ir iš dviejų renkuos aš – galbūt...

Kai noriu patekt kokion puikesnėn vieton, manęs klausia:

– Leidimą turite?

– Aš turiu leidimą gyvent, – atsakau. – O davė jį man Viešpats.

Užtrenkia vartus.

Vis daugiau tokių vietų...

Jau greit mano leidimas niekur nebegalios.

TIES POSŪKIU

Mano liūdesys –
Du balti sparnai.
Gal tai – debesis,
Gal tyla tenai.

Ir klausaus tylos,
Kaip ruduo gilios –
Mano liūdesys
Ten dangaus spalvos.

Mano liūdesys –
Trys keliai aušroj –
Tartum debesy
Dingsta sutemoj.

Viename – nuteis,
Kitame – atleis.
Mano liūdesys
Tuo trečiu pareis.

Mano liūdesys –
Keturi krantai,
Tartum debesy
Taip toli matai

Kalnus ir kelius,
Ko daugiau nebus...
Mano liūdesys
Vaikšto po sapnus.

Mano liūdesys –
Sutemoj delnai,
Juodas debesis,
Du balti sparnai.

Ir aukštam kalne,
Ir giliam dugne
Mano liūdesys
Tais sparnais užklos mane...

GERĄ ŽMOGŲ SURASTI SUNKU

Prieš pjaudamas visados devynis kartus pamatuoju.
Užtat labai ilgai užtrunka. Dažnas ir pasprukt spėja.
(Antanas Tveriaga. „Tradicijų krizė", p. 44)

1.

Prikėlė triukšmas. Pažvelgiau pro langą – trys žolės pjovėjai su savo bjauriom mašinikėm. Pastačiau ant palangės kulkosvaidį ir paleidau tris trumpas serijas.

Įėjusi žmona įsisprendė tarpdury.

– Vėl tas pats!

– Kad žmonės tokie pat, – teisinaus. – Eitum verčiau pamiegot, kol ramu.

– Kaimynas viršuje ims gręžt.

– Vargu, – vyptelėjau. – Vakar gręžė...

Atsisėdęs prie pianino švelniai užgavau klavišus. Garsai, kaip ir visados tokiais atvejais, liejosi lengvai, lyg iš krano...

Šiemet tai bus jau devintoji mano simfonija.

2.

Laiptinėj pripuolė kaimynas.

– Ar girdėjot, kas dedasi!

– Negirdėjau, – atsakiau. – Ir nemanau, kad kas nors dėtųsi.

Jis ėmė taukšt apie kažkokius žolės pjovėjus.

– Jūs šįryt dar nebuvot šikinyke, – perspėjau.

– Taip, – atsakė. – Bet aš labai skubu.

Nuridenau jį laiptais žemyn. Kažkas ten triokštelėjo – turbūt kaukolė skilo.

3.

Prie namo sustabdė policininkas.

– Kas jūsų krepšy?

– Granatos, – atsakiau. – Jei nori, įsikišk dvi į kelnes. Gal sugrįš vyriškumas.

Jis nepatikliai apčiupinėjo tuos daikčiukus – panašu, kad jau visokias priemones buvo išbandęs. Bet akutės sublizgo – įsivaizdavo linksmą vakarėlį.

– Gal ir vamzdį turite?

Padaviau jam ir vamzdį.

– Kaip su juo elgtis?

– Apžiokite.

– Gatvėj? – paraudo. – Nusigręžkite.

Aš nusigręžiau. Pasigirdo negarsus pokštelėjimas.

Bet pirmą sykį visados taip būna.

4.

Prasibraunu arčiau įvykio vietos. Čia jau zuja tyrėjai, rašėjai...

– Norėčiau nusifotografuoti prie kūnų...

– Pašaliniams draudžiama!

– Ar tai aš pašalinis?

Įsižeidęs pasitraukiu į šalį.

– Mirties valandos nepasirinksi, – dūsauja gausiai susirinkę žiūrovai.

– Argi? – įsiterpiu į pokalbį. – O jūs pabandykit ryte čia parėkt.

– Ir parėksiu! – krato barzdą žvitrus seniukas.

– Sudiev, – sakau jam. O kitiems: – Iki pasimatymo rytoj toj pačioj vietoj.

Man tai kas! Bet žiūrovui toks dažnis nėra gerai. Priprast gali...

5.

Prie sankryžos išjungiau variklį ir susimąsčiau apie žuvusius. Dar vakar jie valgė, juokėsi... Dabar pasijuokit!

Užsigalvojęs nepastebiu, kaip įsižiebia žalia, ir kažkoks tipas ima signalizuot.

Aš nemėgstu, kai nurodinėja, kaip elgtis. Būčiau pajudėjęs, bet dabar tai jau ne. Atsiverčiu laikraštį.

Pribėgęs vairuotojas aiškina kažką. Tik ar man tai rūp? Mosteliu ranka.

– Pakvieskit ir kitus.

Kai susirenka būrys, tai visi rėkia per kits kitą. Išlipu su nupjautavamzdžiu.

– Ilgi liežuvėliai... Gal batus man pavalytumėt? O gal labai skubat ir neturit laiko?

Kad ne! Visi klaupiasi. Kam tad reikėjo triukšmą kelt?

Pikčiausia, kad tie dalykai nuolat kartojasi, ir aš vis labiau nusiviliu žmonėmis.

Kita vertus, tas nuspėjamas elgesys turi ir privalumų – rytais jau seniai nebeblizginu batų.

6.

Kaimynai kalba, kad aš mėtau pro langą vaikus. Anaiptol taip nėra! Iš tolo aš net myliu vaikus. O kad sykį išmečiau vieną...

Televizoriuj ar zoologijos sode man smagu stebėt visokius gyvius, net roplius. Bet visai kas kita, kai tavo bute ima ropštis ant galvos, o prižiūrėtojai tik šypsosi ir pageidauja, kad tu taip pat šypsotumeis.

– Ar jis nekanda? – klausiau.

– Jam dar tik dantys dygsta.

(O jau grūdasi į burną, kas po ranka!)

– Jis dar nemoka kalbėt.

(O nuolat kišasi į pokalbį!)

– Šitas vaikas labai blogas, – paaiškinau tėvams.

Tėvų aš irgi nemėtau pro langus. Bet jei sakai paprastus dalykus, o tavęs negirdi ir net nenori girdėt...

– Jūs išmetėt vaiką!

– Na, išmečiau.

– Vaiką!!

– Na, vaiką.

– Jūs!!!..

Ar tai panašu į protingų būtybių dialogą? Kiek įmanoma tai ištvert?

O kaimynai be reikalo stengiasi greičiau prasilenkt ir slepia vaikus už nugarų. Atseit pamatau jų augintinius ir šiepdamas dantis lekiu iš paskos...

Juokai! Jei vaikas pirmas manęs neužkabins, aš niekad jo nepulsiu.

7.

Kiti sako, neva aš keistas. Bet yra dar keistesnių. Ir niekas nieko...

– Aš kiekvieną moterį galiu pakabint! – rėkauja Bubukas.

Ir tikrai! Aš mačiau jo dirbtuvėj daug pakabintų moterų: džiovintų ir vytintų, rūkytų ir saldžiarūgščių... Su priedais ir net su užrašu: „Mėsos pakaitalams – ne!“

Gal jis gaudo slapčiom jas tinklu? Pritrenkia elektra ar apsvaigina dujom? Kad ne. Moterys pačios atplaukia, pačios išsineria – anam belieka tik išskrost.

Tai gal jis kažkoks ypatingas? Gal pagrindas iš bronzos, o snieguota viršūnė į dangų remias? Kur ten! Visas žvynuotas, skeltom kanopom, striuka uodega, o iš burnos siera tvoskia... Toks pat kaip visi vyrai.

Žiūriu į jį ir mąstau: jeigu aš būčiau moteris, niekaip tu manęs nepakabintum. Visų pirma spjaučiau į tavo suktą snukį, paskui smeigčiau peiliu į pilvą ir pasukinėčiau, kad išvirstų žarnos. Ištempusi žarnas po kiemą, tavo liekanas ant jų pakabinčiau.

8.

Vienas drybsojau lovoj. Staiga įėjo prokuroras.

– Rytoj lis, – pranešė. – Vietomis gausiai.

Nusigręžiau į sieną. Prokurorai visados kalba ne tai, ką norim girdėt.

– Kas naujo įstatymų bazėj? – teiravaus. – Gal turit naujų įstatymų? Nors leidyba turbūt sulėtėjus...

– Yra kokių tik širdis geidžia, – atsakė net su tam tikra fanaberija. – Bet jei pageidaujat pagal individualų užsakymą, teks palaukti.

– Nesu toks išrankus, – šyptelėjau. – Svarbu, kad veiktų.

– Mūsiškiai dažniau renkasi neveikiančius, – jis akylai nužvelgė mano buitį. – Aišku, tie brangesni.

Dar paplepėjom apie įstatymų pataisas, pasiguodėm, kad tos vis brangiau kainuoja... Betgi jaučiau: jis nekantrauja kažką kitką pasakyt, tik drovisi. Todėl pats žengiau pirmą žingsnį.

– Jūs, manding, norėtumėt pateikti man kaltinimą? Deja, kaip sykis šiandien laiko neturiu. Einu į kirpyklą. Pateikit mano kaimynui.

– Kad negalim švaistytis. Tų kaltinimų nėra tiek daug, todėl pateikiame tik asmenims, kuriuos rekomenduoja policija.

– Tokiam meistrui, kaip aš, rekomendacijos nereikalingos, – įsižeidžiau. – Juolab nesu tikras, kad policininko rekomendacija ko nors verta.

– Atleiskite, – jis paraudo. – Jūsų kompetencija nekelia abejonių. Bet yra tvarka...

Nuogas išlipau iš lovos, leisdamas suprasti, kad pokalbis baigtas. Bet jis tebemindžikavo tarpdury, droviai dirsčiodamas į mane.

– Ar galėčiau jus pakviest... – išlemeno, – į teismą...

– Aš ne toks! – nusigręžiau. – Pagaliau, mes beveik nepažįstami.

– Ten būtume ne vieni...

– Man nepatinka tenykštė publika. Ir vidaus interjeras bjaurus.

– O jei pasiūlyčiau dešimt metų... Viskas veltui... Jokių rūpesčių...

– Bet kam man sėdėti su vyrais, jei aš galiu su moterimis gulėt?

– Nepagalvojau... – prokuroras sumišęs tik rankom skėstelėjo. – Tai gal nors rašytinį pasižadėjimą brūkšteltumėt, kad nebešaudysit į žmones?

– Nereikalaukit neįmanomų dalykų! – sušukau. – Gal aš turėčiau pakrūmėm blūdyt ir stirnas pyškint? Už ką?

Daugiau nebebuvo ką šnekėt ir užtrenkiau duris.

9.

Kaip šauksi, taip atsilieps.

O jeigu visai nešaukt? Jei visi kalbėtume tyliai? Man tai patiktų. Bet jei tik aš vienas, tai niekad niekas neišgirs...

Susimąstęs nukreipiau vamzdį į televizorių ir paleidau ilgą seriją. Žvaigždės kniubo viena ant kitos, lyg erotinėj fotosesijoj...

Jaučiau atlikęs svarbų darbą, todėl atsidrėbiau ant sofos ir įsijungiau kitą televizorių. Ten tos pačios žvaigždės tebemirgėjo it sveikos. Tai todėl, kad jos toli nuo žmogaus... Jų šviesa mus...

Akys merkėsi, bet staiga pasigirdo pyptelėjimas ir įėjo Bubukas.

– Visi apie tave šneka... Pypt! Atseit jau ne pirmą dieną... Pypt!

(Nežinau kodėl, bet išrinktas televizijos vedėju, vargšas ėmė baisiausiai pypčiot.)

– Šiandien užrišu, – teisinaus. – Nuo rytdienos – nė devynių gramų!

– Gana! – jis išpylė kulkas į kriauklę. – Valios reik turėt!

– Visi rėkauja, stumdosi, lipa ant galvos, – skundžiaus. – Taip ir tiesias ranka...

– Suprantu, – linktelėjo. – Ir nieko prieš, jei mokėtum saikingai, kaip kiti. Kartą gyvenime... Pypt! Sugyventinę ar verslo partnerį... Pypt! Betgi tu pradedi ir pili...

– Yra tokių, kurie tik kartą?.. – sukrėstas negalėjau patikėt jo keistais žodžiais.

– Yra ir tokių, kurie – nė karto.

– Atseit niekas niekad jų neįžeidė, neaprėkė, neapgavo?..

– Kaipgi ne! Pypt!! Bet jie atleidžia, susitaiko, pamiršta...

Nejaugi ir aš taip galėčiau? Įsivaizdavau, kaip mane apiplėšia, apstumdo, nuridena laiptais... O aš tik šypsaus: „Nieko tokio... Pypt... Prašom ir kitąsyk... Pypt...“

Bet kiek tam valios reik turėt!..

Surinkęs sukimšau kulkas atgal į vamzdį. Gal kada nors...

Santariškėse – naujausios Antano knygos „Apie daiktų prigimtį“ pristatymas.

Slaugė vežimėliu atridena Antaną. Šis dar sveikas, bet nori būti arčiau skaitytojo.

– Šiandien ypatinga diena, – susijaudinęs pradeda Antanas. – Šiandien jūs visi stovite ant slenksčio...

Slaugė kumšteli, ir Antanas pasitaiso:

...gulite ant lovos. Šiandien jūs išeinate iš gyvenimo...

Ir, kaip tokiais atvejais įprasta, visiems linki laimės, ištvermės, optimizmo...

Apžvelgiu auditoriją... Knygų nūnai niekas nebeskaito ir net į pristatymus nebeateina. Tad Antano sumanymas – pristatyti knygą sunkių ligonių palatoj – labai šiuolaikiškas.

Kažin ką veikia buvę skaitytojai? Juk laisvas žmogus, juolab bedarbis, turi marias laiko. Ypač dabar, kai namuose draudžiama smurtaut.

Sėdi ir geria? Koks ten gėrimas, žinant, kad išgėręs nepasmurtausi.

Žiūri reklamas su senų filmų intarpais? Bet tokių prisižiūrėjus vėl nervai...

Visi psichologai susinervinusiam žmogui pataria pabendraut su artimaisiais. Bet visi policininkai tą draudžia. Ko tad stebėtis savižudybių gausa?..

– Mano herojus pažengęs toliau už jus, – tęsia Antanas. – Po eilinės sveikatos reformos jis atsiduria tunelyje, kurio gale regi šviesą. Artėdamas į tą šviesą, prisimena visą savo gyvenimą, kuriame šviesos buvo taip mažai. Sąmonė gęsta, bet nušvinta, kas sukaupta pasąmonėj...

Toliau Antanas, kaip jam būdinga, kelia svarbiausius klausimus:

– Ar tik sąmonė turi pasąmonę, ar taip pat ir kiekvienas daiktas turi savo padaiktį? Ar tai būdinga tik rimtiems daiktams? Jei nebūtų to, ar nebūtų ir ano, kuris išeina iš to? Kas yra tas?..

...Grįžęs namo, tyrinėjau daiktus. Langas turi palangę, suolas – pasuolę. Žmona turi mane.

Išnešu suolą. Pasuolės nelieka.

Išdaužiu langą...

– Kas čia darosi? – šaukia žmona.

– Ir man mįslė, – skėsčioju rankom. – Turėtų ir palangės nelikt.

Žmona kad ims kelt vėjus!

– Tu!.. Tu tū-ū!..

Vėjai išneša mane...

Reiks Antano paklaust, ar dar esu.

Tas mėnuo, kapinių virtuozas,
Į mano langą šiąnakt beldės,
Vaidenos veidrody man Juozas,
Ir laikrodis ant sienos meldės...

Prie telefono bėgu basas,
Šaukiu į naktį: nulis vienas!
Bet atsiliepia liūdnas balsas:
Neužgesinsi mėnesienos...

O mėnesienoj lango kryžius –
Ar čia rūsys, ar kambarys?..
Ant kryžiaus vėjas kilpą rišas...
.....
Nakties ir spalio vidurys...

1.

Žmonės man sako: tu iš Mėnulio nukritęs.

Bet iš kur jie žino? Aš nė vienam nesu prasitaręs. Nebent žmona bus išplepėjus.

Iš Mėnulio atvykau su specialia misija, ir niekas to neturi žinoti. Bet žmonės gi jaučia, kad aš kitoks. Aišku, stengiuosi būti toks kaip jie. Bet kartais taip sunku...

Mes, mėnuliečiai, gi nevagiam, nekalbam netiesos, negeidžiam svetimo... Kas be ko, aš jau pramokau manierų. Betgi ne tiek, kad būčiau tobulas.

Žmonai kadaise prisipažinau, iš kur esąs. Ji ir pamilo mane būtent dėl to, kad aš kitoks. Bet pastaraisiais metais kažkas persimainė. Dabar jau net priekaištauja man: „Nebūk tu kaip iš Mėnulio!"

– Kuom gi dar galėčiau būti? – stebiuos.

– Būk kap žmuogus! – šaukia.

– Bet aš nukritau...

Sunkus skraidantis objektas šmėsteli pro smegenis. Mūsiškiai!

Ak, ne... Tai tik puodynė tekšteli į sieną.

Einu į laukus. Liejasi mėnesiena... Kad jums būtų smagiau.

2.

Mėnulyje nuspręsta infiltruot mane į Lietuvos Seimą. Jau keliskart balotiravaus, bet nesėkmingai.

– Nemoku meluot, – teisinuos.

– Tu kaip iš Mėnulio nukritęs!

Ir šitaip man tarė ne kas kitas, o pats Jo Šviesybė Šviesiosios Mėnulio šalies valdovas Ademolo Okulaja Šimtasis.

Gal ir Mėnuly nebeliks man vietos?..

Kodėl nori mane infiltruot? Todėl, kad Mėnulio šviesuoliams kilo mintis, neva seimūnai, regėdami, kaip aš dorai elgiuos, patys ims taip elgtis, o į Seimą lygiuosis ir visi Lietuvos žmonės. Bet aš jau per ilgai buvau Žemėj, kad tuom patikėčiau.

O kodėl taip susirūpinta Žemės gyventojų dora?

Todėl, kad šie nebetelpa į pragarą.

Taip, pragaras yra. Ir ne kažkur, o pas mus, nematomoj Mėnulio pusėj. Ten skrenda jūsų tamsios sielos, ten stingdantis šaltis, tad nerenovuotuose būstuose gyvenančiųjų svajonės nors po viskam nemokamai pasišildyt – neišsipildys.

Kas daroma su tais, kurie nebetelpa? Jie grąžinami Žemėn ir toliau čia būna, tik atokiau nuo gyvųjų – komitetuos, kabinetuos... Aš juos iškart atskiriu, o ir žemiečiai įtaria: „Atrodo kaip numiręs...“ Aišku, gyvųjų gyvenimą jie apsunkina.

3.

Kodėl nei rusai, nei amerikonai nerado Mėnulyje protingų būtybių? Todėl, kad nežinojo, kur ieškot. Juk mėnuliečiai gimsta ne tik žmonių, bet ir daiktų ar net reiškinių pavidalais. Ten, kur trypčiojo astronautai, visi mūsiškiai buvo gimę horizonto linijom.

Jau prieš gimdami būnam tokie gudrūs, kad patys galim pasirinkti – linija, lempa ar tik durų rankena gimt. Todėl ir gyvenam gerai. Ar daug rankenai reik?..

Patys kukliausi – o tokių dauguma – gimsta dulkėm. Daug jų andai sutraiškė „Lunochodas...“

Kam mums gimt durų rankenomis, jeigu niekas pas mus pro duris nevaikšto?

Ogi mūsiškiams, kurie lankėsi Žemėj, labai patiko durys. Jie norėtų gyventi su durimis, o ne su moterimis. Juk mintis „Kas ten, už durų?“ jaudina labiau nei: „Kas po drabužiais?“

Ar daug mūsiškių Žemėj? Nelabai. Daugiausia jų gali rasti ten, kur joks žemietis nedirbtų: mokyklose, bibliotekose... Jūsų gyvenimą studijuojam iš knygų. Aišku, tik iš seniau rašytų, mat šiuolaikinėse – gyvenimas kaip Mėnulyje. Todėl retas vietinis beskaito.

4.

Žemės vyrai yra iš Marso, o moterys – iš Veneros. Todėl tiek nesusipratimų, kai bandoma santykiaut.

O va tikrinių žemiečių belikusi mažuma, ir jie vadinami žydraisiais, nes ir pati Žemė, žiūrint iš kosmoso – žydra.

Ateiviai čia jaučiasi šeimininkais, o tikriniai gi priversti nuolat grumtis už savo teises. Laimė, kad pastaraisiais metais jie jau išmoko daugintis, ir šis nuostabus reiškinys mus, Mėnulio vyrus, itin domina, mat mes irgi privengiam savo moterų.

5.

Daug metų praleidęs Žemėj, aš jau kartais ir pats kitam lepteliu: tu iš Mėnulio nukritęs... Atseit nemoki gyvent.

Įdomu, kad nemokančiais gyventi čia laikomi tie, kurie mažai uždirba. Nors iš tikrųjų – tik šitie ir moka. Pabandytų turtuolis gyvent už kelias šimtines...

O kai Mėnulyje mes norim pasišaipyt iš saviškių, tai sakom: tu kaip iš Žemės nukritęs. Tik sakom taip kitais atvejais, tarkim, kai mūsiškis daug dirba. Mat svarbiausia mūsų politikos kryptis – tingėjimas. Nuolat kuriamos naujos tinginio vietos, todėl net atokiausiuose rajonuose dirbančiųjų skaičius neviršija dešimties procentų.

Mes kitados kiekvienam gyventojui padirbom po telefoną ir daugiau jų nebedirbam. Jums gi kasmet reikia naujų. O kalbos tai senos...

Mūsų telefonai turi parišto liežuvio įrangą. Tie, kas pratyli dvidešimt keturias valandas, gauna teisę nemokamai tylėti dar antra tiek.

Mums gana Saulės energijos, valgom po nedaug, o maistas – veltui, mat geriausi mūsiškiai gimsta maisto produktais. Tiesa, yra į lenkus panaši atmaina: tiems per Žemės pilnatį patvinsta galvoj, ir jie ima reikalaut dvigubų porcijų...

6.

Mums svarbiausia – ne technologijos, o žmogus. Mūsų televizoriai nuolat tobulėjo šia kryptimi, tad nūnai belikę tik rėmai. Siūlyčiau perimti patirtį.

Norite žiūrėti gyvenimo būdo laidą? Tokiu atveju anapus rėmų atsisėda žmona, o šiapus – vyras. Žmona aiškina, vyras klauso.

Tai būtų didelis žmonijos šuolis. Juk kol ana aiškins virtuvėj, nuolat kils barniai... O va su tuom, kuris televizoriuj, nepasiginčysi.

Ir, kas be ko, žmona televizoriuj kitaip žiūrisi nei virtuvėj.

Arba: apsireiškia nekviestas svečias. Jį taip pat sodinam į televizorių – tegu rodo, ką sugeba. O žiūrėt ar ne – tai jau mūsų valioj.

Savaime suprantama, televizoriuj sėdinčio svečio nereikia maitint.

Televizorių išjungiam, išjungdami artistą. Bet galim miegot ir neišjungę – tokiam televizoriuj svečias privalo vaidentis visą naktį. Kažin ar benorės apsilankyt.

O galim kitaip elgtis: svečią sodinam kambario kertėj, į televizorių sulipam patys ir rodom humoristinę programą, kur iš svečio visaip tyčiojamės.

Taip pat mes galim įkyrų svečią įkelt į internetą. Mūsų internetas panašus į paprastą būdelę. Įkėlę ten svečią, internetą išnešam į kiemą (aikštę, laukus...) ir paliekame atvirą pasauliui. Tokie dariniai vadinami jų tūbais.

Jeigu jaučiatės vienišas, visados galite svečią parsisiųst į namus – tiek daug jų palikta viešojoj erdvėj. Norite – su tokiu bendraujate per pagarbų atstumą. O jei ne – tiesiog atsidarote dureles ir pats įeinate į internetą.

Įėjus būtina patikrint, ar svečias neužkrėstas. Todėl klausiat:

– Tai jūsų tūbas?

Jei atsakys „mano“ – viskas gerai. Galite naršyti po kišenes, galite pagūglint... Bet jei svečias urzgia ir kandžiojasi – perkraunate. Pikčiurną išmetate lauk, o ton vieton įkeliate geresnį.

O galima prie svečio prikabinti visokių nebereikalingų daiktų ir nusiųsti kaimynui. Tokius vadina virusais.

Priklausomybė nuo interneto neišsivystys, jeigu su ten rastais amenimis neimsite girtaut.

7.

Žmonės čia papratę skųstis valdžia... O tu pats susivaldyk!

Kai mes susivaldėm, tai ir ėmėm gyventi gerai. Nebeliko teismų, policijos, mokesčių inspekcijos... Turim valdovą, bet ir tas susivaldęs.

Užtat ir juokinga matant, kaip nesusivaldantys čia bando valdyti kitus.

Kaip susivaldyt? Pavieniui sunku, reikia burtis į klubus. Naujai išrinktam Seime jau pačią pirmąją dieną visiems reiktų susikibti už rankų. „Aš vagis ir melagis", – pradeda vienas. „Sveikas, kolega!" – choru atsiliepia kiti. „Šiandien nevogsiu ir nemeluosiu, – prisiekia anas. – Žinau, kad vieną dieną galiu ištvert..."

Ir šitaip – visi. Pradėjus nuo viršaus, pasveiks ir visa tauta.

8.

Menu, vos prieš tris dešimtmečius žmonės čia buvo kitokie, jie labiau vertino tas savybes, kuriomis mes, mėnuliečiai, pasižymim. Būdamas naivesnis maniau, kad išlaisvėję taps visai panašūs į mus. O nutiko antraip. Panašūs tapo atstumtaisiais. Nūnai madinga laikysena – „tvirtai stovėti ant žemės". Lyg ant apvalaus besisukančio daikto tas būtų įmanoma...

Anuomet žmonės stebėjosi manim, net pavydėjo. Aišku, jie negalėjo žinoti, kad esu iš Mėnulio. Bet įtarė...

Dabar gi tie patys žiūri į mane su pajuoka. O aš juk nepasikeičiau! Trys dešimtmečiai mėnuliečiui – trumpas tarpas, mat mūsų vargai šešiskart trumpesni.

Beje, anuomet ir kai kurie žemiečiai man buvo tokie artimi, lyg būtų iš Mėnulio. Bet dabar jau aiškiai matau, kad jie šešiskart labiau apsunkę.

– Liaukitės jūs tą verslą pūsti, – baruos.

– O ką veikt? Sėdėt išsižiojus?

O kodėl ne? Mes Mėnulyje būtent taip ir elgiamės – sėdim ir išsižioję spoksom į Žemę. Graži ji iš tolo...

Bet ir dabar, jau tiek metų čia prabuvus, man vis dar gražu. O žmonės neįvertina. Pamatytų jie mūsų plynes...

O Žemės moterys!.. Bet žemiečiai ir šiom nesidžiaugia, jau trečią vestuvių dieną griebiasi kirvio figūrai taisyt. Paregėtų jie mūsiškes...

Mūsų moterys – barzdotos, pilvotos, plokščiom krūtinėm, storais balsais – niekuom nesiskiria nuo vyrų, tik yra iš kitos, žiauresnės morlokų genties. O aš ir į mane panašūs tyleniai esam elojai. Vargstam... O ką daryti? Kitokių neturim.

Bet kodėl gi Žemėj kartais vyras su vyru?

O yra čia netgi tokių, kurie nuo gamtos ir moterų grožio slepiasi bjauriuose, niūriuose statiniuose, kur net langai su grotom. Kiti ten užsidaro dešimtmečiams. Vieni vyrai. Po dešimt ar keliasdešimt krūvoj.

Aš manau, tai – meilė.

Menu, ir aš Mėnuly turėjau barzdotą... Aišku, mylėjau. Bet dabar, kai jau žinau, kad moterys gali būt ir kitokios...

Dabar aš nebenoriu į Mėnulį. Taip nenoriu, kad išmoksiu net balotiruotis. Kad tik neatšauktų mano misijos! Jau geriau ką nors apsukt, apvogt... Tik ne atgal pas savo barzdylą.

Einu laukais... Paukšteliai čiulba, gėlytės kvepia. Mėnulyje to nepatirsi. Bet kai nežinai, kad gali būti kitaip... Kiek pas mus giesmių apie Mėnulio gamtos grožį! Kiek serenadų, šlovinančių mūsų moteris!..

Aiškinčiau žmonėms: kokie jūs laimingi! Turite lietų, mėnesieną... Pūgą ir šlapdribą...

Akmenimis apmėtys! Juk vietiniams atrodo, kad užvis svarbiausia – turėt pinigų.

Palauksiu, kol išrinks – turėsiu neliečiamybės statusą, galėsiu per televizorių aiškint...

SVAJONIŲ VAINIKAS, PAKABINTAS NAMO NR. 9 LAIPTINĖJ

Kai pavargęs ir vienas, tiek metų keliavęs žeme,
Aš pasuksiu iš kelio, atgulsiu birželio žolėj –
Virš galvos mano vasara bus, o po galva – žiema,
Keturi vėjai smilgos viršūnėj kalbėsis žaliai.

Ir užmigsiu... Siūbuos tartum miškas žolė ir javai,
Veidu boružė bris... Ir žolė ta į šieną pavirs,
Ir ateis vieną vakarą ten septyni šienpjoviai,
Ir kartu su žole mano trisdešimt metų nukirs.

Ir tarytum atolas – pakilsiu aš jaunas tenai,
Ir pamirš mane žiemos, o vasaros vėl prisimins.
Ir kalbės už mane man gyvenimą atmintinai
Ten jaunutės grėbėjos... Ir baltą iš juodo nupins...

PILNATIS

Rašau vis trumpesniais sakiniais ir žinau: ateis toks metas, kai man užteks vieno žodžio. Paskui vienos raidės. O toliau – tyla.

Pilnos knygos baltos tylos.

Turinys

Pusiaukelė 7
Padėtis 8
Svetimi 9

DULKIŲ RATAS

Nerimti kultūriniai projektai 13
Mokslo pasaulyje 15
Akvanautai 16
Mokslas ir gyvenimas 17
Padėties nustatymai 18
Pataisymai 19
Antanas Tveriaga žiūri į Žemę 20
Paratautinės šviesos 21
Šeimos astronomija 23
Jūsų minčių begalybė 24
Geros blogybės 25
Ar darganom siekiama atitraukti dėmesį į Rytus 26
Gyvenimas ant kėdės 28
Meistras 30
Prarajos 31
Aušros 32
Ar daug žmogui reikia? 34
Ženklas 35
Švelnumas 42

Ryšys 43
Mano pirmas numirėlis 44
Išprotėjusi degalinė 50
Grožio gramai 51
Klasikos klastos 52
Giesmė apie strazdą 53
Lietuviškas protas 57
Pasikalbėjimas su didžiuoju Rytų išminčiumi Liu Šao Tsi 58
Laiškanešys skambina du kartus 59
Kiti 60
Iš laikinai einančio J. E. gyvenimo 64
Mano modelis 66
Paprasti santykiai 67
Ūkanos 68
Patys kalti 69
Liepiamoji nuosaka 70
Amžinos pradžios 71
Tyros širdys 72
Svarbiausių darbų tąsa 75
Kriauklės ir žmonės 76
Kryptys 78
Jautrumas 79
Atsidūsėjimas 80
Lietuviški likimai 81
Būsenos 82
Išdidumas 83
Šeimyninė erotika 84
Nepaprasti santykiai 85
Spinduliai rūke 86
Kito kelio pradžia 87
Pažįstami 88
Svetimi 89

Žmogus tarp lapų 95
Širdis kosmose 96
Atbuliniai 97
Tarp dviejų aušrų 98
Artėjimai 99
Išmanūs intymūs santykiai 100
Kasdieniai geri darbai 101
Pamirštas pasaulis 103
Tvarkos darymas savo reikmėms 108
Trumpinis gėris 110
Kažkur ties Jurbarku. Abejonės ir palinkėjimai 111

VĖJŲ RATAS

Užmarštis 115
Prisikėlimas 116
Tolimųjų žvaigždžių šviesa 117
Traukinio sindromas 118
Svarbūs dalykai, kuriuos gali pamatyt tik pro vagono langą 119
Nepalikit naminių gyvūnų be priežiūros 120
Žemaičiai 121
Kelyje 122
Aukšti Žemųjų skrydžiai 123
Mūsiškiai 130
Tautiniai antgamtiniai reiškiniai 131
Parazitai 132
Niekų daina 133
Lengva, bet sunku 134
Tai visados kelia ilgesį 135
Žmogus tarp žmonių 136
Policijos akademija 137

Pramogos 139
Ką reikia žinoti 140
Naktis šalikelėj 141
Smulkūs sukilimai savyje ir svetur 142
Vidiniai nukryzėjimai 149
Mažos gudrybės 150
Policininko Kontrimo teisybė 151
Kaip tai sutvarkyti 158
Skrydžiai 159
Pavasaris Nr. 12 161
Išmanusis patriotizmas 168
Mano namų šiluma 169
Kas yra kas 170
Apie tai, kas svarbiausia 171
Svarbios smulkmenos 173
Beveik lygūs 174
Gerumas 175
Nauji vėjai senuose malūnuose 176
Nusivylimai 182
Permainos 183
Šitaip išeina žmonės 185
Paslėptas gėris 187
Gėrio grybas 188
Perskaityk ir susidegink 189
Keliai. Mašinos. Žmonės 190
Begalinė istorija 199
Šaltiniai 200
Gerybiniai išvešėjimai 201
Rudens melancholija 202
Kad kelias nedulkėtų 203
Pasirinkimas 204
Sėkmingi bandymai padėti žmogui 205

Tai pasiteisins 206
Ar tekantis laikas paplauna smegenis 208
Eismo naujienos 210
Apie tai, kaip galėtų būti 211
Laisvė 212

VANDENS RATAS

Sugrįžimas 215
Senelis Mykolaitis Putinas pasakoja Lietuvos vaikams apie savo žygius 216
Didieji žygiai 217
Naujieji lietuviai 219
Įkyrūs tipai 220
Sėkmingi bandymai viską sutvarkyti 221
Nušvitimai Jūrų muziejuje 222
Žvaigždės spindi kitiems 224
Dvasinės dalys 225
Gerėjimo ženklai viduje ir išorėje 226
Labai gražus rytas 231
Dar gražesnis 231
Užvis gražiausias 231
Rūkas 232
Maži stebuklai 233
Tvarkos darymas 234
Žmonės ir žygiai 235
Nauji keliai lovoje 236
Adomas nori būti 237
Išdidumas 244
Diena, tokia pat kaip vakarykštė 245
Vestuvės Cvirkaičiuose 251
Romantika 252

Bedugnės ir skrydžiai 253
Senos gudrybės 255
Purvo paveikslai 256
Visai sujžūlėjo 257
Tą vasarą 258
Permainų metas 261
Apie tai, kas dar svarbiau 262
Grynojo proto kritika 263
Tobulėjimui ribų nėra 264
Stilius 265
Eisim ten, kur viskas veltui 266
Bendravimo ratas 274
Į kitą pusę 275
Mano artimieji 276
Kelias pro krūmus 277
Mentalitetas 278
Vėjai ir tiltai 279
Gelmės 280
Karas ir taika 281
Sename dvare 286
Nauji santykiai 287
Pozicijos 288
Kodėl klaidžiojam tamsoj 290
Senieji lietuviai. Naujas mąstymas 291
Vidaus gudrybės 293
Nuoskauda 294
Prieš aušrą 296
Pasipriešinimas ir prisitaikymas 297
Naudokitės vidinėmis galiomis 299
Blyksniai 300
Niekad nepamirškit istorijos 301
Prisiminimas. 1989-ieji 302

Tų dienų aidai 303
Naktis. Tylioji rezistencija 305
Ministras nori būti žmogumi 306
Jūros įžeminimas 313
Jūros liga 314
Nušvitimas 315
Žemdirbio dvasia 317
Senis ir jūra 318
Nuo karščio atsisuka varžtai 319
Balkanų krizė 320
Įdirbis 321
Tyrimai prie jūros 322
Jūra ir krantas 324
Pramogų zona 326
Pasidaryk pats 327

UGNIES RATAS

Plaukiam į Nidą! 331
Meilė yra daugiau 332
Gyvenimo ratas 333
Atradimai 335
Kultūros varymas savo reikmėms 337
Kasdieniai stebuklai 338
Gerumas į namus 341
Taip kalbėjo Zebediejus 342
Subtilūs ryšiai 343
Viskas paprasčiau 344
Gaisras 345
Ar vasara išeina, nes mums nieko neišeina? 351
Gyvenimas 07 352

Pirmieji darbai 360
Tiesos kelias 361
Prieštarų išpriešinimas 362
Slaptos galios 363
Vizija 364
Parengiamieji darbai 365
Didžioji darbymetė 366
Pergalės žymės 369
Kraštiniai 370
Geros savijautos receptai 371
Kelias pas žmoną 373
Nutrauktas skrydis 375
Talentai 377
Pašnekesiai observatorijoje 378
Švietimo spragos 379
Vienatvė dviese 380
Yra, kaip neturi būti 382
Išmanūs intymūs santykiai 384
Kai būsiu senjoras 385
Tikėkim, kad gyvenimas gerėja 386
Drąsiųjų keliai (1) 387
Netradiciniai 389
Eikite į šviesą, kol imsite patys šviest 397
Meilės ratai 398
Buitiniai laimės modeliai 400
Gėris slypi visur 401
Mano vizija 402
Verslo klasė 403
Agrarinis 407
Kaip tai prasidėjo 408
Giminės pratęsimai 409
Euromąstymas 412

Veidu į Rytus 413
Vakarų fronte nieko naujo 414
E-moll 422
Stilius 423
Gyvenimo būdas 424
Ar aš jums trukdau kurti žinių visuomenę 425
Einu toliau 426
Šeštadienis, toks pat kaip televizorius 427
Naujos patirtys 432
Taip baigias 433
Kelias tęsiasi 434
Japoniškas 435

SPEIGO RATAS

Aklieji 439
Netektys 440
Gerą vietą surasti sunku 443
Bukelio kelias 448
Meno skonis 450
Kelionė. 51 km 451
Iškrypimas 452
Ištiesinimas 453
Išbandymai 454
Žmonės visur vienodi 455
Išgerėjimai 456
Mūsų priešai 457
Kas duos man šilumos 459
Scenarijus dokumentiniam filmui 460
Trys draugai 461
Spalvoti gyvenimai 462

Kelionė. 54 km 463
Grigalius norėjo nužmogėti 464
Reiškiniai namuose 471
Ką girdėjau per Kalėdas 472
Žiemos akvarelė 473
Geros naujienos 474
Visados gali būti pavasaris 475
Ne vien duona 476
Liūdni, bet gražūs dalykai 478
Kalėdinė kelionė 479
Kultūrų skirtumai 480
Per šventes norisi kažko daugiau 481
Laisvėjimai 484
Spinduliai pro rūką 485
Senas karys 486
Šimtmečio asmenybės 487
Žvaigždės 489
Kodėl pavasarį kyla ne šiluma, o šilumos kainos 490
Prancūzų korespondentų pokalbiai su lietuviais minimalistais 496
Atsitiktinė padėtis 497
Kultūros kodai 498
Ko trūksta 499
Pavasario pataisymai 500
Prie didelio kelio 502
Tarptautinės šviesos 503

GELBĖJIMO RATAS

Kalta aplinka 509
Gelbėjimo darbai 510
Susitikimai su įdomiais žmonėmis 511

Kaip bus toliau 518
Mitai ir tikrovė 519
Viena Motiejaus Fiodorovičiaus Pamperso darbo savaitė 520
Viršum buities 526
Milžinų dvasia 528
Visi darbai naudingi 529
Nauji žygiai 531
Neatsitiktiniai atsitikimai, ženklai, pranašystės 532
Drąsiųjų keliai (2) 537
Negalėjimai ir nugalėjimai 538
Aukštosios studijos. Naujos technologijos 540
Papročių suprastėjimas 544
Gerumas 545
Bandymai pakilti 546
Šventės ir kiti reiškiniai 548
Pašventinimai 550
Finansų misterija 552
Kam skambina varpai 556
Pasaulis pagal nežinia ką 558
Viską galima sutvarkyti 559
Gerai ir ką negerai darai. Svarbu tik gerai padaryt 561
Gerumo akcijos. Taupymo gudrybės 563
Kiti svarbesni jūsų darbai 564
Apie lygiavą 567
Nervingi žmonės 568
Tolesni sėkmingi bandymai viską sutvarkyti 569
Nauji naudingi dalykai 571
Senos naujienos 572
Įkvėpimo žemė 574
Mūsų pozicija 575
Kaip reikia daryti 577

LAIKO RATAS

Po Svarstyklių ženklu 581
Išgalvotas 582
Vargšai žmonės 583
Novelė apie bėgantį laiką 584
Kitokie gyvenimai. Neribotos protinės perspektyvos 585
Kitokie gyvenimai. Ribotos protinės perspektyvos 588
Kelionė. 56 km 591
Laikinos laiko duobės 592
Tėvai ir vaikai 594
Pas protingus žmones 602
Naujos žinios apie senus reiškinius 603
Tai praeis be naudos 604
Tempai 605
Būtovės slėpiniai 606
Paskutiniai priešakinėse linijose 607
Rūstus 613
Spalio spalvos 614
Reikalingos žinios 615
Nereikalingi reikalai 616
Pokylis pas Rubinšteinus 617
Iškilmingas koncertas grafo Tyszkiewicziaus dvare 618
Diagnostika 621
Nuoširdumas 622
Įstabūs gamtos reiškiniai 623
Apakėliai 624
Kasdieniai paranormalūs reiškiniai 625
Laikas parodys. Bet mes nežiūrėsim 627
Lengvatos 628
Laimės ištakos 629
Neatsitiktiniai atsitikimai 630
Baltas 631

Ne visi namie 632
Ar tiesa, kad didelės mūsų permainos 633
Ar lapkritis reikalingas, jeigu trukdo Kalėdoms 634
Apie ką nepagalvota 635
Šiaurės kraštas 636
Kas iš to išeina 637
Ar ruduo būdingas tik atsilikusiems kraštams 638
Darau geriau 646
Ilgas ruduo 648

LAIMĖS RATAS

Toks žmogelis 651
Bukelis atsiranda iš naujo 652
Laimės baimės 653
Ar gervės klykia todėl, kad išgirstų Strasbūras 654
Laimės kūrinys 656
Būdas 658
Pasaka 659
Sunki laimė 661
Skirtumai ir tapatumai 662
Jei Blinkevičius būtų ministeris 663
Rimti reikalai 665
Ar laimė visados vėluoja tris dienas 667
Be vertybių nebus vertybių 668
Norėjimas 670
Pilietinė branda 671
Nesėkmingi bandymai keisti aplinką 672
Viskas yra paprasčiau 673
Apie labai svarbius, net ypatingus, dalykus 675
Savąjį kelią suradęs 677

Laimės tūriai 678
Geri sumanymai 679
Apie kvailą papratimą visur ieškoti prasmės 681
Kiti šeimos rūpesčiai 682
Kasdienės šviesios viltys 683
Žydras kraštelis vilties 685
Humanitaras technikos universitete 687
Malonūs pokyčiai 689
Spinduliai ant didžiavyrių kalavijų 690
Ženklai, pranašaujantys visuotinį pakilimą 691
Lietuvių pasakos 692
Nauji eksperimentai su gyvais žmonėmis 693
Procedūros 701
Itin intymūs ryšiai 702
Kitokie 703
Durys ir durniai 704
Pagadinti gyventojai 706
Pirmaujantys 709
Kita šita šalis 711
Emigrantai 713
Svajonių vainikas 723
Naujos Europos kūrimo pradžia 724
Nauji džiaugsmai 726
Atsitikimai 727
Pilnatvė 728
Gal pravers 729

TYLOS RATAS

Vakar... 733
Patys pabandykit 734

Viskas susiję 735
Būsenos 738
Butovės slėpiniai 739
Naujieji žmonės 740
Šviesa iš scenos 741
Pasipriešinimas ir prisitaikymas 743
Ar mokslai ir menai padeda gerinti papročius 744
Aukštos trajektorijos 746
Didieji antrojo Lietuvos Tūkstantmečio darbai ir žygiai 747
Sėkmingi bandymai kontroliuoti kultūros erdvę 754
Žvaigždės 755
Laikinos techninės kliūtys 757
Amžinas ilgesys 759
Nauji žygiai per kalnus ir dykumas 760
Juozapas ieško žmonos 761
Viskas į gera 762
Giluminiai dėsniai 763
Reikalingi reiškiniai 765
Atviras 768
Pasitobulinimai 769
Nušvitimai 771
Žmonės su trūkumais 772
Apsukrumas 773
Toks vakaras 774
Gyvenimo kelio detalės 775
Kodėl nereikia rūpintis tuom, kuom reikia 777
Ką reiktų daryti, kad nieko nebereiktų daryti 784
Netoli krašto 788
Nerimas 789
Artumas 790
Pagal Joną 791
Naujos žinių visuomenės žinios 792

Tolstantys 793
Meilės paslaptys 794
Trumpas 796
Iššūkiai 797
Naktis. Beveik rytas 798
Rūstūs laikai 799
Pats geriausias numeris 800
Mano patys gražiausi pasakojimai 802
Įvykiai, po kurių aš visai nusivyliau kitais 803
Atitarnavusio veikėjo pasakojimas 804
Mano klinikos 805
Didelių darbų pradžios 815
Pakalnėj 817
Vargas su svetimšaliais 818
Patirtys, kurios užgrūdina 819
Tamsoj išryškėjančios tiesos 820
Pirmi išeina geriausi 821
Kelias pro rūką 822
Keleivio daina 825
Keliu bures 826
Gyvenimas ant lovos 827
Kelionė. 61 km 831
Kita rūšis 832
Ties posūkiu 833
Gerą žmogų surasti sunku 835
Knygos ir žmonės 843
Košmaras Fabijoniškių gatvėj 845
Ar tiesa, kad mokėsime už mėnesieną 846
Svajonių vainikas, pakabintas namo Nr. 9 laiptinėj 854
Pilnatis 855

Erlickas, Juozas

Er-115 Išeinu iš krašto : fantasmagorija: devyni ratai / Juozas Erlickas. – Vilnius : Tyto alba, 2013. – 871, [1] p.

ISBN 978-9986-16-982-6

Nauja Nacionalinės premijos laureato Juozo Erlicko knyga „Išeinu iš krašto" užbaigia trijų knygų ciklą. Dviejų ankstesnių („Mano meilė stikliniais kaliošais" ir „Ateinu su šaukštu") temos – meilė ir Tėvynė, istorija. Šį kartą autorių domina būties problemos ir žmonių santykiai. Knygos herojus sunkiai pritampa modernia save laikančioje visuomenėje, nelabai orientuojasi šiuolaikinių technologijų ir šiuolaikinių veikėjų pasaulyje. Susidūrimai su kitokiais žmonėmis ir vis naujais reiškiniais kuria keistas situacijas, kurios atrodo komiškos, nors iš tiesų yra ir tragiškos. Ne mažiau aktuali tema – žmogaus santykis su pačiu savimi. „Iš pradžių savęs ieškome, paskui nuo savęs bėgame, vėl ieškome, vėl bėgame, o kai vėl surandame – imame kovoti su savim... – rašo autorius. – Šį kartą man pagaliau pavyko atsakyti ir į esminius klausimus – kas esame? kur einame? būti ar nebūti?" Solidų veikalą, kuriame surinkti poetiniai ir prozos tekstai, ironiški ir lyriški, kartais skaudžiai dramatiški, sudaro devyni ratai – lyg nuolat ratu besisukančio, vis kintančio ir pasikartojančio žmogaus gyvenimo atspindys.

UDK 821.172-7+821.172-3+821.172-1

Juozas Erlickas

IŠEINU IŠ KRAŠTO

Fantasmagorija: devyni ratai

Viršelio dailininkai *Galius Kličius, Ilona Kukenytė*
Autoriaus nuotrauka viršelyje *Gintaro Janavičiaus*

Tiražas 4 000 egz.
SL 1686. 2013 11 12
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 249 75 98, info@tytoalba.lt
Spausdino Standartų spaustuvė, S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius

Durys, Grindys, Langas, Lubos, Sienos
Menenienos pilnas kambarys.
Vidur kambario – lieturis vienas,
Ir tas pats išeina pro duris.

ISBN 978-9986-16-982-6